Partea întîi

1

UVERTURĂ. LOVIM MORTAL UN COCOŞ

De cînd viaţa m-a aruncat în vînt ca pe un petic de hîrtie inutil, fireşte că altfel văd lucrurile şi altfel îi văd şi pe directorii de fabrici. Pe atunci însă eram puţin prea fraged, întocmai ca un spanac cules înainte de vreme. Am ieşit pe poarta Fabricii de ţigle şi drene, plin de clorofilă, verde şi trufaş. Lîngă trotuar am zărit automobilul deschis al directorului fabricii.

— Preabine, Garabet — l-am lăudat pe bătrînul servitor de la birouri, care mătura asfaltul —, văd că maşina e trasă la scară. Mulţumesc...

Mi-am îmbrăcat pe mînă, cu mişcări lente, o inexistentă mănuşă din piele de căprioară, şi am pornit spre maşină. Bătrînul mecanism de măturat a cîrîit necăjit în urma mea:

— Domnule Felméri... pentru Dumnezeu... Doar nu vreţi să...

— De ce n-aş vrea, bătrîne galerian — i-am spus omuleţului care clipea speriat, şi mi-am luat sub braţ inexistentul meu baston cu cap de argint —, de ce nu m-aş aşeza în maşina directorului?

Bătrînul nu avea aplicaţie pentru problemele împărţirii juste a bunurilor. Aproape că se prăbuşi de spaimă cînd mă văzu urcîndu-mă, cu o mişcare nepăsătoare, în maşină. Garabet ăsta era o bătrînă slugă înspăimîntată, una dintre figurile egiptene înfăţişate din profil, care trec prin volumul întîi al Istoriei antice cu braţele ridicate, cum trece omul cu cinele din fanfara pompierilor, de întîi mai, prin piaţa mare.

După ce o scurtă privire mă convinse că bătrînul era definitiv cutremurat, am coborît liniştit prin cealaltă parte a maşinii şi mi-am continuat nestingherit drumul spre parcul oraşului.

— Numai să nu-ţi frîngi odată gîtul, mîrîi în urma mea, cu compasiune, mecanismul de măturat.

— Am un gît rezistent, Garabet. Port gulere treizeci şi nouă.

Luna mai dezmierda cu căldură caldarîmul pieţei. Un pian adormit, la etajul casei Jakabfi, cînta Grieg.

Oraşul părea desuet ca o pieptănătură cu favoriţi.

În piaţa largă nu se vedea nici un cîine. Ba da, unul tot se vedea. Stătea în mijlocul pieţei şi se scărpina. Prin faţa casei Doctorului Utriusque trecu încet o pisică ruginie. Zări ceva în canal, precaută, cu mîini înmănuşate o scoase de acolo şi o mirosi. Apoi se descotorosi de ea scîrbită şi aruncă o privire prin poarta deschisă a casei Doctorului Utriusque.

Am aruncat şi eu o privire. Lucru cert, acest Doctor Utriusque era o jivină murdară. Cu trei ani în urmă voise să devină deputat, iar mai înainte cărase afară pe o movilă de zăpadă mobilele doamnei Bogdan, gazda mea, fapt care provocase o defecţiune la valvulele inimii numitei doamne. Era un tip sucit, scarlatinos şi solemn, zornăiau în el pietrele biliare şi avea obiceiul să corecteze mereu în ziare, cu creionul, greşelile de tipar. Aduna banii cu grebla, cum adună altul buruienile. Am păşit în curtea goală. Într-o colivie neagră, agăţată de zid, zburda un cintezoi. Am deschis uşiţa coliviei.

— Hai, bătrînelule — i-am făcut semn cintezoiului — eşti aşteptat acasă.

Păsărică îmi urmă grăbită sfatul şi plecă în zbor, iar eu am ieşit în stradă şi mi-am continuat drumul. Undeva, într-o cameră răcoroasă, un cuc cînta de ora şase. Sus, în castani se trezeau cărăbuşii. Unul se întinse leneş şi îşi scoase un picior de sub frunza de castan, altul se şterse la ochi şi îşi perie cu un gest mecanic mustaţa.

Mi-am iuţit paşii, fiindcă la popicăria Căilor Ferate mă aşteptau deja băieţii. Cineva mă strigă pe nume. Mă întorsei.

— Dumneata erai, Miss Mabel?

— *Ieu sunth* — îmi făcu semn englezoaica, strîngîndu-şi în braţe servieta încărcată de caiete şi gramatici. *Ieu observăd ca dumneatha domno Felmeir dath dhrum la evochet pasarhe celesthe.*

— Nu-i o pasăre celestă, ci e un cintezoi, am corectat-o eu, fiindcă eram cu ea în asemenea relaţii de corectare.

— *Totdiun am credeam ca esthe celesthe,* spuse ea şi îmi zîmbi cald. *Mai sphun odath cuvinthe cell...*

— Cin-te-zoi, am silabisit eu şi mi-am arătat gura, să vadă cum îmi ies în zbor, de sub limbă, literele cintezoiului.

Miss Mabel repetă încîntată.

— *Shi acell pasarhe frumos care dath dhrum thomna din colibha evochet acell ce pasahre se sphun?*

— Scatiu, am lămurit-o eu.

Fu încîntată şi de scatiu şi îmi ceru permisiunea să-şi noteze în caiet.

— *Multţumesch,* a spus ea şi mi-a strîns mîna cu căldură. *La revedere, domno Felmeir.*

Mi-am adus aminte de ceva şi m-am grăbit s-o ajung din urmă.

— O clipă, Miss Mabel... Nu se spune colibă, ci colivie. Repetă după mine: co-li-vi-e...

A considerat că sînt un tînăr tare simpatic şi m-a asigurat că nu-i va spune nimănui că i-am dat drumul cintezoiului din colibă.

Cum mi-am coborît privirea printre sînişorii ei sîrguincioşi, în adîncul bluzei, mi s-a părut că îi văd mişcîndu-se în penumbră inima de fondantă.

— E-n regulă, am încuviinţat obiectiv. Şi nu mi-o lua în nume de rău, dar iar îţi atîrnă un ciorap.

Era o profesoară tare cumsecade, blajină şi pufoasă ca un pui de pasăre, numai de nu şi-ar fi prins de fiecare dată ciorapii atît de prost şi atît de fără cochetărie.

Strada Căii Ferate era întinsă şi răpciugoasă, ca o curbă pe un grafic de temperatură. Casele erau umede pînă sub braţ şi neîngrijite pînă în vîrful capului. În fiecare odaie dinspre stradă se vedea acelaşi divan cu tăblie înaltă, pe care un coşar de porţelan îşi purta scara; aceeaşi lampă cu petrol transformată şi prevăzută cu

abajur din hîrtie creponată roz sau verde; pe mese aceeaşi cutie ornamentată îngrozitor cu scoici de bunul gust al fabricii. Cunoşteam aceste culmi de culturalizare ale celor nevoiaşi. Şi părinţii mei ajunseseră la aceste înălţimi ale culturii, aveau şi ei cutie cu scoici şi divan cu tăblie înaltă. Altceva nici că mai aveau, doar dacă nu mă trec şi pe mine în firavul lor inventar.

Strada lungă se lărgea spre capăt. Înspre primăvară, Mureşul se revărsa uneori din matca lui şi cu ocazia asta scuipa şi pe-aici nişte băltoace mărunte, pentru broscuţele care orăcăiau la trecători ziua-n amiaza mare. Tocmai voiam s-o iau în jos, spre popicărie, cînd o cîrpă colorată îmi făcu semne grăbite. Era Borbala Săltăreaţa, îngerul colectiv al cîrciumii „La trei păduchi". Săltînd prin băltoace, — de unde îi venea şi numele de Săltăreaţa Borbala — se apropia seducătoare, să-mi ceară un foc.

Şaizeci de kile de bacili — mi-am spus eu văzînd-o — îndesaţi într-un sac de piele uzat.

Şi-a aprins ţigara şi mi-a surîs fermecător. Sub braţ ţinea o cutie din care îşi scoteau picioarele şi mustăţile bine întreţinute nişte cărăbuşi.

— Ie-te-te, — am zis eu —, adineaori m-am gîndit la cărăbuşi. Ce faci cu ăştia din cutie?

Îi duce la primărie, mi-a comunicat ea, mişcîndu-şi cochet picioarele de ţînţar, mici şi zdrenţuite. A citit un anunţ cum că la primărie se dau premii pentru cei care prind cărăbuşi.

— Atuncea fugi — am îndemnat-o eu — că tocmai acum se închide lista de oferte.

Şi-a apucat iute fusta roşie şi a rupt-o la fugă. Dintr-o trăsură mai acătării, o tînără doamnă s-a uitat la mine, apoi şi-a întors capul cu dispreţ. Cum stătea acolo, cu pieptul alb şi gîtul zvelt, părea o cucoană de porţelan pe o distinsă zaharniţă. Era foarte revoltată că mă văzuse cu Borbala Săltăreaţa.

— Nu te cunosc bibelou de porţelan, — mi-am zis eu şi mi-am săltat pălăria —, dar fiindcă tot se zice despre mine că sînt un flăcău zurgabiu, îmi pot scoaţe, fără nici un fel de riscuri, pălăria în faţa moravurilor tale.

A trecut cu privirea prin mine ca soarele printr-un geam murdar. Am ridicat din umeri şi am intrat pe poarta popicăriei.

Amicii mă aşteptau deja în curte. Prună, amicul principal, ţinînd între colţi un trabuc vîrît într-un ţigaret lung, Feketics, viermele de culoarea rogojinei şi Bodza, cel cu picior de lemn, violonistul de cinema pus pe liber, care de fiecare dată cînd mă întîlnea se înroşea de bucurie. Prună, Feketics, Bodza şi cu mine alcătuiam celebrul cvartet. Nu eram un cvartet de coarde ci, mai degrabă, o orchestră de suflători. Opinia publică ne împroşcase cu saliva ei vîscoasă, etichetîndu-ne pe toţi da haimanale neobrăzate. Nu zic nu, uneori vagabondam, dar alte păcate nu prea aveam. Nu apucam să le săvîrşim din cauza păcătoşilor mai mari decît noi.

Cum am intrat, Prună, cu trabucul său de dirijor, a dat semnalul, la care cvartetul a intonat uvertura tradiţională:

Fetişcană, fetişcană,
Fetişcană, fetişcană,
Caltaboş, migrenele,
Hopşaşa şi hehehe.

Nu pretind că uvertura noastră avea un conţinut prea adînc sau o melodie bogată şi clocotitoare. Dimpotrivă: se străduia să redea tocmai prostia încîntătoare a sentimentelor şi numeroasele inutilităţi impozante ale vieţii.

Dirijorul filarmonicii luase drept o aluzie activitatea noastră muzicală şi a caracterizat distinsa noastră societate, pur şi simplu, drept o bandă de găinari. Trebuie să remarc că această afirmaţie era oleacă exagerată, fiindcă, precum am spus-o şi mai sus, pe vremea aceea nu furasem încă nici măcar o găină şi, lăsînd la o parte cele cîteva pozne mai mici, lista păcatelor noastre era încă imaculată.

Cvartetul era dirijat de Prună, care, cîndva, în ceaţa îndepărtată a trecutului său, se numise Csókai, dar se dezbrăcase de mult de acest nume, precum se leapădă şarpele de pielea sa. Era un tip rotofei, veşnic gata să rîdă, care ştia grozav de bine să-şi mişte pielea capului

şi, în clipe din astea, vechea sa pălărie tare sublinia cu agerime ritmul. În afară de pielea craniană mişcătoare, mai avea o calitate plăcută şi anume: scornea nişte chestii monumentale. Dacă minciunile sale s-ar fi putut sculpta în piatră, Statuia libertăţii din Statele Unite ar fi părut pe lîngă ele o măruntă statuetă de tanagra. El nu se ţinea de minciuni mici şi slăbănoage; punea în circulaţie numai minciuni mari şi complicate. Era angrosist în branşa asta şi îşi ştia meseria ca nimeni altul.

Bodza, violonistul de cinema pus pe liber, reprezenta în orchestră tonurile mai moi, acordurile plîngăreţe sau, ca să mă exprim mai poetic, plînsul sfredelitor de inimi al corzilor. De altfel, avea o experienţă de mai mulţi ani în sfredelirea inimilor: la cinema cîntase de două mii patru sute de ori partitura „O dramă în adîncul mării". În viaţa burgheză — care l-a eliminat din mijlocul ei — i se zicea Mîrţoagă; şchiopăta, scria versuri, era nefericit şi trăia de pe urma inimii generoase a unei mătuşi care vindea fripturi la grătar în cartierul măcelarilor. Mătuşa îi dădea resturile de cîrnaţi şi de cotlete de porc, iar el, în schimb, îi citea în fiecare seară din ziare crimele mai palpitante.

Şi, ca să-i acordăm cît de cît spaţiu şi lui Feketics, zis şi Mască, ar fi suficient să menţionez faptul că el reprezenta în orchestră violoncelul. Această reprezentare se petrecea în sensul că îşi umfla obrajii — drept care din colţul gurii îi plecau înainte două fire de păr blond-purcel — şi începea să zică: *umtata, umtata.* Şi între timp prindea muşte. Cînd prindea muşte, reuşea să cînte *umtata* cel mai bine. La gît îi atîrna un medalion mic cu Sfînta Maria, pe care pretindea că l-a primit cadou de la o bătrînă din Petrograd. Mutra imberbă, silueta de par noduros îi împrumutau un aspect de văduvie. Asta era, de altminteri, singurul împrumut, după cîte ştiu, cu care se putea lăuda. Cînd trebuia să cînte *hopşaşa*-ul uverturii, îi apărea pe mutră un rîs sticlos de peşte, care de fiecare dată îmi evoca acea jumătate de porţie de somn pe care am mîncat-o cu doi ani în urmă la bufetul coanei Rideli şi pe care am mai simţit-o în stomac încă o bună bucată de vreme. Tot timpul aveam im-

presia că, în locul acelei jumătăţi de porţii, îl am în stomac pe Mască.

După consumarea uverturii, am transmis membrilor cvartetului salutările cordiale ale Borbalei Săltăreaţa şi apoi am început partida de popice. În fiecare miercuri şi sîmbătă jucam popice. Trăgeam la popice ca alţii la măsea. În urmă cu o săptămînă ajunsesem chiar pe grinda cea mai înaltă, scris cu creta, cu majuscule: *Felméri Kázmér pe 16 mai 1923 a lovit nouă.*

— Azi sînt într-o formă de cozonac, am anunţat eu, cîntărind în mîini, cu multă pricepere, bila, ca o precupeaţă un pepene. Fiţi atenţi, prăpădiţilor!

Nici sus, în popicăria cerească nu se rostogoleşte atît de ştraşnic tunetul, cum am dat eu de-a dura cu bila. Prună, invidios, a fluierat prelung, iar Feketics a făcut o mutră atît de acră, încît văzînd-o s-ar fi putut covăsi tot laptele din crătiţi. Mîrţoagă a profitat de momentul de încordare şi mi-a sorbit berea.

Tunetul mult aşteptat se contramandă. Bila alergă desculţă un timp, apoi, fără să fi coborît pe pămîntul pistei, infamă, se retrase din scenă, cu tendinţe necunoscute mie.

Mă aşteptam ca în urma ruşinoasei mele performanţe să izbucnească hohotele de rîs. Dar nu rîse nimeni. Prună făcu să danseze cu pielea capului pleşuva sa pălărie tare. Bozda îşi vîrî bastonul sub piciorul drept, legănîndu-şi vesel pantoful ortopedic mare şi diform, şi scoase un acord caraghios din invizibila sa harpă.

— O inimă, tu, burduf de durere! — zise el sfîşietor.

Feketics privi plictisit drept înainte şi spuse peste rînd:

— Umtata, umtata.

Apoi porni dispreţuitor să prindă muşte.

— Căscaţilor, — am spus eu, temperîndu-mă cu multă înţelepciune —, nici lui Napoleon nu i-au reuşit chiar toate loviturile.

— Ştim, spuse calm Feketics-Mască, plesnind fără milă o muscă.

Aceasta se cuvenea pedepsită. I-am făcut semn puştiului care ridica popicele să pună repede în funcţiune

maşinăria, cît timp noi ne bem berea şi ne spunem cîteva mişelii.

— Ce veşti ai din Italia? — l-am întrebat pe Prună.

— Contesa a suferit un accident de automobil... Mi-a telegrafiat maică-sa...

Băgă mîna în buzunar şi începu să caute telegrama. Dar n-o găsii.

— Fireşte, voi, netrebnicilor, — spuse dînd din umeri —, voi credeţi că eu mint. Că biata contesă Marpozani n-a avut nici un accident...

Numele de Marpozani îl citise anul trecut pe o ladă de portocale din curtea băcăniei. De atunci începuse să întemeieze şi să clădească această minciună. Treptat, îi tot adăugase cîte o cărămidă. Minciuna era construită aproape în întregime, îi mai lipsea doar acoperişul. Acest accident mă făcea să fiu îngrijorat de soarta contesei Marpozani. Ştiam că porcul acesta de Prună e gata s-o ucidă acum cu sînge rece, numai pentru ca romanul său să fie complet închegat şi terminat.

Feketics, scîrbit, mormăi ceva. Nu-i plăcea dezordinea, nici minciuna. Nu avea imaginaţie. În brutăria naturii au uitat să-i pună drojdie şi a rămas flasc şi necopt. Săltă bila, îi şopti ceva şi o azvîrli. Orchestra remarcase că, de obicei, înainte de a rostogoli bila, ţinea cu ea un scurt consiliu de război. În sinea lui, dăduse nume piese-lor de lemn şi, înainte de a-şi trimite bombele la drum, le ordona la care dintre popice să trăsnească şi s-o pre-facă în aşchii şi scobitori. Popicele le denumise după duşmanii lui de moarte.

— Hai — îi şopti el bilei —, trăsneşte-le... Tabula rasa...

Bila zbură şi Feketics îşi acoperi ochii, după vechiul său obicei, ca numai din zgomotul popicelor plesnite să poată distinge numărul hoiturilor căzute. Cum însă nu auzi nici un pocnet, deschise ochii. Popicele stăteau toate, neatinse, atîrnînd în aer. Deoarece maşinăria — nouă fire de sîrmă subţire dar rezistentă — a cărei manevrare am încredinţat-o cu o zi înainte puştiului, cu ajutorul unei funii şi a unui scripete minuscul, săltase popicele în sus.

Scena fu urmată de o gălăgioasă serbare populară. Apoi ridicarăm scaunele răsturnate şi continuarăm partida. Urmă Mîrţoagă, care se avîntă şchiopătînd, legănindu-se din şolduri, apoi îşi săltă piciorul invalid şi, cu limba atîrnîndu-i din gură, urmări traiectoria pe care şi-o alesese bila.

Bila sări de pe pîrtia desemnată ei, se ciocni de un dud tînăr, apoi ricoşă şi plesni un cocoş care ciugulea prin apropiere.

— În plin — anunţă Prună şi se căţără imediat pe grinda transversală ca să imortalizeze evenimentul. „La 23 mai 1923, Mîrţoagă a lovit un cocoş (mortal).” Apoi mai adăugă: „Din prima mînă”.

— Eu nu particip, protestă dinainte Feketics împotriva iniţiativei de a plăti împreună costul cocoşului.

Noroc că nu surveni această neplăcere, fiindcă în curînd apăru gîfîind cîrciumarul care studie atent cadavrul cocoşului şi declară că face parte din găinăria lui Dukics. De aici, din vecini.

Atunci e bine, — spusei eu —, măcar nu trebuie să plătim cheltuielile de înmormîntare a cocoşului. Şi aruncai animalul peste gard, fiindcă acolo se aflau coteţele crescătoriei lui Dukics.

— S-o ştergem de-aici, propuse Prună cu nepăsare.

Dar Feketics, om ordonat, dădu din cap dispreţuitor, ca măgarii de porţelan în vitrinele din bazaruri.

— Şi dacă-şi dau seama că Mîrţoagă a omorît cocoşul?

— Noi am omorît cocoşul, l-am corectat eu, calm.

— Ar fi mai bine să plecăm, opină Mîrţoagă bîlbîindu-se, fiindcă în cazul că eram siliţi să plătim vreo despăgubire el avea în buzunar doar doi nasturi de prohab.

— Dar mi-am lăsat pipa de lemn pe masă, i-am anunţat eu, cînd făceam tărăboi deja dincolo de poartă.

M-am întors s-o iau. Mîrţoagă mă însoţi, fiindcă el în schimb îşi uitase acolo un volum de versuri. Un individ cu cizme tocmai escalada gardul, dîndu-şi drumul în curte, într-o mînă ţinea un par lung, în cealaltă strîngea gîtul cocoşului mort.

— O fi îngrijitorul de la găinărie, — îi spusei lui Bodza —, uite ce picioare strîmbe are.

Tipul îşi săltă mutra rîgîind:

— Dumneata ne-ai omorît *leghornul?*

Şi plimbă cocoşul mort pe sub nasul palid al lui Mîrţoagă.

— Bila l-a omorît, am precizat eu obiectiv.

— Plata, sau îţi iau pălăria, behăi îngrijitorul de la coteţe, smucind de colo pînă colo hoitul păsării prin faţa lui Mîrţoagă. Ei?... Pălăria sau paralele?

— Nici un fel de parale! — i-am replicat scurt. Să-ţi fi stat cocoşul acasă şi să nu fi umblat brambura prin popicărie. Şi lasă pălăria aia, am tuşit prevestitor de rele, văzîndu-l că umblă cu băţul să dea jos pălăria de pe capul lui Bodza. Cum însă a grohăit ceva în legătură cu maică-mea, mi-am scăpat zdravăn laba peste mutra lui. Las-o pe maică-mea, că a murit de cînd aveam zece ani, i-am comunicat şi i-am închis gura cu palma, ca pe o pungă.

I s-o fi întîmplat lui ceva şi la nas, că prea mi-a mînjit degetele cu sînge, ba mai tîrziu m-a obligat chiar să mă aşed niţel pe burta lui, fiindcă ţintea mereu cu cizmele alea de cîte o tonă în sensibilul fluier al piciorului meu. Dar nu i-a mers.

— Acuma ştiu de unde să te iau, i-am spus, şezînd pe pîntecele lui. Dumneata ai fost porcul care m-ai scos din batalionul de rezervă şi m-ai trimis cu bocancii rupţi tocmai în munţii italieni... Cine sînt eu? Felméri Kázmér... Şi sînt încîntat, domnule plutonier...

M-a buşit în coaste, drept care m-am lăsat niţel mai greu pe burdihanul lui. A scos un sunet ca de vier bătrîn la tăiere. În clipa asta apăru în dosul gardului o tînără doamnă cu o imensă pălărie de paie, roşie toată de supărare.

— Nu-ţi este ruşine? — se interesă doamna şi fu cît p-aci să mă înghită cu ochii ei fermecători.

— Dacă doreşti, îi spusei şi mă ridicai de pe burta plutonierului de odinioară, ca s-o pot privi mai pe îndelete.

Îmi comunică scurt că sînt neobrăzat şi îmi întoarse spatele. Din această răsucire o recunoscui, într-un fel. Era doamna de porţelan, cea elegantă şi morală, care trecuse în caleaşcă, acum două ore, prin faţa popicăriei.

— Fata lui Dukics, îmi şopti încurcat Bodza. Abia s-a întors din străinătate...

Îngrijitorul se ridică de-a buşilea, fornăind, noi însă nici nu-l băgarăm în seamă şi părăsirăm curtea cîrciumii cu o grabă ponderată. Mîrţoagă le relată speriat celorlalţi doi scurtul nostru intermezzo. Se pare că gulerul mi se crăpase, fiindcă Prună propuse să ocolim pe la cimitir — acolo locuia el cu maică-sa, care era îngrijitoare de morminte — ca să-mi dea un guler împrumut.

— Ce număr porţi la guler? — mă întrebă el.

— Treizeci şi nouă, la umbră, îi spusei, vesel că s-au terminat atît de straşnic treburile cu cizma aia de îngrijitor.

Feketics, ca de obicei, privi dezorientat la praful de pulbere al glumei pe care o făcusem să explodeze.

— Cum adică la umbră? — întrebă el, nevinovat.

Prună începu să mişte din urechi, chiuind. Rîsul se revărsă şi din Mîrţoagă, ca pasta de carne dintr-un cîrnat. Eu mă scărpinai necăjit în vîrful capului cu unghia neîngrijită de la degetul mic. Nu-i răspunse nimeni nimic.

— Scîrnăviilor, constată Mască şi, jignit, ne părăsi.

— Dukics? — îl întrebai pe Mîrţoagă. Nu cumva e fata directorului băncii?

— Ba da, încuviinţă Mîrţoagă, fiindcă el cunoştea pe toată lumea.

Prună îşi luă şi el rămas bun. Îi urarăm contesei însănătoşire grabnică şi pornirăm cu Mîrţoagă spre centru. Se lăsa seara, cărăbuşii se întorceau în castani şi îşi retrăgeau picioarele şi mustăţile sub paveze.

Mai trebuie să amintesc despre cocoşul *leghorn* că n-a murit definitiv. În curînd a reînviat şi a început să cînte cucurigu, cu toată puterea. Atunci m-am convins că întîmplarea nu e doar complicea romancierilor proşti. Acţionează chiar foarte planificat în jurul nostru. Viaţa noastră e o serie de întîmplări planificate.

2

O CEAŞCĂ DE CAFEA ÎNTR-UN CÎMP ALB

La sfîrşitul lui iunie eram deja bronzat ca un negru într-o reclamă pentru pastă de dinţi. Am strîns pentru la iarnă soare cît s-a putut. Domnul Sram, contabilul Fabricii de ţigle şi drene, urmărea acru bronzarea mea. Era alb, săracul, ca un gîndac de pivniţă.

— Noua demenţă, nu-i aşa? Voi, tinerele genii, abuzaţi de toate!

I-am explicat că asta se datoreşte camerei mele. Fiindcă în odăiţa cu miros de clei a doamnei Bogdan, în care mi-am petrecut cîţiva ani în calitate de chiriaş, soarele nu prea îşi vira nasul. Locuinţa mea era o cursă mică de şoareci, obscură, în care, de intrat, mai intram cumva, de cele mai multe ori pe fereastră, dar de ieşit era o problemă cu mult mai complicată. Uşa ei dădea într-un fel de ungher pe care Bogdan, beţivul, gazda mea, îl umplea mereu cu tot soiul de lăzi, prese şi baloturi de hîrtie necesare la legatul cărţilor. Razele de soare încercau cel mult vara să gîdile oleacă pervazul ferestrei şi uneori onorau mărinimoase cu un pătrăţel gălbui şi cuvertura de pat.

— Trebuie să te muţi — făcu semn cu pana domnul Sram.

Am dat din cap. Nu se poate, eu nu mă pot muta de la doamna Bogdan.

— De ce? De ce să nu poţi? Eşti în restanţă cu chiria?

Am dat din mînă.

— Nu despre asta e vorba. Fiul doamnei Bogdan a murit acum opt ani pe front, şi de două ori pe săptămînă,

marţi şi vineri, bărbatu-său se îmbată ca un porc. De asta nu mă pot muta.

M-aş fi mutat eu de mult, dar a trebuit să rămîn acolo, pentru ca doamna Bogdan să-şi poată vărsa în pragul uşii mele lacrimile pentru soţul beat şi fiul mort. Eu eram acel flăcău inimos care ştergeam săptămînal, cu o batistă abia folosită, dintr-o compasiune pur teoretică, lacrimile materne şi conjugale. Predecesorii mei renunţaseră urgent la această sarcină creştinească. Eu mi-am asumat-o. „Suflet blînd — clefăia din fundul curţii văduva curierului municipal. Păcat că-i aşa trăsnit, drăguţul de el.”

După o scurtă gîndire, problema soarelui am rezolvat-o în felul următor: mi-am cumpărat o oglindă mare, lunguiaţă, pe care am montat-o deasupra ferestrei. Aveam de gînd să captez cu ajutorul oglinzii puţintel soare şi să-l atrag cu viclenie în camera mea. Un timp a mers straşnic braconajul meu, pînă ce, într-o zi, nişte pisici care se hîrjoneau au căzut de pe acoperiş şi mi-au făcut zob invenţia. Tocmai mă frămîntam să găsesc o soluţie mai solidă, cînd a apărut Mîrţoagă şi mi-a comunicat că pe Mască l-au dat afară din serviciu.

— Haidem, am spus, oprindu-mă din frămîntare.

Ne-am dus la Feketics. Stătea pe o sofa, cu o mutră ursuză, şi îşi ronţăia pipa.

— Te-au dat afară? — l-am întrebat eu, prietenește.

Dădu din cap şi îşi ronţăi pipa. Nu l-au dat afară. Patronul lui a dat faliment şi a întins-o cu banii care i-au rămas.

— Să nu te consolăm un pic? — l-am întrebat.

— Fie, — a consimţit el —, dar numai de acolo, din curte. În cameră nu vă dau voie. Îmi murdăriţi parchetul.

Îşi făcu apariţia şi Prună şi ţinurăm un mic consiliu de război.

— Pericolul concedierii — am spus eu — atîrnă deasupra capetelor noastre ca firmele prăvăliilor din centru. Ca firma dughenei „Buruiana” care anul trecut a omorît un căţel şi a rănit un ucenic de tîmplărie.

— E deajuns să vină oleacă de vînt şi buff! — zise Prună, spărgînd nişte alune.

— Asta-i gospodăria socială în ziua de azi, notă cu eleganţă Mîrţoagă. Pe el îl concediaseră cu un an în urmă de la cinema. De sub părul blond, rebel, stropi mici de sudoare i se rostogoliră pe frunte şi pe faţa smeadă. Doar soluţii pripite, fără nici o noimă. Şi toate astea numai fiindcă...

— Ştim, prietene. Dar peste o sută de ani nu se va mai proceda aşa. Atunci nu ne vor mai scăpa pe fereastră cu atîta uşurinţă.

— Eu o socotesc pentru o sută douăzeci, făcu semn Prună.

— Fie, am cedat eu. Dar sper că sînteţi cu toţii de acord că aşa cum stau lucrurile astăzi nu fac nici cît o ceapă degerată. Nu avem suficientă haleală, iar stăpînului nostru îi creşte continuu diametrul burţii, de-i nevoit să-şi dea drumul mereu la pantaloni cu cîţiva centimetri. Omul e presat să vină pe lume, apoi, cînd se vîră într-un culcuş mizer cu de-ale gurii, atunci — rupp! — i se trage un şut în spate şi e azvîrlit în spaţiul cosmic.

— Cam neştiinţific, dar foarte adevărat, consemnă Mîrţoagă.

Cunoştea principiile ştiinţifice ale burdihanului gol şi îi plăceau înlănţuirile de idei exacte şi clare. Mîrţoagă, turuind şi clipind emoţionat, ne demonstră că nu-i suficient să condamni anumite idei şi situaţii, ci trebuie să te încumeţi să le răstorni. El, din păcate, are piciorul stricat şi puterea sa de convingere lasă de dorit din pricina faptului că vorbeşte prea repede, noi, sănătoşii, ar trebui să ne avîntăm la treaba asta.

— Just! — strigă Prună. Pe tine te învestim cu sarcina redactării memoriilor. Şi cum Umtata are de trăit acum zile grele pînă ce se dărîmă şandramaua asta împuţită, această societate, tu vei acoperi necesarul de cîrnaţi al Umtata-ului din cratiţa fierbinte a mătuşă-ti... Şi acum, hai la coana Rideli. Şi-a instalat o firmă nouă.

Pe drum l-am întrebat dacă are vreo veste nouă de la contesă.

— Merge spre bine! ne-a spus. Mi-a scris deja cu mîna ei.

Scrisorile contesei nu le văzuse încă nici unul dintre noi. Contesa, şi tot ce se petrecea în jurul ei, slujea la

acoperirea acelei nevoi de minciună care e născută din setea de viaţă a oamenilor, într-o realitate mizeră. Lada de portocale care i-a furnizat numele contesei a fost doar o unealtă. Ştiam că Prună, cînd a căzut prizonier de război la italieni, n-a avut nici o rană, n-a fost în spital, nu l-a vizitat nici o contesă cu şorţuleţ de Cruce Roşie, n-au stat pe nici o bancă de piatră acoperită de ferigi, şi nu s-a soldat toată treaba cu nimic, dar, fiindcă Prună era un asemenea maestru al minciunii, am acceptat-o pe contesă şi, din cînd în cînd, ne interesam îngrijoraţi de starea sănătăţii ei. „...Merge spre bine, ne liniştea Prună. La toamnă va concerta la Roma... E posesoarea celei mai frumoase voci de alto...”

În faţa unei vile a ridicat mîna. Stop!

— Asta-i vila Dukics, semnală el. Aici şade Ana Dukics.

În apropierea porţii cu gratii am zărit o statuie nouă. Şi vila era nouă. Familia Dukics venise în oraş abia cu doi ani în urmă. Ne-am uitat bine la statuie. Mîrţoagă era de părere că înfăţişează o nimfă ieşind din spumă. Eu ziceam că-i mai degrabă o bucătăreasă ieşindu-şi din cămaşă şi chiar picioarele aduc mai mult a varice decît a căprioară. Şi, abstracţie făcînd de toate acestea, domnul Dukics strică aici gustul public nu numai cu bucătăreasa lui grasă şi varicoasă, ci şi cu arhitectura stupidă a întregii vile...

Cînd mi-am terminat expunerea, la balcon a apărut un cap, doi ochi reci, cunoscuţi, mi-au aruncat o privire aprigă, apoi — sfîrr, jaluzelele s-au prăvălit în jos, dispreţuitoare.

— Atîta pagubă, mi-am zis eu. În orice caz, e o femeiuşcă grozavă.

Ajungînd în piaţă, zărirăm de departe pe drumul ce ducea spre cetate firma nou-nouţă a coanei Rideli: o ceaşcă de cafea într-un cîmp alb şi alături un corn uriaş. Cornul descria un semicerc în jurul ceştii de cafea şi amintea de emblema Republicii Turce. Vîntul pusa în mişcare firma şi ceaşca de cafea se răsturnă.

— Se varsă cafeaua, coană Rideli! — am anunţat-o în bufet cu oarecare îngrijorare. Uite, ţi-am adus un

nou consumator, îl cheamă Feketics Gáspár, pe scurt, Mască.

Coana Rideli îşi făcu apariţia de după cortina străvezie de stambă. Şterse masa cu şorţul şi dintr-o tresărire scurtă a privirii îl puse pe Mască pe cîntarul de bucătărie.

— Ei, stai jos, domnu' Feketics, pînă acum te-au ţinut pe-o mîncare cam slăbuţă. Vă aduc o supă bună de păsat. Am făcut-o de dragul dumitale, domnu' Felméri — se întoarse apoi spre mine şi mă plesni cu multă căldură pe ceafă..

— Asta nu-i căldură negustorească, — i-am spus lui Prună —, e căldură personală. Coana Rideli asta are o inimă mare cît un ciubăr, îi iubeşte pe toţi...

Prună îmi întoarse morocănos ocheada. Contesă încoace, contesă încolo, omul e nevoit să facă pe tărîm sentimental unele compromisuri josnice. Contesa e literatură, coana Rideli e realitatea consistentă şi, de ce n-am recunoaşte-o, găteşte bine.

Prăvălia nici nu semăna cu un bufet, ci mai de grabă cu o seră. În vitrina îngustă, de cele două părţi, dormea cîte un pahar de lapte bătut, între pahare, o farfurie mare cu piftie din a cărei gelatină — ca nişte plopi mîndri din lacurile îngheţate — fire lungi de păr de porc se înălţau semeţe. În dosul tejghelei, pe o scară de lemn, vegetau pe beţişage de trestie rozmarini, petunii, maiorane, cactuşi, de care bătrîneţea însingurată obişnuieşte să se agaţe cu un strigăt mut de ajutor. Acum o duceau bine aceste flori. Coana Rideli se îndeletnicea cu îngrijirea lor numai cînd rămînea singură, după ce alunga în bătăi bărbatul de lîngă ea — care îndeobşte era numai logodnicul ei — din motive de beţie, cărţi, înşelătorie sau alte păcate. Consumase deja un şir întreg de logodnici, ca pe nişte cepe roşii de pe o funie. Supa de păsat era de neîntrecut.

Mască, deşi se hrănea deobicei cu slănină şi pîine, fiindcă — zicea el — trebuie să ne gîndim şi la bătrîneţe, găsi că supa e încîntătoare. Pe mutra lui slabă, osoasă, un neavertizat niciodată nu s-ar fi putut orienta. Cu toate că nu avea nici o taină: îl pierduseră, ca pe un cocean dintr-o căruţă, şi nu s-a mai aplecat nimeni să-l

ridice. Era plin de îngrijorare, ăsta era tot necazul lui. Omul îngrijorat adulmecă, trage cu urechea, şi viaţa îi scapă. S-a lipit de mine la sfîrşitul războiului, cum făceau, după lupte, caii rămaşi fără stăpîn: deodată bagi de seamă că pe lîngă tine aleargă un cal străin. Mai poartă în spinare şaua din care un glonţ i-a scos călăreţul, ordinea şi voinţa superioară. Se aciua şi el pe unde găsea pe cîte cineva să gîndească în locul lui. Cineva care să-i fixeze un scop, un rost şi o nutriţie. Leorbăia cu lăcomie supa coanei Rideli, care nu trebuia plătită. Coana Rideli l-a şi pipăit cu privirea, profesional, cum obişnuiesc femeile cînd aleg o găină sau un bărbat.

— Să continuăm, propuse Prună, bătînd cu furculiţa în farfuria goală.

Coana Rideli se retrase şi Mîrţoagă, care era doar spectator mut al praznicului nostru, ne-a cerut permisiunea ca pînă ce ni se aduce felul următor să ne citească unul din poemele sale, căruia îi dăduse titlul: „Poetul şchiop şi fata din Birmingham”.

— Să votăm, am propus eu.

Scrutinul avu loc şi am decis prin majoritate de voturi ca Mîrţoagă să nu-şi citească poezia.

— Caraghios, — protestă Prună —, doar nu eşti portar de fotbal, ca să ne intereseze gîndurile tale.

Mîrţoagă cîntase rînd pe rînd toate fiinţele feminine din oraş, de care se putea apropia. Cel mai mult insistase asupra fetei cofetarului Patyipak, care i-a legat odată cravata. De atunci îi dedica minunate reţete de tort, transformînd umplutura în poezie, extrăgînd sentimente din straturile de nucă; dacă le-ar fi mîncat cineva, i s-ar fi umflat stomacul de rime şi de alte legi ale prozodiei. Mai demult, amintirea unei tinere japoneze pe care-o întîlnise pe vapor, cînd l-au adus acasă de la Vladivostok, era cea care scîrţîia în catrene, sub titlul „Eu şi floarea de cireş”; iar acum îşi înfipsese harponul liric în mica profesoară de engleză.

— De fapt sîntem nişte porci că nu-l ascultăm, zise Prună bărbăteşte. Ce părere ai, *dhomnu Felmeih?*

— Aşa este, am confirmat eu, adulmecînd spre bucătărie.

— În cazul ăsta pot să citesc? s-a înroşit Mîrţoagă ducînd mîna la buzunar.

— În cazul ăsta? Dar cine ţi-a spus că poţi să citeşti? îl întrebă Prună. Eu am spus doar că, de fapt, sîntem nişte porci că nu te ascultăm. Dar de aici nu rezultă că poţi să citeşti... Să vină tăiţeii cu nuci! — psalmodie în direcţia bucătăriei.

Coanei Rideli îi plăceau surprizele. Şi de data asta, ne aduse, în loc de tăiţei cu nuci, colţunaşi cu varză, ceea ce îl determină pe Prună să-şi scoată iute ţigaretul şi să dirijeze: „Fetişcană, fetişcană". Pe urmă mai interpretă ceva şi din „Lakmé" şi preciză că a auzit-o la un concert de binefacere dat de Caruso la Milano.

Voia tocmai să înceapă o minciună, cînd îşi făcu apariţia dansantă profesoara de engleză. Şiretul de la pantof îi atîrna, altminteri era proaspătă, plină de vitamine şi zîmbitoare, ca un coş cu roşii. I-am comunicat de îndată această comparaţie, drept care şi-a vîrît în poşetă mănuşile negre de aţă şi m-a salutat cu recunoştinţă.

— *Rămîi chu bine, domnu Felmeih.*

— *God save the king* — i-am răspuns la urare, fluturîndu-mi mîna, dat fiind că în afara imnului şi a fluturării nu mai ştiam o iotă englezeşte.

— *Vrheau o dgem, Misiz Rideil,* comandă în viteză englezoaica şi mă întrebă cum mă simt: *„Chum shimt pe thu, domnu Felmeih? Shi dumneatu domnu Phouna? Deche la gîndhuri căzuth asha?*

— Imaginează-ţi, — îi comunică Prună întunecat, — iar s-a scumpit kilul de ochi de sticlă...

Un cîine se opri la uşă. Miss Mabel îl primi cu voioşie.

— *Al lui* co*phil a fost la mine chîine,* ne lămuri asupra motivului bucuriei sale şi mîngîie cîinele vagabond.

Grupul rîse în hohote de neobişnuita definiţie. Fata ne privii contrariată.

— *Rîde numai domnul Felmeih... Chind thu vii o să la Birmingham, eu nu ride o să de dumneatha...*

Birmingham era oraşul ei natal. Îi plăcea să vorbească de fabricile de unelte şi de bătrînele războaie de

ţesut. Eu îi răsplăteam drăgălăşeniile geografice vorbindu-i despre satul meu. Din păcate, satul meu avea un singur lucru demn de reţinut: un ţăran lungan care nu se uita în casele oamenilor prin ferestre, ci prin găurile podurilor. Asta o distra grozav pe Miss Mabel. După colţunaşii cu varză am pus în funcţiune gramofonul şi am invitat-o la dans. Mască alunga muştele. Mîrţoagă urmărea tînjind dansul nostru, astfel că numai Prună şi cu mine ne disputarăm partenera. Prună valsa cu pălăria tare pe cap şi în timpul dansului îşi mişca urechile. Abstracţie făcînd de urechi, avea o ţinută distinsă, care pe Miss Mabel o făcea să rîdă. Cînd dansam noi doi şi palma mea se odihnea familiar pe omoplatul ei copilăros, faţa i se potolea brusc şi pleoapele coborau în bernă. De îndată ce îşi ridica ochii spre mine, devenea nesemnificativ faptul că ea s-a născut la Birmingham, iar eu aici, sus, între munţi, într-o moară mică. Nu erau distanţe între noi, nu era între noi Canalul Mînecii, nici geografie, nici istoria, nici limbă engleză, nu era nimic. Englezoaica venită de departe nu era acum altceva decît o mică viorea senzuală, care-şi întindea doritoare gîtul, să-l împresor cu polen.

— Îţi place genul ăsta de bîţîială? — am întrebat-o cînd ne-am oprit niţel, ca să-şi lege veşnica problemă, şiretul.

— *Îmi plhace foarthe multh,* mi-a spus, foarte serioasă. Şi, după cum se strecură înapoi între braţele mele şi omoplatul i se încălzi iar sub palma mea, am simţit că s-ar aciui cu plăcere în această îmbrăţişare chiar pentru mai multă vreme. Femeile, precum am constatat-o mai tîrziu, li se dau bărbaţilor doar cu împrumut. Iar noi, jucători strîmtoraţi ai hazardului, plătim dobînzile. Micul cintezoi englez nu făcea pe cămătarul. Nici nu-i dădea prin cap. Ea s-ar fi vrut cadou. Dar eu pe vremea aceea eram un flăcău uşuratic şi risipitor, alegeam mofturos din recolta abundentă, fiindcă, de ce n-aş recunoaşte-o, femeile îmi împrejmuiau drumul într-un număr destul de mare. Nu zic că toate ar fi fost orhidee. Mai erau între ele şi zambile slăbănoage, lăcrămioare cîrlionţate şi nalbe sau altele ce-şi desfac petalele tăcute pe lîngă poteci. Una mai puţin, nu prea conta. Şi apoi mai era şi

Mîrţoagă. Nici un cîine înfometat nu salivează la vederea unui os cu mănuşă de care nu se poate atinge, cum saliva el privind bîţîiala noastră. Îşi pitise piciorul nenorocit undeva, sub faţa de masă.

— Nici ăsta nu va face tuberculoză de prea mult dans, i-am spus lui Miss Mabel, fiindcă grozav mi se-nmuiase inima văzîndu-l cum stătea şi ne privea pe noi, os cu mănuşă îndepărtat.

— Săracul, îl compătimi şi fata, sincer.

— Ar trebui să dansezi cu el, cintezoi.

Să danseze? Probabil că n-o spun serios. Dar nici nu se poate dansa cu el. Ei, am lămurit-o eu, nu m-am gîndit chiar la un tango în lege. Doar la oleacă de ritm. O porţie de legănare încolo şi-ncoace. Braţe de femeie care se balansează, respiraţie de femeie. De ce nu le-ar căpăta? Viaţa asta-i o ladă mare de gunoi, dacă tot am luat-o în spinare, măcar să avem şi niscaiva plăceri. Miss Mabel mă privi întîi zîmbind, apoi speriată. Se gîndea la un soi de batjocură.

— Cintezoi, nu te prosti. Oamenii sînt şi aşa destul de batjocoriţi, nu-i nevoie s-o mai fac şi eu. Uită-te la băiatul ăsta, biet visător. Imaginează-ţi, din zori pînă-n noapte e doar poezie şi deloc realitate! La naiba. Fii darnică, Miss Mabel.

— *El viseaz achum că dhansez cu eu?*

— Da, am bătut eu fierul cald.

— *Athunci e bhun, sphune la el că eu sunth achord.*

I-am făcut semn lui Mîrţoagă. Celorlalţi le-am comunicat că dacă îndrăznesc cumva să rîdă, le voi aplica un pumn sub bărbie. Grupul s-a uitat în altă parte şi Mîrţoagă, impresionat, a dansat în colţ cu Miss Mabel. Domnul Vrabecz, un domn cu pălărie neagră Girardi, care bocăni în peretele de scîndură despărţitor cu bastonul său cu măciulia de corn, puse capăt serii de dans.

— Bună ziua, spuse cîntînd. Bună ziua, stimată doamnă Rideli.

Îşi puse în faţă, pe masă, ţigaretul de trestie şi manşetele de cauciuc şi ceru peşte à la russe cu multă ceapă şi cît mai repede. Se apropie de borcanul aflat pe tejghea şi, cu unghia lungă a degetelui mic, desemnă peştii condamnaţi la consumare.

— Cînd mi-e foame, — se întoarse curtenitor spre Miss Mabel care începuse să-şi deşire mănuşile negre de aţă, — vă rog să mă credeţi, burta mea gîngureşte ca un porumbel.

Pălăria tare începu să danseze pe capul lui Prună, iar englezoaica se uită mirată la Vrabecz care lansă un peşte întreg deodată în orificiul digestiv superior. În timp ce coada peştelui dansa încoace şi încolo în ţarcul gurii, domnul Vrabecz privea avid spre inventarul alimentar al bodegii. Am dedus că vrea să se însoare, fiindcă după fiecare bucată vizionată, ca un refren, arunca o privire scurtă, dar semnificativă spre coana Rideli, care, ca o imensă hală de sîni, umplea întreg fundalul.

— Vă rog un pic de foc — se aplecă spre mine şi, ca un neprevăzut atac aerian toxic, suflă spre mine norul de miros al cauciucului, al cepei şi al unei arhive îmbîcsite. Ca profesie era jecmănitor de impozite. Mai de mult, făcea pe notarul în satul meu şi nu o dată se aflase pe picior de război cu taică-meu.

— Am citit pe undeva că în Africa există nişte triburi de negri — i-am spus eu foarte prietenos —, undeva în Africa Centrală...

— Sînt, a încuvinţat el, cu mărinimie.

— Aceste triburi pretind despre maimuţe — am continuat eu — că iniţial au fost oameni, dar s-au refugiat în pădure din cauza încasatorilor de la fisc. O fi oare adevărat, domnu' Vrabecz?

Lui Prună, pălăria tare a început să-i danseze nebuneşte în creştet. Jecmănitorul de la fisc a prins să-şi mişte revoltat mustaţa. Îi jucau tuleiele, ca tentaculele unui gîndac enervat. Şi stomacul începu să-i gîngurească. Miss Mabel nu rezistă şi ieşi în stradă. Am urmat-o şi noi, şi afară ne rezemarăm unul de altul de atîta rîs. Cu toate că nu era nimic special de rîs în toată chestia. Dar noi eram încă mînji elastici şi neastîmpăraţi, ne plăcea să nechezăm în gura mare. Excepţie făcea doar Feketics cel cu mutră de tinichea, care nu avea pic de talent la rîs. Se uita la noi bleg, cu capul vîrît între umeri şi faţa sa, ca o oglindă oarbă, reflecta doar un zîmbet verzui şi acru din veselia noastră abundentă şi deplină.

— Avem tot timpul să ne acrim ca oţetul pe la cincizeci de ani — i-am spus — doar dacă pînă atunci dracul nu ne scapă în cap o cărămidă bine ţintită.

După părerea chipurilor de lemn viaţa este un lucru îngrozitor de mare, trebuie respectată grozav. Trebuie să umbli prin ea în vîrful picioarelor, ca în biserică. Există cuvinte care se cuvin primite doar cu capul plecat şi îndatoriri sfinte care se pot împlini numai cu o mutră cumplit de severă. Chipul de lemn ţine de ceremonie ca purecii de cîine. Multe asemenea mutre de lemn, care îşi cunosc obligaţiile, m-au bătut peste fund, fiindcă am uitat să rămîn cu gura căscată în faţa cuvintelor lor prăpădite şi fiindcă am scheunat neregulamentar în timpul plictisitoarelor lor ceremonii. De multe ori m-au declarat fluşturatic neobrăzat fiindcă am desfăcut burta goală a verbelor şi noţiunilor lor, cum desface un puşti curios spinarea soldaţilor de tablă. Burţile desfăcute răsunau de lipsă de conţinut, mutrele de lemn uitaseră să le hrănească.

A apărut şi Vrabecz în uşă, mişcîndu-şi furios mustaţa. La auzul scandalului ieşise şi proprietarul frizeriei de alături, cu clăbuc plin de păr pe degetul arătător. S-a prefăcut că a ieşit să se uite la cer.

— Mîine o să plouă, l-a informat Prună. Îmi simt bătăturile.

— Îndepărtăm bătăturile la un preţ foarte convenabil, zise frizerul şi zvîrli spuma de săpun, fără a ochi, cu o singură mişcare indiferentă, exact în ligheanul aflat în colţul frizeriei.

— La fix, am confirmat eu.

— Am fost vînător imperial, — încheie conversaţia fudul frizerul şi se întoarse în prăvălie să radă şi celălalt obraz al clientului.

Cintezoi mă întreabă ce este acel *ghinghourith* pe care *l-a sphus* acel om furios adineaori. Ca s-o fac să priceapă am început să gînguresc şi să lipăi în jurul ei ca un porumbel îngîmfat pe acoperişul internatului Sfîntul Vicenţiu. Am executat pînă şi respectiva bîţîială din cap. Englezoaica rîse în hohote. Apoi îmi spuse brusc:

— *Fata lui Dukics foahte moult vohbeşthe meheu despre thu. Supăhat esthe foahthe. Ea a sphus despre thu că eşthi un...*

N-am aflat ce a spus fata lui Dukics despre mine, fiindcă deodată firma coanei Rideli scoase un scrîşnet şi în clipa următoare vîntul îmi smulse pălăria din cap şi o lovi de afişul cu prohibiţia cîinilor. Am făcut un pas, s-o ridic. Pălăria m-a aşteptat, ca în filmele comice, apoi, brusc, s-a ridicat în picioare şi a pornit-o la vale. Ei, ia te uită, bestia! M-am dus după ea, dar a început să alerge.

— Nu te-ar fi născut fabrica de pălării! — am înjurat-o eu zdravăn şi am aruncat o bucată de lemn după ea. S-a avîntat şi mai tare. Stai măi, şatră de păduchi, — am strigat după ea — stai că nu-ţi fac nimic. Nici nu-i păsa de mine, se rostogolea veselă mai departe. Cintezoi rîdea cu lacrimi. Fir-ar să fie, m-am aruncat furios după dezertoare. Văzîndu-mă, neobrăzata o cîrmi spre canal, se vîrî în baltă şi se duse învîrtindu-se iute, mai departe. Îneacă-te, — mi-am luat rămas bun de la ea cuviincios şi am lăsat-o să-şi urmeze soarta. M-am întors în faţa bufetului cucoanei Rideli, dar băieţii plecaseră, Miss Mabel nu mai era acolo, numai frizerul stătea cu capul scos din prăvălie.

— A întins-o vagaboanda?

— Da. Am renegat-o...

Mai rămîne însă o problemă: ce voi scoate atunci cînd mă voi întîlni cu directorul sau cu Doctorul Utriusque? Fiindcă pălăriile au fost inventate pentru ca oamenii săraci să aibă ce scoate în faţa celor bogaţi.

3

PESCUIT DE BALENE ŞI ALTELE

Am trecut pragul biroului fără griji şi fără pălărie. Trebuie să notez aici că biroul nu avea nici un fel de prag. Dar aşa am ajuns azi cu cele mai multe lucruri. Mai avem carcasa exterioară a cuvintelor, dar miezul l-a consumat de mult timpul. Sînt ca nişte cărăbuşi ale căror burţi le-au consumat frumuşel viermişorii.

Directorul dăduse în prealabil dispoziţie să fiu trimis la el. Probabil cam aşa:

„Garabet, te rog să-l trimiţi la mine pe neisprăvitul ăla de Felméri, cînd o sosi."

Am sosit, într-adevăr, cu opt minute după ora trei, şi Garabet arătă cu bătrînul său deget spre uşa directorului. Am tras cu urechea. Ieri dimineaţă văzusem un şoarece strecurîndu-se într-un colţ, credeam că pe ăla mi-l semnalează. Îmi făcui mîna pîlnie la ureche, ascultînd atent. Garabet împunse scurt cu degetul spre uşă.

— Domnul director te aşteaptă, domnule Felméri. N-o să-ţi meargă bine.

— Da?

Am intrat. Plin de gingăşie, directorul îmi vîrî sub nas ceasul său plat de aur.

— Fii drăguţ, domnule Felméri, şi spune-mi cît e ceasul?

Dumnezeule, am gîndit eu, omul ăsta nu cunoaşte ceasul.

— Trei şi zece minute, l-am lămurit simplu şi amabil, după ce aruncasem o privire scurtă spre micul octogon ticăitor. Era un ceas cochet, dar mie îmi părea prea octo-

gonal. Verde-gălbui şi octogonal, m-am gîndit eu şi m-am aplecat mai aproape să-i mai număr o dată unghiurile.

Despre director ar trebui să notez că la prima privire îţi dădea impresia că atîrnă pe perete şi că reprezintă un desen cubist în cretă. Sub bărbie gulerul forma două triunghiuri echilaterale, ochelarii erau pătraţi, capul de formă trapezoidală, batista romboidală, la tîmple şi în adînciturile feţei i se contura umbra unui pentagon, între degete ţinea un imens creion hexagonal, ceasul, precum am amintit, octogonal; întreg omul era însăşi Geometria Descriptivă pentru clasa a patra a şcolilor medii. Pînă şi sufletul îi era doar geometrie. A pomenit de o neregulă. Apoi urmă o zeamă mai lungă despre punctualitate, conştiinciozitate, îndatoriri serioase şi despre colaborarea fertilă dintre angajaţi şi patron. Colaborarea fertilă nu-mi plăcea în nici un fel.

Punem pariu că astăzi mă dă afară de aici, am gîndit eu, pocnind încet din degete. N-ar strica poate să arăt oarecare pocăinţă, chestiile astea plac autorităţii insultate. Pocăinţa — mă instruiam pe mine însumi — nu-i altceva decît o tresărire a muşchilor. Deci, hai, băieţică. Adună-ţi niţel muşchii feţei şi niţel muşchii sufletului. Crisparea te face supus...

Mi-am încordat muşchii, dar nici cei ai feţei, nici cei ai sufletului n-au vrut să se supună. În schimb, muşchii ochilor, ăia erau mai ageri. Mi-am smucit pupilele, privirea mea l-a părăsit pe director şi a sărit afară pe fereastră. Deasupra platanului se zbăteau nişte ciori. Un vînt de septembrie le sufla, dar treaba părea în aşa fel făcută de parcă valuri imense le-ar zvîrli de colo-colo, ca pe nişte bărci pescăreşti pe marea înspumată. Cu două săptămîni în urmă am şi văzut asemenea talazuri. Valurile alergau şi cu mişcări moi ridicau spre înălţimi vapoarele. Pianul le acompania cu multă dexteritate, numai toba mare n-ar fi trebuit izbită cu atîta putere, ca la o serbare cîmpenească. Valurile nu bat în tobe, treaba asta o ştiu dintr-o sursă sigură. Mîrţoagă îmi povestise multe despre Oceanul Indian.

Aş pleca pe două săptămîni la vînătoare de balene, mi-a venit în minte, privind ciorile învălurite. Să zicem, în Islanda — insulă în Marea Nordului. Cineva a şi scris

o carte despre treburile islandeze. Daca am reţinut bine, zicea că vînătoarea de balene nu-i o îndeletnicire prea complicată. Harponul trebuie azvîrlit din tun ca un torpedo. Cablul se desfăşoară iute, zboară peste valuri, apoi un bufnet înfundat şi harponul e gata înfipt în coasta balenei. Animalul mare şi prost o ia la sănătoasa, crezînd că are vreo cale de scăpare, deşi pe punte se ascut de zor cuţitele şi se deschid butoaiele pentru untură... De altfel, nici pescuitul de heringi nu-i un lucru de lepădat, am citit şi despre asta destule pe vremea studenţiei. Ţin minte, stăteam culcat pe acoperişul unei cocini de porci, ca să nu mă deranjeze nimeni, şi mă adînceam în lectura cărţii, fiindcă pe vremea aia eram hotărît să îmbrăţişez cariera de pescuitor de heringi. Îmi plăceau treburile legate de mare şi de mirosul de peşte. Dar imaginaţia omenească se satură curînd de călărit, fundul i-l bătătoresc oasele Pegasului său slăbit şi se dă jos din şa înainte de a face cincizeci de ani.

— De altfel, domnule Felméri, am auzit că dumneata ai o concepţie asupra lumii, — continuă directorul pe un ton mai ridicat, împroşcînd din ochi spre mine săgeţi ascuţite ca vîrful de ac, — şi în baza acestei concepţii critici treburile interne ale instituţiei noastre.

— Cineva şi-a bătut joc de dumneavoastră — am spus.

Pe atunci eram un suflet foarte uşurel, zburam fără greutate deasupra oamenilor şi a lucrurilor. În ceea ce priveşte concepţia despre lume, în fond, o apreciam prea puţin. Stindard spiritual obligatoriu — gîndeam ţanţoş — care trebuie scos mereu prin ferestruica podului, cînd vine cîte cineva. Preferam să fiu un simplu port-drapel pe care vîntul jucăuş nu flutură nici un fel de steag copilăresc. Soarele sau timpul oricum fac să-i pălească culorile şi apoi trebuie procurat altul, nou. Nu — am dat din cap cu multă poftă cînd au venit să-mi spună: hei, Felméri, scoate-ţi steagul pe ferestruica podului —, eu nu am steag, orice ar spune despre mine posteritatea. Faţă de instituţia concepţiei despre lume eram indiferent nu din înţelepciune, ci din sănătate. Îmi plăceau soarele, ciorile şi munţii, plopii şi panseluţele înflorite şi altele asemenea, dar acea chestie saşie care se numeşte concepţie despre lume, oh, asta o consideram drept ceva trecător şi fără

valoare. Şi azi am aceeaşi opinie asupra concepţiei despre lume: priveşte lumea, cum privim noi luna: îi vede mereu doar o singură faţă şi nu are nici cea mai vagă idee despre ce se întîmplă pe cealaltă faţă a monedei. În ceea ce mă priveşte, mie îmi place să trag cu ochiul la ambele feţe ale monedei.

Directorul trăgea în mine cu săgeţi mereu mai mari. Eram atent la plopul îndepărtat peste coroana căruia se înfăşură fumul fabricii de cărămizi.

Înscurt timp se va arăta soarele, mi-am zis. Am numărat pînă la şase şi, într-adevăr, soarele a apărut din nou. Hîrtiile murdare, unsuroase, ale tîrgului săptămînal, care se roteau deasupra debitului de tutun, se întoarseră acum pe pămînt cu o răsucire rapidă. — Tuleo — m-am gîndit cu ironie, privind spre deal, — cum mai fuge tipul. Umbra unui nor tînăr îşi strîngea de zor catrafusele, luînd-o la sănătoasa printre aracii viei. Soarele umpluse întreaga cadă uriaşă. — Să ne aruncăm în ea — am ordonat şi, dezbrăcîndu-mă de director şi de întregul birou, am început să mă scald în neaşteptata baie de soare de septembrie. Ştiam foarte bine că nu s-ar cuveni să mă zbengui fără griji, cînd patronul meu vorbeşte despre disciplina muncii productive, dar şi codul manierelor l-au scris tot oamenii şi să mă înfiereze primul acel scriitor manierat care nu suferă şi el de vreo greşeală. Sîntem nişte fiinţe mici, limitate, oiţe rătăcitoare, nu-i bine să ne luăm în serios.

— Felméri, s-au ivit împotriva dumitale plîngeri grave, apăsă pe cuvinte directorul.

Mi-am adus aminte că astea nu le spune pentru prima dată. Cît mă uitasem pe geam, o mai spusese încă de vreo două ori. L-am privit. — Acul de patefon ţi s-a împiedicat în şanţ — am constatat şi acuma cînţi într-una: dumitale plîngeri grave... dumitale plîngeri grave... dumitale plîngeri grave...

— Acul — i-am atras atenţia — potriviţi-l.

Directorul se opri.

— Ce ac ? — m-a întrebat, azvîrlit brusc din şezutul caruselului său de obstacolul neaşteptat.

— Acul, i-am spus şi am păstrat o scurtă pauză. Ei, să-i spun? Regilor şi directorilor generali de teapa ăstuia

nu li se spune niciodată adevărul. Ducă-se dracului, am făcut eu un compromis cu mine însumi şi m-am strecurat ca un şoarece laş prin ieşirea de serviciu. Acul de cravată, am zis, fără bărbăţie. (Frăţioare, tot curajul tău nu face nici cît o urmă de căţel! De ce nu i-ai spus că e vorba de acul de patefon, nu de acul de cravată!... Nu eşti nici tu decît un tîrîie-vorbe teoretician de care galeria eroilor cîrîitori e plină pînă la refuz.)

Directorul duse mîna la acul de cravată.

Punem pariu că azi mă dă afară de aici mi-am zis. Dar 'dacă este aşa, n-ar fi trebuit să inventez chestia cu acul de cravată. Ar fi trebuit să-i spun că mă gîndisem la acul de patefon.

„Mit der Liebe ist es aus, aus" — cînta seara, cînd mă dezbrăcam, gramofonul cofetarului Patyipak. Stăteam în aceeaşi curte cu acest Patyipak şi mi se făcuse deja lehamite de toate cele treizeci şi opt de plăci ale lui. Şi ăluia mereu i se împiedica acul. Ruledăvin... ruledăvin... ruledăvin... — hîrîia în clipele alea difuzorul îndobitocit. Iar Patyipak zbiera: „Dar-ar boala-n burta ta, ce laşi gramofonul ăla să cîrîie?" Ucenicul cofetar intra în fugă şi potrivea acul. Despre ruledăvin s-a aflat mai tîrziu că se referă la „crîşmarule dă vinul cel mai bun"...

— Întîrzii mereu cîte şapte minute, stabili acuma directorul şi mîna, pe care o folosi drept ciocan pentru această constatare, pocni puternic pe birou. Fă socoteala, domnule Felméri, ce înseamnă pentru instituţia noastră dacă dumneata întîrzii în fiecare zi şapte minute.

Dintotdeauna am fost un matematician slab. La religie excelent, la limba maghiară bun, la matematică suficient. De şapte ani dădusem bacalaureatul, dar formula sinusului, de pildă, o uitasem deja cu desăvîrşire. Şi în extragerea de rădăcini se vîrîseră moliile, deşi m-am străduit să o fixez bine în memorie. Asta e piatra crucială a tuturor lucrurilor, asta trebuie s-o ştii şi peste treizeci de ani — zicea Spornyák János, profesorul meu de matematică, ţinînd într-o mînă creta şi vîrînd mîna cealaltă în dosul reverului —, pe asta trebuie s-o ştiţi ca pe apă. Ei, bătrîne Spornyák, ai nimerit-o din plin. În 1918, la Piave, veneau spre mine doi italieni, cu baionetele întinse. Am început să le spun formula sinusului, căci nu trecuse nici

o jumătate de an de cînd dădusem bacalaureatul cu ea. Nici pomeneală să se oprească. Deşi atunci o ştiam încă perfect. Ceva nu e-n regulă, Spornyák, cu sinusul — mi-am zis eu. Dacă nu azvîrleam între ei grenada, prostănacii ăia mă vîrau în cine ştie ce complicaţii. Cam aşa stăm cu matematica. Şi la latină am uitat aproape totul, — am constatat eu puţin speriat de această descoperire: ce piftie mică şi netrebnică este creierul omului. *Quo usque tandem abutere patientia nostra Catilina?* Nu mai ţin minte precis, dacă e *patentia* sau *patientiae?* Dar de Plinius, de exemplu, îmi amintesc destul de bine. De bătrînul Plinius, care în jurul naşterii lui Cristos — anul exact nu-l mai ştiu — a fugit pe o corabie de sub cenuşa arzîndă a Vezuviului şi şi-a prins o pernă pe cap. De pernă îmi aduc foarte bine aminte. Anul trecut, de Paşti, dr. Füzi a făcut o excursie la Pompei. Zice că toate casele mai răsărite aveau baie. Cu 1900 de ani în urmă. Asta da. În schimb eu fac baie o dată pe săptămînă într-o cadă de lemn înverzită, din bunăvoinţa doamnei Bogdan, gazda mea, dar am dispoziţie să nu-mi prea întind picioarele, ca să nu scot cumva doagele căzii. Fiindcă astă-primăvară am scos din loc două doage şi am eşuat în mijlocul camerei... Dezvoltare? Evoluţie? Da'de unde!

— Omenirea face pe nebuna, am dat din mînă, şi am ieşit grăbit din baia de soare, fiindcă directorul bătea cu palma în masă din ce în ce mai înfierbîntat.

— În fiecare zi şapte minute! — expectora cu o gură pătrată semnele de exclamare. Să furi zilnic şapte minute din timpul instituţiei! Fă socoteala, cît face!... Poftim, fă socoteala!

Nu puteam să-i spun că nu sînt un bun matematician. Pe masă, de un arc de sîrmă atîrna un creion galben. Fie — am gîndit. Am prins din zbor creionul, am luat bloc-notesul alb, mi l-am potrivit în faţă şi am început docil să scriu. L-am scris pe 365 şi l-am înmulţit cu 7.

— Ce faci? — m-a întrebat directorul cu o voce pierdută.

— Înmulţesc 365 cu 7, i-am comunicat fără cusur. Apoi am executat înmulţirea şi bloc-notesul cu rezultatul obţinut l-am pus în faţa lui.

Directorul îşi aruncă ochii peste înmulţire.

— Mulţumesc — spuse uimit şi îşi puse jos ochelarii. Ochii îi erau reci acuma, ca de heringi şi unghiurile cubiste se prelungiră ostenite pe obraz.

— Spune-mi, Felméri, nu ţi s-a întîmplat nici un necaz?

— După cîte ştiu eu, nu.

— Te simţi bine?

— Cum să nu. Eu mă simt întotdeauna bine.

— Întotdeauna? — se miră şi mă ameninţă totodată faţa trapezoidală a directorului.

— Întotdeauna, îl liniştii eu prieteneşte.

Nu-mi place să fac iarna baie în apă rece, dar altminteri mă simt întotdeauna bine. Şi nu fac economii, nu agonisesc pentru o înmormîntare frumoasă, ca alţii. Oamenii economisesc pentru o înmormîntare frumoasă. Dracul să le ia de înmormîntări, eu n-am nevoie de ele. Şi barele de căţărat să le ia dracul. Toţi se înghesuie în jurul barei de căţărat, ar vrea să-i întreacă pe ceilalţi şi să se caţere pe ea, căci la capătul barei atîrnă premiul — o bucată mare de rahat. Ei, eu n-am fost invidios niciodată cînd vreunul a ajuns în vîrful barei şi a-nceput să clefăie cu gura plină rahatul gloriei.

Directorul îşi desfăcu braţele: mulţumeşte frumos, să poftesc afară, la biroul meu, despre rest — în scris. Am văzut pe figura lui că, în afara celorlalte păcate ale mele, mai cu seamă această operaţie de înmulţire a tras mult talerul în jos. Doar nu şi-o fi imaginat prostănacul ăsta că am să-i înmulţesc în cap 365 cu 7? M-a tot îndemnat să fac socoteala. I-am făcut-o...

La şase am primit hîrtia care îmi aducea la cunoştinţă că zbor. Am părăsit biroul fluierînd. Domnul Sram, contabilul, pe care de fiecare dată îl scotea din sărite veşnica mea seninătate, s-a uitat după mine împietrit. Am văzut că şi ăsta mă considera dement, am urcat din nou scările, sărind cîte trei trepte deodată.

— Iartă-mă, domnule Sram — i-am spus, şi în clipa aia trebuie să fi părut mai nevinovat decît laptele de mamă — ştiu că nu-i un lucru cuviincios să fluieri în clipe de astea. Fluieratul este o pasiune blestemată de-a mea... Mă scuzi, nu-i aşa?

Maşina de calculat căruntă îşi întinse spre mine îngrozită ochii pe care se încrucişau pleoapele roşii, injectate.

— Omule, dar dumneata ai fost concediat!

— Aşa mi se pare şi mie — am cedat eu, dar acum păream mai degrabă lapte de bivoliţă: gras şi cu nişte mirosuri ciudate amestecate în mine.

— Dar omule! Dumneata începînd cu data de întîi eşti dat afară de aici! Ţi-ai pier-dut ser-vi-ciul, nu pricepi? Şi-ţi mai arde să fluieri cîntece de patefon?

— Ştii ceva mai bun pentru ocazii din astea?

Domnul Sram se apucă strîns de legătura sa de chei. Se scufundă, — am gîndit eu cu compasiune. I-am desfăcut colacul de salvare şi i l-am azvîrlit.

— Văd, domnule Sram, că dumneata ţii morţiş ca eu să mă simt nenorocit. Am s-o fac şi pe-asta... Uite...

Am făcut o mutră tare nenorocită. Dar în chestiuni convenţionale — cele pe care el le denumea lucruri sfinte — domnul Sram nu admitea glume. Omuleţul galben şi cu mine trăiam în două lumi absolut opuse. Eu zburdam deasupra lucrurilor cu un interes vioi, ca o musculiţă de aur, găsind că totul este amuzant şi totul este relativ. Mai am tot timpul să-mi caut puricii de sub cămaşă cu ochelarii — îi comunicam cînd se sfădea cu mine — şi am tot timpul să gîlgîi pe stomacul gol bicarbonatul de sodiu, ca să am un metabolism liniştit. În schimb, domnul Sram:

toate le lua de bune,

ţinea cu furie la tot ce e palpabil,

îşi grava numele pe creioanele sale Hardmuth,

dimineaţa la ora 10 şi 30 de minute îşi consuma pîinea cu unt,

la ora 10 şi 38 de minute îşi închidea briceagul şi îşi clătea gura,

într-un dulap cu acte ţinea o perie de haine, pe care erau gravate: iniţialele domnului Sram şi ziua intrării în funcţiune a periei: 1.IV.1922.

De două ori pe zi îşi peria pantalonii, de fiecare dată cu aceleaşi mişcări moderate, executate cu hotărîre: de două ori orizontal, de trei ori vertical.

— Niciodată nu inversezi ordinea? — i-am pus o dată, neliniştit, întrebarea.

— Niciodată — veni răspunsul cu forţă dramatică, precum refrenul Corbului lui Edgar Poe: „Şi zise corbul: niciodată!”

Stînd în faţa biroului său curat, în compania creioanelor, tocurilor, principiilor şi ale celorlalte bunuri ale sale, se răsfăţa de-a dreptul în a gusta ordinea lucrurilor. Era un rob al obiectelor, vîslaşul orb al vieţii, care lovea cu mişcări egale suprafaţa apelor adînci cu vîsla sa funcţionărească. I-am adus odată de la legătoria de cărţi Bogdan cartea „Fauna şi flora mării”.

— Uite, — i-am arătat viaţa peştilor, a scoicilor, a algelor şi a castraveţilor marini, — uite, domnule Sram, astea-s acolo jos, în adînc, sub vîslă.

— Ce fel de vîslă? se zborşi domnul Sram speriat. Dumneata, Felméri, ai s-o sfîrşeşti într-un balamuc sau într-un azil de noapte.

Atunci am renunţat să-i mai ţin acestui bătrînel punctual şi ordonat conferinţe cu proiecţie despre minunile nepunctuale şi dezordonate ale vieţii. Am dus înapoi minunile animaliere şi florale ale nesfîrşitei mări la legătoria de cărţi Bogdan. Asta s-a întîmplat cu două luni înaintea concedierii mele, de atunci n-am mai purtat discuţii decît pe tema creioanelor cu vîrful bont, a dobînzilor de întîrziere şi a cheii de la WC. Dar acum, că s-a lăsat cu concediere, deodată s-a înnourat şi a început să fulgere.

— Iii! — am zis eu — ce vreme năpraznică! Trebuie să-mi fac legătura cu pămîntul. Antena mea...

— Antenă! — a rîs îngălbenit. Vezi, asta e. Antenă, carburator, foxtrot! Asta-i generaţia de astăzi!... În vremea mea nu era antenă, nici carburator, nici foxtrot şi totuşi am devenit un om cumsecade. Voi? Urlaţi în lumea întreagă că generaţia nouă e mai ceva decît cea veche... Ştii dumneata ce ştie tineretul ăsta?

S-a uitat la mine şi eu am început să mă gîndesc.

— Ştii ce ştiţi voi? a sărit acum pe gard, ca un cocoş victorios, ca să scoată un cucurigu glorios şi răsunător. Ştii?

S-a aplecat spre mine şi, cu o voce adîncă, răutăcioasă, îmi orăcăi la ureche o treabă fiziologică.

— Soarele luminează din altă parte problema, — i-am răspuns prieteneşte —, şi din altă parte vine umbra.

— Ei vezi! — se mîndri contabilul. Curată diaree!

— Este absolut sigur — am continuat eu nestingherit — că nu de aia s-a străduit natura atîtea milioane de ani întru desăvîrşirea omului ca la capătul evoluţiei să-l facă o radieră şi să-l oblige să stea aici zile întregi şi să şteargă într-una cifrele din vechile registre de magazie. Sau crezi, domnule Sram, că natura te-a adus pe lume pe dumneata ca să aibă cine să mîzgălească aceste cărţi cu somaţii de debit şi dobînzi de întîrziere? Sau crezi că natura ţi-a format nişte urechi atît de clăpăuge ca să poţi aşeza după ele cîte un creion chimic? Nu — mi-am scuturat capul ca un înţelept din răsărit şi am simţit cum îmi flutură vîntul prin barba lungă, încărunţită — nu, domnule Sram, omul are altă treabă aici, pe pămînt.

A dat din mînă.

— Alta? Aş vrea să ştiu ce altă treabă ai avut dumneata, de-ai întîrziat în fiecare zi?

— M-am uitat la albine. În curtea noastră e un cofetar, vin multe albine la el...

— E posibil? — a şoptit domnul Sram înmărmurit. Albinele nu-i intrau în cap. Şi-a şters fruntea, fiindcă i-o acoperiseră broboane de sudoare.

Pălărie nu aveam, am făcut un gest de bun-rămas cu mîna. Apoi am ieşit în asfinţitul frumos, cu miros de must.

4

DE CÎTE ORI ÎŞI LEAGĂ OMUL ŞIRETURILE?

Cel mai bine va fi dacă doamnei Bogdan nu-i voi pomeni nimic de concedierea mea. Doamna Bogdan este un caz dificil. O dată, cînd o ajutam în pivniţă să mărunţească şi să facă stivă lemnele, a descoperit că semăn leit cu defunctul ei fiu. Deodată o văd că se reazemă de perete. „Ce vrei de la zidul ăsta, dragă doamnă Bogdan?” — am întrebat-o, privindu-i faţa alungită. „Parcă l-aş fi văzut pe fecioru-meu” — a gîfîit, punîndu-şi mîna la inimă. Ce ţi-e şi cu bătrînele astea, îşi văd mereu feciorii! — am zis eu în sinea mea. Dacă ar trăi maică-mea, s-ar gîndi şi ea tot timpul la mine, unica ei sămînţă zvăpăiată, căreia însă, desigur, nici nu i-ar păsa de ea. Sîntem nişte porci murdari, asta-i sfînt, fugim care încotro prin viaţă, care pe unde vede, iar mamele noastre stau uitate prin colţuri cu dorurile lor mîhnite. Treaba mamelor e tare grea şi tare complicată, treaba băieţilor e simplă şi fluşturatică şi asta nu se poate schimba. De la această descoperire coana Bogdan s-a vîrît într-o gogoaşă ţesută din firele de mătase ale sentimentelor ei materne. M-a împresurat, i-am devenit ostatic, nu mă lăsa sufletul să evadez din cuşca strimtă pe care o închiriasem cîndva ca odaie mobilată, elegantă, cu intrare separată. „Domnu’ Kázmér, vă rog, fiţi amabil şi încheiaţi-vă la haină că e vînt afară... Domnu’ Kázmér, vă rog, am auzit că iar aţi strănutat azi dimineaţă... Suflaţi-vă bine nasul, domnu’ Kázmér, o să vedeţi ies toţi baccilii de răceală...”

Cam aşa era treaba. Puteam eu să-i spun acestei femei care ţinea cont cu tot atîta grijă de bacilii mei ca şi de

şosetele sau de lamele mele de ras, că am fost dat afară de la fabrică? Imposibil. Şi apoi, nici n-aş şti să-i explic de ce am fost dat afară. Era clar că nu din pricina celor şapte minute. Pentru atîta lucru nu m-ar fi pus să-mi iau tălpăşiţa. Am adulmecat eu o altă urmă. Cineva a tăiat frumos, cu ferăstrăul, craca de sub mine. Dar cine şi de ce? La urma urmelor nu are importanţă. Principalul e, frăţioare, că ai fost dat afară. Iar scrisoarea de concediere ai face mai bine s-o arunci chiar aici, în canalul ăsta, ca nu cumva să pice în mîinile drăguţei doamne Bogdan.

Am făcut hîrtia ghem şi cu un şut lateral scurt am expediat-o spre canal. Găluşca de hîrtie s-a oprit pe borul unei elegante pălării tari.

— De ce nu joci fotbal chiar cu pietrele de caldarîm? — mîrîi la mine cel cu pălăria tare. Semăna la mutră cu o focă bătrînă.

— Nu obişnuiesc, i-am răspuns cuviincios. Şi cum l-am privit mai bine am văzut că comparaţia cu foca a fost greşită, fiindcă nu semăna cu o focă bătrînă, ci cu o morsă.

— Sînt pietrele alea mari, acolo, lîngă pod — îşi continuă lamentaţia morsa cu pălărie tare —, vezi, alea două... Azi-mîine o să mi le arunci în cap.

— Te referi la alea două? — am arătat spre cele două pietre, rotunde şi mari cît nişte pepeni verzi.

Morsa are pe dracu-n el: şi eu mă gîndisem de multe ori că s-ar putea juca fotbal cu pietrele astea. L-am liniştit:

— Nici să nu te gîndeşti la asta.

Dialogul nostru drăgăstos a fost deranjat de o femeie tînără care a ieşit din magazinul de blănuri şi s-a îndreptat spre morsă. A naibii de cunoscută — am cuprins dintr-o privire întreaga femeie. Era o creatură mică şi grozavă, o gură bună, caldă, o piele de calitatea întîi, cearcăne dramatice şi o piele arămie inteligentă pe toată linia. Fata lui Dukics! — mi-a venit brusc în minte. Deci asta e. Aşa arată de aproape. Mi-aş fi săltat pălăria, dar vîntul mi-o dusese, aşa că am săltat doar un zîmbet. Fata lui Dukics m-a privit. Cu privirea cu care îşi examinează

omul un pantof, după ce a călcat pe neaşteptate în ceva neplăcut.

— Să mergem, papa, a spus liniştită.

Am adulmecat cu gîtul întins după ei, ca un ogar după vînatul imposibil de prins. De undeva apăru, pe neaşteptate, şeful meu cu unghiuri multe, directorul Fabricii de ţigle şi drene şi cei trei îşi continuară amical drumul. Şeful meu cu unghiuri multe era — vizibil — în călduri.

Erdős, viermele de lemn, se uită rînjind după ei, de sub borul pălăriei sale.

— Vezi ansamblul ăsta familial, Felméri? Ţiglele erau pe ducă... Tăicuţu' o să le salte niţel de sub braţ...

— Păcat de femeie. E un exemplar grozav.

— Dar n-a fost inventată pentru dumneata, Felméri... Dumitale nu ţi se cuvine o comandă specială ca asta.

Era deja vulpe bătrînă, m-a liniştit, că directorul în căsnicia asta va juca doar rolul chitului de geam, care e uns peste femeia asta doar ca să nu zăngăne şi să nu cadă din ramă.

Uh, deci asta e! Şi tu, frăţioare, habar nu aveai de chestia asta. Acu' vezi unde-i legătura? Cocoşul mort a mai tras un cîntat. Şi pe tine te-au scos din horă.

A doua zi m-am trezit tîrziu, m-am aşezat pe marginea patului, soarele îmi proiecta pe genunchi un pătrat călduţ, şi am prins să cînt. Cîntecul de pahar din „Bánk bán". Am adăugat multe tremolouri; tremolourile au zguduit ochiurile de geam prost chituite ale locuinţelor din curte; un cîine mofluz căscă prelung şi începu să latre. La o fereastră apăru şi guşa trandafirie a proprietăresei: într-un capot dantelat, cu o mutră plîngăcioasă, ca o cucoană de Watteau. Îi lipseau numai oiţele şi secolul XVIII. din fundal. Cum mă căţăram neastîmpărat pe scara de sunete, la fiecare treaptă mă zbenguiam niţel. Din pricina asta părul mi-a căzut în ochi şi n-am văzut că doamna Bogdan intrase în odaie. A venit ca o umbră, în negru, plată şi, ca de obicei, împărţită pe mai multe planuri.

— Domnu' Kázmér, vă rog — clipi întristată —, proprietăreasa a trimis vorbă că ne scoate pe toţi în stradă dacă facem atîta scandal în fiecare dimineaţă.

— Cum? Onoratei doamne proprietărese nu-i place vocea mea? Asta nu se poate, dragă coană Bogdan, am

zis eu, clipocind cu putere în lighean. Poate că nu de noi era vorba în mesaj.

Dădu din cap cu blîndeţe.

— A trimis vorbă prin servitoare că domnu' Kázmér e un om dezordonat, fluieră, fumează pipă, cîntă şi intră în cameră sărind mereu pe fereastră.

— Exagerează, coană Bogdan. Nu săr pe fereastră decît între martie şi octombrie. Mata îmi eşi martoră, dragă doamnă Bogdan, că iarna, de cele mai multe ori, intru pe uşă.

— Aşa e, încuviinţă ea cu nemărginită indulgenţă. I-aş trimite chiar vorbă, dacă am fi putut să ne plătim chiria pe luna august... Dar aşa, nu îndrăznesc, domnu' Kázmér...

Mereu aceste chirii blestemate! Dar niciodată nu va fi mai bine? Iepurii, lăcustele, leoparzii şi struţii nu plătesc chirie. De ce trebuie o biată femeie necăjită să o plătească? Domnul Bogdan a băut chiria respectivă, fără nici o îndoială. La dracu' — am gîndit eu —, oare nu s-ar putea reface treaba asta cu concedierea? Ei, ce-ar fi dacă aş intra azi la director, cică, „vă rog să mă iertaţi, domnule director, gazda mea e în restanţă cu chiria; vă rog să amînaţi deocamdată concedierea, pînă acopăr suma aia". Fireşte, n-o să fie de acord.

— Uite, dragă doamnă Bogdan — i-am spus — ieri la birou mi-au pus nişte parale în mînă, ca premiu pentru că am executat foarte bine o înmulţire. Nu-s bani mulţi, poate îi mai găseşti în buzunarul hainei.

Cum îmi căuta supusă prin buzunar, am zărit în mîna ei o sticluţă de apă de plumb.

— Iar s-a lovit la nas domnul Bogdan?

Legătorul de cărţi se îmbăta în fiecare marţi şi vineri şi îşi frîngea pe undeva nasul. Avea un nas rezistent meşterul, în fiecare an şi-l pocnea de 104 ori, în anii bisecţi chiar mai des. Nu o dată am pornit în zori, cu gustul de supă caldă al primului somn în gură, să-l caut şi să-l scot de sub vreo masă de cîrciumă sau dintr-un şanţ al străzii. Uneori îl căutam în doi, cu nevastă-sa, fiindcă bătrînul era şi puţin bolnav de rinichi, trebuia apărat de răceală. Îi alungam furnicile de pe obraz, îl extrăgeam din şanţ şi porneam legănîndu-ne toţi trei spre casă. Nu-i o

soartă demnă de invidiat, i-am spus coanei Bogdan, să faci serviciu de soţie pe lîngă un legător de cărţi beţivan. Biata femeie se consumase ca o lumînare de ceară.

— Nici toporul nu mai poţi să-l ţii, o certam eu.

După ce m-am spălat, am coborît în pivniţă să mărunţim lemnele pentru foc. I-am luat toporul din mînă, a vrut să-l ia înapoi, zicînd că n-are ce căuta în mîna unui om cu carte, şi ar trebui să mă dezvăţ.

— Ei, dar William al II-lea, sau Tăietorul de lemne? — am întrebat-o eu.

Însă coana Bogdan nu cunoştea din toată istoria decît pe Kossuth Lajos şi pe Ferencz Joseph şi cu nici un chip nu voia să-mi lase toporul.

Pantofii am uitat să mi-i leg, m-am întors în cameră, să-mi pun şireturile. Nu trebuie să te grăbeşti ca în alte dăţi — m-am invitat eu la un ritm mai potolit —, nu mai trebuie să alergi ca nebunul, eşti şomer şi liber, ca un nor. Nu există iluzie mai respectabilă ca libertatea. Oamenii îşi petrec zilele ca într-o cursă de şoareci întunecată, pe care o numesc viaţă. Pentru o bucăţică de şoric afumat intră în ea prin cea mai mică deschizătură. Ei, eu renunţ la el, roadeţi-l numai voi, prieteni. Şoricul afumat nu este genul meu.

Îmi legam şireturile şi simţeam că un soi de ascensor mă înalţă în sferele filozofiei. I-am spus coanei Bogdan care împrospăta apa de plumb pe nasul vînăt al bărbatului:

— Ascultă, coană Bogdan! Dat fiind că acum sînt teribil de vîrît în matematici, am făcut socoteala că un om îşi leagă şireturile de 365 ori pe an, ca să nu vorbesc de cazurile cînd se duce la baia de aburi sau la vreo femeie la care se cuvine să-ţi scoţi ghetele. În şaizeci de ani... 365 ori 60, fac... în total, să zicem, număr rotund, 22 000... Dacă socotesc în medie 3 minute pentru fiecare legat, înseamnă 3 ori 12, în total 66 000 de minute. Înţelegi, dragă doamnă Bogdan? Irosim şaizeci şi şase de mii de minute din viaţă, doar ca să ne legăm şireturile. Dacă aş avea pălărie aş socoti acum şi cîţi cai putere producem şi irosim pentru a saluta diverşi directori şi proprietărese... Noroc că mi-a luat

dracu' pălăria şi de-acum înainte nu mai trebuie să salut pe nimeni.

Coana Bogdan se uită speriată la ceas.

— Domnu' Kázmér, vă rog... nu ştiu dacă văd eu bine...

— Vezi bine — am liniştit-o —, azi nu mă duc la servici. Din cauză de crampe. Şi mi-am adus aminte de certificatele şcolare pe care mi le dădeau vechile gazde: „Elevul Felméri Kázmér nu poate merge la şcoală din cauza pingelelor de la ghete".

— N-o să aveţi necazuri, domnu' Kázmér? — a oftat coana Bogdan, temătoare.

Am liniştit-o că nu pot avea nici un necaz, apoi am apucat o jumătate de duzină de cărţi de pe masa legătorului şi le-am dus în camera mea. Cărţile le trimiseseră la legat un canonic şi o bibliotecă de împrumut la modă. Treaba mergea foarte încet, pe de o parte din cauza setei mele de lectură, pe de alta — a setei de palincă a lui Bogdan. În cei trei ani petrecuţi la familia Bogdan am învăţat perfect meseria de legător şi s-a întîmplat de mai multe ori ca volumele aduse la legat eu să trebuiască să le cos, lipesc, tai, presez, învelesc ca să pice ceva în cratiţa goală a femeii. Înainte de a preda cărţile proprietarilor le citeam conştiincios. Dacă lucrarea era urgentă, o înfulecam pînă în zori ca s-o pot termina cît mai curînd. Dacă grupul mă deranja în momentele astea, îl alungam.

— Am o cultivare urgentă, jegoşilor, fiţi amabili şi duceţi-vă dracului, le spuneam.

— Cură de îngrăşare spirituală, nu? — striga Prună.

Îmi prindea bine cura asta, fiindcă, în urmă cu trei ani, cînd am picat la coana Bogdan, eram un flăcău slăbănog, se vedea fiecare coastă a inculturii mele. Eram şi pofticios ca, o raţă demnă şi băgăm în mine tot soiul de amestecuri. Dacă m-ar fi tăiat, s-ar fi găsit şi în burta mea multe lucruri nemestecate, pe care pipota mea neputincioasă nu le putuse prelucra. După părerea lui Mască, scriitorii sînt oameni dezordonaţi şi murdari, nu se spală niciodată pe gît. De unde ştia asta? „O ştie toată lumea" — a răspuns el scurt. Nu citea niciodată. Nici măcar ziarele. În lunile ceţoase ale lipsei de lucru, cînd

alt om îşi ascute deja briceagul în vederea unor mici haiducii sau se vîră înfometat în paginile cărţilor, ca viermele în hrean, el îşi curăţa liniştit şi fără urme de curiozitate pipa, îşi întărea nasturii la haine, punea în ordine chibriturile în cutie, prindea cu grijă toate muştele de pe calendarul de perete, se plimba cu mîinile la spate prin cimitir, seara pîndea gîndacii de bucătărie şi îi omora furios, mătura murdăria de sub pat şi executa alte munci utile şi ordonate, dar nu lua în mînă nici carte, nici ziar. Trăia deplorabil, trăia doar cu verdeţuri pe care le şutea din via călugăriţelor. Prună îl lua uneori la coana Rideli la o supă, îi furniza şi Mîrţoagă cîteodată nişte cîrnaţi şi pîine înmuiată în untură, am făcut şi eu cîte ceva în interesul stomacului său, dar acum, că mi-am pierdut demnitatea de fluieră-vînt şi că mătuşa lui Mîrţoagă a mirosit furtul de cîrnaţi. Mască a început să slăbească. Călugăriţele culeseseră legumele, trebuia să facem ceva. Prună, care desfăşura nişte afaceri teoretice, a declarat că în curînd va primi o comandă pentru un transport de mai multe milioane şi va coopta şi grupul la aranjarea treburilor. Ne-a şi arătat un fel de plic pe care l-a pescuit dintr-un cos de hîrtii străin.

— Şi opinia publică pretinde despre noi, — am spus eu revoltat —, că sîntem nişte indivizi netrebnici, că pierdem vremea. Arată-le plicul, să vadă cu ce planuri grandioase ne frămîntăm minţile. E drept că ne impută faptul că rîdem prea mult şi că nu luăm nimic în serios. Aceştia, dragi prieteni, nu au aplicaţie pentru umor. Avocatul ăla, acel Doctor Utriusque, căruia obişnuiesc să-i eliberez păsărelele, mi-a spus într-o zi, acolo, la biblioteca de împrumut, că nu-i plac cărţile cu umor, fiindcă nu are simţul umorului. Zău? — l-am întrebat plin de compătimire. Şi de ce nu te tratezi într-un fel? S-a uitat la mine, de erau să-i cadă ochii... Nu ştiu de ce vor toţi bostanii ăia stupizi să fim la fel cu ei. Ce ne-au oferit? Ce înţelepciune? Concepţia lor de viaţă nu face nici cît un cal mort. Principiul lor e că trebuie să te pregăteşti pentru bătrîneţe. Şi-au procurat slujbe cu pensie, au făcut asigurări pe viaţă şi au semnat împrumuturi de război. Din slujbe au fost daţi afară, îm-

prumuturile s-au devalorizat, societatea de asigurări a dat faliment. Păi cum ar vrea ei să le luăm în serios gargara?

Mîrţoagă a întrebat care este de fapt treaba pe care noi ar trebui s-o luăm în serios. I-am explicat că aşa-numitele treburi serioase, cum ar fi de pildă viaţa, moartea, impozitele uriaşe, relaţiile economice, deficitul comerţului exterior, criza teatrelor etcetera.

— Aha, încuviinţă Prună. Şi dacă vorbim despre chestiile astea, sîntem deja oameni serioşi?

— Încă nu, l-am lămurit eu. Vorbirea nu-i nici pe departe suficientă. Trebuie să te raportezi şi cu mutra la chestiile astea. Să zicem că discutăm despre oscilaţiile preţurilor produselor agricole. Vorbitorul îmbracă o mutră gravă, iar ceilalţi clatină grav din cap şi uneori scapă cîte un oftat. Unul din ei spune: „În condiţiile structurii economice a ţării, asemenea fenomene n-ar trebui să aibă loc. De vină e numai politica exporturilor”. Celălalt trebuie să răspundă că, de fapt, criza are cauze morale cu mult mai adînci. Al treilea dă din mînă şi zice: „Aiurea, domnule. Astea-s urmări de-ale războiului, o să treacă îndată ce forţele economice îşi vor recăpăta starea de echilibru”. Mască, tu declari că numai un nou război poate salva situaţia.

— Şi eu? — întrebă Mîrţoagă. Eu ce spun?

— Tu dai din mînă plictisit. Tu ştii deja că nimic nu mai poate salva omenirea, totul a fost ratat.

S-a luat hotărîrea ca de acum înainte să discutăm şi despre treburi serioase. Eu citeam ziarele şi comunicam grupului care sînt acele probleme arzătoare care preocupă momentan omenirea. Apoi luam aceste probleme arzătoare şi le discutam pe îndelete. Eu eram vorbitorul, se pare că aveam har pentru dezbateri, fiindcă Prună sărea în sus enervat şi striga „domnule, n-ai dreptate, domnule Felméri, nu structura economică, ci criza morală”, iar Mască lovea cu palma în masă şi declara că numai un nou război mai poate soluţiona afacerea. El avusese o poziţie foarte bună în timpul războiului, lucrase într-o fabrică de surogat de cafea de lîngă Petrograd, mai tîrziu a fost angajat la o afumătoare de somoni din Siberia.

— Ajunge, îl oprii eu şi mă întorsei spre Mîrţoagă. E rîndul tău. Uiţi mereu să dai din mînă.

Unii începuseră să ne privească bănuitori. Uitaseră că nu puteam fi nişte suflete atît de corecte ca ei. Eram prea uşuratici în ochii lor. La optsprezece ani au plecat pe cîmpul de luptă,, au îmbrăţişat şi au ucis de-a valma şi au văzut o lume, o lume întoarsă pe dos, astfel că ei nu mai pot îngenunchea în faţa unor idoli trecuţi — am citit odată în ziar despre generaţia noastră. Ne-au azvîrlit pe panta unui gînd şi ne-au tras un şut în spate, să ne rostogolim pînă jos. Şi se mai aşteaptă la supunere şi stimă din partea noastră. De parcă asta ne-ar mai ajuta în vreun fel. Iacă, ăsta, Mască, a fost suficient de supus şi totuşi stă aici stors şi lepădat, ca o coajă de lămîie stricată.

Coana Bogdan a intrat la bănuieli. I-am spus că se pare că ceva nu e în regulă cu rinichii mei, cîteva săptămîni trebuie neapărat să mă menajez. Ca să-i împrăştii bănuiala am stat mai mult pe-acasă, Prună mi-a procurat de undeva un termometru de cameră, l-am vîrît sub braţ, apoi m-am lungit pe divanul hodorogit şi m-am îngropat în cărţile pe care mi le cărasem din legătorie. Trebuia să mă grăbesc, cărţile se înmulţeau tot atît de iute ca bacilii de holeră. Am auzit de la preotul nostru că rafturile de cărţi ale *British Museum*-ului au 88 de kilometri lungime şi că în fiecare an cresc cu încă o jumătate de kilometru. I-ar trebui patru ore trenului nostru ca să pufăie de la un cap la altul de-a lungul acestor rafturi, mi-am zis eu şi am muşcat hămesit din cărţi, ca nu cumva să rămîn de căruţă în cursa asta.

— Eu presimt aici un alt necaz, dădu din cap coana Bogdan, apoi se şi duse pînă la Fabrica de ţigle şi drene, îl pîndi frumuşel pe Garabet, acesta o lămuri brusc că prelegerile mele întortocheate privind rinichii nu erau decît nişte simple scorneli. Bătrîna maşinărie de măturat îmi dădu în vileag fără ruşine toate trebuşoarele. „I-am zis eu de mult că într-o zi o să-şi frîngă gîtul.”

— Săracul, — mă compătimea coana Bogdan —, ce lipsă de omenie! Să scoţi în stradă un tînăr atît de chipeş!

— Nu-ţi face sînge rău, dragă coană Bogdan, o încurajam eu. N-a păţit nimica gîtul meu, darmite să se frîngă. Nu e sănătos ca omul să mucegăiască în unul şi acelaşi loc prea mult timp. Coană Bogdan, dragă, viaţa e mişcare.

Am bătut-o pe spate şi i-am cîntat cu cel mai frumos glas al meu valsul din „Faust”.

—Vezi, — am continuat cu avînt —, statuetele astea mici pe care le-am sculptat iarna, trecută o să le duc acum la cofetăria Patyipak. Fata lui Patyipak o să le expună frumuşel, ne pică parale în palmă, şi îi plătim guşatei ăleia chiria.

Am împachetat statuetele de lemn şi am pornit spre cofetăria lui Patyipak. Coana Bogdan strigă după mine să-mi închei nasturii hainei căci suflă vîntul.

— Mulţumesc, i-am răspuns din mers, mulţumesc în numele posterităţii.

Mi-am adus aminte că în ultimele zile mi-am cam neglijat necesarul de calorii, am intrat deci în bufetul coanei Rideli. Am comandat o ceaşcă de cafea şi un semicerc de corn, la fel cu cel care înconjura ceaşca cu frişcă, afară pe firmă, precum semiluna şi steaua din emblema Republicii Turce.

— Te-au dat afară? — m-a întrebat coana Rideli prietenoasă şi mi-a pus paharul de cafea în faţă.

Am încuviinţat din cap. Mi-am amestecat încet cafeaua.

— Atunci o trec pe răboj — a zis coana Rideli din fundal.

Am încuviinţat din nou şi atunci am băgat de seamă ce adîncă e o asemenea ceaşcă de cafea.

5

GROAPĂ ÎN CIMITIR LA PREŢ DE COST

Încetişor s-a făcut octombrie şi la capătul jgheaburilor s-au umplut căzile cu apă de ploaie moale, bună pentru spălat rufe. Prin oameni a răzbit în tăcere mucegaiul. Stăteau cu plăcere în dosul birourilor şi tejghelelor lor, la prînz şi seara închideau, mîncau şi citeau ziarul, noaptea pe sub plăpumi uriaşe imitau glasul ferăstraielor de mînă şi dimineaţa cînd coborau din pat în izmene lungi cu şireturi şi în cămaşă de noapte şifonată de la umeri pînă la glezne feţele le erau acoperite de un strat palid de ceară. Asemenea ceară nu se mai găseşte decît în provincie, în aceste case scunde cu patru ferestre care simbolizează, prin porţia redusă de frize şi porţia dublă de lipsă de gust, bunăstarea şi echilibrul orăşelelor. Pe ici, pe colo geamlîcul de aerisire din acoperiş era îndopat cu saci de cîrpe, iar pivniţele răspindeau miros de mere şi varză pusă la acrit. Deasupra uşilor de prăvălii apăruseră stridente gheme de lînă colorată, vacile de la obor scoteau uneori un muget plictisit şi îşi plesneau nostalgic cu coada pulpele murdare de bălegar. Toate astea te pot înnebuni, dar omul se obişnuieşte cu ele şi atunci fiecare mişcare măruntă, fiecare muget, fiecare ghem de lînă sau miros de mere îl distrează. Orăşelele îşi dorm acum ultimul somn. Încă vreo cîteva decenii, — a prezis Mîrţoagă —, şi vine betonul armat robust, igiena, viteza medie de 200 şi dintre pietrele pieţei mari dispare păpădia, dispar şi pietrele, vin ţevile de gaz şi crematoriul. Va fi o plăcere să trăieşti atunci.

Oricum însă, mai erau plăceri şi în anii ăştia. Uneori se rătăcea şi cîte un teatru în orăşel. Trupa descindea la ţărm ca o epavă de vapor. Cvatertul Felméri avea un renume înfricoşător în culise. Rîdeam în hohote de toate tîmpeniile, cărora în aceste vremuri scena li se tocmise slugă. Şi tocmai în momentele cînd lacrimile mîhnitei plăceri se pregăteau să se scurgă pe obrajii spectatorilor. Apoi mai era şi cinematograful, locul de unde fusese expulzat Mîrţoagă cu un an în urmă. Nu le mai trebuia vioară şi pian, imaginile le serveau cu muzică în conserve. În schimb, erau mulţi purici şi puţine de văzut. Mai era amuzant şi faptul că în sală erau numai loji. Astfel, proprietarul rezolvase cea mai delicată problemă a spectatorilor: toţi se simţeau distinşi, cu locuri rezervate, în lojă. Prin mirosul de colonie ieftină irupeau, ca nişte detaşamente victorioase într-o bătălie, aburii apăsători ce se ridicau din suflete şi de la subsuori şi duhoarea de peliculă arsă. Degeaba ne aşezam şi noi în lojă, nici dracu' nu ne băga în seamă. Pe mine unul tot buchetul mă lăsa rece. Pe vremea aceea oamenii cîştigau mult cu scînduri, procese, aspirine, se umpluseră de bani pînă peste cap, şi, fireşte, nu prea îşi băteau capul cu nişte tipi prăpădiţi, netalentaţi, cum eram noi. Nu ne pricepeam la jaf, stăteam pe vertebra dorsală ca nişte corcituri de javre străine şi priveam de la distanţă sfînta jumuleală generală. Eram nişte godaci cu aspect respectabil, care purtau pe sub veşminte rănile cicatrizate ale josniciilor.

(Te văd, amice, în casa aia zugrăvită moral, acolo, în piaţa mare, văd că ţi-e silă de pălăvrăgeala mea şi, ca să-ţi potoleşti acizii stomacali tulburaţi, bagi limba adînc în cutia cu bicarbonat. Şi pe tine, bătrîn gîndac de pivniţă, care te uiţi în jos la mine cu înţelept dispreţ din pricina deselor mele crăpături de ţeavă şi mă numeşti flecar zărghit. Omagiile mele, vouă, tuturor.)

Dracu' s-o ia, n-am prea luat în nume de rău perfidia lor, fiindcă trecerea anilor îl învaţă pe tot omul că fiecare din noi e întrucîtva josnic. La ultimul recensămînt s-a constatat că nu prea mai există îngeri.

Fără păcate, bisericile ar ajunge într-o situaţie penibilă, zicea preotul nostru pe care l-am întîlnit într-o

după-amiază în librărie. Din două în două săptămîni venea de la ţară, ca să arunce o privire peste rafturile de cărţi. Era ca o mătură nouă, mătura bine şi îi plăceau foarte mult cărţile. Răsfoia trei-patru cărţi dintr-o dată, înghiţea rînduri, titluri, cuprinsuri, cum înghite omul grăbit intrat într-un bufet o pereche de crenvurşti cu hrean. Preotul era un om cu faţa netedă, cu ochelari albăstrii, picioare scurte, despre Dumnezeu ştia să spună lucruri foarte originale, dar mi se părea că se pricepe şi la oameni. A fost la Utrecht şi cu doi ani în urmă trecuse şi prin Anglia. Era un tip bondoc, cu o burtă avîntată, şi cînd mi-a pomenit că a umblat şi prin Anglia l-am şi văzut pe curbura globului terestru tîrîndu-se în sus spre harta Marii Britanii, întocmai ca o furnică harnică, credincioasă, dar predestinată îngrăşării.

— Şi ce-ai făcut la Canalul Mînecii? l-am întrebat.

— M-am urcat pe un vapor, mi-a răspuns zîmbind. Mi-am luat rămas bun de la el oarecum uşurat... A întins braţul în sus, să mă bată pe umăr.

— Ca un prepelicar neastîmpărat, a constatat el. Gîndurile îţi aleargă mereu pe alte drumuri.

A venit toamna şi dizenteria. Mîrţoagă a căzut pradă melancoliei de toamnă, iar Prună dizenteriei. Cel mai bolnav era totuşi Mîrţoagă, se tîra cu greu, pomeţii îi ieşiseră în afară, se tot uita la frunzele de castan care se boţeau şi îşi fixa observaţiile, pentru posteritate, în versuri. În poeziile lui făcea să apară adeseori masiva sa gheată ortopedică şi infirmitatea sa, părul său blond, copilăresc, stomacul şi celelalte părţi componente ale trupului său. Mască scuipa cu dezgust pe lîngă pipă. A fabricat cîteva poezii despre englezoaică, pe astea i le-a dus lui Prună, ca să-l distreze cît era bolnav.

Am pornit şi eu cu Mască să vizităm bolnavul, fiindcă auziserăm că dirijorul nostru nu arată tocmai bine. Doamna Csonkai, mama lui Prună, tocmai întindea la uscat nişte cămăşi şi izmene colorate pe bătrînele pietre funerare. Mama lui Prună era o femeie simplă şi indiferentă, poate fiindcă văzuse prea multe înmormîntări şi lacrimi mincinoase. Era văduvă, dar îngrijea cu îndemînare cimitirul. Nici nu prea mai veneau morţi, era un cimitir vechi, afundat, se duceau mai degrabă în

cealaltă parte a cetăţii, unde între criptele cochete şi pietrele funerare mai elegante găseau probabil mai multă comoditate. Astfel, doamna Csonkai nu prea avea de lucru cu morţii, toată ziua croşeta, apoi seara se oprea în poarta cimitirului şi aştepta să-i vină acasă feciorul şi cîinele, fiindcă amîndoi hoinăreau după femei pînă tîrziu după miezul nopţii. Fii-su stătea culcat acum în pat, cu febră, iar cîinele pe prag. Din cînd în cînd se uita îngrijorat spre pat, fiindcă Mîrţoagă îi chinuia stăpînul cu citirea unor poezii. Ne-am oprit lîngă pat, Prună a scos termometrul şi a dirijat cu el „Fetişcană, fetişcană". Scotea sunetele puţin mai greoi, nici pielea capului nu i se mişca atît de ageră ca în alte dăţi şi urechile mi s-au părut cam galbene.

— Hei, ai devenit o javră blîndă!

Ne-a comunicat că dizenteria a făcut-o din cauza versurilor Mîrţoagei, că prea şi-a încărcat stomacul cu ele.

Ştiam că o să-i înviorez starea sufletească dacă îi dau prilejul unei minciuni, l-am întrebat dacă are vreo veste de la contesă. A dat din cap. Nimic. A aflat că fata a fost peţită de un domnitor, un oarecare Ettore Rocca.

— O să rămîn de căruţă, ne-a spus puţin cam obosit. La urma urmelor, nu mai sîntem în evul mediu să suportăm ani în şir aceşti o mie cinci sute de kilometri... O distanţă scîrbos de mare...

Veşnic taciturnul Mască s-a vîrît acum în discuţie ca o musculiţă în ochiul omului.

— E bine de tine, i-a atras atenţia lui Prună asupra avantajului de a avea un cimitir în apropiere. Dacă crăpi, nu trebuie să mergi prea departe şi groapa în cimitir ţi-o vor socoti doar la preţ de cost.

Prună îi făcu semn cîinelui şi îi şopti ceva la ureche.

Animalul se ridică în două picioare, cu un picior din faţă făcu ca şi cum ar ţine o pipă în gură, cu celălalt de parcă ar vrea să-l ţină la spate apoi începu să se preumble şontîc-şontîc prin cameră, imitîndu-l pe Mască.

Mască bolborosi ceva supărat foc. Rîserăm cu poftă, fiindcă atunci cînd se enerva limba i se usca şi se îngroşa ca la papagali şi nu puteai pricepe o iotă din ce

spune. Mai tîrziu Prună scoase termometrul de sub braţ şi mi-l întinse obosit să mă uit cît arată.

— Treizeici şi opt, i-am spus şi am scuturat repede termometrul...

— Patruzeci cu cinci, le-am spus lui Mască şi Mîrţoagă după ce am ieşit din casă.

Păşeam în tăcere, mohorîţi. Ne era foame şi eram foarte prost dispuşi. Ne bălăngăneam în vid, n-aveam pe lîngă noi nici măcar o balustradă împuţită de care să ne agăţăm. Sufla vîntul, ciori negre croncăneau deasupra noastră. În ceaţa gălbuie se vedea pronunţat nasul de uliu al lui Mască. Mîrţoagă bocănea pe lîngă noi gîfîind, o dată scurt, o dată lung, ca un vers mîhnit.

6

ZILE URÎTE. SÎNT MULŢI HOŢI PE LUME — ZICE COANA RIDELI, ŞI TE POŢI ÎNCREDE ÎN EXPERIENŢA EI

Nu zic că în toamna asta aş fi avut o bună-dispoziţie nemaipomenită. Mă duceam din ce în ce mai rar la doamna Rideli, deşi odată m-a prins de umeri şi, după o scurtă ezitare, m-a mîngîiat şi pe păr. Nu vreau să-mi aducă ceva de-ale gurii? Nişte papanaşi în unt sau tăiţei cu nuci. Era cam pustiu în bodegă, astfel că nu mă mira că vrea să mă blagoslovească cu tăiţeii ei cu nuci rămaşi de la prînz şi căldura sa trupească rămasă de cu vară. Ce să facă o văduvă de treizeci şi cinci de ani, în plină putere, cu tinereţea ei şi cu serile ei de toamnă? Îmi gîdilau nările aromele imaginare ale tăiţeilor, dar a trebuit totuşi să-i spun nu coanei Rideli, fiindcă, în ceea ce priveşte pretenţiile mele trupeşti, eram niţel mai răsfăţat şi, în privinţa volumului, îmi plăceau mai mult femeile slabe. Priviri mîhnite au urmărit paşii mei care mă îndepărtau zoriţi. Burta mi se supsese cu totul, i-am şi arătat-o lui Mască şi l-am întrebat dacă n-ar trebui să mă duc la un medic să-l întreb la ce foloseşte groapa asta şi dacă se mai poate drege cu ceva. Mască a pipăit groapa şi a dat din mînă. Un fleac, a lui e cu mult mai adîncă, mi-a comunicat doct. Nu făcea pe nebunul, groapa lui era într-adevăr mai adîncă. Nu mai suporta morcovii şi ridichile, a preferat să se lase de mîncare. După amiezile îşi vîra nasul printre gratiile vilei lui Dukics. Bucătăreasa arunca zilnic la gunoi hălci mari de carne de vită. Serile se uita în vitrinele măcelăriilor.

— Te interesează cumva ce cîrnaţi se poartă acum? — l-am întrebat odată cînd m-am abătut şi eu pe-acolo pentru cîteva adulmecări.

În prăvălie, măcelarii mutau de colo-colo, cu labele lor roşii şi indiferente, pulpele de porc afumate şi cotletele. Apoi am privit cu sălbăticie maşina de tăiat mezeluri, al cărei disc lucitor pătrundea şfichiuind în trupul minunat al salamului. Ar fi trebuit să ne facem măcelari sau brutari. Deasupra lumii atîrnă marile semne de întrebare ale mizeriei, i-am explicat lui Mască. Trăim pe pămînt de zece milioane de ani şi n-am reuşit încă să instituim saturaţia egală şi generală... Ei, ce tîmpite animale putem fi...

Mască s-a proptit de perete, sfîrşit. Buzele îi atîrnau cadaverice, nu reuşea să le mai închidă. L-am apucat de braţ.

— Sînt oameni — i-am spus —, care n-au gustat nici măcar o dată din foamete...

Mască rînji galben, cu ochii sticloşi.

— *Ce mai fhace, domn Mascha?* se auzi în spatele nostru vocea lui Miss Mabel. Apoi mă observă şi pe mine şi-şi puse mîna pe braţul meu, cu o expresie de reproş. *Domn Felmeih, mai multh nu thu ghîndire la cinthezoi? Dou zece shi cinci zile deja eu nu te vedem... Dumneatha băiath sthrengar. Miss Dukics foarthe suparath s-a pe tu...*

— Stai o clipă, Cintezoi, că nu despre asta e vorba. Dacă tot ne-am întîlnit, aş vrea să te rog ceva. Intră la brutăria asta şi ia-mi şi mie un kil de pîine. *Well?*

Mi-a îndeplinit bucuroasă rugămintea şi i-a predat zîmbind lui Mască pîinea.

Mască o preluă cu o mutră inexpresivă şi o rupse la fugă fără a-şi lua rămas bun. Englezoaica privi mirată în urma lui şi mă întrebă de ce *aşha repedhe plecath acum domn Mască.*

— Vino, Cintezoi, — i-am spus —, şi vorbeşte-mi despre dumneata. Nu sînt curios să aflu nimic despre fata lui Dukics.

— *Mergh înapoi acasă la Birmingham,* mi-a comunicat încruntîndu-se, şi în glasul ei am simţit bucuria dorului de patrie împlinit şi mîhnirea despărţirii.

A trebuit să-i promit că de îndată ce treburile mi-o permit trec oleacă şi prin Anglia şi, fireşte, fac o escală şi la Birmingham. În turnul mănăstirii un clopoţel tînăr şi ager clincăni de ora opt, i-am strîns mîna lui Cintezoi şi am alergat după Mască să preiau partea mea de pradă.

Dar Mască înfulecase totul şi tocmai aduna firimiturile de pîine împrăştiate pe masă. Era acolo şi Mîrţoagă, şi el cu burta plină. Mi-a povestit că noaptea trecută citise nişte memorii de călătorie. Şeful unui trib de canibali i-a oferit călătorului englez, în Africa, nişte carne de om.

— Englezul pretinde că este foarte gustoasă carnea de om, seamănă cu carnea de viţel, încheie el cu şiretenie.

— Vezi, — i-am întors-o eu furios, fiindcă nu-mi place să se rîdă pe socoteala stomacului meu gol —, noi te considerăm sfînt şi intangibil, apoi vine un şmecher din ăsta negru, taie din tine o felie de cotlet, îl pune în cratiţă, îi pune sare şi piper, ceapă tăiată mărunt, o juma' de lingură de untură, prăjit bine şi servit musafirilor. Mesdames et Messieurs, Ladies and Gentlemen, serviţi-vă din acest poet liric, are o carne grozavă, foarte fragedă, s-a priceput teribil la treburile prozodiei şi s-a îmbibat bine cu Shakespeare... Daţi-mi o scobitoare, zice, după masă, rîgîind, un canibal, versificatorul ăsta avea o inimă uscată, foarte aţoasă, mi-a intrat printre dinţi.

Pe vremea bobociei mele mi-i imaginam şi eu pe canibali cumpărînd carnea de om din măcelării obişnuite. În vitrină, atîrnă pe cîrlige plămîni şi pulpe, iar jos — capul, cu lămîie şi pătrunjel în gură. Măcelarii stau în dosul tejghelei, iar ucenicul canibal curăţă butucii de tăiat. Da, stimată doamnă, o juma' de kil din acest naturalist. Nu doriţi şi o bucată de cap pentru ciorbă?

Mă durea stomacul de foame, i-am părăsit. Coana Rideli îmi făcu aluzii că are taică-meu făină în hambar din belşug, dar eu nu voiam să aud de nici un fel de ajutor părintesc. Uite şi Mască, maică-sa primeşte o pensie rotunjoară ca văduvă de judecător de instrucţie şi totuşi Mască nu-i scrie niciodată ca să-i ceară bani...

M-am abătut de cîteva ori şi pe la cofetăria Patyipak să văd dacă nu mi-au vîndut cumva statuetele. Nici dracu' n-avea nevoie de ele, deşi erau nişte sculpturi drăguţe. Apoi, ne mai lovi trăsnetul şi din altă parte. De-abia se puse pe picioare Prună, de-abia îşi reluă serviciul la uzina electrică, că se pomeni cu o scrisoare de la direcţiune prin care i se comunica eliberarea sa din post, în urma unei nereguli grave. Stătea deci toată banda în stradă, fără nici un servici.

— Am impresia că iar a cîntat cocoşul leghorn omorît de noi, am presupus eu. Tatăl domnişoarei Dukics este societar la uzina electrică...

Ne uitam tăcuţi unul la altul. Sîntem băgaţi într-o chestie împuţită şi, dacă mai durează mult, cu încetul o să ne stricăm şi noi. Mizeria e descompunere în stare verticală. În cazuri din astea şi sufletul are miros de hoit.

În timp ce mă tundeam la frizerul Zsigmondi, am dat cu ochii de un anunţ. Seara mi-am adus aminte de el şi am adunat banda.

— Stimată orchestră de suflători, — le-am comunicat eu —, la Zsigmondi se anunţă spre vînzare o maşină de tăiat lemne. Cu garanţie pe trei ani. Ge zici de asta, Mîrţoagă?

— Nu-i o temă nimerită pentru poezie — îşi balansă Mîrţoagă gheata ortopedică aflată într-o stare deplorabilă.

— Domnule Mască? Ce părere ai? Nici una? Dar tu, Prună?

Prună dădu din cap: s-o cumpărăm.

— Asta voiam să vă propun şi eu. Vine iarna, începe sezonul pentru tăietorii de lemne. Să formăm o asociaţie de tăietori.

Le-am descris pe scurt planurile mele, am socotit necesităţile de lemne ale oraşului şi, raportate la ele, şansele întreprinderii tăietorilor. Fireşte că maşinăria o voi mînui eu, fiindcă am mai lucrat de cîteva ori la ferăstraie rotative şi mă pricep şi la motor. Mască şi Prună vor face surcele, iar Mîrţoagă va şchiopăta din casă-n casă pentru a procura comenzi.

— Stai, că nu merge chiar aşa — se burzului Mască — ferăstrăul îl voi mînui eu.

Prună se îndesă în faţă şi declară că la ferăstrău va umbla numai el. Şi se avîntă înfocat într-o poveste. Mască îşi ridică braţul şi îşi pipăi iute gîtul vrînd să ne dea de înţeles că e sătul pînă-n gît de minciunile lui Prună, ba i-au rupt chiar şi bunătate de guler. Apoi prinse să-şi enumere argumentele. Odată, în Rusia, a tăiat singur cu ferăstrăul o întreagă parcelă de pădure.

— Şi cum a fost cu somonii ăia? — îl întrebă foarte serios Mîrţoagă.

Mască învăţase în Siberia cum trebuiesc afumaţi somonii şi ne-a făcut şi pe noi părtaşi nu o dată la aceste taine. Se iau cîteva legături de rădăcini de ienupăr, se amestecă dibaci cu turbă şi se face foc sub somonii atîrnaţi de cîrlige. Avantajul acestei metode este că ienupărul şi turba nu dau decît fum, fără flacără, astfel că peştii se afumă perfect.

— Ai învăţat o meserie minunată, — îi spusese Prună, nemascîndu-şi invidia şi, într-o bună zi, îi prinsese o placă deasupra uşii: „Aici se execută afumare de somoni, cu înaltă calificare. Pentru comenzi masive mari reduceri de preţ”. De atunci Mască renunţase la afumatul somonilor şi obrajii lui galbeni se învineţeau de furie cînd cineva îi pomenea de somoni.

— Javră, mîrîi el furios şi aruncă spre poet cartea mea preferată, *Gulliver* de Swift.

Aruncarea se repetă şi se amplifică într-o minunată serbare populară cu numere extraordinare de box şi spargeri de geamuri. La zgomotul cioburilor, coana Bogdan a şi apărut iute aducînd din legătorie hîrtia de calc şi lipiciul cu care lipirăm la loc frumos bucăţelele de sticlă. Apoi ne hotărîrăm să tragem la sorţi. Sorţii mă desemnară pe mine pentru funcţia de mînuitor al ferăstrăului. Prună ciocăni în uşă să se facă linişte, apoi dădu intrarea cu ţigaretul său dirijoral şi noi interpretarăm „Fetişcană, fetişcană”. Lui Prună îi funcţiona iarăşi bine pielea capului şi urechile i se mişcau reglementar, doar nasul i se lungise puţin din pricina bolii. La orizont dansau siluetele unor venituri grase, avantaje uriaşe, banda mai că se îmbătă de perspecti-

vele strălucitoare ce se arătau din această întreprindere. Prună a pus mîna pe hîrtie şi în cinci minute a mărit maşina de tăiat lemne la proporţiile uriaşe ale unei societăţi pe acţiuni, apoi în următoarele cinci minute a rezolvat producţia forestieră a tuturor pădurilor şi a exportat şase mii patru sute de vagoane de scînduri în Egipt. Apoi a cumpărat toate acţiunile băncii Dukics şi, cînd a avut toată banca în buzunar, l-a sunat pe Dukics şi l-a trimis pînă la debit să-i aducă cinci ţigări blonde. „Şi, auzi tu, Dukics — a strigat după el —, încearcă întîi să fie bine uscate, auzi?”

A doua zi ne-am dus la Zsigmondi să punem pe picioare treaba cu maşina de tăiat lemne. Adversarii infami îl porecliseră pe Zsigmondi *Scurmă-jeg* şi răspîndiseră în legătură cu el calomnia că nicăieri nu se pot obţine atît de rapid şi ieftin cele mai frumoase şi cele mai rezistente eczeme ca în frizeria lui.

— Bună ziua, domnule vînător imperial, ne făcurăm noi intrarea în prăvălie. Am venit pentru maşina de tăiat lemne.

Frizerul era un ins pipernicit, chel şi singuratic, cu toate că în vechile sale poze purta pantofi de lac, baston subţire şi părul des, cîrlionţat. Dar au trecut cîrlionţii tinereţii, s-a ofilit solidul vînător imperial, nevasta l-a părăsit şi acum îşi încropea singur mîncarea pentru prînz într-o tigaie mică. În colţul frizeriei se înălţa o lucrare de traforaj, de doi metri, de forma unei bazilici, la care Zsigmondi tot muncea de vreo cîţiva ani, fără s-o fi terminat. Prună o privi cu ochi de expert şi plescăi admirativ.

— Domnule Zsigmondi, cu asta ai să cîştigi o pălărie de bani.

Zsigmondi mărunţi nişte ceapă şi slănină în tigaie, dintr-o punguţă presără puţină boia peste ceapa prăjită şi încuviinţă din cap, plin de convingere.

— Ştiu. Muşteriii mă tot încurajează.

Nici nu li se putea lua în nume de rău muşteriilor că îi apuca un soi de extaz la vederea broderiei din lemn subţire, plină de mii de găuri, încrustaţii, fante, ornamente complicate şi şerpuitoare, fiindcă şi în artă

muşteriii îşi dăruiesc încîntarea şerpuielilor cît mai complicate. Îşi dădu cu părerea şi Mască.

— Aruncă-n foc prostia aia plină de praf, i-am sugerat eu, amical.

Bărbierul lăsă din mînă furculiţa ştirbă şi mă privi, în imaginaţia lui, brodase visul de a face o carieră grozavă cu colivia asta: o va expune la Cluj, la Budapesta, la Bucureşti, poate chiar şi la Paris, va face rost de bani şi renume. Las' să vadă femeia care — necredincioasa! — l-a părăsit, ce schimb îngrozitor de prost a făcut. Aş fi vrut să-i explic că în jurul capodoperei sale este o groaznică neînţelegere, o neînţelegere a esenţei lucrurilor şi că în decursul mileniilor oamenii s-au îndepărtat de arta adevărată, preferind să cumpere o statuie ciobită a lui Venus din Millo, sau un Hogarth afumat, decît o asemenea splendidă colivie. Astfel că ar fi mai bine dacă ar conta pe o funie groasă, decît pe admiraţia oamenilor.

În vitrină stătea statueta unui cîine, din lut ars. Eu o fabricasem, eu însumi şi i-o dădusem cu cîteva săptămîni în urmă lui Zsigmondi, în custodie. Am văzut că prietenia noastră era compromisă, aşa că am scos căţelul din vitrină şi i-am făcut semn bandei. Să mergem.

Maşina de tăiat lemne o vindea Péntek, hoţul de porumbei. M-am despărţit de bandă şi am bătut la uşa lui Péntek. Stătea urcat în vîrful unei scări şi repara uşiţa unei colivii de porumbei. Ca de obicei, nici acum nu-mi răspunse la salut decît cu un scuipat slobozit de sus, de pe scară. Avea un porumbel bine dresat şi se specializase să atragă cu ajutorul lui toate porumbiţele din oraş, în cursă.

— Parcă văd un capăt de fustă, aici, în uşa cămării — am zis eu, dorind să fac faţă tradiţiei chineze de a te apuca de afaceri după ce legi puţină conversaţie.

Nu mi-a răspuns. Nu voia să ia cunoştinţă nici de prezenţa mea, nici de a căţelului pe care-l ţineam sub braţ.

— Ai putea să-mi dai mie maşina aia de tăiat lemne, i-am zis eu.

— Zece mii, spuse el din vîrful scării, preocupat de un fel de băţ, şi cuvintele căzură ca două ciocane, trebui să mă feresc din drumul lor, ca să nu mă avarieze.

Zece mii ăştia erau cam prea mult.

— Şi dacă mi-ai închiria maşina? La sfîrşitul iernii ţi-aş achita toată suma.

— Zece mii înainte! — se prăbuşiră de sus alte trei ciocane.

Se căznea să dreagă un coş, pe care-l sprijineau nişte bucăţele de lemn. Pe acoperiş căscau gura două porumbiţe de rasă, apoi coborîră după porumbelul lui Péntek şi, mîncînd din boabele de porumb, se apropiară cîteşitrei încet de cursă. Ei, frăţioare, mi-am zis eu, vezi, aşa coborîm şi noi de pe acoperişul însorit al viselor noastre, ca să ne umplem burta cu porumbul viclean al robiei. Blestemată şmecherie. Am întins căţelul spre Péntek.

— Nici nu te uiţi la el? Deşi cred că am reuşit să redau fidel trăsăturile tale sufleteşti. E modelat după tine, ca dar de ziua ta. Uite cum îşi saltă piciorul din spate. În aceasta se oglindeşte toată concepţia ta despre lume.

Nu mi-a răspuns. Îşi ducea porumbiţele păcălite spre colivie. Dacă tot mă avîntasem pe panta prieteniei, nu m-am oprit.

— Eşti o lepădătură, măi Péntek. Aşa, cum mă uit la tine, din profil, cu uneltele alea hoaţe în mîini, parcă ai şi tu dreptatea ta: dispreţuieşti omenirea şi furi. Eu o respect şi pe mine mă fură... Ei, rămîi cu bine, prieten drag, — mi-am luat rămas bun —, am purtat o discuţie foarte plăcută. Mă bucur că ne înţelegem atît de bine...

Am alergat chiuind spre gheţuşca proiectelor noastre, apoi buf, chiar de la început am picat în fund. Am tras o înjurătură. Banda aştepta cu multă nerăbdare raportul meu.

— Ei, ce-i cu maşinăria? — s-au repezit spre mine, avizi. N-ai adus-o?

— Mucoşilor, păi nu v-a dat prin cap că înainte de a ne apuca de treabă ne mai trebuie ceva?

— Un regulament? — opină Mască.

— Nu. Ei, Prună?

— Permis...

— Dom' poet?

— Habar nu am, declară Mîrţoagă.

— Fiţi atenti, mi-am înălţat privirea. Am să vă spun eu: CA-PI-TAL.

— Capital? întrebă, mirată, banda.

— Capital. La orice îţi trebuie capital. Pînă şi la crearea lumii a fost nevoie de un capital. Ai nevoie de capital şi dacă vrei să crăpi.

Coana Bogdan intră cu o lampă de gaz, fiindcă lumina ne fusese închisă cu cîteva zile în urmă. Capitalul dăduse o lovitură zdravănă bandei. Era linişte, numai lampa sfîrîia.

Pe pereţi umbrele cocoşate improvizară un dans funebru. Liniştea care se aşternu peste odaie trebuie să fi avut vreo două tone.

— Şi ce bine ar fi fost dacă am fi putut lucra, suspină Mască visător.

— Aş fi putut să scot un întreg ciclu de versuri din lemnele alea, clopoţi Mîrţoagă cu pantoful său ortopedic.

— Toată poezia nu face cît o ceapă degerată, i-am avertizat. Doar două treburi şi anume două treburi stupide există în lume: sărăcie şi bogăţie.

— Fără bani nu putem să punem mîna pe maşinărie? — întrebă emoţionat poetul nostru şi de emoţie, cum obişnuia în cazuri din astea, începu să facă cu ochiul.

Ei da. Orchestra mea de suflători era compusă din oameni nemaipomenit de dezinteresaţi: dacă nu s-ar putea obţine maşina fără bani!?

— Nu — m-am zborşit la ei — şi n-are nici un rost să vă imaginaţi nişte bieţi îngeraşi care pot pluti în înălţimi în pofida legii gravitaţionale a capitalului şi că puteţi scăpa cîte ceva în creştetul trebilor pămînteşti. Aici trebuie să ne facem viaţa, la infanteria pămîntească.

În cămăruţa cu miros de clei, duhoarea lămpii cu petrol aducea măcar un strop de schimbare. Eram nişte indivizi ofensaţi, nefolositori, saliva pe care ne-o înghiţeam avea un gust amar, gîtul ni se bălăngănea în gulerele prea largi.

I-am condus, apoi m-am abătut pe la coana Rideli. Să tot fi fost miezul nopţii, se pregătea tocmai să tragă obloanele, dar mi-a deschis uşa cu plăcere cînd i-am spus că mi-e o foame de lup. M-a bătut prieteneşte pe umăr.

— Lasă, nu-i nimic, mai găsim noi cîte ceva pe aici, stai jos, a zis ea. Din vară, îmi mai eşti dator cu patru supe de carne, tinere! — a adăugat cu o undă de reproş drăgăstos.

Patru? Eu ţineam minte mai multe. Ei, după ce-oi face cununia cu fata lui Morgan, o să-mi achit toate supele. Şi cărnurile. Şi oasele cu măduvă. De asemenea şi piftiile. În orice caz, voi cere note de plată detaliate pentru ziua nunţii.

S-a postat lîngă mine şi se uita cum înfulecam conţinutul necunoscut al farfuriei. Mai apoi, cînd m-am şters la gură, am simţit că un sîn i se lasă greu pe umărul meu. I-am relatat iute povestea tragică a ferăstrăului şi a lui Péntek, neruşinatul hoţ de porumbei. Coana Rideli a declarat că îl cunoaşte foarte bine pe domnul Péntek şi că-i unul dintre cei mai mari pungaşi. Mi-a povestit că pe vremea cînd avea băcănie, bărbatul ei a lipit bine o monedă de tejghea, iar ea spiona de la casă cum încearcă unii cumpărători să pună mîna pe banul străin. Mulţi domni în paltoane elegante s-au dat de gol ca hoţi neruşinaţi şi mulţi tipi suspecţi s-au dovedit oameni cinstiţi din cap pînă-n picioare.

— Sînt mulţi hoţi pe lume, domnu' Felméri, constată coana Rideli. Aspectul exterior nici că are vreo importanţă... Domnul Péntek mi-e cunoştinţă veche... A pus şi el laba pe monedă, încercînd s-o salte.

Se bătu miezul nopţii. Coana Rideli îmi surîse cu prietenie.

— Toţi patru sînteţi nişte pezevenghi, dar eu vă ajut cu plăcere.

I-am mulţumit; ştiam că trebuie să fac şi eu sacrificii, şi le-am făcut. Doar nu era să las să crape cvartetul de foame? Coana Rideli a fost mulţumită de drăgălăşenia mea şi a doua zi — tocmai se cerneau primii fulgi de zăpadă — am bătut la uşa lui Mască:

— Haidem, maşina-i aici.

Sub braţ ţineam o toporişcă elegantă, uşurel, cum îşi ţineau ofiţerii mai vechi sabia. Maşina cuprindea şi o garnitură de trei toporişti. După masă, Mîrţoagă ne-a condus la casa unui măcelar şi pînă seara reuşirăm să tăiem cîţiva butuci. Nu scoaserăm nici preţul apei pe care trebuia s-o băgăm în radiatorul motorului. Cîteva zile ne împleticirăm paşii pe noua cale, motorul ne dădea cam mult de furcă, ferăstrăul nu prindea în lemn, în acelaşi timp ceilalţi doi directori ai societăţii anonime avură neînţelegeri cu toporiştile, loveau într-una pe lîngă butuc, pînă ce butucul, plictisit de atîta sîcîială, se azvîrlea în curtea vecină. Dar nu trecu nici o săptămînă şi toporiştile loveau cu o precizie încîntătoare, ferăstrăul cînta vesel, glasul său se înălţa în triluri jucăuşe spre cer, ca apoi să revină pe pămînt în chip de bariton impresionant. Zăpada se aşternuse deja, eu împingeam gîfîind butucii în discul fierbinte al ferăstrăului, mîna mi-o apăra de frig o mănuşă groasă împletită (patru degete la un loc, degetul mare într-o secţie aparte). Mască şi Prună plesneau fornăind cu topoarele. Iar Mîrţoagă şchiopăta emoţionat de colo pînă colo, prin oraş, să facă rost de comenzi. Pînă-n seară, corpul ni se îngreuia, braţele ne atîrnau inerte, eram prăpădiţi şi murdari, dar duminica făceam întotdeauna baie şi mîncam la coana Rideli tăiţei cu varză, plini de arome. Beam şi bere, oboseala ne fugea din membre şi cum eu plăteam şi berea lui Mască, se îmbăta în lege şi dansa un soi de joc smucit de pe Volga, la care Mîrţoagă îi fluiera muzica. Într-o astfel de duminică se înfăţişă şi Miss Mabel, cu ciorapul căzut, dar veselă, şi Mîrţoagă îi recită prima sa poezie de tăietor de lemne, pe care o intitulase „Cîntul tăietorului de lemne, sîmbătă seara”. Cintezoi fu foarte mişcată de declaraţie, îi strînse mîna poetului şi ne anunţă mîhnită că în ianuarie va porni la drum spre Birmingham. O iubeam pe Cintezoi, era atît de drăguţă şi de cinstită cu noi.

Peste două luni îi plătirăm coanei Rideli dreptul de folosinţă pe jumătate de an. Fiindcă maşina o cumpărase ea, nouă ne-o închiriase doar. Chiria nu era mare, ne mai rămînea şi nouă cîte ceva. Cu încetul, oamenii se obişnuiră cu noi, cum treceam zornăind cu maşina

prin piaţa mare, plini de ulei, cu topoarele sub braţ. Înainte de război tinerii de seama noastră erau deja însuraţi, creau progenituri şi aveau poate achitată şi prima rată a poliţei de asigurări.

Odată n-am fost destul de atent, ferăstrăul a străbătut mănuşa mea cu intrare separată şi mi-a intrat în mînă pînă la os. A trebuit să las lucrul. Locul meu îl luă Prună, iar eu mă retrăsei cu braţul legat şi cu mireasma de iod, în carantină. Mă plimbam şi citeam. Mai trecui o dată pe la cofetăria Patyipak să întreb dacă nu-şi găsiseră stăpîn vacile de lemn lăsate de mine spre vînzare. Patyipak stătea iarna-vara în uşa prăvăliei, salutîndu-i cu multă vioiciune pe trecători:

„Omagii, domn' Török, numai bine... Omagii, domn' Moldvan, numai bine... Omagii, domn' Felméri, numai bine..."

Cofetăria lui Patyipak făcea o vînzare imensă cu cremşnituri. În vitrina populată de cremşnituri plate şi pelteţa palidă de gutui, muşte uriaşe îşi găsiseră moartea. Înăuntru, în magazin, fata lui Patyipak cosea un fel de gobelin. M-am aşezat lîngă masa spartă de marmoră şi am cerut un păhărel de aperitiv. Mi-l aduse fata, se şi opri lingă masă, se rezemă cu mîinile de laturile plăcii de marmoră şi, legănîndu-şi capul, se uită la mine.

— Aud că ai păţit-o cu tăiatul lemnelor. Ce-o să faci acum?

Cloşcă mică, gîndii eu, şi îmi ridicai privirea spre dulapul de sticlă pe care stăteau frumos la rînd vacile, figurinele sculptate de mine. De mic copil îmi plăcea să sculptez, să frămînt lutul, să modelez siluete de oameni şi de animale. Începusem cu castanele, făceam din ele capete de oameni, în aşa fel încît coaja cafenie a castanei rămînea părul sau pălăria capului. Ce voi face dacă nu mă voi putea reîntoarce la tăiatul lemnelor? Poate tot vaci de genul acestora.

— N-o să cîştigi cu ele nici de-o juma' de kil de pîine neagră, strîmbă din nas fata lui Patyipak. Asta nu-i o carieră, ţi-o spun eu.

Îşi luă lucrul de mînă şi împlîntă acul în ochiul cavalerului cu scut.

În faţa prăvăliei se opri o maşină. Peste o clipă intră în cofetărie o veche şi simpatică cunoştinţă de-a mea, fiica directorului de bancă Dukics, căruia Mîrţoagă îi omorîse cocoşul. Aşa, de aproape, părea o femeiuşcă bine. De parcă ar fi dat cu ochii de cuier, îmi aruncă doar o privire scurtă, indiferentă. Mîncă, graţioasă şi elegantă, o prăjitură; între timp îşi rătăci ochii pe una din vacile mele.

— Cine le-a făcut? — întrebă plină de interes.

Fata lui Patyipak rîse cu poftă şi împunse, obraznică, cu acul de cusut spre mine. Iar eu îmi mutai mica pipă englezească în colţul gurii, ca să-mi fie vocea la îndemînă, dacă va trebui să mă prezint şi oral. Dar domnişoara Dukics nu se întoarse, ci, cu o indiferenţă nemaipomenită, îşi consumă prăjitura, îşi băgă vîrful degetului mic printre gratiile coliviei, plăti, apoi se ridică şi îşi aranjă pălăria în oglinda de deasupra capului meu. Am făcut socoteala: mai erau încă patru oglinzi de aceeaşi mărime în prăvălie.

— Nu vă stau în cale? — am întrebat-o foarte prietenos.

Nu răspunse şi nu se uită la mine. Îşi termină în linişte aranjatul pălăriei şi mă lăsă, plouat, ca după un duş, răscolit, ca pe un cîine vagabond dornic să se gudure. Gîtul de os al pipei scrîşni scurt între dinţi. O consideram un mic animal agasant. Fata cofetarului îmi dădu de ştire printr-un rîs fericit că insuccesul meu o amuză de minune.

— Ei, dragă, asta ţi-a dat peste nas. Ai fost pentru ea uite-aşa, aer... — adăugă şi umflîndu-şi obrajii plinuţi suflă lung spre mine.

Mă apucai grăbit de părul fetei şi îl scuturai niţel.

— Găină proastă, îi spusei şi, înainte de a putea azvîrli cu scrumiera în mine, ieşii pe uşă.

Cu doi ani în urmă ne bătusem mult cu bulgări, ne şi tăvălisem de cîteva ori prin zăpadă, de atunci avea oarecari pretenţii faţă de mine. Dacă stăteam de vorbă, mi se prindea de rever sau se juca cu pălăria mea, alteori ştergea cu batista — grijulie — zgîrieturile ce mi le făcea pe faţă lama aparatului de ras. Răbdarea mea prietenească se pare că i-a dat dreptul să fie geloasă. În uşă mă prinse Patyipak şi mă bătu pe spate.

— S-a schimbat lumea, — îmi vesti el şi arătă cu bărbia după fata lui Dukics —, se spune că ar călări în şa bărbătească.

— Atîta rău, nene Patyipak. Dacă o femeie a descoperit radiul, de ce n-ar putea călări în şa de bărbat?

Patyipak nu înţelegea chestia asta. Pe vremea lui femeile mai purtau chiloţi de finet. Iar în branşa tăietorilor de lemne funcţionau numai tăietori înnăscuţi. Bărbaţii purtau mustăţi mari, femeile purtau copii, iar paharul de bere costa şase crăiţari. De altfel, avea o faimă de mare pungaş. Se zicea că la terminarea războiului uitase să mai predea gestiunea regimentului. Nu-mi venea să cred, fiindcă nu cred că semenii mei sînt capabili de pungăşii mari, cred doar în micile lor găinării. Patyipak nu arăta a fi un pungaş de mare clasă. Avea obrazul leneş, ca o cocă necoaptă într-o tipsie rotundă, ochii ca două stafide plictisite, mustaţa ca o bucată de vanilie pusă de-a curmezişul.

— N-ai ceva de tăiat? — îl întrebai profesional şi îl bătui pe burtă, peste onorabilul cavou familial în care se adunaseră atîţia porci morţi în cursul ultimelor decenii.

— Cum să nu am. Dar nu mă dau pe mîna unor haimanale. Nu faceţi treabă serioasă. Spectacol de amatori. Lemnele mele le dau numai pe mîna unor tăietori vrednici...

Ne atîrna limba din gură de muncă, de oboseală şi ciufutul ăsta afurisit zicea că nu sîntem tăietori vrednici...

— Ei, vino o dată cu pîntecul ăsta pe la noi — îmi luai rămas bun — şi ai să vezi, bătrîne ou răscopt, cum lucrăm...

De lucru aveam destul, dar fără prea mult spor. În doi nu pridideau, iar mîna mi se vindeca prea încet. Deci se lăsară nori peste tăiatul lemnelor.

— Ei, eu nu mai pot trage în jug, — le spusei băieţilor, dînd în primire ca Napoleon după Waterloo —, trebuie să vă căutaţi alt cal. Uite mănuşa, şi renunţ şi la partea mea de beneficiu...

Mănuşa mea de tăietor i-am dăruit-o lui Mască şi m-am retras între cărţile mele. La legătorie adusese cineva *Fraţii Karamazov.* Am luat-o la mine şi trei zile am citit într-una.

7

SÎNTEM NIŞTE LUMÎNĂRELE IEFTINE DE SEU

Eram cam la ultimele pagini, cînd, spre prînz, apăru Veronca, servitoarea lui taică-meu, cu mesajul că bătrînul mă salută şi mă roagă, dacă am timp, să trec puţin pe-acasă, fiindcă el a căzut din pod.

— Cum dracu' — zisei eu, şi-i aşezai pe Karamazovi la loc în presă —, a căzut din pod? Doar nu şi-a frînt un picior?

— Nu, — dădu din cap fetiţa —, a căzut pe spate. De atunci tot oftează.

Şi, ca să-mi arate cum oftează, scoase un fel de mieunat subţirel.

— Bine, Veronca. Dacă oftează atît de urît, am să vin.

— Domnu' Felméri a zis că să veniţi numai dacă aveţi timp.

— Am din belşug, o liniştii eu. Nu-l risipesc ca alţii, muncind. Sînt milionar cu timpul.

Mi-am îndesat iute nişte lucruri care le aveam la îndemînă în valiza mea de carton, fiindcă se cădea ca omul să străbată satul cu o valiză mai acătării. Drumul acasă, abstracţie făcînd de regretabilul accident, pica tocmai la timp, căci de slab ce eram mă bălăngăneam de colo-colo prin haine. Numai de nu s-o fi lovit la cap bătrînul — mă gîndii. Dar de ce urcă un om de cincizeci şi patru de ani în pod? Viaţa e suficient de complicată şi la parter, de ce să-i mărim riscurile?

Mi-am luat rămas bun de la coana Bogdan, din care lacrimile ajunseseră să curgă, ca răşina din pomii de cireş; mereu i se prelingeau cîteva picături pe obraji. Palinca îl murase definitiv pe Bogdan, în fiecare noapte trebuia adus acasă de la cîrciuma „La trei păduchi”, unde cînta împreună cu Borbala Săltăreaţa imnul polonez.

— Să ai grijă de dumneata, domnu’ Kázmér, suspină în urma mea doamna Bogdan.

Decovilul nu era departe, mergeam în tăcere cu Veronca spre gara care fumega din răsputeri. Şeful gării afuma un porc întîrziat. Discutarăm treburile legate de afumare, problema unturii, a cîrnaţilor, a jumărilor, apoi ne duserăm să aranjăm şi chestiunea biletelor. Taică-meu, cu ajutorul aparatului său de văzut departe, cred că aruncase o privire şi prin buzunarele mele, findcă trimisese cu fetiţa şi bani de bilet. În tren, Veronca scoase dintr-o pungă umedă nişte bomboane cu zmeură.

— Luaţi şi dumneavoastră, îmi oferi şi mie foarte inimoasă.

Îmi oferi, dar eu nu doream. Sugea bomboanele roşii şi se uita mirată cum fumegă în urma trenuleţului tunelul prin care trecusem. Curînd coborîrăm, trecurăm prin sat, apoi prin ştrandul pustiu şi la cotitură ne apăru în faţă de sub pădurea cenuşie moara lui taică-meu. Sus, deasupra pădurii, spînzura un balot răzleţ de vată.

— Iar s-au adunat aici cărbunarii? — am întrebat, arătîndu-i fumul.

— Gavrilă, guşatul, mă lămuri Veronca.

Dinspre moară, pe podeţul de trunchiuri se apropia pe bicicletă un ins cu pantaloni bufanţi şi ochelari.

— Domnule doctor Eberlein! — strigai după el, cînd văzui că o coteşte spre poteca din pădure.

Doctorul se opri, îşi scoase tabachera şi, cu calmul său obişnuit, prinse să-şi răsucească o ţigară.

— E grav? — l-am întrebat şi dintr-o dată un fel de nelinişte îmi muşcă stomacul.

Doctorul mă privi dintr-o parte, pe sub ochelari, îşi linse ţigara diformă şi butucănoasă şi dădu din cap.

— Nu mai e, spuse indiferent.

Îi dădui un foc şi aşteptai. Deşi nu mi-a pus mîna pe umăr cu obişnuitul gest al medicilor şi nu mi-a spus „fii tare, Felméri”, în tîmple îmi bătea din ce în ce mai puternic toba presimţirilor sumbre. Peste zece minute eram liniştit şi pustiu, toba amuţise, dar acum mai era în mine debandada incertitudinii şi îmi înghesuia inima de colo-colo.

— Nu mai e grav, repetă medicul cu un surîs de culoarea mucegaiului şi, cu ţigara crăpată, arătă spre lacul mort şi spre pădurea încremenită. Îl cunoşti pe Goethe?

Über allen Gipfeln
Ist Ruh
In allen Wipfeln
Spürest du
Kaum einen Hauch,
Die Vögelein Schweigen im Walde,
Warte, nur halde
Ruhest du auch...

Pe sub cravată, lipseau obişnuiţii nasturi ai cămăşii şi prin deschizătura jerpelită se zărea lîna rară de pe pieptul său slab. Îl priveam, fără să-i spun vreo vorbă. Bătrînelului îi plăceau citatele de genul ăsta. Uneori cita şi din *Corbul* lui Edgar Poe, de cele mai multe ori absolut fără nici un motiv. După versurile lui Goethe, aranjă ceva la bicicleta care era la fel de neunsă şi prăpădită ca şi slăbănogul ei stăpîn, apoi dădu din cap îngîndurat.

— Ei da, dragă Kázmér, s-a suflat în lumînare. Şi lumînarea s-a stins. Sîntem cu toţii nişte lumînările ieftine de seu.

Îşi aprinse din nou ţigara şubredă şi chibritul îl învîrti dezorientat printre degete. Mă uitam la chibrit. Îl mişcă — mă gîndeam — ca pe un semnal luminos în tunelul întunecat al sufletului. Adunai lucid faptele: Goethe, lumînări de seu, semnale luminoase consolatoare în tunelul îndepărtat al sufletului. Toate astea înseamnă că taică-meu e mort.

Lumînările ieftine de seu, nu-i rea metafora — îmi alergă prin minte şoricelul lucidităţii. Dar eram opac şi

poate obosit, priveam spre medic şi aşteptam să mai spună şi ceva hotărît. Aşteptam poate şi cîteva vorbe blînde de compătimire, fiindcă medicilor le place uneori să le ia popilor pîinea de la gură. Dar doctorul Eberlein îşi isprăvise vorbele. Le mai scuipa doar codiţele. De existenţa lui nu se legau cuvinte jucăuşe, tirade unduitoare. Eberlein ăsta era un om de prea multe ori înşelat.

— Kázmér, te aşteaptă tata, spuse în încheiere. Ochii nu i-am închis, să vă mai priviţi încă o dată.

Am pornit spre moară şi mă străduiam să mă gîndesc la buzunarul exterior de la haina doctorului, în care zărisem briceag, ţigaret, creion, termometru şi alice de vînătoare, dar simţeam totuşi pe grumaz piatra de moară a tristeţii. În faţa camerei în care dormea tata, pui nounăscuţi ciuguleau prin mălai. M-am bucurat că-mi stau în cale şi nu trebuie încă să intru în odaie. Mica servitoare îi alungă cu blîndeţe, apoi îşi ridică spre mine ochişorii înfierbîntaţi şi eu deschisei uşa, năpădit de sudoare.

Mîna i-am simţit-o caldă încă, mustaţa o avea încă plină de făină şi ţinuta părea să-i fie destul de obişnuită, numai cu ochii lui se petrecuse ceva neobişnuit. Ochii îi erau două bucăţi informe de sticlă, două cioburi inegale dintr-o sticlă de sifoane, albastră, spartă. Le priveam uimit.

Mă iubea bătrînul — îmi adusei aminte, cum stăteam acolo, lîngă patul nevopsit. Mă iubea, cum îşi poate iubi un morar inimos puiul necredincios fugit la oraş: neşlefuit şi cu un mic sunet auxiliar dureros. Şi eu? Eram un flăcău uşuratic şi poate uscat, trăiam o viaţă măruntă afundată pînă la glezne în sentimentalism. Părăsisem casa asta şi mă gîndeam la taică-meu numai cînd simţeam miros de făină sau auzeam undeva duruitul unei roţi de moară. Gîndul ăsta mă umplu de căldură şi dezgheţă în mine robinetele. Lacrimile şovăitoare pînă atunci se revărsară şi îmi murară pielea tăbăcită. Mă aşezai lîngă tata pe marginea patului. Îl luai de mînă şi, prin ochelarii aburiţi ai lacrimilor mele, îi privii ochii. E o mîrşăvie — gîndii, cu un reproş adresat nimănui — să sfărîmi în cioburi de sticlă de sifoane surîsul unui tată desăvîrşit şi morar cumsecade. Eram de părere

că zilierii pieirii prea se zoresc să ne atace cu tîrnăcoapele lor. Şeful lor dă comanda: patruzeci de zilieri cu tîrnăcoape, înainte! Şi în clipa următoare se înfig în noi uneltele, iar noi, viţei nepăsători, în cîteva clipe zăcem în ruine.

Veronca nu îndrăznea să intre în odaie, stătea în prag şi urmărea plîngînd curajul cu care trebăluiesc în preajma mortului. Uneori rupea aţa subţire a bocetului şi îşi îndesa în gură cîte o bomboană roşie, din cele aduse de la oraş. De frică, nu se dezlipi de lîngă mine nici o clipă şi seara cînd ieşii să pufăi din lulea sub stele sau să-mi expun doliul palid luminii planetelor cereşti, mă urmă dîrdîind.

Coşciugul l-am dus cu o căruţă trasă de boi, fiindcă cimitirul era departe, dincolo de sat, în coasta muntelui. Veronca se obişnuise cu evenimentele, stătea în căruţă şi, apuncîndu-se de o scîndură, ţinea o umbrelă imensă deasupra coşciugului, ca să nu se ude. Cădea o ploaie de început de martie. Veronca găsi că drumul este prea lung şi prea plictisitor, de cîteva ori aranjă franjurile de hîrtie care atîrnau din coşciug, apoi îşi scoase bomboanele şi începu să le sugă mulţumită. Oh, tristă relativitate — am gîndit plin de înţelepciune —, cine ar fi crezut! Cîtă dulceaţă şi cîtă roşeaţă era cîndva pentru mine într-o bomboană cu zmeură... Uneori mai fac pe copilul, îmi înfoi obrajii, dar totul e doar prefăcătorie, nu mai are pic de dulceaţă...

Plescăiam masiv în urma căruţei şi-i ascultam pe bătrînul preot şi pe dascăl, care, păşind în faţa boilor, sub umbrelă, vorbeau despre îngrăşămintele de primăvară şi despre plivitul buruienilor din grădină. Mai apoi, în dreptul satului, s-a apropiat de mine Ferenc, vechiul meu camarad din armată şi mi-a strîns compătimitor mîna şi umărul.

— E o vreme cîinească — zise el, fiindcă nu ştia cum se cuvine exprimată în cuvinte compasiunea.

La groapă, văduvele de război plîngeau din răsputeri, pentru că morarul cel cumsecade le măcinase de multe ori firavul porumb, fără nici un ban. Mai erau şi alte femei în jurul gropii, cu poalele ridicate în creştet,

să nu le plouă, şi plîngeau şi ele, că taică-meu n-a fost niciodată om zgîrcit, adeseori creionul cu care însemna, pe peretele morii, cui cîte ocale de făină i-a dat pe credit nu avea vîrf. Am apucat lopata neîndemînatic, cu stînga, căci mîna dreaptă, încă rănită de la tăiatul lemnelor, o ţineam legată în basma. Cu greu, am reuşit să arunc totuşi o lopată de pămînt peste tata. Cînd s-a terminat bubuiala şi mormîntul s-a rotunjit frumos la suprafaţă, am plecat spre casă. I-am proptit la căpătîi, în suflet, o cruce de lemn, rezistentă şi simplă, căci şi el a fost un om simplu, nu-i plăceau înmormîntările de lux. Amintirea lui m-a acoperit cu o plapumă moale şi caldă şi eu am lenevit cu plăcere cîteva zile sub învelitoarea din puf de mîhnire.

După înmormîntare m-a întîlnit în sat doctorul Eberlein şi mi-a spus să merg cu el. Am străbătut comuna şi, cînd mă uit îndărăt, văd că în urma mea vine Veronca, în urma ei Katalin, capra noastră şi, la capătul cortegiului, Zbenghi, căţelul nostru. Luaseră parte cu toţii, conştiincioşi, la înmormîntare.

Eberlein m-a poftit în cabinetul lui şi mi-a spus să mă aşed undeva, apoi şi-a scos violoncelul şi a început să cînte. În cabinet nu era nici un scaun, m-am aşezat pe pervazul ferestrei şi am ascultat. Doctorul părea să fie tare ţicnit. De sub faldurile pantalonilor săi bufanţi apăreau două picioare ridicol de subţiri. Sonata pătrundea încet în mine, parcă înşurubîndu-se, ca un tirbuşon. Poate că nici nu era sonată, ci vreo simfonie, am uitat să-l întreb. Dacă cineva ar smulge acum din mine dopul — mă gîndeam — toate s-ar revărsa. În omul care umblă prin lume, astupat ca mine, desigur că se adună multe nectaruri şi drojdii. Cum stăteam şi îl ascultam pe doctor, lipindu-se cu tot trupul de violoncelul său şi cîntînd lucruri ciudate pentru apusul acela de sfîrşit de iarnă, am simţit că mult nectar şi drojdie se amestecă în mine.

Veronca, cîinele şi capra stăteau şi mă aşteptau în pridvorul doctorului. Vremea s-a curăţat, stelele străluceau. Am pornit toţi patru frumuşel spre casă. Sub ferestra doamnei doctor am zărit silueta unui tînăr în uniformă.

— Impiegatul de mişcare, îmi şopti Veronca discret. Vine pe la doamna doctor...

Aprinserăm foc mare în cuptor cu coceni de porumb şi mîncarăm cîrnaţi cu castraveţi. Apoi Veronca îngenunche să-mi desfacă şi să-mi scoată pantofii, cum făcea înainte cu ghetele grele ale tatii. Am adormit greu, vîjîia apa la baraj şi vîntul stîrnit pătrundea rece prin crăpătura uşii.

8

LUCEAFĂRUL DE SEARĂ ÎMI FACE SEMNE ÎNCURAJATOARE

Acum puteam să-mi leagăn picioarele cît e ziua de lungă. În hambar mai rămăsese nişte făină, în beci slănină, varză acră, Veronca le gospodărea frumuşel, nu aveam nici o grijă. Pe raft am găsit o pipă de lemn foarte bună, pipa de duminică a lui taică-meu, mi-a prins bine, fiindcă pe a mea o uitasem la Alba. Punga cu tutun atîrna alături; am aprins pipa şi mi-am strunit gîndurile. Înainte, zburdau ca nişte armăsari îndrăciţi, acum puţină melancolie s-a cuibărit în picioarele lor, poate le-au năpădit şi păianjenii, abia se mai tîrau. După ce vremea s-a îndreptat, am pornit şi eu la hoinăreală. Mi-am atîrnat de gît binoclul cu care în urmă cu şapte ani priveam spre Piave şi spre grănicerii italieni. Cînd s-a lăsat cortina peste harababura războiului, ca un spectator distrat, am uitat să predau binoclul la garderobă. Era un instrument amuzant. Dacă mă căţăram în şaua dealului şi mă uitam prin el, vedeam satul de jos, dedesubt în vale Mureşul, satul din munte şi departe, poate la vreo cincisprezece kilometri, turnul cetăţii din Alba. Vedeam foarte multe. În satul de jos, pe băcan care îşi bătea fiul în curte, sau stătea la taclale cu muierile, în faţa prăvăliei. Pe bătrînă preoteasă, cu cele o sută două kilograme ale ei, cum intra într-o căsuţă de lemn, uita să închidă uşa şi dirija de acolo spălatul rufelor. Soţia notarului stătea la geam şi îşi înroşea buzele. După-amiază a trecut pe acolo poştaşul cel tînăr de la băi, cu o pălărie elegantă lăsată pe-o sprinceană. Am văzut panglica maro de la pălărie şi emoţia plăcută de pe chipul soţiei notarului. Todor, cu care am zăcut

odată patru zile nemîncaţi-nebăuţi într-o hrubă italiană, îşi repara coşul. Într-o parte se smulgeau buruienile, în alta se uda laptele. Şi adulterele se vedeau foarte bine. Binoclul de război îmi aducea perfect în faţă toate fleacurile, mici şi mari ale vieţii. Am aruncat o privire şi spre satul din munte, ca să-i fac o vizită, cum se cuvine, pe calea aerului, preotului tînăr. Burta, pe cît am putut să văd prin lentila binoclului, din toamnă i-a scăzut zdravăn. Preoteasa îşi făcea de lucru în jurul bivolului, iar preotul se exersa în prepararea chirpiciului. Se pare că preotului nu-i aducea prea mult patrafirul, statul doar pe ici, pe colo, picura niţel ajutor, îşi întărea deci singur pereţii grajdului. Înspre ştrand, acum, iarna-primăvara, nu era viaţă; îngrijitorul se lupta în dosul casei cu o muiere încăpăţînată. Cele două sate, ştrandul, se adunau acolo, la picioarele mele, le puteam privi pînă-n măruntaie. Celor cu musca pe căciulă le-am şi făcut nişte farse, de li s-a tăiat respiraţia de spaimă. Lupta, udarea laptelui, strecurarea cîte doi în pod, toate au ieşit la iveală...

Apoi, cînd mă plictiseam de binoclare, şi vremea se îmbuna, porneam în sus în pădure, să-mi văd vechii copaci, fagii, ale căror crengi, sus, în înalt se împerecheau, stejarii din a căror sevă vara am văzut cărăbuşi furioşi înfruptîndu-se, apoi mai jos arinii şi marele paltin care-şi trimitea fructele înaripate spre îndepărtatul Mureş, ca pe nişte aeroplane. Micile şuruburi se învîrteau isteţe în aer, uneori, dintr-un singur avînt zburau chiar şi o jumătate de kilometru. Acum nu erau încă puse în funcţiune, pădurea scotea încă sunete uscate. Dar în amurg se auzea deja gîlgîitul sitarilor şi, mai jos, în preajma stufărişului, ţipătul raţelor sălbatice care-şi luau zborul. Umblam de colo-colo, mă aşezam pe marginea canalului de la baraj, fumegam şi, uneori, aşa, pie-ziş, aruncam cîte-o privire şi spre moară. Era o hardughie veche, abia de mai avea şiţă pe acoperiş, doar muşchiul des o mai ocrotea oarecum de ploaie. Ce să mă fac cu ea? M-am născut în ea, e drept, dar ce să fac eu cu o moară? Pereţii i se înverziseră, taică-meu şi bunicu-meu măcinaseră destule în ea, las' să mai macine şi altul, m-am gîndit. O vînd. O mărită el, notarul, gă-

seşte el un amator, dacă îi promit o cotă-parte bună. Numai să nu mă jefuiască. E un om avid, nu-i de mult venit aici, de Crăciun ar vrea să-i ia nevesti-si casă şi mobilă de salon. Tocmai mă pregăteam să mă duc la el, dar mi-a luat-o înainte. N-a venit personal, ci şi-a trimis trepăduşul să-mi adulmece intenţiile şi, în treacăt, să noteze inventarul moştenirii, pentru impozit. Era şi Todor cu el, ca să funcţioneze ca martor cinstit la inventariere. Duse reţinut degetul arătător la pălărie şi păru să fi uitat definitiv anul de prietenie pe care l-am petrecut împreună, pe front, deşi de atunci, de cînd am izbutit să ajungem acasă, nu ne mai întîlnisem. M-am apropiat de el şi i-am strîns mîna cu căldură. L-am întrebat ce-i fac copiii. Nu mai lucrează la baron? Înainte, era slugă la curtea baronului; acum se pare că rupsese cu trecutul slugarnic. Îmi aduse la cunoştinţă cu conciziune oficială că îndeplineşte funcţia de jurat la primăria satului. Apoi mă părăsi şi colindă prin moară, se uită şi în camera mea, nu cumva să neg ceva din bunuri, la inventar. Scribul notarului scoase dopul din călimară şi îmi făcu semn să-i dictez tot ce am moştenit. Copia acestui conţopist am văzut-o mai tîrziu chiar în două rînduri: o dată în persoana unui cîine de vînătoare cocoşat, iar a doua oară într-un tablou de Hogarth, ca funcţionar la casa de amanet.

— Scrie deci — am zis eu. Păi, înainte de toate, iaca moara asta de-aici. E o colibă veche, abia dacă mai are şipci pe acoperiş. Apoi mai sînt astea trei bucăţele de pămînt, una în dosul morii, apoi parcela de-afară pe oare o folosesc doar pentru cosit şi sub pădure locuşorul cu cartofi, dacă or fi cu totul vreo optsprezece pogoane. Poţi nota şi două bucăţi salcie, aici, în coasta morii. Şi pe Katalin, capra. Şi, dacă tot scrii cu atîta sîrg, mai trece-l şi pe Florian, cocoşul. Face o zarvă prin curte, mai ceva decît un plutonier de jandarmi. Şi ca să nu uit, a mai rămas şi un cîine, răspunde la numele de Zbenghi. Puricii lui, cred că nu trebuie să-i treci. Că, dacă şi ăia-s impozabili, e de rău, cred că trebuie să plătesc pentru cel puţin trei sute.

— Alte bunuri v-au mai rămas? — se interesă scribul notarului, neluînd în seamă puricii.

— O cutie de trabucuri, l-am lămurit eu, în ea un cercel de argint, poate o fi fost al mamei cîndva, o carte de muncă, o adeverinţă de recrutare şi o bucată de ceară roşie în perfectă stare.

În cutia de trabucuri mai erau şi două monede de aur, dar eu le-am uitat pe amîndouă. Le spun acum, dacă nu e prea tîrziu.

Ajutorul de notar voia să ştie dacă n-a rămas vreun lucru mai de preţ de pe urma bătrînului. Mai de preţ? Cum să nu rămînă! Uite-mă pe mine, Felméri Kázmér, douăzeci şi cinci de ani, necăsătorit, tăietor de lemne invalid, dat afară acum vreo şase luni de la Fabrica de ţigle şi drene. Apoi mai e şi mucoasa asta de-i zice Veronca. Are treisprezece ani, toată ziua se sfădeşte cu capra. Taică-meu a lăsat-o aici, şi acum nu ştiu ce să mă fac cu ea.

— Altceva nu mai e? — se interesă scribul.

— A, da — îmi adusei aminte —, mai poţi nota şi sturzul ăsta bătrîn de aici, de pe grindă. A călcat într-un ciob de sticlă, şi-a tăiat o labă şi de atunci îşi pierde vremea pe la moară.

— Altceva nu mai e? — se interesă scribul încă o dată.

Todor se apropie de masă, ofensat profesional.

— Un divan cu spătar înalt, — dictă el în inventar —, trei scaune, un pat cu tăblii lustruite, un bufet, afară, în cămară, un pat nelustruit, o oglindă, o pereche de cizme...

I-am condus pînă la pod şi le-am atras atenţia că, deocamdată, nu le pot plăti nici impozitul cel vechi, fiindcă în toată casa nu-i nici un sfanţ. La pod scribul prinse curaj şi îmi spuse că le-am vorbit cam de sus, să bag de seamă, că pot să dau de dracu'.

— Nu-i o noutate, — mi-am luat rămas bun —, am mai dat de el în cîteva rînduri.

Todor se foi dezagreabil la înălţimea misiunii sale oficiale. În sfîrşit se decise şi, cu toate că nu mă purtasem cu respectul cuvenit faţă de persoana sa, îmi întinse mîna.

M-am uitat uimit în urma lui. De ce e supărat pe mine Todor ăsta? Doar am fost cei mai buni camarazi.

Nu sînt privit aici cu ochi buni? Tot o s-o întind în curînd. Capra — aşa am hotărît — o s-o îndrum spre curtea bătrînului preot, drept recunoştinţă că a fabricat o cuvîntare atît de frumoasă despre virtuţile inexistente ale lui taică-meu, raţele, găinile le vînd, moara şi pămîntul le pun în vînzare, iar cocoşul îl dăruiesc preotului mai tînăr. Cu asemenea cocoş îţi poţi întemeia o familie. Fireşte, pînă nu aflu ceva sigur de la notar, nu mă apuc să împrăştii societatea .

Cu Florian, cocoşul, m-am împrietenit repede; şi capra, Katalin, se obişnui curînd cu prezenţa mea. În vadul vechi al pîrîului am găsit nişte lut grozav pentru modelat, l-am şi încercat, atîta l-am înghesuit şi l-am plesnit pînă s-a făcut din el un soi de cal înşăuat. Cît lucram la el, Katalin, renunţînd la obişnuitele ei hoinăreli, stătea acolo, în spatele meu şi îmi privea cu ochi critic lucrarea. De cîteva ori a dat din cap, behăind ceva.

— Poate nu-ţi place, ha? — am întrebat-o.

Nu mi-a răspuns şi s-a dat mai deoparte. Apoi, cînd am fost gata cu calul, s-a repezit în el şi l-a luat în coarne.

— N-ai simţ pentru sculptură — i-am comunicat prieteneşte, şi i-am răsucit zdravăn coada.

A doua zi dimineaţa a deschis ivărul de la uşă, a intrat în cameră şi a tras pătura de pe mine. M-a trezit din cel mai frumos vis. Stătea bosumflată în faţa patului, scuturîndu-şi cu severitate ciocul. Purta un barbişon lung şi frumos, ca preoţii budhişti. Am întins mîna, şmecher, prin spatele ei şi am smucit de coada ridicată. Acum m-a privit cu o uimire adîncă.

— Iartă-mă, — m-am scuzat eu —, credeam că-i vreun ornament de pălărie.

Ieşi din cameră stupefiată şi revoltată. Era o capră pedantă, poate cu concepţii cam mic-burgheze. Nu avea simţul umorului, la fel ca unele suflete răpciugoase, mutre strepezite din oraş, tipi pe care problemele lor sociale şi constipaţia permanentă îi împiedică să zîmbească. Pe Katalin o adusese la moară, anul trecut, o anume Marta. Drumul cel lung Kati îl făcuse într-o pătură cadrilată, fiindcă, pe vremea aia nu ştia încă să meargă pe jos şi, dacă vîntul o lovea în coaste, se ducea împleti-

cindu-se într-o parte. Aici a crescut în preajma morii, s-a obişnuit cu mîrîitul surd al pietrelor de măcinat, cu bocănitul lopeţilor, cu perfidia găinilor, cu aroganţa cocoşului, s-a împrietenit cu asinii străini care aduceau porumb dinspre munte şi acum se învîrtea foarte nelinişţită în jurul morii, fiindcă nu mai veneau asinii, se opriseră pietrele şi nu mai scîrţîiau lopeţile. De plictiseală, se ducea în plimbare prin sat pînă la gară, aştepta trenul şi urmărea fascinată pufăitul locomotivei şi ţăcănitul mărunt al vagonetelor de cale ferată. Acest spectacol era distracţia ei cea mai pasionantă. Dacă uneori sosea în gară cu întîrziere, şi trenul era pe punctul de a porni, se zorea într-o goană nebună să ocolească drumul şi să ajungă la bariera din vale. Acolo se ridica în două picioare, rezemată de barieră, şi admira în voie trecerea minunată a trenului. În drum spre casă, trecea pe la sera comunală unde avea o cunoştinţă — un mînz. I-ar fi plăcut să stea la taifas cu el, îi şi adresase cîteva vorbe, dar n-o putuse scoate la capăt cu stupidul ăla; mînzul rîdea într-una, alerga în jurul ei şi, cînd se plictisea, arunca puternic cu picioarele dindărăt, fără nici un rost. Kati se întorcea atunci la moară şi, ca să-şi alunge plictiseala, încerca o conversaţie cu cîinele. Dar Zbenghi, cum am mai spus-o cu ocazia inventarului moştenirii, avea mulţi purici, se tot aşeza şi îşi ascundea capul după cîte un picior, aşa de bine încît trebuia să fii foarte isteţ ca să descoperi unde se termină desenul-ghicitoare şi unde începe cîinele.

Somnul m-a pălit din nou, dar abia am sforăit de vreo două ori, Kati se înfiinţă din nou în odaie, smulse de pe mine pătura flocoasă şi o rupse la fugă. Am sărit din pat şi am pornit în urmărirea ei. Înconjurarăm moara şi de-abia la tufele cu coacăze reuşii s-o prind.

— Hai să ne împăcăm, Kati, i-am propus eu cu prietenie.

Mă privi ezitînd. M-am întors şi am pornit spre moară. Pînă să ajung la uşă, capra mă ajunse din urmă şi mergea lîngă mine, împăcată. Îi dădui porumb măcinat.

Veronca nu vedea cu ochi buni această prietenie.

— Nu vă încredeţi în ea — spunea, geloasă —, asta nu iubeşte pe nimeni. A venit după domnul Kázmér fiindcă e cu gîndul mereu la mîncare.

Nu se aveau prea bine. Mucoasa, cum putea, o trăgea pe Kati de barbişon, drept care capra revoltată se avînta în urmărirea ei. Veronca fugea ţipînd, de cele mai multe ori reuşea să se caţere la timp în vîrful scării, dar, judecînd după intensitatea ţipetelor, uneori reuşea şi capra s-o împungă în spate. Cîteodată, fugăreala se transforma într-o mică luptă şi se întîmpla ca să vină la mine cu reclamaţii fie capra, fie Veronca.

— Drăcie cu pălărie, — mormăiam eu, cum citisem nu de mult într-un abecedar ilustrat —, n-aveţi de gînd să vă astîmpăraţi, ticăloşilor?! Ce-i debandada asta?

Katalin începea să behăie iute şi emoţionată, se vede treaba că fusese adînc ofensată. Mucoasa cobora speriată scara.

— Ea a început — îşi îndrepta degetul arătător infamant spre capră. Kati a început.

— Aşa este, Katalin? — întrebam capra, fiindcă, conform jurisprudenţei, trebuiesc ascultate ambele părţi. *Audiatur et altera pars,* a zis o dată doctorul Utriusque.

Kati nu se codea prea mult, se năpustea asupra fetiţei şi, dacă nu-mi puneam prestigiul la bătaie, s-ar fi iscat ditai hărmălaia.

— Caprele nu mint, fetico, îi atrăgeam atenţia mucoasei. Caprele sînt fiinţe deosebit de integre şi înţelepte.

Se înroşea şi îşi ascundea intimidată în palme năsucul ascuţit şi pistruiat. Dacă rîdea sau dacă se ruşina de ceva, ducea iute mîinile la nas.

Îi treceau zilele în joacă cu capra, cu cîinele sau cu cocoşul. Şi cu bătrînul sturz se afla pe picior de război, îl tachina pe vechiul hoţ de struguri cu fluierături caraghioase, iar acesta, de cîte ori putea, o ciupea pe Veronca de, picior.

— Am s-o rog pe maică-ta — i-am spus o dată, cînd s-a luat la harţă cu cocoşul — să nu-şi mai înţarce copiii atît de devreme, să le mai dea să sugă citeva luni, înainte de a-i trimite să intre-n slujbă.

Dacă se plictisea de animale, se distra căscînd gura la mine. Se oprea în faţa mea în odaie, sau la baraj şi îşi culca liniştită privirea lucioasă pe faţa mea. Îi era totuna dacă dorm, sau dacă mă scobesc în dinţi.

— Auzi tu, mucoaso, — i-am zis —, nu mai căsca gura la mine atît de mult, că o să mă cred expoziţie internaţională.

Dormeam zdravăn în cămară, lucru care nu putea s-o lase pe Veronca indiferentă.

Îl bate soarele pe burtă — i se plîngea în curte lui Kati —, şi tot mai doarme.

Nici sătenii nu erau mulţumiţi de lenevia mea, erau de părere că soarele nu-i făcut ca omul să-i primească vizitele în pat, ca pe ale unei muieri depravate. În cele din urmă mi s-a făcut şi mie lehamite. „Frăţioare, în Europa iar încep să se înghesuie necazurile, — mi-am zis eu nemulţumit —, şomaj, înarmare, iar tu leneveşti aici în cuşca ta şi îţi îndeşi pipa. Ce o să zică de asta ziarele cele furioase, care trîmbiţează marile răspunderi contemporane?”

Se spune că în om sălăşluiesc mai multe suflete. Probabil că şi eu eram un cămin colectiv, fiindcă în discuţie s-a amestecat şi un alt Kázmér. Era un tip neruşinat, certăreţ, care îşi bătea joc de Europa cu toate necazurile ei, iar mie îmi dădea următorul sfat:

„Tinere, stai liniştit în banca ta. Dacă Europa va avea nevoie de tine, oricum, tot îţi va trimite un bileţel de convocare. Viaţa e un vis şi, aşa fiind, e bine ca omul să doarmă pe săturate.”

Mugurii începură să-şi întindă mantalele de ploaie, era sfîrşitul lui martie. Vocile prinseră putere. Am pornit spre pădure; Katalin, care se învîrtea pe lîngă sere, m-a văzut şi a venit fuga, după mine. Începu o cuvîntare înfocată, se opri de cîteva ori şi privi înapoi, pe urmă îşi continuă prelegerea. Bănuiesc că se plîngea de mînz, cu care avusese noi neînţelegeri.

— Nu trebuie să iei lucrurile prea în serios, am sfătuit-o eu.

Umblam prin iarbă. Dinspre vale mă atinse o suflare călduţă. Vînticelul de primăvară se juca graţios şi blînd cu instinctele mele vitale.

La poala pădurii trecu Eberlein cu bicicleta. Katalin se repezi şi îl răsturnă. Doctorul nu luă în nume de rău întîmplarea.

— Privind lucrurile prin prisma caprei, — explică doctorul —, eu sînt cel vinovat. Odată, cînd am fost la voi, era culcată în prag şi, dat fiind că sînt miop, am călcat-o pe coadă. Să n-o cerţi. Şi, în general, nu încerca să educi în ea un suflet supus de slugă. Trebuie să ne bucurăm că mai există animale care îşi păstrează moravurile neîntinate în faţa prieteniei destructive a omului.

Ca întotdeauna, şi acum faţa îi era brăzdată în lung şi lat de însemnele însîngerate ale aparatului de ras. Vocea îi era moale, ca apa de ploaie, mă clăteam fericit cu ea. Mă conduse pînă la un luminiş, unde văzuse albăstrele, mă trase de pleoapa de jos, îmi spuse că sînt anemic, în aprilie va apare salata verde, să mănînc cît mai multă, apoi îşi răsuci o ţigară şi, ca de obicei, mă lăsă locului, cu cîteva semne de întrebare.

Ne continuarăm şi noi drumul prin pădurea care se deştepta la viaţă. Apoi îmi scosei muzicuţa şi începui să păşesc vioi în ritmul melodiei săltăreţe. Printre mesteceni, luceafărul de seară îmi făcea cu ochiul, încurajator.

9

SOSESC ÎN GOANĂ LĂCARII

Aprilie era umflat de căldură, lăcarii sosiseră în goană din Africa şi, pînă noaptea tîrziu, stăteau să imite orăcăitul broaştelor. S-a pus în funcţiune şi uzina de insecte: scarabei, gîze, musculiţe, gîngănii se grăbeau la treburile lor. În faţa morii, pe potecă, se împerecheau ploşniţe de cîmp cu dungi roşietice. Ia te uită, frăţioare, — mi-am dat eu un ghiont —, vezi ce combinaţie de culori poartă? Vezi liniile astea pe blindajul aripioarelor şi pe burţile dungate? Nu-i rău, hai? Cîtă fantezie şi ce ornamentaţie pe o simplă ploşniţă! În domeniul poşniţelor de cîmp, maeştrii decoraţiunilor şi ai simetriei au realizat minuni. Ca să nu mai vorbim de compoziţiile cromatice şi de desenele geniale de pe aripile fluturilor. Natura este o şcoală de bele-arte mai presus de cea pariziană şi nici nu-l obligă pe om să plătească zilnic cinci franci pentru nişte pulpe de femei bătrîne şi burţi fleşcăite. Dar să lăsăm fleşcăiturile pariziene. Pe tufele de măceş colindau buburuze. Iarba zumzăia, soarele ardea şi vîntul flutura vesel lîna oilor pe ţepii de măceş. De pe Piatra Caprei s-a scurs zăpada, iar muntele se înălţa spre cer ţeapăn şi ascuţit ca un sîn de femeie, de parcă ar fi vrut să alăpteze micii nori albi. Doctorul Eberlein îşi împingea obosit bicicleta pe povîrnişul pădurii. Patru scarlatine — îmi făcu semn cu capul —, două difterii, mai multe dizenterii şi un mort. De sub zîmbetul lui atîrna desperarea, ca o bretea ruptă de sub o haină. Îi iubea pe copiii bolnavi, de parcă i-ar fi fost fiecăruia tată. Omul este o plantă colectivă, ca feriga, numai el trăia solitar, zbătîndu-se în fel şi

chip. Nevastă-sa era o femeie rea, iar fiică-sa un suflet infam.

— Multă salată, Kázmér — îmi făcu semn —, şi vino mîine pe la mine să cîntăm niţel...

Nu m-am dus, preferam acum să mă învîrt prin jurul pădurii. Umblam zăbăuc, îl adulmecam pe nou-venitul aprilie şi ascultam apele proaspete de munte, care se zbenguiau inconştiente printre pietre. De Sfîntul Gheorghe, Florian, cocoşul, ieşi ager în parcelă să vîneze cărăbuşi. Prinse şi societatea lui chef de vînătoare, îl urmară puii şi găinile leneşe şi înfulecară din gîndăceii zburători cu grămada. Florian ştia să sară cel mai sus, prindea fiecare cărăbuş ivit în raza lui de bătaie. Zbenghi privi cu interes manevra, apoi se hotărî să încerce şi el. Alergă aiurea după micile zburătoare, pînă ce Florian îl alungă de acolo.

În cîmp, abstracţie făcînd de programarea obişnuită, înflori păpădiile. Părea că o uriaşă fiinţă de basm şi-a rătăcit pe cîmp pămătuful de pudră. În văzduh se porni imensa circulaţie aeriană. Produsele păpădiei îmi aterizau în păr, cu paraşutele, îl credeau pămînt matern şi se mirau grozav că la curăţenia generală de dimineaţă pieptenele meu le smulgea din desimea firelor. Într-o zi se prăbuşi nucul, lîngă pîrîu. Am tăiat din el cu ferăstrăul o felie şi am încercat să sculptez un fel de basorelief. Cînd va fi gata, am hotărît eu, îl voi intitula „La arat cu tractorul”. Mîna mi se vindecase, dar obosea repede cînd mă apucam să sculptez. Îmi scoteam muzicuţa şi, însoţindu-mă cu muzica veselă, mă plimbam spre ştrand sau spre satul de jos. În urma mea venea Katalin, cu cîţiva paşi mai în spate cîinele şi la sfîrşit Veronca. Odată s-au alăturat convoiului şi cocoşul şi pisica. „Ei, drăcie cu pălărie, — m-am răstit la adunare —, ce tot umblaţi după mine!! O să mă trezesc într-o zi că şi ouăle se rostogolesc în urma mea. Nici nu-mi mai pot vedea de treburi fără voi. Drăciile cu pălării nu prea aveau darul să bage spaima în adunare, abia că puneam piciorul pe pod şi hop, erau cu toţii lîngă călcîiele mele. Încetul cu încetul m-am obişnuit să am suită şi umblam nestingherit după cheful şi treburile mele. Îmi suflam toate amărăciunile în muzicuţă. Tînăr

hoinar brunet pe drum de seară — m-am definit eu —, ce intenţii ai? Natura te-a azvîrlit aici, ca pe o picătură de ploaie. Pe cine vei împrospăta, pe cine vei fertiliza?

De patru luni umblam prin univers fără femeie. Amintirile mele legate de femei îmi băteau din ce în ce mai des la ferestre. De nevoie, dracul mănîncă şi muşte, iar eu — cum am clămpănit pe arpegiile senzaţiilor din trecut — am ajuns într-o seară la o clapă foarte groasă. Zbîrnîia de atîta grosime, dar, de bine de rău, scotea totuşi un sunet. Numele clapei era coana Rideli.

De altminteri, am văzut că lumea exterioară încă nu mă ştersese din evidenţa ei. Îmi scrisese doamna Bogdan, gazda mea, că nu ştie ce să facă cu camera; şi apoi am acolo o pereche de ghete vechi şi trei gulere tari. „Domnu' Kázmér, dragă — se plîngea cu litere încîlcite —, Dumnezeu m-a bătut rău de tot cu Bogdan ăsta al meu, ieri a căzut beat într-o groapă cu var." Am primit şi de la fata lui Patyipak o vedere. Erau nişte rînduri pline de compasiune, copiate dintr-o carte de corespondenţă amoroasă. Scrisoarea femeii cu ocazia decesului părinţilor iubitului. Sus, în colţ, între frunzele unui palmier, am descoperit mai tîrziu încă vreo cîteva cuvinte. „Cînd revii, ai putea să scrii."

Fireşte, aş putea să-i scriu, dar tata nu ţinea cerneală în casă, lui îi era de ajuns un creion chimic. Mi-a venit şi de la Mîrţoagă un fel de referat despre bilanţul semestrial al societăţii de tăiat lemne. De data asta alesese versul liber. Am considerat că-i una din cele mai izbutite creaţii poetice ale sale. În post-scriptum îmi amintea că se pregăteşte o masivă întîlnire de bacalaureat, să mă decid dacă iau parte sau nu. Ce să-i răspund? N-aş putea să scriu altceva, decît ce scriau ai mei pe vremea cînd eram şcolar, cum că se adevereşte prin prezenta că Felméri Kázmér n-a putut participa la întîlnirea de bacalaureat din cauza găurilor din pantofi. Fiindcă pe linie de pantofi stăteam mizerabil. Îşi dezveleau dantura deasă de cuie de lemn ca nişte animale preistorice enervate. La astfel de întîlniri se cuvine ca omul să arate nişte rezultate. Să-mi arăt pantofii? Nemaipomenite rezultate, lua-le-ar dracu'! De altfel, nu mă dau în vînt după astfel de întîlniri: bătrîni înlăcrimaţi, expresii la-

tine şi vin prost. Stomacul meu nu suporta nici una dintre ele.

I-am spus personal notarului să găsească un cumpărător pentru bucăţelele de pămînt. Mi-a şi trimis un tip dubios, care mi-a oferit un preţ atît de obraznic, încît l-am trimis iute înapoi acolo de unde a venit. Nici să rămîn, nici să plec nu mi-ar fi plăcut, lăsînd în urmă traba asta nelichidată. Stăteam acolo ca măgarul lui Buridan, dar fără cele două tainuri. Şi din stînga, şi din dreapta îmi făcea semn acelaşi uriaş nimic. După care să mă avînt? Să rămîn aici, să macin mălai pentru moţii ciubărari? Sau să dau moara pe-o nimica toată? Şi dacă o prăpădesc, pe cît îmi cunosc eu mîinile, în cîteva luni mi se scurge printre degete totul, scap şi de ultimul sfanţ ca vulpea de pureci, apoi n-am decît să mă fac puşculiţă în faţa prietenilor mei, în speranţa că vîră vreunul în mine măcar un nasture de pantaloni. Mai bine să nu vorbim de prieteni. Unul din ei mi-a scris pe o fotografie, la încorporare: „În amintirea prieteniei noastre veşnice". Cînd Fabrica de ţigle m-a aruncat, ca pe un dinte de lapte stricat, m-am întîlnit cu el şi m-a apucat de guler. „Măi, Felméri, ce faci cu părăluţele alea pe care mi le-ai cerut împrumut în nouă sute optsprezece, cînd ne-am lăsat la vatră? Mi-i vei restitui în sfîrşit sau vrei să plăteşti şi cheltuieli de judecată?" „Am simţit dintotdeauna că nu eşti un om curat — i-am spus eu plin de dragoste, cum se cuvine unor prieteni adevăraţi —, dar că vei deveni un dihor atît de împuţit, îţi dau cuvîntul meu de onoare că n-aş fi crezut." Ne împroşcarăm astfel cu diverse lichide acide, pînă ce se alese cenuşa din veşnica noastră prietenie. El se duse la debitul de tutun să ia un timbru pentru proces, iar eu intrai în popicăria acoperită, unde băui un şpriţ şi îi spusei chelneriţei, care tot bîzîia în jurul mesei ca o muscă mare şi grasă: „Să te fereşti, îngeraş, de prieteniile veşnice". „Mie-mi spui, profesorului?" — se mîndri cu amintirile ei femeia. Apoi mă întrebă dacă nu vreau să fie prietena mea. O să-mi facă un preţ rezonabil, fiindcă sînt un băiat înalt şi frumos şi am şi dinţii sănătoşi. Se şi pregătise să se urce pe mine ca mazărea pe ţăruş, dar nu aveam dispoziţii de ţăruş. Văzui pe gîtul ei o aluniţă păroasă,

o studiai atent, ca un controlor căruia îi dai un bilet vechi. „Te-ai urcat într-un tren greşit”, o îndemnai la drum apoi, prieteneşte.

Mă îndeletnicii cu briceagul, cu muzicuţa, schimbai şi cu Eberlein cîteva citate poetice, cînd ne întîlnirăm între cele două sate. Ferenc se abătu şi el de mai multe ori pe la moară cînd urca în satul de munte să jugănească vreun tăuraş. Căci se pricepea şi la asta, la coşerit, la ornat porţi de lemn, şi la încă vreo cîteva treburi. Bucăţica de pămînt nu-i dădea cele necesare, veniturile se cereau înmulţite şi cu alte activităţi. Am fost împreună un an şi jumătate la regimentul trei, pînă ce o mină italiană, în apropiere de Piave, a împrăştiat distinsa noastră societate. Fireşte, Ferenc şi cu mine o întinserăm de acolo la timp.

Bătrînă preoteasă din satul de jos a spus ceva cam în sensul că nu şi-ar lăsa nici una din cele şase fete să se mărite cu mine, că sînt un netrebnic, toată ziua trag din pipă, şi stau pe bancă.

— Ei, na, — i-am trimis misiva de răspuns, dînd din cap —, cum nu fac nimic şi nu mă mişc de pe bancă? Păi, nu mă învîrt toată ziua în jurul axei pămîntului şi nu mă rotesc odată cu globul în jurul soarelui, cu o viteză de multe mii de kilometri pe minut? Asta-i nimic? Şi nu pui la socoteală faptul că suflu cam o oră pe zi în muzicuţă? Bătrînă cloşcă, ai uitat de cînd dau cu dalta în genialul meu basorelief „La arat cu tractorul”? Apoi mai e şi pădurea. Nu mă preumblu destul de sîrguincios prin ea, nu inspectez cu destulă grijă copacii, cuiburile, tufele şi insectele? Îl ştiu pînă şi pe cel care a doborît salcîmul bătrîn de lîngă rîu. Eu nu dorm.

Mă duceam în pădure cu atîta sîrguinţă, de parcă aş fi mers la slujbă. Într-o după-amiază, într-un cuib de coţofană stricat, în căptuşeala moale de muşchi, am găsit un pui de jder. Puii de jder vin pe lume la începutul lui aprilie, asta-i la ei o tradiţie de familie, două săptămîni sînt orbi, deci de-abia să fi trecut o săptămînă de cînd a făcut ochi. O ştiam şi pe maică-sa, am văzut-o o dată, la lumina lunii, sărind prin crengile din apropiere. L-am ridicat în palmă pe micul oaspete, ca pardesiu de primăvară i-am îmbrăcat căptuşeala de muşchi

şi l-am dus acasă. L-am pus îndată sub pisică. Mîţa a suflat spre el, apoi, furioasă, l-a scuipat în ochi.

— Ei, surioară — am certat-o eu —, ce-i necuviinţa asta? Păi, ce fel de orfelinat e ăla în care sînt scuipaţi noii veniţi?

Am mîngîiat-o, i-am netezit frumos mustăţile şi în timpul ăsta puiul de jder a găsit sfîrcul unui sîn şi a-nceput să înfulece. Pisica se pregătea din nou să-l scuipe, dar atîta am mîngîiat-o, am alintat-o cu vorba şi cu mîna pînă ce i-am distras atenţia. A doua zi a trebuit să iau totul de la început; dar încă nici nu s-a înserat şi micul oaspete gri-cafeniu se înfrupta liniştit din sfîrcurile îmbelşugate ale pisicii, în timp ce ea stătea întinsă, plină de desfătare, pe pervaz. (Puii şi-i pierduse cu patru zile în urmă: coşul în care îi ţinea căzuse din pod şi se răsturnase în pîrîu.)

I-am atras atenţia şi lui Zbenghi asupra micului jder. Căţelul s-a apropiat, dînd să-l adulmece pe necunoscutul cu miros de mosc. Pisica îi dădu iute două labe pentru curiozitatea sa, lucru care rezolvă problema dădăcitului.

— E de-al casei — i-am explicat lui Zbenghi, cu insistenţă —, l-am adoptat, cum scrie la carte, pricepi? Hîrtiile le am aici, în buzunar. Le-am aplicat şi timbrul fiscal... De altfel, ai merita să te caftesc, iar ai înfulecat două ouă de găină.

Am găsit cojile de ouă în fîn, iar gălbenuşul pe botul lui Zbenghi. L-am dus la fîn, ca să-i deschid ochii asupra însemnătăţii morale grave a faptei sale.

— Bătrîne, eşti un hoţ, ia seama. Dacă încă o dată te mai încumeţi să furi, te alung de la casa mea. Aici nu au loc decît animalele cinstite. M-ai văzut tu pe mine furînd ouă? Nu-i aşa că nu? Omul nu are de ce să fure ouă. Micile găinării te murdăresc, nu merită să le comiţi. Iar în ceea ce priveşte marile pungăşii, la alea trebuie să ai noroc, ca la loterie.

Întîmplarea i-a răvăşit conştiinţa, în ziua aceea a avut complexe de inferioritate, m-a ocolit, şi îşi aţintea doar de la distanţă ochii asupra mea. Dacă mă uitam la el, întorcea capul, încurcat. Chiar şi la concertul seral de muzicuţă şi-a luat bilet doar la balcon, în picioare şi, în timp ce Veronca, Kati, Florian şi sturzul stăteau strîns

în jurul meu, el privea de lîngă tufa de măceş, cu invidie, la cercul intim, de familie.

Ne-am strecurat încetişor şi în luna mai. Sub ochii mei zburătăceau plopari cenuşii, pe urzici şi pe cînepă se împerecheau gîndăcei roşii. Am umblat pe afară, prin cimitir, şi pe mormîntul lui taică-meu am văzut insecte care se drăgosteau. În marea uzină vitală munca mergea în plin, cîrîia, sfîrîia, zbîrnîia producţia; dacă s-ar fi amplificat prin difuzoare uriaşa larmă de dragoste, mare minune dacă n-ar fi asurzit toată omenirea. Şi plantele se puseră pe treabă, tulpinile de hamei gesticulau neliniştite prin aer, coacăzele negre scoteau flori cu miros de ploşniţă, iar loboda ţigăncii avea miros de heringi. Voiau să le facă pe plac insectelor, acelora care iubeau din cale-afară ploşniţele sau rimele moarte.

Era o şmecherie comercială, dar scopul scuză mijloacele.

— De ce nu au toate florile aceeaşi culoare? — l-am întrebat pe Eberlein la poala pădurii.

— Din cauza concurenţei, mi-a răspuns doctorul. Fiecare floare vrea să se înmulţească. Culorile au mare importanţă în viaţa amoroasă a plantelor.

(A doua zi am văzut-o pe nevastă-sa într-un capot de culoarea macului. Impiegatul de mişcare i-a intrat pe fereastră, cum intră o albină inconştientă în cupa florii.)

Nici Zbenghi nu suporta singurătatea, izolarea sufletească. într-o dimineaţă a plecat în sat, şi pînă spre seara nu s-a mai întors. A adus cu el o javră jigărită. N-a îndrăznit s-o aducă înăuntru, în curte, au stat mult timp amîndoi dincolo de podeţ, pe marginea drumului, aşteptînd, neliniştiţi, cu atenţia încordată. Domnul Zbenghi, evident, se temea că amicul cocoş şi colega capră nu vor consimţi la cununia sa improvizată şi vor alunga căţeaua din preajmă. Căci şi Florian, şi Kati erau nişte animale tare orgolioase. Spre asfinţit Zbenghi consideră momentul prielnic şi-şi conduse aleasa peste podeţ; dar în clipa asta apăru în goană Katalin, nici Florian nu se lăsă mai prejos, deşi se pregătea tocmai de culcare, se duse şi el şi cu forţe unite alungară din curte, fără milă, oaspetele înfricoşat. Zbenghi privi cu o resemnare necavalerească zădărnicirea planurilor sale matrimoniale.

Apoi mă zări pe mine, şi se apucă chiar s-o latre josnic pe logodnica sa, care fugea dezamăgită.

Împerechere pe toată linia; ar cam fi şi rîndul tău, frăţioare! Nu neg, mi-ar fi plăcut şi mie să-mi satisfac misiunea pe pămînt, dar eram în situaţia unei veste cu nasturii încheiaţi greşit: toţi nasturii şi-au găsit locul lor, numai eu am rămas pe dinafară, la împărţeala cea mare. În împrejurimi, după cum am văzut, nu era nici o femeie fără stăpîn, toate butonierele erau încheiate.

Mă mai lovi şi un alt accident. Într-o zi constatarăm că, în afara înaripatelor, mîncasem tot ce era comestibil în casă. Bine că urzicile înfrunziseră, măcar avea capra cu ce să se sature. Hambarul cu făină era gol, pînă la grîul nou trebuiau să mai treacă foarte mulţi nori pe cer. În beci cartofii de anul trecut îşi lăsaseră bărbi dese, nu mai meritau nici măcar tunşi. Şi costiţa s-a terminat, de nu i-a mai rămas nici mirosul, iar mălaiul ud a putrezit rău de tot.

— Mucoaso, nu prea ai grijă de gospodărie, i-am zis eu şi cu multă supărare prefăcută am tras-o de cozi pe mica servitoare. De frică, rămase cu gura căscată.

— Şi sînteţi supărat rău? — mă întrebă seara, aruncîndu-mi din colţ priviri arzătoare.

Numai aceste căprişe fragile ştiu să se mire de un bărbat cu toţi porii şi cu toate membrele. Dacă mă uitam la ea, i se înroşeau şi călcîiele.

— Mă mai gîndesc eu, i-am răspuns plin de demnitate, cum se cuvine unui stăpîn atotputernic. S-ar putea să mă supăr foarte tare, dar atunci te şi las pe drumuri...

Aşa obişnuiesc să zică stăpînii atotputernici.

Veronca îşi privea stupefiată cozile, pe care în clipe din asta le purta întotdeauna în faţă. Nu mai scoase nici un cuvînt. Cînd se crăpa de ziuă se scula, pleca la cîmp, dar pînă să mă trezesc eu era din nou acasă şi îşi făcea de lucru tăcută prin moară. Katalin aşteptă o bucată de vreme tachinările obişnuite, dar cînd văzu că mucoasa freacă cu încăpăţînare cratiţele şi nici n-o băga în seamă, se apropie de ea şi o împuse uşurel în spate.

Mătură din moară gunoaiele de păsări, a doua zi aranjă şura, a treia zi am văzut-o sub pat, scotea de acolo vechiturile; dădu jos din colţuri şi pînzele de păianjen. Cu

capra aproape că nici nu stătea de vorbă, n-o mai auzeam nici cîntînd. Şi bătrînului sturz i se păru suspectă purtarea ei, coborî pe scaunul fetiţei şi fluieră de cîteva ori în felul ăla fals cu care mucoasa obişnuia să-l enerveze. Veronca nu se lăsă ademenită. Stătea mută pe locul ei şi în timp ce eu înfulecam cu poftă supa de ceapă sau supa de lapte, ea ţinea lingura în mînă şi mă privea ţintă. Supa se scurgea încetişor din castronul de pămînt răsturnat, se prelinse pe fusta ei, dar Veronca nu observă, se uita cu cîtă lăcomie îmi sorb supa din farfurie, în două săptămîni mutrişoara ei blondă slăbi, se scofîlci, ca a unei veveriţe.

— Nu-ţi mănînci supa, mucoaso — o certai eu cu îngrijorare reală —,ai să mori de foame aici la mine. N-ar fi mai bine să te duci acasă? Din cutia de trabucuri s-au isprăvit banii, nu mai am nici cît să-ţi plătesc leafa. Nici ghetele n-aş putea să ţi le dau la pingelit, deşi cînd te-ai angajat, pare-mi-se, ţi s-au promis pingele de două ori pe an şi ghete noi la un an o dată...

Începu să soarbă avidă supa care mai rămăsese. Seara îngenunche în faţa mea să-mi scoată ghetele.

— Nu sînt nici obosit, nici vreun paşă turc, auzi? — am rîs amuzat.

— Nu mă trimiteţi acasă, domnule Kázmér, şopti ea rugătoare.

— Din partea mea n-ai decît să rămîi — am dat din umeri — dar pot să-ţi spun că în cîteva zile crăpăm de foame amîndoi.

Mîncam deja toată săptămîna lobodă cu garnitură de salată de cîmp. Loboda o găteam eu însumi, evitînd rîntaşul şi celelalte prejudecăţi culinare. Băteam şi cîte-un ou, dar cum zeama mi se părea prea subţirică, înmuiam în ea mămăligă mucegăită. Mucoasa propuse să cerem nişte făină de la băcan, dar i-am spus că nu sînt încă cerşetor; şi în felul ăsta frumoasa primăvară înfloritoare o petrecurăm postind pe lobodă subţire şi mămăligă mucegăită. Era a dracului de scîrboasă mămăliga. Nici măcar cîinelui nu-i era pe plac, prefera să se aşeze lîngă peretele însorit şi să prindă muşte.

— Mi-a ieşit cam tare mîncarea de azi — o consolam pe mucoasă —, dar li se mai întîmplă şi altora.

După ce îmi terminai treburile urgente, îi propusei să batem oleacă mingea, asta ne va împrospăta şi vom uita că ne este foame. Tăiai cu briceagul din mămăligă o bucată cît o minge şi ieşirăm în faţa morii să ne jucăm cu ea. Mămăliga era rezistentă, nu se împrăştia deşi ne străduiam amîndoi să ne nimerim în plin. Mucoasa chiţcăia veselă, de bucurie îşi tot ducea mîinile la nasul pistruiat. Se amestecă în joc şi Kati şi, folosind cel mai prielnic moment psihologic, pe neaşteptate, o împunse în spate pe Veronca. Zbenghi schelălăia voios şi Florian cînta puternic sus în dud. Dinţişorii zimţaţi ai Veroncăi străluceau de fericire.

Pe la mijlocul lunii mai, preoteasa cea grasă din satul de jos ne trimise vorbă că ar fi timpul să aranjăm lucrurile cu îmormîntarea. Fireşte, îmi adusei aminte, am rămas dator la bătrîni cu preţul unei predici; nu-i frumos, mai ales că a compus o predică atît de înduioşătoare. Capra tot le-o hărăzisem lor, aşa că i-am spus Veroncăi să se ducă s-o caute pe Kati. Probabil că hoinăreşte prin pădure, pe undeva, e pe acolo o tufă de agrişe roşii din care îi place să se înfrupte.

— I-o ducem preotesei celei grase, i-am spus fetei cînd sosi, cu capra.

— O ducem? — se miră ea şi, brusc, îi pieri glasul. Dar n-a făcut nimic rău...

Nu i-am dat multe explicaţii, pornirăm. Preoteasa, pe cît mi-am dat seama, conta pe capră. Cu două săptămîni în urmă se întîlniseră în gară, Kati tocmai aştepta sosirea trenului, preoteasa se uită bine la ea, apoi fu de părere că va da mult lapte.

Mă grăbeam, dar mucoasa şi Kati rămîneau tot timpul în urmă.

— Ce-i, năpîrstoc, ţi-a intrat vreun spin în picior? — o certai eu. Să ne grăbim, că ne apucă noaptea.

Tot drumul fetiţa ţinu capra de gît, iar aia mergea alături, resemnată, strîns lipită de piciorul ei. Nu prea stăteau de vorbă ca de obicei. Cînd intrarăm în curtea preotului, Veronca îi şopti caprei cu gura arcuită de tristeţe:

— Netrebnico, să fugi înapoi...Auzi, Kati, netrebnico, să fugi înapoi...

Preotul ne primi frumos, mulţumi pentru capră, îmi puse în faţă sita cu tutun şi, cu degetele sale galbene de nicotină, îşi răsuci şi el o ţigară. Stăteam amîndoi în grădină şi, cu mutre înţelepte, răscoleam problemele mai arzătoare ale lumii şi ale satului.

Preotul nu avea mai mult de patruzeci şi cinci de ani, dar traiul sub papuc îl făcuse mai bătrîn şi mai înfricoşat; tot trăgea cu coada ochiului printre frunzele de arţar să vadă dacă nu se-nvîrte prin apropiere muierea. Apoi îşi duse degetul la buze.

— Am scris o dramă, îmi comunică marea veste.

Nevasta lui era împotriva tuturor dramelor, mai ales împotriva consumului de hîrtie. Scrijelea la ea în taină, ca femeia nu cumva să-l simtă. Că-i o femeie arţăgoasă, mă lămuri el în cel mai mare secret şi îmi povesti îndată o anecdotă cam usturătoare. Ştia un proverb latinesc despre neîntinarea pierdută. Şi o zicală turistică despre biserică, munte şi cîrciumă. Le găsea teribil de amuzante pe amîndouă şi niciodată nu scăpa prilejul de a mi le spune, însoţite de ocheadele de rigoare. Începu şi de data asta, dar femeia se învîrtea pe acolo, prin jurul cuptorului. Astfel — trecurăm iute la treburile satului. I-am spus că stau aici ca măgarul lui Buridan. Dar preotul îl cunoştea numai pe măgarul lui Balaam şi cînd mă corectă că se numeşte Balaam şi nu Buridan, cu cele patru degete galbene îşi netezi în părţi pedant mustaţa de culoarea cozii de vulpe.

— Are şi societatea măgar, nu numai biserica, i-am atras eu atenţia. Există şi un măgar al lui Buridan, nu numai unul al lui Balaam.

Nu m-am mirat defel că n-a auzit nimic despre măgarul meu şi că-l cunoştea numai pe al lui. Avea opt copii, o întreagă gamă şi cum ţipau acolo, pe lîngă cuptorul de pîine, care să primească mai întîi lipia cu capere, scoaseră pe rînd toate tonurile gamei muzicale. Profitînd de zgomotul făcut de ei, preotul începu în grabă să-mi spună un citat deocheat, dar trecu brusc într-o atitudine cuvioasă.

— Băiete, trebuie să duci o viaţă cinstită. Eu îţi spun că numai o viaţă cinstită are parte de răsplată...

Preoteasa stătea acolo, în spatele nostru. Prea-cuviosul avea o ureche foarte bună.

— Dar adineaori despre ce-aţi vorbit? — îl întrebă ea bănuitoare pe preot.

Mă sacrificai eu în locul preotului speriat. Îi spusei că sfinţia sa tocmai îmi explicase frumuseţile vieţii de familie.

Preoteasa era o femeie voluminoasă, sînii ei zdraveni se cutremurau energic la fiecare mişcare. Avea o sută două kilograme şi era însăşi zeiţa pilduitoare a fecundităţii. În adolescenţă mă înfierbîntau proporţiile ei medievale. Fecunditatea ei trebuie să fi avut un soi de vrajă care, prin nişte canale subterane, se atingea cu instinctele adolescentine ale anilor mei mai tineri. Aveam tresăriri păcătoase, cînd apărea în faţa mea silueta ei de ostaş din gardă. Şi acum, fiinţa ei pregătită în fiecare clipă să procreeze sau să-l pună la punct pe preot era acoperită doar de un fel de capot despicat.

Am vorbit de capră. Preoteasa hotărî ca bărbatu-său să-i facă caprei un jgheab pentru mîncare. Mă întrebă cînd e Kati în călduri şi cînd trebuie dusă la ţap. Şi cam ce mănîncă.

— Dacă nu aveţi la iarnă fînaţ — i-am lămurit eu plin de competenţă — puteţi să-i daţi tărîţe sau ciorbă de cartofi. Dar, la nevoie, mănîncă şi buruieni.

N-a fost bine că am adus vorba de buruieni, fiindcă abia că mi-au ieşit pe gură, preoteasa mă privi sever şi arătă în spate, spre preot.

— Ţi-a spus?

— Părintele? Ce-ar fi trebuit să-mi spună?,

— Ei, atunci am să-ţi spun eu.

Mi-a şi spus. Că ar fi bine dacă pe Veronca aş trimite-o acasă la taică-său, să-şi caute o slujbă mai acătării. Că nu-i lucru moral să stai încuiat acolo, la moară, cu o fetiţă ca asta... Din punctul ăsta de vedere sînt un tip deşănţat, toată lumea ştie ce viaţă desfrînată am dus la oraş, mă duceam cîntînd, împreună cu ortacii mei, la casele alea cu renume prost. Am întrebat-o atunci ce ar fi de făcut, cum aş putea să mă opresc ca să nu alunec pe panta păcatelor tocmai pînă jos în iad.

— Trebuie să te căsătoreşti, — zise preoteasa, precum glasul Domnului din ultima scenă a *Tragediei omului:* Omule, căsătoreşte-te, şi crede.

— Care mamă şi-ar mărita fiica cu o nulitate hoinară ca mine?

— Eşti încă tînăr. Şi viermele de mătase îşi schimbă de mai multe ori pielea pînă să se facă gogoaşă.

A se înţelege: mă obişnuiesc şi eu cu jugul, numai să încap pe mîinile ei. Avea o fată mai măricică, şi acum, că venise vorba de căsnicie, se şi apucase de treabă. Nu m-am arătat dispus. I-am spus că oricît aş fi ca; un cîine fără stăpîn, nici o fărîmă din mine nu-i dornică de căsnicie şi, dacă vreodată mă va nimeri nenorocirea asta, apoi nu mă las sub şapte însurători. S-a uitat furioasă la mine, nu era ăsta răspunsul care să-i fi convenit, iar eu am întins-o degrabă.

Veronca stătea ghemuită pe bancă şi mă aştepta. Nu-i spusei nimic, păşeam tăcuţi.

Se punea ţiglă pe acoperişul primăriei.

— Ai putea să repari şi dumneata acoperişul, domnu' Kázmér, zise deodată fetiţa. Legăturile de şindrilă sînt sus în pod.

— Eu?! — o întrebai şi mă mirai oleacă.

— Intră ploaia prin găuri, domnu' Kázmér.

Asta aşa e, mă gîndii eu. Acoperişul e numai găuri, cum zice Veronca. De aia se urcase în pod taică-meu, ca să se apuce de reparat. Şi căzuse de acolo.

M-am întîlnit cu Ferenc, îi cioplea o poartă notarului. Ne-am spus unul altuia care de ce fel da pîntecăraie suferă. Ferenc era un flăcău bun de şagă, abia de atingeam lucrurile, şi ele se dădeau în vileag, ca un fel de Hopa-Mitică caraghios din cutia cu minuni a unui iluzionist de bîlci. Îl cam jupuia soarta pe Ferenc, curăţa coşuri, căra lemne, jugănea toţi taurii din ţinut, şi tot nu reuşea să iasă la liman. Avea vreo patru ari de porumb, dar îl întreţinea şi pe taică-său. Nu apuca să agonisească mai mult de două cămăşi. Deşi era un flăcău isteţ, cînd era cazul de-o bătaie, ajungea la jandarmerie, iar acum din umilinţă făcea treabă pe gratis la notar. Nu puteam să mă uit cum se căzneşte pe degeaba, îmi luai grăbit rămas-bun.

Pe terasa casei doctorului înfloreau maci uriaşi. Mi-a părut rău că am intrat în curte, dar era prea tîrziu. Doamna doctor îmi puse în faţă nişte palincă dulceagă, deoarece auzise de la soţul ei că mă ocup cu sculptura, iar ea îi stima foarte tare pe artişti. Şi în timp ce mi-o spunea, i se lipeau ochii de mine ca scamele de coama calului. Micul Eberlein îi tot citează pe Goethe şi Edgar Poe, iar muierea asta netrebnică pescuieşte iubiţi tineri. Femeile astea care grohăie a dragoste îmi trezesc aceeaşi silă ca şi fetele beţive. Voiam să plec, dar îmi tăie calea.

— Voi, sufletele de artişti, sînteţi atît de ciudaţi! declară ea, ademenitor.

— Pe dracu, nu sînt suflet de artist nici cît negru sub unghie, îi răspunsei eu, mai puţin ademenitor. Mă lămuri, surîzînd, că pînă şi expresiile mele vădesc clar un suflet de artist.

— Dă-mi voie să mă car cît mai urgent de aici — îi spusei furios —, căci s-ar putea să fac ceva din tot sufletul, dar deloc artistic...

N-a fost frumos din partea mea că i-am băut trei păhărele din palincă şi apoi am părăsit-o atît de brusc, dar mi se făcuse greaţă. Cu această ocazie dau de ştire tuturor femeilor de patruzeci de ani... dar e mai bine să nu le dau de ştire nimic.

Uitasem cu desăvîrşire de Veronca. Îşi lipise capul de gratiile de lemn ale gardului, privind printre ele, cum sorb cele trei păhărele de palincă ale doamnei doctor. Trebuie să-şi fi lipit foarte tare mutrişoara de gard, fiindcă urmele gratiilor se mai văzură mult timp pe fruntea şi pe obrăjorii ei.

Cîmpul cu salată era verde de lobodă. Am trimis-o pe Veronca să strîngă un şorţ plin pentru masa de prînz. Într-un un nuc bocănea o ciocănitoare. Îşi făcea vînt cu tot corpul, ca să lovească în scoarţa uscată.

M-am aşezat pe marginea şanţului şi am privit cerul. Pe sîrma de telefon o coţofană îşi balansa coada şi se uita la mine curioasă. Am bubuit tare din gură, coţofana s-a speriat şi s-a lovit de stîlpul de telefon.

Rîserăm de ea şi ne întoarserăm veseli la moară.

10

ÎMI PUN ÎN VÎNZARE GĂINILE

A doua zi, am adunat cu lopăţica din hambar ultimul pumn de mălai. Noroc că a început o ploaie torenţială; abia am aşteptat să se oprească, că am şi fugit cu mucoasa în pădure şi am strîns un coş plin cu ciuperci. Preoteasa cea tînără m-a învăţat cum trebuie preparat un papricaş de ciuperci pe cinste. O săptămînă am trăit într-una, prînz şi seară, cu ciuperci. Ei, m-am săturat de astea, am decis într-o dimineaţă. Ar fi timpul să băgăm în stomac ceva mai omeneşte. Îmi pun în vînzare găinile şi fac nişte bănişori din ele. Pentru că ideea de a-mi consuma singur păsările era de neconceput pentru stomacul meu. E o chestie josnică să stai să dădăceşti nişte biete neajutorate, ca apoi să le sugi carnea de pe oscioare, şi după aceea să te duci în dosul casei, ca să le restitui pămîntului matern. Sîntem nişte sălbăticiuni primejdioase, cu manualele noastre profesioniste de creştere a păsărilor şi cu armele noastre cu repetiţie. Calul e mai frumos decît omul, pasărea este mai gingaşă, pisica e mai graţioasă, cîinele este mai credincios, şarpele mai rezistent, leul mai curajos şi termita mai deşteaptă. Cu ce am corupt natura, de ne-a dat totuşi nouă cea mai periculoasă armă, josnicia, prin care să ne ridicăm deasupra celorlalte animale?

În curte erau pe terminate toate cele ce s-ar fi putut ciuguli. Găinile ieşeau în cîmp să-şi caute de mîncare.

— Du-te, mucoaso — i-am spus prin geamlîcul cămarei —, alungă acasă găinile.

Nu mi-a răspuns, m-am aplecat prin geamlic şi am văzut-o acolo, stînd în faţa oglinzii cu pieptul gol, ţinînd un pahar la piept. Mă uit eu mai bine şi o văd că îşi apasă paharul peste sîn. Îşi măsura piepţii, să vadă dacă-s deja destul de mari. Nimicurile alea, moviliţele pe care le avea la piept şi care cu toată bunăvoinţa nu se puteau considera mai mari decît două înţepături blînde de albină. Parcă aş fi fost un poloboc, aruncat cît colo, rîsul a izbucnit din mine şi s-a revărsat peste tot. Mucoasa stătea acolo încremenită, ţinînd strîns în mînă paharul, pe faţă cu o ruşine înspăimîntată, mare cît un an de post.

Coanei Rideli, mi-am adus eu aminte, i-ar trebui o cratiţă dacă i-ar veni pofta să se măsoare.

— Ei, hai, lasă paharul acela — i-am spus fetişcanei —, ce dracu' tot faci cu el? Du-te iute şi adună vreo cinci găini şi vreo două perechi de gîşte. O să le ducem la staţiunea balneară.

Faţa îi ardea, mergea spre staţiune încet în urma mea, cu capul plecat. Se părea că prinsese să înmugurească. în săptămînile din urmă devenise foarte tăcută, în zori ieşea fuga la cîmp ca să sape niţel la porumb, cînd isprăvea, se îndeletnicea în ogradă cu cartofii şi fasolea. Îmi vorbea rar, chiar şi atunci mai mult cu ochii, care se tot aninau de mine. „De ce nu reparaţi acoperişul, domnu' Kázmér, vedeţi că plouă în casă" — mă tot îndemna în fiecare zi cu şindrila aia. În faţa morii zăcea o piatră imensă, într-o zi am pus mîna pe ciocan şi pe daltă şi am început să-l cioplesc din memorie pe tata. În haine de morar, pe cap cu o pălărie ruptă, cu sacul în spinare. Veronca, cum putea, se strecura în spatele meu şi privea nemişcată ce fac. Nu ştiu ce-o fi fost în căpşorul ei plin de taine, dar vorbele îi erau din ce în ce mai rare şi zîmbetul bătea în retragere de pe buzele ei. Nu mă pricep la păsărelele astea în pragul pubertăţii, poate că toate sînt din cauza hrănirii insuficiente, sau poate că se ascunde vreo boală în ea.

— Poate că ar fi mai bine, Veronca, dacă te-aş trimite acasă, i-am propus eu, cum mergeam amîndoi îngînduraţi cu găinile.

Şi-a plecat capul.

— Mi-aţi spus că dacă am grijă de gospodărie nu mă trimiteţi acasă. Vreţi să mă trimiteţi totuşi?

I-am spus că şi preoteasa cea grasă era de părere că ar trebui s-o trimit.

— Dacă mă trimiteţi acasă, răspunse hotărîtă fetiţa, plec în lume.

Am întrebat-o dacă îi displăcea chiar atît de tare acasă? A dat din umeri. Îi plăcea, dar nu voia să plece de aici. Să n-o trimit. N-am înţeles nimic, dar am zis şi eu ca ea, bine, n-o trimit. Asta a înveselit-o şi a început să păşească cu obrajii îmbujoraţi de bucurie.

Băile erau acolo, în apropiere, cam la jumătate de ceas distanţă de moară. Cîteva zeci de vilişoare dantelate din lemn, o harababură de prost gust, de vile cu numele de Irma şi Emma, cîţiva bărbaţi de culoarea mucegaiului, care îşi clăteau stomacurile ulceroase cu apa tulbure, cîteva adultere şi un dinam mic care furniza întunericul necesar. La geamul administratorului băii se vindeau prăjituri şi, de pe masa aşezată în mijlocul curţii, toată ziua se revărsa muzică de promenadă. Erau nişte discuri vechi, zbîrcite, nici nu mai aveau glas, larma lor semăna cu un bombănit ştirb. Acum, la sfîrşitul lui mai, începea să se populeze staţiunea. Era încă dimineaţă, de pe pridvoarele scîrţîitoare acum se goleau în curte lighenele. Eu am rămas lîngă muzica de promenadă, iar Veronca a plecat să strige prin uşile deschise:

— Luaţi gîşte, găini bune de prăjit. Le dăm ieftin...

I-am făcut semn să evite pluralul. Pe Veronca o excita noul ei rol, legăna ademenitor găinile şi dădea răspunsuri isteţe celor care considerau prea slăbuţe tîrtiţele orătăniilor. Se găsi cîte unul oare să discute vîrsta găinilor, unul le găsi necorespunzătoare pentru a figura pe post de găini la frigare, alţii au fost de părere că înaripatele sînt încă prea tinere pentru a putea fi servite ca papricaş cu găluşte şi smîntînă.

Erau între orătănii şi două găini albe blînde; cînd mă aşezam în faţa morii, mi se urcau pe genunchi. Oare ce părere aveau de felul cum vorbesc despre ele muierile astea fără inimă, de parcă le-ar fi tăvălit deja membrele prin gălbenuş de ou şi pesmet? Şi ce părere ai avea frăţioare, dacă pe tine te-ar pipăi în halul ăsta?

Imaginează-te numai în mîinile femeii ăleia cu capot, căreia soarele îi răzbate atît de caraghios printre poale, luminîndu-i cei doi ciorapi lălîi şi lenjeria umflată, ţinîndu-te de picioare, cu capul în jos şi întrebînd:

— Ei, fetico, nu-l dai cu doi poli pe feciorul ăsta pentru papricaş?

Găinile mele îşi găsiră în scurt timp stăpîni, nici n-am apucat să parcurg ziarul, şi scăpasem de ele. Ici-colo începuseră deja să le opărească, cînd pornirăm înapoi spre băcănie. Dintr-o bucătărie am şi auzit sfîrîind untura a prăjeală şi pe scări un fel de servitoare curăţa salata necesară la găinile mele albe.

— Nu uita să-i pui zahăr, i-am atras atenţia femeii, arătînd spre salată. E o senzaţie neplăcută cînd ştii că cineva îţi mănîncă cunoştinţele personale, i-am spus Veroncăi.

Din motive neînţelese, mucoasa nu se preocupa deloc de orătănii şi era fericită. I-am dat bani ca să tîrguiască cîte ceva, fiindcă gospodăria noastră ajunsese atît de pustie, încît şoarecii se hotărîseră să ne părăsească. I-am spus că dacă se întîlneşte în sat cu preoteasa cea dolofană să nu uite să-i sărute mîna cu toată stima. Şi dacă bătrînă cloşcă ar întreba-o cumva dacă am păcătuit amîndoi împotriva celei de-a şasea porunci, să-i răspundă că noi am păcătuit împotriva tuturor poruncilor. I-am mai spus fetiţei să nu stea prea mult să asculte muzică de promenadă, să se întoarcă cît mai curînd la moară, ca nu cumva s-o fure cineva. Să hrănească toată populaţia casei, să-i dea micului jder puţină miere, bătrînului sturz, dat fiind că i-au căzut dinţii şi mănîncă numai mîncăruri moi, omletă din cîteva ouă de furnici. Lui Zbenghi o să-i placă şi mămăliga care a rămas, iar pisica să-şi poarte de grijă singură, sînt destui şoareci în gospodărie.

Mucoasa se întristă aflînd că mă reped cu trenuleţul pînă la oraş. I-am spus că mi-au rămas pe-acolo nişte gulere, după masă voi veni îndărăt. Şi-a lăsat capul în jos şi, ascultătoare, şi-a luat rămas-bun. Eu am pornit, dar de-abia am ajuns la gară, că am şi văzut-o umblînd pe acolo, printre şine.

— Ce te-a apucat, Veronca? — am întrebat-o, fără supărare, fiindcă am văzut-o tare abătută. Doar nu te-ai tocmit la mine ca umbră?

Ochii, care i se deschideau albaştri ca zorelele, s-au umezit brusc de o ploaie interioară.

— Vă întoarceţi?

Am rîs şi i-am ciufulit părul.

— Ce fel de flăcău voinic eşti tu, năpîrstoc — i-am zis şi am apucat-o şi de umeri —, dacă ţi-e frică să rămîi singură? Nu există lucru mai frumos decît singurătatea. Omul poate da cu piciorul întregii omeniri.

I-am spus că da, mă voi întoarce, dar, încăpăţînată, mi-a pus încă o dată întrebarea:

— Vă întoarceţi?

— Sper, i-am răspuns. Omul nu poate şti niciodată cu siguranţă chestiile astea. Am avut un cunoscut, un pictor, care a plecat să cumpere o juma' de kilogram de struguri pentru nevastă-sa şi s-a întors tocmai peste şase luni. Un alt prieten a plecat să se plimbe prin centru şi nu s-a mai întors niciodată. Acum e acolo, în cimitir, aleea a doua pe stînga.

Dacă nu m-aş întoarce nici eu — am continuat — îi fac cadou moara, poate s-o ia acasă. Începu să priceapă că glumele mele erau doar pături groase care-mi apărau realităţile friguroase de răceală. A dat din cap liniştită şi a pornit repejor spre moară.

Lîngă şine, pe potecuţă, Eberlein îşi împingea obosit bicicleta. Se opri de cîteva ori şi se uită îndărăt. Întotdeauna făcea aşa, cînd umbla singur. Avea agorafobie faţă de întregul univers. Se opri, îşi răsuci o ţigară şi mă întrebă dacă am citit *Umiliţi şi obidiţi.* I-am văzut pe faţă urma vînătă a unei lovituri. L-am întrebat ce mai face nevastă-sa, fiindcă ştiam că, la lună nouă, femeia azvîrlea cu cîte ceva în el.

— E foarte bine, dădu din cap. E o femeie excepţională: ieri a cîştigat trei partide de şah, jucînd cu tînărul impiegat... Şi ai auzit-o cum cîntă la pian?... E o fiinţă nemaipomenită, adăugă cu o admiraţie îndoliată. Îşi şterse ochelarii groşi şi îmi surîse. Kázmér, de ce nu-i faci o vizită? Mi s-a plîns că dumneata o ocoleşti.

Trenul se hurducăi spre gară şi eu mă urcai. Doctorul îşi împinse mai departe bicicleta. Cauciucul din spate îşi dăduse duhul, probabil că iar vîrîse în el un ac cu gămălie vreun golănaş din sat. Era o figură ciudată, îşi căra mecanic în spinare soarta grea, cum cară hamalii lăzile.

Ce să mint, nu numai pentru gulerele alea m-am urcat în tren. Mă interesa să văd şi ce s-a ales de oraşul ăla fără mine. „Şi tu faci parte din oraş, — filozofam pe banca de lemn, privind fumul care mi se ridica din pipă şi munţii verzi ai ţinutului meu natal —, o cărămidă în zidul oraşului. Probabil că s-a şubrezit ceva pe acolo, prin locul de unde ai plecat."

Da, eram curios să văd ce s-a şubrezit. Omul nu se pierde fără urmă ca fumul din pipă — îmi ziceam eu cu înţelepciune. Aveam un loc de onoare în ospătăria coanei Rideli, un divan cu miros de clei în camera de închiriat a doamnei Bogdan, o măsuţă pe colţ în prăvălia cu cremşnituri a lui Patyipak, încă două bonuri de abonament la frizer, datorii la popicărie, mai aveam iniţialele gravate în trunchiul unui castan, iar în turnul bisericii reformate eram de găsit chiar în două locuri, vestind liliecilor şi posterităţii că „aici a tras clopotele în 1914 Felméri Kázmér, elev în clasa a cincea". Într-un cuvînt, trebuie să mai fi lăsat nişte urme în oraş, ca să nu mai vorbesc de fetele pe care le-am sărutat pe gură. Aveam senzaţia că izbutisem să-mi sap un cuibuleţ care să asigure apartenenţa mea acolo.

Dar în oraş, în afara doamnei Bogdan şi a celor trei gulere, nimic şi nimeni nu mă aştepta. Am umblat de colo-colo, pretutindeni, hotărît să accept orice fel de muncă ce mi s-ar oferi. Dar hotărîrea mea n-a fost încoronată de nici un fel de muncă. Azi, omul nu-şi varsă sudoarea paradisiacă în muncă, ci în căutarea ei. „Adame, se aude azi porunca de sus, cu sudoarea frunţii tale stai şi purică mica publicitate." Am început prin a-l pune pe Zsigmondi să dea cu rindeaua peste barba care prinsese să-mi înmugurească. Frizerul îmi aduse la cunoştinţă că cercetătorii modei vestesc dinspre Paris un nou fason de mustaţă. Mă priveam mulţumit în oglindă. Şi fără de mustaţă eram o privelişte suportabilă, distri-

buţia corectă a grăsimilor sub epiderma mea mă făcu să trag concluzia că satul n-a adus multe prejudicii aspectului meu exterior şi femeile şi de-acum înainte îmi vor face cu ochiul din toată inima. Frizerul, care nu uitase că îi dispreţuisem colivia, tăcea plin de demnitate. Mai tîrziu, remarcă doar aşa, în treacăt, că i-a scris negustorului de obiecte de artă din Cluj, apoi, cu o mişcare scurtă, şi de data asta mîndră, proiectă spuma cu păr în lighean.

— La fix! — anunţai eu, ca de obicei.

— Am fost vînător imperial, spuse frizerul. I-am trimis şi fotografia coliviei...

— Cum, ai şi fotografiat-o?

— Bineînţeles, mă lămuri Zsigmondi. Acum aştept răspunsul.

Îl rugase pe negustor să ofere colivia vreunui conte sau colecţionar de obiecte de artă de pe acolo. În acelaşi timp, cerea lămuriri cum ar putea face să expună colivia şi să cîştige sprijinul ziarelor pentru o expoziţie. Fireşte că ziarele vor primi partea lor din preţul coliviei.

— Viaţa e un vis, domnule Zsigmondi, mi-am luat rămas bun de la el.

Sfătuit de Prună, m-am dus pînă la fabrica de baticuri. Se căuta acolo un tip dezgheţat. Muncitorii umblau în jurul bazinelor de vopsit cu pielea violacee, dar am văzut şi unul care avea pielea de culoarea indigoului.

— Urît mai pute o baticărie din asta, i-am spus celui de culoarea indigoului.

Mai tîrziu a venit spre mine unul cu mustaţa albastră; îl ştiam de la cafenea, juca mereu biliard.

— De cînd eram elev îmi doresc să amestec un ultramarin atît de frumos, i-am mărturisit mustăciosului, după care am aflat îndată că el este patronul.

Am început să ne tocmim. Mi-a oferit o sumă mizeră, mi-ar fi fost tocmai bună pentru o cură de slăbire. De lucrat, voia să-i lucrez douăsprezece ore pe zi, pînă la epuizare totală. Cînd a văzut că nu-mi învîrt cu o încuviinţare supusă borul pălăriei, mi-a dat de înţeles că găseşte el oameni cu nemiluita, pot să mă şi car.

— Dumitale, tinere, nu muncă, ci slujbă ţi-ar trebui. Aşa că vezi-ţi de treabă.

Mă şi împingea cu privirea spre ieşire. „Cap sec tîmp” — gîndii eu. Se uită la mine, ca la un hoţ prins asupra faptului. Am pornit spre ieşire. A trimis un om după mine ca nu cumva să şutesc ceva.

Îţi porţi nasul pe sus, nepoate, mi-am zis eu mustrător. Munca trebuie mulţumită frumos, şi în faţa patronului se cuvine să te laşi respectuos în patru labe, fiindcă el îţi dă pîinea, slănina, culcuşul, tu nu investeşti în fabrica lui decît ochii, plămînii şi anii tăi nenorociţi. Nu simţi duhoarea şi ameţeala, nu simţi că ai obosit ca un dobitoc, fiindcă te-ai născut să fii o roată dinţată murdară de ulei, învîrte-te, învîrte-te, nenicule, pînă ce te uzezi şi pînă ce te azvîrle între celelalte fiare vechi. Nici atunci nu eşti încă mort, nu te bucura prea tare, n-ai încetat definitiv să fii, fiindcă în natură nimic nu se pierde, te măsoară în kilograme, te toarnă din nou şi îţi începi de la capăt strălucitoarea carieră, în urmaşii tăi. De fiecare dată simţeam un gust amar cînd — duminica — vedeam pe stradă sau în vreo berărie aceste tinere roţi dinţate curăţate şi turnate din nou. Duminica era a lor, trăgeau înghiţituri mari de aer, ca acei care sînt gata să se înece şi izbutesc să ajungă cu greu la mal. Veselia lor îndolia străzile şi berăriile. Uneori se întruneau şi în timpul săptămînii, protestau împotriva reducerii lefurilor, îşi ridicau mîinile murdare, cu degete groase, strigau, apoi se tîrau înapoi în colibele lor şi pic, pic, se învîrteau mai departe.

Din poartă, m-am întors. Dacă tot sînt aici, m-am gîndit, să-i cumpăr Veroncăi un batic frumos cu buline, unul cu un model vesel.

— Nu vindem cu bucata, mi-a comunicat un individ de lîngă masa de ambalat, ...decît angro... Apoi, luînd un halat, s-a urcat pe scară. Eu am ales un batic mai acătării despre care credeam că îi va place mucoasei, l-am vîrît sub haină şi, pentru ca tipul cu mustaţa albastră să nu dea faliment, am pus preţul baticului pe masă şi am plecat.

M-am dus la cinematograf. Garabet îmi dăduse sfatul ăsta. Proprietarul cinematografului căuta un fel de administrator, care să întîmpine spectatorii mai acătării în redingotă, şi să-i conducă la locurile lor frecîndu-şi

emoţionat mîinile. Să fie un tip agreabil pentru şeful poliţiei, vînzătorul de coloniale angro, Doctorul Utriusque, avocatul ciupit de vărsat şi femeile, fetele sau copiii lor — şi să posede o cultură corespunzătoare pentru a putea în pauză să admire împreună cu ei pe artiştii programului de filme. Trebuia să mă pricep şi la redactarea unor etichete eficiente, după cum era de dorit şi ca, în colivia mică în care în afara casieriţei n-ar fi încăput nici un purice slăbănog, — colivie pe care o inscripţie o denumea biroul directorului — să schimb pancartele vechi, să mînuiese cleiul şi bidineaua necesară afişelor, să port corespondenţa de rigoare cu agenţiile de filme şi să controlez biletele.

— Nu am redingotă, i-am atras atenţia patronului cu mutră de berbec. Şi care-i leafa?

A început să clatine din cap. Adică, iată, tineretul de azi. Generaţia de după război. Imediat întreabă de simbrie. Fie, putem să vorbim şi de simbrie, deşi el, dinspre partea lui, ia în considerare chestiunea pe planul al treilea. Cît vreau? Dar să nu-l sperii. E un om cu nervii slabi.

— Cu oamenii cu nervi slabi nu închei afaceri. Şi apoi, să mă învîrt de colo pînă colo printre femei, în redingotă, nu face parte dintre distracţiile mele preferate.

— Te obişnuieşti. Ai adus cauţiunea?

Garabet nu-mi pomenise nimic de cauţiune. Nu ştiam, am replicat drăgăstos, că pentru a mînui găleata cu clei e nevoie de cauţiune. Pornisem deja spre ieşire, dar în clipa aceea apăru fiica proprietarului şi îl chemă de-o parte pe tipul cu mutră de berbec. O cunoşteam pe fată, anul trecut fusese de mai multe ori pe la legătorie şi îi recomandasem un fel de alifie împotriva celor două mii de coşuri pe care le avea pe faţă. De atunci, coşurile parcă s-ar fi înmulţit. Proprietarul cinematografului dădu din cap şi se apropie iar de mine. Mă privi cu luare-aminte, da jos pînă sus.

— Poate că vom renunţa la cauţiune, zise el. Cîţi ani ai, amice?

— 25 — am scris în aer cu degetul arătător cifra. Şi salariul?

Bătrînelul îmi dădu un pumn în spate.

— Cel mai bun salariu care se poate oferi în branşa asta. Nu uita că numai de trei ori pe săptămînă avem spectacol.

Apoi spuse o sumuliţă, dar uită să-i adauge în coadă zerourile. Nu mi-ar fi ajuns nici măcar pentru un bucheţel de violete pentru fata lui Patyipak, sau pentru vreo altă puiculiţă trecătoare, cu care mă împerechează întîmplarea pe poteca şerpuită a tinereţii. Am fluierat respectuos.

— Tăticule, ai pierdut pe undeva zerourile, spusei şi eu pe un ton familiar.

— Atunci îţi propun altceva. Se săltă pe vîrfuri şi îmi dădu iar un pumn în spate. Nu-ţi dau nici o leafă, îţi dau masa de seară. Şi făcu cu ochiul spre fiică-sa. De acord?

— Încă nu. Ce fel de masă de seară?

— Două feluri de mîncare, se mîndri omul. În fiecare zi carne.

I-am cerut un foc, i-am lăudat trabucul, apoi mi-am luat rămas bun.

— Carnea nu mă interesează. Sînt vegetarian. Salut.

Cunosc bine soiul ăsta de mese cu două feluri. De obicei, feluri erau, numai că nu de mîncare. Şi în plus, mai e şi colecţia de coşuri. „Huhu — am rîs —, eu, în chip de Soarele Căsniciei la Orizont. Dar uite că am şi apus şi încă cu o viteză record.”

M-am mai preumblat prin cîteva locuri. S-a făcut seară, am intrat la coana Rideli, unde cvartetul mă aştepta deja cu nerăbdare. Cum am intrat, Prună şi-a ridicat ţigaretul dirijoral şi orchestra a intonat uvertura:

Fetişcană, fetişcană,
Fetişcană, fetişcană,
Caltaboş, migrenele,
Hop-ş-aşa şi he-he-he.

Prună îşi mişcă excelent pielea capului, Mîrţoagă se uita saşiu şi îşi bălăngănea cu însufleţire gheata ortopedică. Şi Mască se bucura de sosirea mea şi zicea cu multă dăruire: *umtata, umtata.* Coana Rideli aduse supa cu tăiţei cu un zîmbet larg. Era o sărbătoare populară

de mare anvergură, supa deasă cu tăiţei avu mult succes, apoi mîncarăm gogoşi şi grupul îmi dădu repede raportul despre destrămarea „institutului” de tăiat lemne. Nici coana Rideli nu ieşise în pagubă. Maşina o vînduse. Cu Péntek avură un mic diferend şi drept urmare Prună se văzu obligat să-i sufle femeia. Atîta a tot mers pe la Péntek cu diverse minciuni, pînă ce i-a sucit capul femeii. A răpit-o de la hoţul de porumbei, în toiul nopţii, peste gard. A fost un circ colosal.

— Nu vrei să închei o asigurare contra îngheţului sau a spargerilor? — se interesă Prună.

Deoarece, între timp, se făcuse agent de asigurări şi dacă nu-l dădeau afară clienţii se întîmpla să şi cîştige cîte ceva. Mască găsise slujbă într-un magazin de fierărie; era o chestie neplăcută, el trebuia să preia marfa de la gară şi s-o conducă la prăvălie.

— Şi contesa? — l-am întrebat pe Prună.

— A murit, îmi dădu Mîrţoagă ştirea şi începu să bîzîie marşul funebru de Beethoven.

Da, Prună, o executase pe contesă. Înainte de turneul ei de concerte, pe neaşteptate, i-a dat o apendicită şi apoi a omorît-o fără milă. În orice caz, dădea dovadă de oarecare simţ artistic. De altfel, era un băiat viclean, se abţinea de la orice fel de romantizare şi, astfel, erau clipe cînd nu numai el credea în poveştile sale, ci ne făcea şi pe noi să le dăm crezare.

— Odihnească-se în pace, am spus.

Cineva îmi acoperi ochii cu mîna.

— *Ach, domn Felmeich, achuma numai venith thu înapoi?*

— *Achuma* numai, Cintezoi, i-am răspuns. Am avut multă treabă. Acum sînt cap de familie... Am un cîine, un cocoş, un jder, un sturz, patru pisici şi şase bucăţi gîşte de hrănit cu sudoarea frunţii. Da, şi în plus o mică slujnică numită Veronca.

După cină mă rugă s-o conduc, fiindcă pe strada ei sînt mulţi cîini vagabonzi.

— *Nu înthors înapoi* — remarcă cu un oftat uşor. *Shi nici nu thrimis mie un postcard.*

Am dat vina pe preocupările mele, drept care m-a întrebat dacă şi eu mă scol cînd se *crupă de zi,* ca ceilalţi ţărani.

— Crapă de ziuă — am corectat-o.

Am hoinărit multă vreme. Observasem că Mîrţoagă căzuse foarte tare pradă dragostei şi poeziei, am rugat-o deci pe Miss Mabel să nu se poarte prea urît cu prietenul meu şchiop. Fata în schimb m-a rugat ca acum să nu vorbim de Mîrţoagă. Sub felinar s-a uitat cald în ochii mei şi mi-a recitat o poezie în limba engleză.

— Superb, i-am spus, deşi nu înţelesesem nici două vorbe din ea.

Trebuie să fi fost una din poeziile colective care fac de prisos ca profesoarele de limbi străine sau tinerele dactilografe să încerce să-şi formuleze în cuvinte sentimentele. Omul vîră o monedă de cinci penny în automat şi pe dincolo se scurge un pahar de bere. Pe o altă gaură vîră doi penny şi se scurge un poem care redă cu exactitate sentimentele consumatorului. Credinţă, sărut, dragoste, despărţire. În felul ăsta omul îşi poate plînge durerile cu lacrimile altuia.

— Superb, am repetat şi am asigurat-o că mă dau în vînt după Anglia şi după tot ce este englezesc: Dickens, ceaţa, pulpa de miel, vapoarele blindate şi pantalonii în carouri.

— *Înainthe de thoamna eu o să sunth în Birmingham* — suspină din nou Mis Mabel —, *Dumnezeu cu dumneatha, domnu' Felmeih.*

Ne-am despărţit şi ne-am înţeles ca a doua zi să ne întîlnim la coana Rideli. Doamna Bogdan mă aştepta deja în poartă. Legătorul zăcea de după-amiază în faţa cîrciumii „La bereta albastră", în locul lui preferat, în şanţ, şi hîrîia într-un mod neobişnuit. I-am suflat furnicile de pe faţă, l-am urcat într-o birjă şi l-am dus acasă. Doctorul a băgat în el o seringă de lichid deşteptător, fiindcă era de părere că pulsul e prea slab. Doamna Bogdan respira trist. Acum aveam prilejul să mă conving şi eu, zicea, cît de tare a bătut-o pe ea Dumnezeu. Cu toate că uite ce frumos se ţineau de mînă în fotografia de nuntă! Şi fericirea putrezeşte cu timpul, ca varza, am dat eu din cap îngîndurat.

Dimineaţa mi-am luat tălpăşiţa. Mi-am adus aminte de sturz, de mucoasă, de jder, de moară. Trebuia să mă duc acasă.

— Mă laşi şi dumneata, domnu' Kázmér, a constatat nefericită doamna Bogdan.

O ucenică a intrat aducînd un mesaj furios, anume să i se dea imediat înapoi cărţile date la legat, fiindcă stăpînul ei, proprietarul bibliotecii de împrumut, nu mai e dispus să aştepte.

— Mîine vor fi gata, i-am spus copilei şi am scos-o din prăvălie. Apoi mi-am lepădat haina, şi am pus mîna pe ferăstrău. Pînă la prînz le-am terminat pe toate şi în vreme ce doamna Bogdan era în casă şi schimba compresele pe nasul soţului său, am ieşit binişor din atelier şi am pornit pe jos spre moară.

11

ÎNTÎLNIREA MEA CU PREPELIŢA ŞI CU ÁGNES

Pînă în sat era un drum de două ceasuri, iar de acolo pînă la moară douăzeci de minute. În ringul de dans proaspăt cătrănit, de la băi, trei tineri prostănaci făceau o larmă uriaşă cu tobele şi saxofonul. De pe undeva, din preajma Clujului or fi fugit în lume, cu smochingurile pătate şi pantofii găuriţi. Toţi trei puneau în mişcare vreo opt feluri de instrumente, ca să nu mai pomenesc de cîinele care stătea în poartă şi scheuna din răsputeri. M-am scuturat puţin de praf şi m-am vîrît şi eu printre dansatori. Erau vreo opt sau zece fete, fiicele gospodarilor din împrejurimi, copile de învăţători şi preoţi, unele palide şi teribil de necoapte. Erau subţirele şi speriate şi se zbenguiau grozav; dacă nu le ţineai cu putere, îţi săreau din mîini. Din recolta plăpîndă ieşea în relief o femeie trupeşă. Bustul greu o obliga să-şi lase capul pe spate, se plimba prin jurul ringului ronţăind un covrig cu sare. Dacă ar fi aici Prună, am avea de ce rîde — m-am gîndit eu. Îmi plac cazurile vesele, am invitat-o deci la dans şi am învîrtit-o atît de temeinic încît se iscă vîntul şi începură să trosnească crengile de arţar. Dar nu se opri din mîncatul covrigului.

— Mă bucură că ai poftă de mîncare, am recunoscut eu discret.

Am invitat şi altele şi am băgat de seamă că le prind bine tinerelor doamne, după cei patru dansatori împiedicaţi. Administratorul, aflînd de participarea mea extraordinară, m-a invitat afară şi m-a somat să-mi plătesc biletul de intrare.

— Zi mulţumesc că vin să-ţi scutur niţel prin magazia asta cu marfă stătută, am arătat spre buchetul de tinere care şedeau pe margine. Cu bani, nici pe gratis nu le vreau.

L-am salutat, dar administratorul m-a strigat din urmă. Renunţase la aerul de superioritate. Cică n-am decît să dansez.

— Cu plăcere. Dacă îmi plăteşti, i-am spus cu superioritatea pe care o arborase el mai înainte. În ziua de azi, treburile astea trebuiesc remunerate. Un litru de vin, masa de seară şi nişte tutun. Dacă eşti de acord, trimiţi vorbă la moară.

Am întins-o. Nici prin gînd nu-mi trecea să fac pe animatorul. Ferenc venea de la potcovar cu o ţeavă în mînă, auzise tocmeala noastră şi îmi făcu înţelegător cu ochiul. Apoi ne continuarăm drumul împreună. Mergeam pe scurtătură, prin faţa castelului baronului. Castelul stătea rezemat în stîlpi, de parcă i-ar fi alunecat şezutul.

— Taică-meu îşi aranja de fiecare dată mustaţa, înainte de a intra, i-am povestit lui Ferenc, în legătură cu castelul.

— Au luat-o pe coajă, — opină Ferenc —, comisia agricolă le-a luat pămîntul. Le-au rămas doar vreo două sute de hectare. Şi pădurea: încă vreo şapte sute.

Baronul era un omuleţ puhav, visător, cu o mustaţă ciufulită şi cu principii amuzante. Nu-şi regreta hectarele. Cît era ziua de lungă stătea cu puşca în mînă între sălciile de pe mal şi, cu cea mai mare răbdare, aştepta ca vulturii sau ulii să atace cucuvaia bătrînă legată drept momeală. Şi dacă venea un uliu, baronul ciufulit bubuia din puşcă. Vîna la ulii pe căldură, pe ger, şi privea goana norilor. Tata era de părere că omul care priveşte norii nu poate fi un om rău. Şi baronul ciufulit, cu faţa senină, putea fi uns pe pîine, atît era de blajin. I-au şi furat cu neobrăzare tot ce avea.

Ne-am oprit să ne uităm niţel la castel. Doar clematita de pe el, care acoperea cu florile ei violete crăpăturile istorice mai valora ceva.

— Şi ăsta-i tot necazul nostru, se scărpină Ferenc. S-a terminat cu zilierii.

Trăiau greu cu toate micile lui meşteşuguri auxiliare. Uneori, îl chemau la sapă, dar şi atunci îi plăteau ziua-muncă numai în slănină şi palincă. Pantalonii îi erau tare găuriţi în spate. Îmi enumeră ce datorii are, şi începurăm să vorbim despre sat. Datoriile i se puseseră atît de greu pe grumaz, că se lăsa pămîntul pe unde călca el.

— Satul — am explicat eu — este leagănul omenirii, şi ăsta-i un lucru demult ştiut, că omul îşi face nevoile în leagăn. Pe toţi bancherii, avocaţii, perceptorii ar putea odată să-i ia dracul.

Ferenc, pe care, ca şi pe mine, îl atinseseră petele de putregai ale experienţelor de oraş, îmi dădu dreptate. Dobînzile pustiau mai ceva decît filoxera. Impozitele, dobînzile şi jandarmii se încolăceau frumuşel în jurul săteanului, ca plasa de păianjen în jurul unei muşte. Dacă te uitai în jur, în loc de copaci şi porumb, din pămînt răsăreau buruienile sociale. Probleme a căror disecare era interzisă. În oraşe şi în ziare însă era permisă. Acolo era tare la modă satul. Şoarecii de bibliotecă cu opt dioptrii făceau nişte scamatorii uluitoare cu coloanele de cifre ale satului. Avea şi guvernămîntul nişte coloane de cifre, stăpînii lor asmuţeau cele două coloane unele împotriva celorlalte. Începeau îndată nişte lupte îmbucurătoare în interesul satului; pentru această cauză se vărsau adevărate rîuri de cerneală, iar în acest timp omul de la sat continua să facă ceea ce făcea de douăzeci şi de cincizeci de mii de ani: ara, semăna, treiera, se lupta cu mizeria, cu lupii şi cu binefăcătorii de sus.

Fiindcă satul trăia o viaţă cumplită, în afara farmecului său. Viaţa lui trecea ca o linie nesfîrşită, curbă reîntoarsă veşnic în sine, prin primăveri, veri, toamne şi ierni, în timp ce mînca oleacă de mălai şi punea peste cele vechi încă o serie de straturi, de cruste. Nu era nici o bucurie să smulgi din încăpăţînatul pămînt matern acele cîteva îmbucături şi totuşi aici îşi iubeau cu toţii munca nemiloasă. Uneori veneau pe la mine, să-i înveselesc, şi prin pielea lor gălbuie răzbea zîmbetul, ca păpădia în cîmp.

— Mîine îmi pun şindrilă pe acoperiş, l-am anunţat pe Ferenc.

S-a oferit să-mi dea o mînă de ajutor, dar i-am făcut un semn de mulţumire. O să răzbesc şi de unul singur. Ne-am despărţit, eu m-am întors pe drumul de la cîmp. În urma cositului, cîmpul avea un miros plăcut, de mirodenii. Respiram adînc. În surpătură, femei cu fuste negre adunau fînul cu furcile. Fîneaţa ţinea de satul de sus, numai că avea un cot şi aici jos, înspre cîmpie. Am dedus aceasta văzînd burţile femeilor. În satul de la munte femeile erau mereu umflate, fiindcă asta aducea bani în casă. Se înmulţeau ca iepurii de casă, doar că ţineau o pauză ceva mai mare; apoi, cum se năştea copilul, dădeau fuga la oraş şi se angajau doici. Fiecare copil însemna încă o slujbă de doică, fiecare slujbă de doică însemna încă un hectar de pămînt. Bărbaţii aveau grijă de pămînt şi de plozi, apoi, cînd se întorcea femeia acasă cu banii, se duceau la notar să facă contract pentru pămînt.

Mă uitam la femeile cu baticuri negre, care se îndeletniceau cu furcile. Mi s-a terminat lutul, mi-am adus aminte, dar dacă termin de reparat acoperişul, o trimit pe Veronca în surpătură roşie, să aducă pămînt şi sculptez o femeie din asta gravidă făcînd fînul stive. Mă uitam la mişcările lor şi, pe spatele cărţii pe care o adusesem de la doamna Bogdan, mi-am schiţat în grabă două-trei poziţii plastice; apoi mi-am adus aminte că pe drum văzusem şi un copil păstor de gîşte, gol-goluţ, cu pălăria de paie jerpelită a lui taică-său pe cap, cu o nuia lungă şi cu o puţişoară mititică. Mi l-am schiţat şi pe el, din memorie. Gîndurile îmi zburătăceau prin cap ca libelulele. O să isprăvesc şi morarul cu sacul în spinare, din faţa morii. În dosul satului am dat de o tufă de coacăze roşii, am rupt pentru capră o creangă încărcată, o tîrşîiam acuma după mine prin iarba plină de păpădii şi de trifoi. În apropierea podeţului se vedea arinul crescut în apă, soarele se lăsase tocmai în dosul lui şi cu aurul şi razele lui biblice îl prefăcuse în icoană.

Greierii îşi scărpinau ageri aripile cu picioruşele lor. Mi-ar trebui o femeie — m-am gîndit, în timp ce degustam apropierea asfinţitului. Aş fi vrut să-mi aştern

asupra cuiva dorinţele, aş fi vrut să presar cuvinte asupra unei femei cum presară Patyipak zahărul şi stafidele peste prăjiturile lui şi apoi să cad şi eu peste ele. Omul, am constatat eu, se tot adună pentru dragoste, ca să aibă apoi din ce împrăştia. Natura ne învaţă să risipim cu uşurinţă. Sînt pomi care împrăştie polenul cu kilogramele, în credinţa că poate 0,000001 kilograme din el îşi vor împlini destinaţia. Pe mine natura mă educase doar să adun. Deşi acum aş fi vrut să încep să risipesc. Fără o femeie, apusurile astea picturale nu au nici un rost. Iar pe aici cu greu aş putea găsi pe cineva, doar dacă nu mă las cumva în ghearele doamnei doctor.

Îmi veniră în minte călătorii mari şi accelerate internaţionale elegant lăcuite.

— Dacă s-ar lăsa acum din cer două inele — mă hotărîi eu —, mi-aş face vînt atît de tare, că nici nu m-aş opri pînă la celălalt mal al Oceanului Atlantic. Acolo aş putea să mă apuc de ceva. Şi sînt şi femei cu nemiluita.

Deasupra capului nostru trebuie că există un oficiu de evidenţă a dorinţelor, care să înregistreze şi să scadă dorinţele formulate şi cele împlinite. Pe marginea porumbiştei am zărit o femeie cunoscută. O ştiam mai de mult, doar că nu ştiam cine e. Parcă am reţinut eu cîndva silueta ei, gura curată, dinţii frumoşi, glasul plăcut. Avea un şorţ scrobit şi pantofi galbeni.

— Ai putea să-mi dai mie ceea ce ţii în mînă, i-am spus eu, împrospătat foarte.

— Cu plăcere — mi-a răspuns zîmbind şi mi-a întins palma în care ţinea prepeliţa cu o aripă însîngerată —, am găsit-o aici, la marginea parcelei.

M-am uitat în jos şi mi-am dat seama îndată că pe sub tufă îşi făcuse de cap un bursuc. A pustiit tot cuibul, n-a izbutit să rămînă în viaţă decît puiul de prepeliţă cu aripa însîngerată. I-am săltat cu grijă penele pline de sînge. Păsărică a scos un ţipăt de durere. Am luat-o de la fata care zîmbea din ce în ce mai familiar. Parcă ne-am cunoaşte, am zîmbit şi eu, şi mîna mea, dintr-un motiv de neînţeles, s-a încurcat cu degetele ei.

— Domnule Felméri, eşti tot la fel de zburdalnic — a zis ea, amuzată.

Am întrebat-o cine este, şi de unde ne cunoaştem, dar şi-a rotit doar cu viclenie gîtul plin, sănătos. întrebările mele curioase au provocat-o iar şi iar să rîdă şi doar într-un tîrziu mi-a spus că este fiica morarului de la moara de apă, pe care am vrut, în copilărie, s-o înec într-o băltoacă. A fost de părere că am mai slăbit de cînd m-a văzut ultima dată.

— Trăim într-o lume slabă, Ágnes — mi-am jucat eu cartea, plin de înţelepciune, şi în tot corpul simţeam o mîncărime plăcută, dat fiind că nu şi-a retras mîna din mîna mea. A rîs şi a scuturat din cap.

— Slăbiciunea poate fi şi semn de fluşureală.

I-am dat dreptate, că poate fi şi asta, dar eu nu sînt fluşturatic şi în nici un caz nu atît cît mă crede ea. Mi-am fluturat graţios moravurile, ca un curcan evantaiul cozii, cînd îl apucă năbădăile. Ágnes a chicotit şi a scuturat neîncrezătoare din cap, zicînd că asta poate s-o spună oricine, dar a auzit ea cîte ceva despre mine! Vrăbiile ciripesc pe toate burlanele despre mine. Degeaba voiam s-o conving că vrăbiile au fost greşit informate şi că toată ciripeala lor era doar o bîrfă.

Ágnes zîmbea dînd din cap şi îşi plimba aţîţător ochii veseli pe mine. Apoi m-a întrebat dacă acum rămîn acasă.

— Aş rămîne eu, dacă m-ai reţine dumneata — m-am înspumat deodată pînă la marginea paharului, ca o şampanie ieftină.

— Are cine să te reţină, a fost de părere Ágnes, răspunzînd înspumării mele neverosimile.

Se gîndea la soţia notarului sau a doctorului. Îşi şi retrase mîna din mîna mea şi se înroşi ruşinată că a stat atîta timp de vorbă cu mine, mînă-n mînă, pe cînd soţia notarului sau a doctorului au drepturi asupra mea. Am făcut un gest cu mîna. Era evident că nu merită să stric multe vorbe pe tema asta. Ágnes a înţeles. Încrederea în mine s-a întors tiptil şi abia mai schimbarăm cîteva vorbuliţe, că mîna ei era din nou într-a mea. Ne priveam cu plăcere şi atîta am tot înnodat vorbele pînă

ce am reuşit să însăilăm un soi de prieteşug. E uşor să te însăilezi cu o femeie singuratică.

La răscrucea drumurilor am întrebat-o ce ar zice dacă ne-am întîlni mai des. Şi-a privit mîna cu o emoţie ruşinoasă. Ar fi greu, a răspuns ezitînd, o fată trebuie să-şi poarte singură de grijă. Şi îndată m-a privit în ochi, regretînd. Am tras-o spre mine cu un braţ şi mi-am lipit buzele de gura ei fierbinte. Mica prepeliţă ciripea aprobator în cealaltă mînă.

Ne înţeleserăm ca sîmbăta seara să cobor pînă la braţul Mureşului, unde se legăna moara lor. Sîmbetele taică-său cobora în saţ, să alunge muştele din jurul nu ştiu cărei văduve.

Ne-am despărţit, şi ea s-a dus mai departe.

Veronca mă aştepta pe acoperişul morii, ţinînd în braţe puiul de jder. După ochii ei înlăcrimaţi mi-am dat seama că am întîrziat niţel. Îi era teamă că m-am lipit la oraş şi nu mă mai întorc niciodată. Apoi s-a şters la ochi şi a fost foarte fericită că mă vede din nou în faţa ei.

— Ia te uită — i-am arătat —, am găsit un batic pe drum.

Şi l-a legat iute pe cap, apoi a fugit să i-l arate lui Zbenghi şi lui Florian. Gîştele se culcaseră deja. Şi Kati?... Atunci mi-am adus aminte că pe Kati o dăruisem preotesei celei grase, şi am aruncat cît colo creanga cu coacăze pe care i-o adusesem, ca desert. Florian tocmai dădea să se cuibărească pe scara lui. Văzîndu-mă, sări jos de pe prăjină, alergă spre mine, şi mă ciupi de cracul pantalonilor. Ar fi vrut şi Zbenghi să-mi dea un semn concret de ataşament, dar, de cînd cu căţeaua, eram în relaţii mai reţinute, aşa că se mulţumi să mă mîngîie de departe cu privirea sa umedă. Se străduia să obţină măcar ceva din mirosul meu, dacă nu-mi putea linge mîinile.

Am spălat binişor aripa rănită a prepeliţei şi i-am dat de mîncare. Am mîncat şi noi, supă de lapte cu găluşte, mucoasa o pregătise pentru seara precedentă. Sorbeam veseli amîndoi, apoi mi-am aprins pipa şi mi-am întins picioarele.

— Pregătește uneltele, am îndemnat-o pe fetiţă. Dimineaţa pun şindrila...

La lumina luminării am văzut că faţa mucoasei e inundată din nou de un fel de fericire.

Ce fericire o fi pentru copilul ăsta că eu repar acoperişul?

12

DE-ACUM N-ARE DECÎT SĂ PLOUĂ. SE LĂMUREŞTE TREABA ŞI CU ÁGNES

De cu zori, am înmuiat şindrila în pîrîu, ca să nu se crape la bătutul cuielor. Acoperişul nu-l mai ţineau decît pînzele de păianjeni. Grinzile îşi făceau încă datoria cu cinste, dar scîndurile erau mîncate deja de mucegai; le-am dat jos, am pus altele în loc. Spre prînz a venit rîndul şindrilei.

— E gata supa de cartofi, a strigat Veronca spre acoperiş.

Mîncarăm supa, cu pîine multă, apoi mă urcai iar. A doua zi am isprăvit treaba. Acoperişul, cu şindrila nouă, arăta ca o tablă de şah, pisica nu îndrăznea să-l străbată şi, pe cît mi-am dat seama, opera mea băgase în sperieţi şi ciorile. Acuma n-avea decît să se scurgă cerul, ca un butoi, prin acoperiş nu se mai putea strecura nici un strop. Veronca era de părere că, dacă tot am pus mîna pe ciocan, n-ar strica să repar oleacă şi coteţul.

— Bine, năpîrstoc — i-am acceptat sfatul —, du-te atunci şi caută smoală.

Am dărîmat peretele lateral al coteţului şi am bătut scînduri noi. Apoi le-am uns bine de tot cu smoală, cum unge coana Rideli pîinea cu unt. Nevăstuica se tot învîrtea prin jurul morii şi ştiam că nu-i face plăcere să ronţăie scîndura smolită. Micul jder stătea întins sub tufa de agrişe şi îmi urmărea fiecare gest cu o uimire uriaşă.

— E bine, năpîrstoc? — am chemat-o pe mucoasă ca să-mi laude opera.

Mi-a lăudat-o, dar ţinea ceva în guşă. Ei, hai, zi-i!

— Stăvilarul — a spus ea încet —, e păcat să-l lăsaţi aşa.

— Nici nu-l las! — mi-am umflat mîndru pieptul. Ce mă crezi tu pe mine? Un leneş somnoros?

Peretele stăvilarului împroşca în lături şuvoaie mici, ca de băieţei, deci l-am închis şi am ciocănit vreo două zile la el.

— Tii, ce Robinson sînt — m-am admirat eu, în timp ce, cu paşi mîndri de tîmplar, am dat ocol micii mele grămezi de gunoi, mulţumit şi pus pe treabă, gata să-mi slobod buzduganul ager în capul primului cui care ar cuteza să se arate fără permisiune la orizont.

M-am înverşunat şi asupra roţii de moară, i-am dat găuri, le-am astupat, am gîfîit în stil mare patru zile fără oprire, pînă şi greblei de lemn i-am plantat dinţi noi, în locul celor căzuţi. Cum Veronca săpa toată ziua la porumb şi nu avea timp să cadă în admiraţia faptelor mele eroice, am jucat eu însumi şi rolul patriei recunoscătoare. Mi-am scuipat o monedă în vîrful degetelor şi mi-am lipit-o-n piept.

— Na, frăţioare, s-o porţi cu plăcere.

În timpul ciocăniturilor mele foarte importante nici n-am avut vreme să citesc scrisoarea fetei lui Patyipak, care, pe cît am văzut în fugă, îşi înmuiase zdravăn tocul în cerneală. Mă certa că n-am dat şi pe la ei. De supărare uitase să dea jos musca din vîrful peniţei. Doar peste patru zile am pus mîna pe scrisoare, ca s-o citesc ca lumea. Îmi aducea la cunoştinţă, cu toată severitatea, că mă consideră un neserios, care, desigur, şi-a aninat vreo floare de la ţară la butonieră. Dar ei nu-i pasă, n-am decît să-mi fac de cap cu tot cîmpul de flori sălbatice (în paranteză două semne de exclamare) şi să iau la cunoştinţă, mănăstire-ntr-un picior, că şi ea şi-a găsit peticul (trei semne de exclamare).

— Ei, poftim, uite la savarina asta mică, cum vrea să-mi sfîrtece inima cu semnele ei de exclamare!

Sînt un băiat teribil de bun, nu sînt supărat, domnişoară Patyipak. Mult noroc, sănătate şi frişcă îmbelşugată. Inima mea, tram, tram, bate din plin în ritm de jazz marşul funebru. Şi ar trebui să-ţi mai scriu, Patyipak, să ai grijă de tine pînă cînd ne-om revedea, nu

cumva să devii un cremşnit plat. Ar trebui să-ţi scriu că într-o căsnicie nereuşită femeile se usucă şi se stafidesc ca plăcintele în vitrina lui taică-tău. Dar mucoasa, care în ultimul timp se exersează la caligrafie, mi-a stricat de tot tocul şi astfel, cu regrete, trebuie să renunţ la corespondenţă...

Cu Ágnes am lămurit repede lucrurile. Sîmbătă seara am coborît la Mureş. Era un drum de vreo trei sferturi de oră bune, trebuia să trec peste un rîu, un deal şi un cîmp. Moara lor stătea pe un bac lat, prins cu lanţuri groase de mal. La mijloc era podeţul făcut din două scînduri, care se legăna vesel cînd puneai piciorul pe el. Pe bac era moara cu pereţi de scîndură, acoperiş şi două roţi cu lopeţi; partea din faţă şi din spate a bacului slujeau de curte, cuptor de vară, colivie, loc de crăcane pentru întins rufele. Trebuia să aştept pînă ce Ágnes, cu vreun şiretlic, izbuteşte s-o vîre în pat pe bunică-sa. Apoi s-a strecurat afară, îmbujorată, purta o bluză de oraş, picioarele bronzate, cu vinişoare albăstrii, pe buze bucurie şi drăgălăşenie. Fîl-fîl — a trecut prin mine în zbor săltat, cu aripi iuţi, pasărea bucuriei — am amerizat într-un loc bun. M-am grăbit să vîslesc cît mai iute spre apele dragostei, plesneam grăbit cu vîslele mele, dar ea stătea la cîrmă şi întorcea din drum, rîzînd, bărcuţa noastră.

— Poate ţi-o fi frică să nu ne scufundăm?

Din privirea ei se revărsa asupra mea o căldură dulce, proaspătă. Gîlgîiam, ca Mureşul, apoi am lipit-o de mine. Fireşte, întîi luînd-o de mînă, apoi părţile mai importante ale trupului ei, cu cele două tainice mingi. Era o fată cu bun simţ, ce-i al ei e al ei, respecta cu stricteţe ordinea prescrisă; s-a lăsat rugată niţel şi cu vîrful pantofului scormonea prin ierburile şi ciulinii de cîmp care creşteau pe mal; apoi s-a supus totuşi poruncii acestei seri de sfîrşit de mai, apei clipocitoare, stelelor care răsăreau şi glandelor interne cu puteri misterioase care cîrmuiesc soarta trupului omenesc. S-a supus poruncilor de tot felul, şi ne-am culcat pe iarba catifelată a afluentului secat, în dosul tufelor de măceş.

(— Hei, omul cu luminile! — vei striga, onorate cititor — ai uitat de lună. Pe dreapta, acolo sus, lîngă săl-

ciile de pe mal, pune, te rog, o porţie de lună plină!... Fii calm, onorate cititor! Luna este deja acolo, trebuia doar dată jos de pe ea cîrpa aia de nor.)

— Greierii de cîmp au şi început, i-am spus lui Ágnes şi am strîns-o la piept.

Simţeam că gura ei e pe-aproape, dă ocol gurii mele, pîndeşte fricoasă la un sărut, pe care l-a gustat doar în fugă, cu o săptămînă în urmă. Am întrebat-o dacă mă aştepta. Mi-a trimis în obraji o pală de respiraţie fierbinte în care era încuviinţare şi ruşine şi fericirea că îmi place. Dacă cuiva astea nu i se par destul de clare, mai amintesc şi că dădeam foarte puţin din gură, în schimb ne lipeam mai des buzele şi aspiram lung unul din celălalt. I-am descheiat şi bluza şi am simţit emanînd din corpul ei aroma de săpun de alune a simplităţii, a seriozităţii, a credinţei. în jurul nostru s-a întunecat seara, numai licuricii îşi îndreptau spre noi lanternele palide.

— E bine — am gîndit eu susurînd jucăuş sărutări pe gura lui Ágnes, ca apa Mureşului pe latura bacului — aşa, pe un batic subţire, în braţele pămîntului matern, sub Carul Mare, e foarte bine.

Ágnes mi s-a lipit la piept.

— Ai să mai vii? — m-a întrebat neîncrezătoare.

Vin, cum să nu vin? Ne înţeleserăm să vin ori de cîte ori se poate. Dacă-i drumul liber, va agăţa o fustă roşie pe funia de uscat rufe, dacă e vreo piedică, una albă. Şi voi ocoli cu grijă satul, să nu calc cumva în vreun muşuroi de bîrfă...

13

CAPRA FUGE DE LA PREOT. MISA ÎN DO MAJOR DE BEETHOVEN

Spre seară sprijineam doar scara de arţar, mă căţăram între crengi şi mă uitam spre moara de apă prin binoclul meu cazon, trilenticular.

Uneori, de sus, din şaua dealului, se vedea şi cu ochiul liber strălucirea apusului de soare pe geamul mic al morii. Binoclul mi-o aducea pe Ágnes aproape de vîrful nasului, cînd trecea podeţul, ca să ducă coceni celor doi porci negri, sau cînd mărunţea lemne de foc în curtea de pe bac. Am văzut-o şi pe bunicuţă, stînd cu ulciorul la soare. Binoclul meu de front lucra de minune: îmi desena şi conturul viguros al pieptului fetei, ca să nu mai vorbesc de fluturarea nebunatică a fustei roşii. Nu-mi făcea nici o plăcere să zăresc fusta albă, dar uneori se ţinea cu atîta îndărătnicie pe frînghia de rufe, că o blestemam în fel şi chip. Adevăratele fluturări erau cele roşii! Veselia făcea piruete în mine, cînd o vedeam, mă răsuceam pe creangă, de acolo mă aruncam pe alta şi într-o clipă eram jos. Făceam un duş sub stăvilar, mă aruncam în pantalonii mai buni şi o luam la goană, ca un ciclon. Furtuna din mine o stîrnea şi pe Veronca, şi ea fugea după mine:

— Apăi, acu' un-te-ci iară, domnu' Kázmér? E seară. Să nu stai tîrziu.

Sau:

— Eu mă culc, domnu' Kázmér. Ce faceţi cu fînul? Nu-l cosiţi nici mîine dimineaţă?

După a treia vizită m-am întors mai devreme acasă, căci şi bătrînul morar a revenit mai curînd din sat. Mu-

coasa stătea ghemuită pe ladă, cu ochii înroşiţi şi mă privea, plîngăcioasă.

— Strica gazul de pomană, mucoaso, am certat-o. Ce naiba faci aici în toiul nopţii?

Naiba şi toiul nopţii voiau să exprime supărarea stăpînului certăreţ, dar Veronca băgase de seamă că toate astea sînt mîrîieli nepericuloase şi că poate face abstracţie de orice aş lătra eu. Nu zicea nimic, mă privea doar. Mi-era foame, am spart trei ouă în tigaie, am pus nişte untură peste ele şi m-am lăsat pe vine să aţîţ flăcările în sobă. Alteori îmi cerea tigaia, plină de bunăvoinţă, dar acum nu se mişca de pe ladă, tăcea cu încăpăţînare. Nu i-am spus nici eu nimic, am mîncat, apoi am trimis-o în cămară, la culcare, ca să mă pot culca şi eu.

— Mă duc — declară ea —, dar să ştiţi că vi s-a dus şi jderul...

S-a liniştit văzînd că vestea asta nu mi-a făcut defel plăcere. Îmi părea rău că netrebnicul ăla mic m-a părăsit cu atîta necredinţă.

— A fost şi Todor de la percepţie, că ar trebui plătit impozitul. De ce nu-l plătiţi?

— Pentru că n-am nici un şfanţ, năpîrstoc.

— Dacă tot umblaţi şi nu lucraţi nimic! De aia nu aveţi.

Am apucat-o, rîzînd, de-o codiţă.

— Ia te uită, măi! Ce te-a apucat, mucoaso? Bombăni ca o vrăjitoare bătrînă. Păi, n-am pus şiţă pe acoperiş? N-am lucrat?

A dat din cap că nu, nu lucrez deloc. Acoperişul nu contează. Nu mai avem nici gaz, nici slănină, nici pîine. Mă tot duc, tot vin, n-am grijă de nimic, Todor a zis că o să se facă licitaţie. A fost pe aici şi Gavril de la ferăstrăul mic, a adus doi saci de porumb la măcinat, dar fiindcă n-a găsit stăpînul acasă, s-a dus cu porumbul la morarul de pe apă.

— Trebuie să trăiască şi ăla, fătuco, am făcut pe seamănul cel bun. Şi ăla e om. Are şi familie.

Intrasem pe un teren primejdios. Fetiţa s-a uitat la mine tristă.

— Ştiu că aţi fost pe la moara de apă, spuse ea, apoi îşi băgă un deget între dinţi şi ieşi încet din odaie.

Cînd am vrut să suflu în lampă, am văzut pe masă binoclul, deşi eu îl pusesem în toc şi îl agăţasem în dulap. Am ieşit cu lampa la arţar. Scara era sprijinită de pom, deşi eu o pusesem bine la locul ei. Am fluierat vesel. Ia te uită! Mucoasa m-a urmărit cu binoclul! Am rîs şi m-am dus la culcare, cu gustul sărutărilor lui Ágnes pe buze. Şi vocea, dar şi sărutul ei aveau un gust atît de bun, ca al pîinii calde, scoase din cuptor. Dimineaţa, cînd am ieşit din moară, am văzut coasa rezemată de banca de piatră, pe bancă — o cute, ulciorul cu apă şi într-o basma curată nişte mîncare.

— Sare ai pus? — am întrebat-o din mers pe mucoasă, de parcă din proprie iniţiativă aş fi fost tocmai pe punctul de a porni la cosit. Am luat coasa pe umăr, am agăţat de ea ulciorul, piatra de ascuţit la brîu şi mîncarea sub braţ.

— Să ai grijă de casă, cît sînt plecat, am zis eu, ca flăcăii, şi am pornit la cosit.

Zbenghi mă urmă uimit. De pe vremea lui taică-meu nu mai fusese la cîmp. Vrăbiile foşgăiau prin tufe, cerul era frumos, fără nici un nor, departe în surpătură stogurile şi căpiţele uscate aveau deja o culoare cafenie.

Parcela noastră era lîngă lan, ciopîrţită fel şi chip, ca o căptuşeală de haină stricată. Pe vremea bunicului meu avea încă o formă pătrată, cumsecade, cu patru plopi artistici în colţuri. De atunci doi plopi s-au mutat în parcelele învecinate, unul l-am tăiat în toamna lui nouă sute optsprezece, a rămas unul, dar măcar vîrful ăstuia se înălţa frumos între dealuri. O privighetoare se legăna pe el cu mult sîrg. Jos, la picioarele dealului, curgea roşcovan un pîrîiaş.

Soarele îmi tot înţepa spatele gol, pielea îmi lucea de umezeală, stăteam în mijlocul fînului firav şi coasa a şfichiuit, a zbîrnîit vreo oră şi jumătate în mîinile mele. Plămînii mi se zbăteau, braţele începusem să le simt ca de plumb, dar tot nu mă lăsam. Mi-am aprins puţin pipa, şi am dus la gură ulcica galbenă curată şi lucioasă. Zbenghi, care îmi supraveghea activitatea de la rădăcina unor mărăcini, cînd mă văzu dînd de duşcă apa începu de zor să se lingă pe bot. Vrăbiile se hîrjoneau pe sub nasul lui, dar el ba îşi vîna puricii, ba mă urmărea pe

mine. Mi-am reluat locul; fînul, chiar dacă nu cu supunere, dar cădea, cădea. Las' să se bucure Veronca, mă gîndeam. Nu zic că eu aş fi fost cel mai vrednic cosaş din comună, dar, oricum, munca mea lăsă oarecari urme. E drept că uneori coasa o lua razna pe sus, prin aer, alteori zdrăngănea sec în vreun bolovan ieşit, dar cutea era la îndemînă şi, dacă se făcea prea boantă de atîta sforţare, aveam şi ciocan şi nicovală: puneam lama pe nicovală şi îndreptam cu ciocanul toate ştirbiturile. În colţul gurii mi se prelingea sudoarea sărată, parcă pălăria de paie, plină de făină, a lui taică-meu, făcea umbră mai mică decît în vara lui nouă sute nouăsprezece, cînd m-am zbenguit ultima oară pe aici cu coasa. În cîteva locuri pămîntul chelise şi chiar în jurul parcelei pe o bucată bună se legănau uşurel buruienile. Mă bucuram de goluri, fiincă braţul abia mai putea să facă mişcările picturale pe care vernisajele de primăvară le îngrămădesc întotdeauna sub titlul „Flăcăi la coasă".

— Domnule Felméri, — am auzit dinspre drum vocea lui Todor —, vino şi semnează acest proces-verbal. Ţi-am trecut fînul.

Semnează dracul — i-am strigat —, acum sînt ocupat cu altceva. Şi am ciocănit mai departe la lamă. De pe dîmbul învecinat ecoul îngîna ciocanul: cat, cat.

Todor urcă dîmbul, leneş şi morocănos. Voia să scoată de la mine impozitele pe moştenire. Notarul era foarte grăbit, se pare că îi stăteam în gît de cînd n-am vrut să-i dau moara omului său pe te miri ce. Todor îşi împlinea sarcina funcţionărească cu o reţinere îngîmfată. Şi-a înmuiat creionul în gură şi, pe spatele unei genţi negre de unsoare şi murdărie, a completat procesul-verbal. Această măruntă activitate i-a stors atîta transpiraţie de parcă ar fi cosit singur tot dealul. I-am spus că-i păcat de osteneală, tot o să-mi plătesc toate datoriile. Todor s-a scărpinat la ceafă. Era de părere că nu-i bine să joc leapşa cu autorităţile, căci s-ar putea să mă coste cam mult. Deodată a dat-o pe ungureşte, ca să nu-mi scape nici o iotă din prelegerea sa plină de învăţăminte.

— Bine, Todor — am dat din cap prietenos, puţin furat de gînduri.

Cît de omenește apropiat mi-a fost mie acest Todor pînă nu de mult! Stăteam înghesuiți pe paie împuțite, în baracă, pe coridoare de tren cu miros de cărbune și urină, pe pămînt noroios, în rîpe stîncoase, alături, Todor, Ferenc și eu, și eram solidari, fiindcă eram consăteni, ca frații din poveștile populare. Beam din aceeași canistră apă stătută, gîndurile ne rătăceau în același loc, dorurile ne zburau în aceeași direcție. Dacă sosea vreo scrisoare acasă în sat, eram toți trei în ea și dacă venea de acolo vreo știre de la familie, despre vacă, despre scumpete, înjuram împreună banda de tîlhari care ne chinuia satul. Ne legau micile nimicuri ale ținutului comun. Domnule sergent Felméri! Hei, Todor, hei, Ferenc — șopteam printre stîncile întunecate, ea să nu ne rupem unul de altul, și strigam cînd se termina debandada sîngeroasă și ne căutam unul pe altul cu spaimă, printre vii și printre morți. Iar acum, cînd greutățile unui alt accent atîrnă de vorbele lui Todor, îl simt atît de îndepărtat de mine! Iar el mă simte dușman. Chiar și boantele mărunțișuri cotidiene le discutăm bănuitori. Schimbăm saluturi monosilabice, și nici acelea din tot sufletul. Oare să se fi făcut Todor ăsta chiar atît de josnic? Nu, probabil că și acum e la fel de șugubăț ca înainte, cînd și în mocirla cea mai lipsită de speranță ne înveseleam cu șotiile lui și cu rezistența lui sănătoasă. Și totuși ceva și-a vîrît între noi capul infect, ceva de care nu sîntem nici unul vinovați. Cine este totuși vinovat?

Am pus ciocanul jos și m-am uitat la brazii din depărtare.

Ne educă să fim niște cîini turbați — m-am gîndit eu — și ne fură plăcerea de a ne înțelege. Gura ne-o umplu cu găluștile vorbelor de piatră, ne asmut puțin din spate, și atunci ne lătrăm, ne scuipăm cu găluștile alea otrăvite... La început creă Dumnezeu cerul, dar unii sînt de părere că a creat ura rasială. Iar în a șasea zi creă omul, care în schimb creă ziarele, ca minciuna să nu piară niciodată de pe acest pămînt.

Haidem — mi-am dat eu ghes —, tema asta au explorat-o zdravăn pacifiștii, au și luat pentru asta vreo douăzeci și cinci la spinare, și de ici, și de colo, ar fi mai bine deci să intri în parcelă să arăți aici, sub cerul

liber al Domnului, ce-ţi poate pielea. Fiindcă aici cuvintele nu fac nici cît o gogoaşă de capră. Aici trebuie să pui osul la treabă, pînă se îndoaie.

Şi sudoarea ta, în rubricile economice ale ziarelor, se numeşte cursul bursei.

Eram un flăcău slăbănog, cu mult înaintea clopotului de prînz m-am dat bătut. M-am dus sub salcîmi şi m-am întins pe pămîntul răcoros. Amorţisem, tot corpul îmi zăngănea. Am mîncat cîrnatul uscat pe care-l procurase Veronca, am muşcat dintr-o ceapă proaspătă, am băut apă şi m-am întins frumos, ca un sac de făină, cînd i se dă drumul din mînă. O ciocîrlie se înşurubă în sus în cer, îmi cîntă multă vreme deasupra capului. Umblau pe mine furnicile, ca pe Bogdan cînd se îmbăta şi se înfigea cu nasul în şanţ. După masă m-am trezit că o şopîrlă cu capul albastru mă priveşte dintr-o pată de soare de pe o piatră. Avea gura deschisă şi gîfîia de parcă ea ar fi cosit jumătate de parcelă.

Cu greu, m-am apucat iar de treabă. În timp ce ascuţeam coasa l-am văzut pe Ferenc cum urca drumul abrupt, cu taică-său în spinare. Bătrînul ţăran paralizat stătea în spinarea lui fiu-său, ca o căpetenie hună pe mîrţoaga sa prăpădită. Îl punea pe Ferenc să-l care pînă aici, fiindcă voia să vadă unduirile grînelor, cîmpia, pămîntul şi în special mica lui parcelă. Avea picioarele moi, dar se dădea totuşi jos din spinarea lui fiu-său, ca să fărîme niţel între degete bulgării. Se apleca văicărindu-se, îşi punea bulgărele în palmă şi îl privea cu un rînjet fericit. Ochii lui beau şi mîncau avizi parcela îngustă cu porumb. Era şi el galben şi răvăşit ca pămîntul său, şi porii săi, cum privea spre cer, cereau însetaţi ploaia, ca şi crusta crăpată a pămînului. Era o bucăţică de pămînt sărac şi mohorît, ahtiat după îngrăşămint. Bătrînul, cred, s-ar fi vîrît cu plăcere sub pămîntul lui, drept îngrăşămînt. Îşi admira fericit pămîntul, cenuşa lui adormită mai pălălăia cîte o flăcăruie de bucurie că poate fi aici şi că poate vedea mişcarea frunzelor.

Ferenc trecu la mine, se uită surîzînd cum mă chinuiesc.

— E cam mare parcela, domnule Kázmér — îmi făcu cu ochiul, compătimindu-mă —, tatăl dumitale a greşit treaba, ca a lăsat-o atît de mare. Îţi trebuia una mai mică.

Se apropie de mine şi, prietenos, duse mîna după coasă.

— Dă-o-ncoace, domnule Kázmér, termin eu totul, cît ai zice peşte.

— Acuma sînt şcolar, Ferenc. Lecţiile mi le fac întotdeauna singur.

Rîse. Zise că şi înainte eram la fel de arţăgos, nu voiam să primesc ajutor. Am aprins cîte o ţigară şi am stat de vorbă.

— Auz că a fost pe-aici Todor cu plaivazul — zise Ferenc —, chiar el s-a lăudat cu asta...

— S-a lăudat? — m-am mirat eu.

— Chiar aşa, s-a lăudat. Nu ne are la inimă. Nici el, nici notarul. Acolo, departe, pe front, se arăta a fi alt fel de om. Tare ne-au mai vîrît capul sub apă, domnule Kázmér. Deşi n-am făcut noi rău nimănui.

Am încuviinţat. Multă vreme am întors lucrurile pe o faţă şi pe alta, apoi am pus mîna pe coasă. Ferenc îşi luă rămas bun, apoi îl luă pe taică-său în spinare şi porni cu el, precaut, în jos pe povîrniş. Îl ducea cu gingăşie, fără a se ruşina, îi saluta pe oameni, se şi oprea cu ei la cîte-o vorbă. Ţăran gingaş încă n-am întîlnit în practica mea, mi-am amintit de vorbele Doctorului Utriusque. Ţăranul nu-i gingaş decît faţă de pămîntul lui. În asta poate să fi fost ceva adevăr, dar Ferenc era o excepţie. Şi pe mine mă dădăcea, şi pe lîngă asta s-a dovedit totuşi a fi un flăcău tare. Nu mai era decît pe jumătate ţăran, duminicile se îndeletnicea cu lucruri practice şi nu se ducea să-şi vadă cîmpul, ca sătenii ceilalţi, care umblau printre haturi cu mîinile la spate şi îşi admirau brazdele.

Pînă către seară reuşisem cumva să rad parcela. Dar numai aşa, ca o calfă proastă de frizer, ici-colo am mai lăsat cîte un smoc de păr. Zbenghi căscă fericit, apoi pornirăm spre casă. În ulcior plescăia apa rămasă, uitasem să-l deşert; cu spatele opărit, roşu, cu braţele

grele, mă tîrşîiam pe lîngă şirul de copaci. Pe şosea m-am întîlnit cu preotul cel tînăr. Şedea, în vîrful unei căruţe pline cu fîn, cu ochelarii pe nas şi cu pantaloni albi de cînepă. Şi cantorul stătea acolo lîngă el, cultivau fînul pe din doi. Preotul avea zece hectare de pămînt în afară de fînaţ, dar era pămînt obosit, jecmănit, nu prilejuia decît recolte triste. Ar fi trebuit să primească şi de la baron zece baniţe de grîu, dar baronul sărăcise prea tare, au rămas baltă cele zece baniţe. Anteriul şi laptele de vacă îi aduceau cele necesare. A mai scăzut burta durdulie a tinerei sfinţii, că a trebuit să se apuce vîrtos de munca ţărănească. Din ce în ce mai rar se ducea pe la oraş, să se uite prin cărţi.

— Hop-hop — mi-a făcut semn de pe fîn —, de mult n-ai mai dat pe la mine, domnule Felméri.

L-am întrebat dacă i s-au vindecat albinele, fiindcă ultima oară cînd am fost pe la el albinele îi erau decimate de diaree. Mergeam discutînd, el sus pe fîn, eu pe jos. Mai încolo se alipi de noi şi Eberlein şi începură să discute cu preotul despre muzică. Eram atent, căci la muzică nu prea mă pricepeam. Preotul aduse vorba despre muzica bisericească, auzindu-l, Eberlein aminti de coraluri şi de „Patimile după Matei” de Bach.

— Cea! — le strigă apoi boilor preotul, ca să meargă mai pe dreapta, că venea o căruţă din faţă.

— Dumneata ai ascultat *Misa în do major* a lui Beethoven? — întrebă doctorul, împingîndu-şi bicicleta.

— O splendoare, se însufleţi preotul şi mă întrebă dacă eu am ascultat-o.

— Nu — dădui din cap, — acum aud prima oară de ea. Eu nu cunosc decît Ave Măriile, dar şi pe alea mai mult de la cinema.

Preotul o ascultase la Strasbourg şi, pe cît era posibil, îmi explică din vîrful căruţei cu fîn virtuţile muzicale ale misei. Protestantismul său calm nu se temea de mise. Umărul mă durea cam tare de la cosit, dar în linii mari am înţeles cam ce vrea să spună. Eberlein a adus vorba şi de *Requiem-ul* lui Mozart şi i-a oferit preotului o biografie a lui Mozart; părintele a acceptat bucuros oferta şi l-a întrebat pe medic dacă a auzit cumva cîntece bisericeşti negre. Pînă la moară drumul

era lung, am mai dobîndit multe cunoştinţe muzicale. Apoi, cînd Eberlein s-a despărţit de noi, preotul mi-a comunicat că ar vrea să discute puţintel cu mine despre Veronca, Zilele trecute a fost pe la preotul bătrîn şi preoteasa cea grasă i-a vîrît un purice în ureche.

Cloşcă bătrînă — am gîndit eu —, ce dracu' vrea de la mine? I-am făcut semn preotului: toate cele bune şi am cotit-o spre pîrîu, pe potecă. Dinşpre deal am auzit un behăit. Kati se grăbea spre mine, emoţionată, cu paşi mărunţi.

— Hoho, cucoană, că doar n-ai fugit de la preoteasă? — i-am strigat eu, plin de satisfacţie.

Alergă, apoi frînă în faţa mea, şi începu un raport foarte agitat. Behăi de-a valma fel de fel de treburi, era ofensată şi era revoltată, îşi scutura barbişonul, păşea încolo şi încoace, treaba n-avea nici cap, nici-coadă. Apoi cînd îşi termină cuvîntarea, se întoarse spre Zbenghi şi îi repetă şi lui toate plîngerile. O ascultă şi Zbenghi şi dădu din coadă plin de înţelegere.

— Ei, nu face nimic — am consolat-o eu —, dacă ai fugit, ai făcut foarte bine. E o muiere insuportabilă. Nici eu n-aş vrea să fiu capră la ea. Haidem.

O apucai prieteneşte de barbişon. Asta îi schimbă dintr-o dată dispoziţia şi de bucurie se azvîrli brusc asupra lui Zbenghi, care sări la o parte neîndemînatic şi se rostogoli în şanţ. Mergeam voioşi spre casă. În curtea morii, mucoasa îşi întindea cearceafurile la uscat pe pajişte, nici n-o observă pe Kati, care din entuziasmul revederii se repezi la ea şi o împunse în spate cu toată dragostea. Începu o zbenguială uriaşă. La serbarea populară luară parte toţi membrii ansamblului meu, cocoşul, cîinele, capra, sturzul, pisica, ba, spre surprinderea mea, de lîngă coş coborî şi micul jder, să ia parte la extraordinara debandadă. O apucai pe Veronca de ciuf.

— Păi bine, mă, jderul e aici!

Mucoasa se înroşi. (De-abia mai tîrziu am aflat că micul netrebnic nici nu a avut de gînd să fugă, Veronca l-a ascuns bine din nu ştiu ce motive, poate doar fiindcă m-am întors de la Ágnes cu figura strălucitoare.)

— Aşa-i că s-a întors bestia de Kati? — îmi ocoli ea întrebarea.

Hărmălaia se încinse din nou, doar mica prepeliţă se aciuase stingheră în vîrful coliviei. Îşi ţinea tristă aripa ruptă şi tresări speriată, cînd îi presărai în faţă frunzuliţe şi seminţe.

14

CA DOUĂ GĂRGĂRIŢE PE O CREANGĂ DE MĂCEŞ

A doua zi întinserăm cu Veronca fînul: era de faţă şi Katalin şi ori de cîte ori trecea vreo căruţă pe drum, fugea să vadă cine ridică praful. Mergînd spre casă cîntam din muzicuţă, iar Veronca, miorlăia în spatele meu nu ştiu ce cîntec de pe-acasă. La sfîrşitul săptămînii încărcarăm nutreţul într-un car, Veronca se cocoţă deasupra, iar eu mă dusei la surpătură să-mi scot nişte lut pentru statuia jderului. Pe drum mă gîndeam să vînd jumătate din fîn şi, de la păstorul care le-a trimis acuma oamenilor caş pentru oi, să cumpăr nişte brînză. Pentru fiecare oaie a trimis cîte şapte kile de caş, două de urdă şi cîte doi litri de zer pentru acrit. Cumpăr vreo două kile de urdă, din care vom mînca jumătate, cu clătite.

Veronca nu-mi ieşi în întîmpinare, şedea tristă pe banca de piatră. Notarul a dus tot fînul la primărie — îmi spuse motivul amărăciunii sale.

Treaba mă amuză, fluierai încîntat.

— Atunci s-au dus de rîpă clătitele cu urdă.

Rumegam nişte zarzavat firav, parcă salată, dacă nu mă înşală memoria; mi-am avertizat trupa că ar fi de dorit ca fiecare să se ocupe de procurarea hranei sale şi să întrerupă deocamdată orice fel de înmulţire inutilă, căci sîntem la strîmtoare cu mîncarea. În privinţa pisicii avertismentul meu a venit prea tîrziu, căci pînă în zori îmi dărui cinci pămătufuri negricioase.

— Dacă ai fost atît de uşuratică — îi comunicai — învaţă-ţi urgent puii să vîneze şoareci, căci eu nu-mi asum întreţinerea lor.

Am făcut un buchet din cîteva perechi de găini şi am pornit cu ele la băi. Pe Veronca n-am luat-o cu mine căci a făcut ditai tărăboiul pentru găinile pe care ea le-a dădăcit în braţe, iar acum eu le vînd cu atîta nepăsare. Aveau şi nume; şi-a luat adio de la fiecare în parte. Alea nu prea ştiau ce le pîndeşte, piuiau întrebătoare în coş. Trebuie să fi fost o mare prietenie între ele; într-o după-amiază, venind acasă, le-am găsit urcate pe masă, în timp ce mucoasa, cu multă cazną, le silabisea din *Mizerabilii* lui Victor Hugo.

Coşul îl cără Zbenghi în bot. Primea cu plăcere orice muncă, numai să-l privesc cu ochi buni. Flămînzea şi el; pleca uneori la vînătoare, dar fără prea mare folos. Era un vînător prost, şoldanii şi bursucii îl cam luau peste picior.

Găinile le-am înşirat în faţa chioşcului de la izvoare, am şi scăpat repede de ele, cu excepţia unei perechi. Îmi venise pofta de fumat, l-am lăsat pe Zbenghi lîngă cele două găini şi m-am dus să-mi cumpăr tutun. Femeiuşcă cu aspect de porumbiţă — cea pe care o scuturasem niţel cînd am venit de la oraş —, m-a recunoscut şi, m-a întrebat, hlizîndu-se, ce vreau cu cele două găini. I-am spus că le-am adus să le vînd. A pufnit în rîs. Mai apărură şi alte două fete şi începură să-şi bată joc, tocmindu-se pentru găini. Se tot fîţîiau de colo-colo, chicoteau, de parcă le gîdilam într-un loc nepotrivit. Cele două găinuşe piuiau speriate, iar eu ascultam gargariseala stupidă a celor trei fete. Pe podiumul care simboliza pavilionul orchestrei răsună muzica, era un tango pe placa aia, şi atunci porumbiţa, făcînd cu ochiul spre amicele ei mă întrebă dacă după „ora închiderii” vor avea plăcerea să mă vadă la salonul de dans.

— Chiar şi acum, — am răspuns cu solicitudine —. pe mătăluţă, porumbiţo, pot să te invit chiar în clipa asta.

Urmară alte gargariseli, în sfîrşit fata corpolentă, îndemnată de celelalte două, se prinse în joacă, treaba

părea să le furnizeze posibilități foarte mari de gargariseală, îmi cedă deci cu amabilitate talia. O învîrtii de cîteva ori, ea tot rîdea și își sălta nepăsătoare pieptul cărnos, cum își saltă un husar vesel murgul.

Unu, doi, trei — numărai în gînd și, la trei, cînd ajunserăm tocmai la o piruetă, îi dădui drumul distrat, iar ea, cedînd regulilor de bază ale forței centrifuge, căzu peste un strat de flori. Ca omul care și-a, făcut treaba bine, mi-am luat găinile și m-am dus mai departe. Am cumpărat de la prăvălie ață și altele, așa cum îmi spusese Veronca. Am intrat și în curtea măcelarului să iau grăsime pentru topit. Pe măcelar l-am reținut în curte cu o poveste lungă pînă ce Zbenghi a nimerit la tejgheaua cu carne și a mîncat pe săturate din lada de resturi. Eram deja departe cînd îmi adusei aminte că mai trebuia să iau și sare de lins pentru Kati. Era un obicei de-al ei, ca înainte de a se culca să intre în moară și să lingă cu sîrg bulgărele de sare pregătit special pentru ea. Am luat și sare și m-am grăbit spre casă. Moara era pustie; tocmai voiam s-o strig pe Veronca, cînd am văzut-o prin geam că stă în curte și se uită lung la trupul gol al atletului pe care îl terminasem de sculptat cu o zi înainte. S-a uitat îndelung la el, apoi l-a acoperit grijulie cu cîrpa umedă.

Mi-am adus aminte că se uită și prin cărțile mele. Am și auzit-o de cîteva ori cînd străbătea rîndurile, împleticindu-se, cu jumătate de voce, fără a le înțelege, dar cu un soi de încîntare însetată.

Am mîncat iute ce era de mîncat, apoi m-am cocoțat în arțar. Pe Ágnes n-o văzusem de-o săptămînă. Vîntul de pe Mureș uscase peste măsură fusta roșie pe funia de rufe. M-am pregătit și am plecat la drum. La marginea pădurii m-a apucat pofta de-a cînta, se revărsa din mine vajnic dorința masculului tînăr și zvelt, vocea îmi alerga gîjîind de-a lungul pădurii, peste cîmp, făcea să-i tremure lui Ágnes timpanul, iar ea își aranjă în grabă părul și îmi ieși înainte, ca să mă închid peste ea ca un capac de cutie. Amurgul încă nu intrase în funcțiune. Am luat-o în jos, spre stufăriș. Pe lîngă papură șfichiuia iarba ascuțită, mai încolo coțofenele se ridicau plescăind de parcă ar fi zvîcnit rachete. Am cu-

prins mijlocul fetei, păşeam încet, eu cîntînd, ea zîmbind înduioşată, amîndoi foarte mulţumiţi.

— Am văzut la frizer un tablou ca ăsta — am zis, făcînd aluzie la mîna mea şi la mijlocul ei. Era intitulat „Plecarea vînătorului”. Aşa mergeau şi ăia doi.

Mergeam cu plăcere, însoţiţi de plescăitul mărunt ai brotăceilor şi de baritonul îndrăgostit al broaştelor mature. Puii negri de raţă plesneau vioi cu aripile lor retezate în mlaştină. Ágnes se uită în ochii mei. Părul, pieptănat într-o parte, îi căzu peste ureche, cum se tot pleca în faţă, ca să-mi poată vedea ochii şi gura. Pînă acuma ne frecasem ciocurile numai în fugă, poate doar din tradiţie poetică, dar în seara asta ne legănarăm multă vreme aninaţi unul de gura celuilalt, sub lumina albă a lunii, contopiţi în noapte, în lumea ierburilor şi a gîndăceilor. Ágnes mă strîngea pătimaşă la piept.

— Sîntem ca două gărgăriţe îndrăgostite — i-am spus eu. De fapt ar trebui să ne căţărăm pe o creangă de măceş.

Palma mea se odihnea pe mijlocul fraged al fetei, inima mi se zbătea între coasta a cincea şi a opta. Voiam tocmai să-mi ridic ochii spre cerul înstelat cînd, la lumina lunii, am zărit două umbre cunoscute. Erau Zbenghi şi capra. Stăteau la cîţiva paşi şi mă aşteptau în tăcere.

— Hei, Kati, Zbenghi, nu vă este ruşine să vă băgaţi în secretele omului?

Trebuie să se fi ţinut cu grijă după mine, de vreme ce îi observasem de-abia acum, în prima pauză mai mare.

— O să mă trezesc că la cea mai frumoasă îmbrăţişase o să-mi măcăie şi raţele din dosul boschetului... Nu Veronca v-a trimis după mine?

Era suspectă mucoasa, făcea o mutră din ce în ce mai acră, de cîte ori porneam spre Mureş.

— Nu mai am nici una din cele trei cămăşi — i-am spus într-o seară, cotrobăind prin ladă să găsesc o cămaşă curată de îmbrăcat.

Şedea morocănoasă pe laviţă, jucîndu-se cu o rădaşcă. Voia, cu tot dinadinsul să-i descleşteze coarnele.

— Veronca, ar trebui să pui mîna şi să speli rufele. Şi aşternuturile ar primi cu plăcere o porţie de săpun...

Se căznea într-una cu cleştii rădaştei şi nu-mi răspundea nimic.

— Dacă ţi se pare greu — i-am zis eu, viclean —, o rugăm pe fata morarului de jos să-ţi dea o mînă de ajutor.

Ştiam că pentru rufe e nevoie de un rîu, de o bucată mare de săpun, şi de mult scandal. Aflai că e nevoie şi de apă caldă. Dimineaţa, cînd ieşii în faţa morii, apa clocotea pe foc şi Veronca îndesa cu nădejde rufele mele în cazan. M-am prefăcut că nu observ nimic, am pornit spre pădure.

— Le pun la înmuiat — îmi atrase atenţia asupra sîrguinţei sale. Că trebuie întîi înmuiate.

— Păi, atunci pune-le — am făcut-o pe stăpînul arţăgos şi, aprinzîndu-mi pipa, am zîmbit în palmă. Înmoaie-le numai, neisprăvită mică, văd eu că n-o ai la inimă pe Ágnes, — m-am gîndit eu înveselit. Eşti un mugurel mic şi invidios, asta e clar. Nu-ţi place că îmi pierd vremea cu Ágnes. Aşa te-ai supărat şi pe Zbenghi cînd a vrut să-şi aducă o căţea. N-ai prins încă mişcarea, puştime, şi omul dă pe din afară cînd fierbe, nu numai laptele.

Întorcîndu-mă din pădure, m-am aşezat în faţa morii ca să mă gîndesc la nişte treburi grave. Aşa numisem eu pentru Veronca momentele cînd priveam o insectă care îmi trecea peste mînă, sau plutirea îndepărtată a vindereilor. Mucoasa trebăluia agitată în jurul cazanului şi a ligheanului, ca să mă convingă de inutilitatea relaţiei cu Ágnes. Poalele fustiţei şi le prinsese în brîu, ca spălătoresele. Cînd m-am uitat la genunchii ei de copil, deja în formare, îşi lăsă ruşinată poalele în jos. Parcă şi sînişorii i s-ar fi dezvoltat niţeluş, de cînd mă întorsesem acasă, poate nici nu mai încăpeau în gura strîmtă a paharului.

— Vedeţi, — se lăudă de lîngă cazan —, pun eu şi singură toate la punct, nu-i nevoie de fata morarului...

— Văd. Eşti un gîndac viclean. I-am întins pipa englezească. Pune oleacă de jar, mucoaso.

Îi plăcea să-mi pună jăratec în pipă.

— Şi dacă tot veni vorba — am întrebat-o —, ce te tot uiţi tu în cărţile mele?

Se înroşi şi prinse să frece de zor cu săpunul. Cică se uită dracu' la ele. Citeşte... E drept, nu prea pricepe mare lucru. Dar m-a văzut că mă tot vîr în ele, era curoasă să vadă şi ea ce-o fi într-însele...

Bătrîna preoteasă făcu o plîngere împotriva caprei. Îi trimisei vorbă că e mai bine să renunţe la ea, are taică-meu niscaiva remuneraţii prin sat, i le ofer pe alea cu plăcere, în locul caprei.

În mine mişunau o sută de şerpi, în vinele mele era ditai trepidaţia, o doream grozav pe Ágnes. Natura îmi încălzea teribil cazanele, manometrul arăta presiune maximă. Probabil că după opinia preotesei celei grase e o mîrşăvie să vorbeşti astfel despre instinctele de întemeiere a familiei, dar mie mi se părea că şi natura se lipseşte de orice fel de iambi şi rime pe care regulile sociale le prescriu pentru atari ocazii. Am pornit, dar cerul s-a revărsat cu mişelie, îmi curgea apa în ceafă, a trebuit să mă întorc. La loc cu şerpii şi cu tot restul. Biciul lung al fulgerelor scotea sunete de violoncel din moară, ne zguduiam în ea ca nişte insecte într-o cutie de chibrituri. Veronca tremura de frică. Ghearele fulgerelor ciupiră în fel şi chip corzile violoncelului nostru, ceasul îşi înfăţişă de mai multe ori cucul, se făcu miezul nopţii, trebuia să renunţ la vizită. Două zile plouă fără oprire, doar într-a treia zi se însenină. Am aşteptat pînă ce s-a culcat mucoasa, m-am azvîrlit în pantalonii mei mai buni şi m-am strecurat pe fereastră, în noapte. M-am îndreptat cu paşi grăbiţi spre rîu, ca să ciocănesc cu o pietricică în ferestruica morii de apă şi, urmînd exemplul milenar al ţînţarilor, broaştelor, pitulicilor, oamenilor şi al altor vieţuitoare minate de un scop similar, să aduc şi eu o jertfă la ceremonia plină de mistere a unirii.

Cu alt prilej mi-am luat tălpăşiţa prin orificiul din talpa morii. Nu-mi reuşeau întotdeauna atît de uşor aceste escapade nocturne. De multe ori trebuia să inventez vreun vicleşug ca să învinge opoziţia. Mă prefăceam, ca florile, şi mă tîram spre ţel conform unor planuri sinuoase, ca rădăcinile spre umezeală. Cînd ajun-

geam acasă, de obicei se lumina de ziuă. De departe vîjîia apa stăvilarului, licuricii îşi stingeau opaiţele. Dinspre munţi trecea prin vale un vînticel subţire. Era răcoare, ţînţarii îşi încălzeau membrele amorţite, retrase în pîlnia galbenă a florilor, dar la marginea cîmpului de floarea soarelui începeau deja să simtă răsăritul, cu faţa deschisă se răsucea spre cerul alburiu. O dată, Veronca mă aşteptă dîrdîind acolo, în faţa morii, pe banca de piatră. Parcă i-ar fi schimbat cineva ochii, nu erau albaştri ca florile de nu-mă-uita, ci mici, întunecaţi şi sălbatici, ca boabele de sînger.

— Zi acu' o minciună dacă poţi — i-am spus zîmbind de după pipă. M-ai urmărit.

Glasul glumeţ n-a indus-o în eroare, simţea că încerc să mă stăpînesc. M-a privit palidă, apoi a zvîcnit din cap îngrozită.

— Am auzit umblînd pe cineva în pod, miorlăi ea scuzîndu-se şi cu o frămîntare inconştientă îşi smotoci poalele şorţului.

— Nişte hoţi, nu? — glumii, şi îi apăsai degetul pe nas. Moale — constatai lucid. Ai minţit, mucoaso.

Credea în faptul că nasul omului dă de gol minciunile. Mai credea şi că urmarea minciunii este desconsiderarea. Era un gîndăcel prostuţ, alerga cu un crez naiv prin hăţişul existenţei. Peste pupile i se aşternu umezeala, îşi îngropă încăpăţînată unghiile în palmele micuţe.

— Acum mă trimiteţi acasă? — mă întrebă în şoaptă.

Cum mă uitam la codiţele ei împletite cu panglici, la căpşorul ei trist, pămîntiu, la lupta ei inutilă cu sentimente necunoscute şi rele, îmi dispăru toată supărarea. O prinsei de ceafă şi devenii deodată blînd:

— Ei, o să mă uit eu ce fel de hoţi îşi fac de cap prin podul nostru. Adu încoace puşca.

Mă urcai în pod, fără convingere, mă prefăcui că cercetez, în timp ce Veronca, jos, la picioarele scării, se ruga probabil ca bunul Dumnezeu, protectorul fetiţelor ajunse la ananghie, să creeze iute acolo, în pod, un hoţ sau măcar o jumătate de hoţ.

15

VARĂ

Eram vîrîţi pînă la brîu în vară. Jos, în valea Mureşului, totul devenise galben. Vrăbiile şi celelalte păsările mîncaseră pe săturate la praznicul cîmpului. După Petru şi Pavel oamenii începuseră să radă parcelele de grîu. Dacă mă uitam cu binoclul la secerători — să fi fost ca la vreo cinci kilometri — vedeam şi sclipirile secerilor şi coaselor. Dinspre brazdele secerate vîntul aducea fărîme din zgomotul şerpuitor al unei batoze. Erau pămînturi bune, credincioase, rodeau cum scrie în Biblie, cu o îmbelşugare tîmpă. Pămîntul nostru era mai vitreg, prefera să ne dea doar porumb. Porumb şi sărăcie. Bătrînul preot era de părere că ambele sînt dăruite de cer. În schimb, cizmarul, care, de cîte ori trecea prin faţa morii, lăsa în urma sa o ploaie de aforisme şi de bacili Koch, era de părere că sărăcia şi oftica erau produsele economiei capitaliste şi nicidecum daruri cereşti. Făcurăm rost de nişte bănuţi — după-amiezele Veronca vindea porumb fiert la băi —, îmi dusei pantofii la reparat. Ascultam expunerile cizmarului, în timp ce mă uitam la cutiile de sardele, care conţineau cuie, ţinte, capse de şireturi şi pap. Îmi propovăduia tuşind idealul, drepturile egale şi naţionalizarea mijloacelor de producţie. Asta din urmă n-o pricepea nici el prea bine, dar mi-o expunea, ca un gramofon răguşit. I s-a dus pe copcă arcul — mă gîndii eu şi continuai să-l ascult încuviinţînd cu multă convingere. Zicea că sînt om învăţat, am scormonit prin multe cărţi, să-i spun eu dacă nu are dreptate? Ce e drept, e drept, am scormonit

prin multe volume, cum scurmă şi porcul prin gunoaie multe pentru cîteva boabe de cireşe. Azi nu mai ştiu ce-am căutat prin ele cu atîta credinţă şi elan, boabele de cireaşă ale frumuseţii sau ale dreptăţii, nu mai ţin minte. Ştiu că într-o bună zi nasul meu s-a, săturat de atîta căutat şi azi, chiar dacă aş găsi boabele căutate, ceea ce nu-mi vine să cred, dinţii mei s-au cam tocit, nu aş mai ronţăi delicatesele rare cu grohăituri atît de vesele. De altminteri, la întrebarea cizmarului am răspuns că eu unul sînt, din toată inima şi din tot stomacul, de partea sărăcimii şi găsesc că la masa celor graşi praznicul e mult prea mare şi că ar cam fi timpul să asculte niţel şi ce latră cîinii flămînzi.

— Omenirea ar trebui să se unească — propuse cizmarul, după ce reuşi să ciocănească din monstrul cu fălci despicate nişte pantofi de purtat —, ar trebui să se unească oamenii cu bun simţ, domnule Felméri. Altfel n-o să fie lumea asta bici niciodată...

— Lumea asta nici nu vrea să fie bici — i-am atras atenţia cizmarului care tuşea din ce în ce mai tare, şi credea din ce în ce mai puţin în succesul apropiat al luptei de clasă.

Îşi imagina, desigur, unirea omenirii ca pe o horă, în care toate clasele, partidele, popoarele, se prind într-un cerc uriaş, polinezienii, francezii, paria hindusă, nababul, lustragiul, suedezii, bancherii, consilierul adinterim, cizmarul, plutaşii, cu toţii într-o splendidă împletire.

— Este exclus, cu desăvîrşire exclus ca treaba, asta să mai dureze mult — zise despre prezent, ca despre o situaţie socială imposibilă. Copiii mei sînt anemici şi umblă în zdrenţe, mai tuşesc şi eu oleacă — adăugă şi tuşi din rărunchi —, şi sînt mulţi ca mine, milioane, multe milioane şi de aceea vă spun, asta nu mai poate continua, domnule Felméri, cu toţi am venit pe lume despuiaţi, trebuie să recunoască şi cei mari, şi cei bogaţi, că sîntem cu toţii la fel...

Cizmarii sînt cei mai optimişti prezicători, poeţii visători ai acestei lumi bolnave, buhăite. Ei îşi întemeiază încă dreptul la jumătatea de kil de pîine pe zi pe

despuierea egală şi dreptul la viaţă, pe recunoaşterea bogaţilor. Trebuie păstraţi cîţiva din aceşti cizmari cu sufletul nevinovat, de sămînţă pentru ca optimismul — dacă perspectivele negre legate de progres se împlinesc anapoda — să nu dispară definitiv de pe suprafaţa pămîntului.

I-am dat cizmarului bani, iar după-amiază i-am mai dus două perechi de gîşte — ultimele mele gîşte —, pentru că mi-a pus atît de frumos pingelele. Cei patru copii încinseră o învîrtită zgomotoasă în jurul păsărilor speriate, se şi luară la bătaie, unul fugi şi se cocoţă în dud şi îndată căzu de acolo. Veţi primi fiecare din ele — îşi încuraja tatăl copiii care se văicăreau. „Ele” erau, fireşte, gîştele. Copilul picat din pom urla mai departe, fapt pentru care avea şi oarecari motive, fiindcă, după cum mi-a explicat a doua zi Eberlein, i-a crăpat fluierul piciorului. L-am întrebat pe medic ce părere are despre cizmar. A dat din mînă.

— Şi bacilii ăştia Koch, ce fiinţe abjecte — am dat din cap —, se cuibăresc tocmai în plămînii unui cizmar atît de prăpădit...

Sîntem aidoma cîinilor. Dacă vedem pe drum un hoit călcat, îl adulmecăm puţin din mers, buldozerul a trecut iar peste unul din noi, îl mirosim scurt, în colţul străzii ne săltăm piciorul din spate, apoi ne continuăm drumurile urgente. Pînă să ies din sat, mirosul de descompunere mi se risipise din nări, îmi vedeam iar de treabă mulţumit.

În dosul morii, pe pajiştea moale, deasă, după-amiezile se lăsau cu somnuri straşnice. M-am întins acolo şi am uitat cu desăvîrşire de cizmar. Prin frunzele uscate, fierbinţi, scrijelau gîndaci, gîze mici se grăbeau la treburile lor; pe pereţii vechiului grajd muşte albastre ca oţelul se încălzeau la soare, iar pe grămada de găinaţ străluceau muşte aurii. Le ascultam moleşit. Deasupra capului meu se rotea un şorecar. Din faţă, dinspre stăvilar ţipete puternice se înfigeau în linişte, ca nişte răngi reci. Era Veronca, care se vîra de cîte cincisprezece ori pe zi în pîrîu să se scalde, de nici nu mai ştiam care-i mucoasa şi care-i raţa. Capra veghea pe mal, ca s-o alunge pe Veronca, dacă ar vrea cumva să

iasă din apă. Probabil, îşi imagina că-i o pedeapsă să stai în apă. De aici se iscau ţipete, zbenguieli uriaşe. Deasupra mea se adunase un roi de ţînţari; mi-am aprins pipa. Îmi plăcea moleşeala asta. Nu mă înmuia numai căldura, ci şi cerul, norii care atîrnau în înălţime cale de zece mii de paşi, universul albastru, proporţiile, gîndurile, micimea mea. De cîte ori priveam aceste înălţimi, mă simţeam o neglijabilă fracţie zecimală. Bătrînul sturz cocheta pe pervazul ferestrei cu o femelă tînără, care venea după-amiezile din pădure să-i facă vizite. Stăteau de vorbă fluierînd, bătrînul de pe pervazul ferestrei, femela de pe o tufă din apropiere. Pisica se căţăra pe pervaz să vadă cui îi face curte bătrînul. Se certară din pricina asta, sturzul o ciupi pe pisică de o ureche, iar pisica îi trase rapid două labe curtezanului boşorog, după care se despărţiră şi eu mă putui lăsa pradă somnului. Şi pîrîul se strecura adormit în moara răcoroasă. Am visat că intrasem, împreună cu Miss Mabel şi cu fata lui Dukics, într-un afiş, care înfăţişa un lot nesfîrşit de varză, care purta lateral o tăbliţă cu numele negustorului de seminţe, pe fundal un soare galben-ocru şi un orizont de verze care se pierdeau în ceaţă. Ne-am plimbat multă vreme printre verze şi eu eram de părere că ar fi trebuit să se amestece în soare şi puţin portocaliu. Miss Mabel îşi ridică ciorapii şi făcu semn cu mîna s-o luăm spre dreapta, căci pe acolo este Birmingham. Aici, în stînga, explica ea, e Piccadilly Circus. Fata lui Dukics aprinse o ţigară, azvîrli uşurel chibritul spre mine şi mă întrebă dacă mi se întîmplă să fiu şi în societatea unor femei distinse? Dacă da, ar fi cazul să ştiu că nu se cuvine să insulţi doamnele. În ultimă instanţă — adăugă ea apoi, fără nici un fel de legătură logică, cocoşul leghorn tot dumneata l-ai ucis. Eu n-am zis nimic, m-am mirat foarte tare de atîtea prostii cîte mi se pot întîmpla şi nu i-am spus că găsesc intriga ţesută spre a fi dat afară de la „Ţigle şi Drene” un lucru josnic. Miss Mabel ne aduse la cunoştinţă că după grămada aia mare de varză tocată trebuie să cotim şi că de acolo se şi vede Birmingham. Am şi cotit după grămada de varză tocată, dar înainte de a apuca

să văd Birminghamul, Veronca m-a scuturat de umăr şi mi-a strigat în ureche:

— Mereu dormiţi şi pufăiţi din pipă. Sculaţi-vă, că ne-au adus doi saci de grîu.

— Le-ai mulţumit? — am întrebat-o, ridicîndu-mă.

— Ce vorbiţi, i-au adus la măcinat.

— La măcinat? Dar ce sînt eu, morar?

Mucoasa era de părere că aş putea totuşi să macin grîul, nu mi-ar cădea inelul de aur din deget. Sacii i-a şi dus la coş. Pe seară, vom avea şi noi nişte pîine caldă.

M-am uitat la ea. Iar ea s-a uitat în ochii mei, liniştită, cuminte. I-am făcut semn să ridice stăvilarul. Un măgăruş flocos adusese în spinare rodul treierişului de săptămîna, trecută. Placa de închidere se înţepenise zdravăn în canaturile stăvilarului, Veronca gîfîi mult, dar nu reuşi s-o scoată. Ţăranul ridică problema vămii, zicînd că speră să fie mai mică decît în toamna trecută. Vama — îi spusei eu — rămîne cît era şi la taică-meu. Îţi convine?

Se tocmi. Eu îi făcui semn că nu are rost să ne tocmim.

— Apoi, domnişorule, te pricepi la măcinat? — întrebă ţăranul.

Dacă mă pricep? Din vremea cînd umblam în scutece măcinam mai bine decît toate morile cu aburi. După puţină scărpinare în ceafă şi cîrîială,, omul se decise să-mi lase grîul la măcinat. M-am dus la stăvilar, am ridicat închizătorul, apa bufni vîjîind, roata gemu din încheieturi şi piatra se urni. Veronca stătea jos, sub coş şi băga cu o lopată în sac făina care se scurgea. Toba bolborosea veselă şi rîndunelele se învîrteau speriate printre grinzi. Din făina pe care am cîştigat-o cu primul măcinat, Veronca frămîntă iute pîinea, o băgarăm repede în cuptor, aşezarăm sub ea nişte foi de varză şi seara mîncarăm deja propria noastră pîine. Pe spatele ei se vedeau impregnate vinişoarele foilor de varză, şi gustul i-l străbătuse zdravăn mirosul lor, stăteam în faţa morii cu mutre tîmpe, pe jos cu felinarul de vînt învelit în băşică, clefăiam zgomotos şi eram tare mulţumiţi.

În săptămîna următoare veniră şi de ici, şi de colo oamenii cu grîul nou. Pînă sîmbătă, jumate din comună era acolo, în curte. Coborî şi preotul cel tînăr din satul de munte. Avea un săculeţ mititel, o pălărie mare de pai, ochelari mari şi pantaloni de cînepă uriaşi. Îi fătase bivoliţa, adusese pe lume o viţea şi asta îl făcea voios nevoie mare.

— Tînărul Felméri face o faptă creştinească — mă presără Ferenc cu o mică cuvîntare sfinţită, şi le făcu cu ochiul celor din jur.

— Ar trebui să-şi dea mîna cu morarul de jos — se mironosi o femeiuşcă tînără, făcînd aluzie la drumurile dese pe care le fac spre moara de pe Mureş, care ar putea să mă unească într-un fel cu bătrînul.

La despărţire, tînărul preot îmi strînse mîna cu toată prietenia.

— Mă bucur că te-ai apucat de treabă. Se pare că noi, toţi, cu încetul ne întoarcem la pămînt. Vezi, am să uit şi eu azi, mîine, că am fost cîndva la Londra... Iar în ceea ce o priveşte pe fetişcană — adăugă el uitîndu-se lung la Veronca — cred că e de prisos să-ţi mai spun ceva.

I-am povestit că preoteasa cea grasă nu s-a putut abţine să n-o ia la întrebări pe Veronca. Iar zilele trecute bătrînul preot m-a prins în sat, spunîndu-mi că nevesti-si îi e teamă să nu intru în păcat.

— Poate sforăi liniştită domnia sa — i-am răspuns bătrînului —, ar purcede la o faptă mai sfîntă dacă, în loc de a-şi risipi gîndurile pe moravurile mele, s-ar ocupa niţel de cei patru copii cu bube-n cap ai cizmarului.

Bătrînul preot era de părere că cizmarul umple satul cu gunoiul a tot felul de inepţii antireligioase şi antisociale. Aceşti preoţi blajini cred că Dumnezeu e în pericol dacă un cizmar bîlbîit azvîrle în direcţia lui cîteva teorii.

— Pe Dumnezeu nu-l supără nici grenadele de mînă, darămite cîteva biete baloane de săpun, i-am atras atenţia bătrînului preot.

Au venit şi fete, femei tinere, cu şolduri legănate, rîzînd, să-l încerce pe tînărul morar, care a îmbrăcat

pantalonii vechi ai lui taică-său. Aduceau şi de măcinat şi le plăcea că atunci cînd le ajutam să dea jos sacul de pe cap, sau de pe umeri, îmi hoinăreau puţin mîinile pe ele. Fetele se înroşeau şi îmi dădeau mîna la o parte, femeile în schimb găseau că le acord prea puţine mîngîieri. Asudam sănătos şi se uitau cu drag în ochii mei, cînd, pe scara de lemn care scîrţîia într-o parte şi alta, trupul meu se atingea de al lor. Măcinam grîul proaspăt, de-abia prididea să-mi iasă transpiraţia prin pori. Şi Veronca lucra cu sîrg. Ferenc unsese a doua roată şi o pusese la punct, de bine, de rău, pe a treia, şi se zguduia sub noi scîndura, trepida întreaga moară. Vama de pe urma sacilor o încasa Veronca, şi era cu ochii la tot ce se întîmpla.

Femeile începură să cînte, cîte-un flăcău bătea ritmul din călcîie, de undeva apăru şi nişte vin, şi se umplu moara de chef jucăuş. Puteam să facem şi o serbare cîmpenească. Dintre tufe, ca buruienile, apărură şi doi ţigănuşi nespălaţi, şi, la sunetul miorlăit al celor două viori, îmi rotii niţel clientela feminină. Capra, care nu ştia de ce tot salt cu atîta turbare în jurul acestor fuste străine, se vîrî între dansatori şi se uita uluită cum ne îmbrăţişăm, ne strîngem în braţe cu atîtea fete şi femei focoase. Perechea mea, glumeaţă, o călcă pe un picior, iar atunci Kati se repezi la ea şi îi făcu vînt, de-o scăpai din braţe.

— Mînca-ţi-aş capra! — strigară cu bucurie cei din jur.

Zbenghi se încălzi şi el şi, schelălăind vesel, se azvîrli să prindă poalele fustelor care se învîrteau pe lîngă el.

Aşa merse cam tot timpul, nu aveam timp să mă urc în arţar. Pînă-n seară, mă dobora din picioare căratul sacilor şi zbenguiala multă: toată lumea se grăbea să înfulece pîinea cea nouă, seara continuam treaba la lumina luminărilor. Era o recoltă bună, oamenii îşi cărau acasă mulţumiţi săcuşorii cu făină, şi nu mă credeau cînd le spuneam că există domni cu stomacuri de şarpe, care mănîncă pîinea numai ca sandviş sau pesmet, nu se aşază niciodată în pragul casei cu briceagul în mînă, să taie din ea pătrăţele odată cu slănina. Pîinea este

lirică numai pentru omul sărac, pentru cel bogat este doar o piesă populară sau o dramă muncitorească.

Zburdălniciile nocturne cu Ágnes se întrerupseră. Şi la ei roţile cîrîiau pînă seara tîrziu. Mă întindeam în cuşca mea: o dată mi-am lăsat şi lampa aprinsă, m-am culcat îmbrăcat, biruit îndată de somn. Dimineaţa, cînd m-am trezit, nu aveam pe mine nici pantalonii, nici cămaşa de lucru, nici ciorapii. Veronca mi le scosese şi mă şi acoperise cu multă grijă.

— A trimis vorbă tata, îmi spuse într-o seară, încet. Vrea să mă ducă acasă...

Am schimbat grîul pe bani şi cîţi am avut i-am dat Veroncăi, în contul lefilor ei din urmă, ca să-i trimită acasă lui taică-său.

Ploile aduceau dinspre brazii îndepărtaţi miros de răşină. Soarele pîrjolea puternic spinarea căprioarelor, coborau ziua în amiaza mare la pîrîu, astfel că puteam să văd şi cu ochiul liber bumbii negri ai botişoarelor lor. Deşertam gîfîind sacii în pîlnie. Pîinea noastră cea de toate zilele o cîştigam cu sudoarea frunţii, dar mai ales a spinării. Făina îmi acoperi nu numai ghetele şi urechile, dar, cu încetul, şi gîndurile orăşeneşti. Omul este un animal biped care uită repede. Prăpădita mea pînză de păianjen mi-o întinsesem acum în acest colţ micuţ al lumii, şi abia dacă mă mai gîndeam la celelalte colţuri părăsite. Făina m-a umplut de brumă, pădurea m-a înconjurat, în grinzi sfîrîiau gîndacii, ascultam zgomotele insectelor, îmi fumam pipa şi făceam schimb de sentimente cu prepeliţa, cu sturzul, cu jderul, cu capra, cu cîinele. Veronca era o păpădie în cîmpul meu, dădea nişte flori zîmbitoare, se albea ca o bonetă şi pleca apoi în zbor cu vîntul. Dar peste trei zile era iar acolo, şi surîdea altă floare de păpădie în cîmpul meu. Şi prepeliţa se obişnui cu mine, mi se urca în cap, în părul meu încîlcit, şi din acest cuib asculta recitalurile mele de muzicuţă. Uneori încerca să mă imite, dar sturzul era invidios, şi acoperea cu cîntul lui ariile mititele. Jderul îl privea nevinovat, dar cu un interes uriaş.

— Să nu le faci nimic rău — îi spusei jderului şi îi răsucii mustaţa mîndră —, poate că problemele pămînteşti se pot rezolva şi fără crime...

Eram un pacifist molatic, nu-mi plăcea sîngele în nici un fel şi nu-mi făcea nici o bucurie gîndul că există cazuri speciale cînd devine un merit faptul că îi ucizi pe alţii.

La cvartet mă gîndeam din ce în ce mai rar. Ar fi fost cazul să expediez cîteva rînduri de condoleanţe şi doamnei Bogdan, pentru că pe beţivanul de Bogdan l-a înghiţit şi l-a luat delirium tremens-ul. Nici englezoaica — „rhog una djem, Missis Rideili" — nu prea îmi dădea tîrcoale prin gînduri. Omul e absorbit de mediul său, ca o pată mare de cerneală de sugativă. Bruma albă mi-a acoperit nu numai urechile şi sprîncenele, dar şi gîtul, pieptul; se întîmpla ca Ágnes să mă scuture de făină, cum şterge o gospodină pedantă un elefant de bronz. De cîteva ori a trebuit să fug la întîlnire fără a mai fi avut răgazul să plonjez în pîrîu! Pe bărbie îmi apăruse o barbă scurtă şi moale şi semănăm teribil cu bunicul meu, cu tatăl maică-mi, mort de tînăr, pe care îl chema tot Kázmér şi care fusese scrib la arhiva orăşenească. Toate aceste mutre teşite care îşi fac de cap aici, pe pămînt, nu sînt invenţii noi, au mai existat aidoma în urmă cu o sută, sau o mie de ani, după cum, desigur, am mai existat şi eu.

Dacă zăream între crengile tufelor un şarpe mort, sau o rădaşcă călcată în picioare sau un liliac lovit, constatam cu satisfacţie că nu eu fusesem cel călcat în picioare, cel omorît, cel lovit. E şi asta ceva, dacă stai să te gîndeşti că pe pămînt trăiesc, într-o luptă necurmată, două miliarde de oameni, trei sute de mii de feluri de gîndaci — fără a mai socoti muştele şi ţînţarii —, şi cîteva miliarde de alte fiinţe, care vor, toate, să mănînce, să se înmulţească şi, ca atare, vor să omoare...

„Ei, bătrîne Spornyák János, iubitul meu profesor de matematică, cum ziceai că e povestea cu teoria sinusului? — făceam pe nebunul, asudînd lîngă pietre. Cum rămîne cu scatoalca pe care mi-ai tras-o odată, în numele geometriei descriptive? Şi dumneavoastră, Creion Hardmuth Numărul Doi Ascuţit Ireproşabil, ieşiţi vă rog din Fabrica de drene şi uitaţi-vă oleacă încoace. Vezi, bătrînelule, nu trebuie să cotcodăceşti atît de alarmat, omul poate trăi şi dacă nu are creionul perfect ascuţit.

Ce-i trebuie omului, ca să tacă din gură şi să fumeze din pipă? Puţină pîine, cîteva bucăţele de cîrnat şi o porţioară de soare, care să-i încălzească uneori burta. Merită să înghiţi un munte de păsat împuţit pentru ca la sfîrşit să te aşeze într-un sicriu mai elegant? În ceea ce mă priveşte, salutări respectuoase tuturor mîncătorilor de păsat.”

Eram un gîndăcel singuratic, tip-top, alergam prin frunziş, îmi curăţăm fără griji lăbuţele într-o pată de soare şi nu prea-mi băteam capul cu marile porcării care se tot petreceau prin lumea mare. Uneori, cînd mă abăteam pe la băi, aruncam o privire în ziare, dar, fiindcă vedeam că prin marele canal toate se scurg exact la fel ca înainte, nu prea mă adînceam în lectură. Zgomote mari pentru lucruri mărunte. Bărbierul, o pară uscată cu faţa buboasă, care scotea şi dinţi, — buni şi răi, la întîmplare —, ofta adînc în timp ce mă tundea.

— Şi dumneata? — l-am întrebat. Şi cizmarul oftează într-una.

— Meseriaşilor le merge prost, îmi comunică bărbierul.

— Fireşte, ai vrea pedichiură, manichiură şi ondulaţiuni electrice, nu?

Nici un cizmar de ţară, bărbier de ţară sau morar de ţară n-a devenit încă Pierpont Morgan. Sînt oameni care îşi aleg cariera de sărac...

Bărbierul m-a întrebat dacă este adevărat că în Rusia bărbierii sînt plătiţi de stat şi că sînt bărbieri care au leafa cît a unui preşedinte de tribunal?

— Poate — i-am spus —, am să-i întreb pe prietenii mei, pe Mască şi pe Mîrţoagă, amîndoi au fost prin Rusia.

— Ce-o să fie, domnule, cu lumea asta? — întrebă apoi bărbierul fără nici un fel de legătură.

Nici la asta n-am putut să-i dau un răspuns satisfăcător, fiindcă eram tare neumblat prin hăţişul de minciuni ale bătrînilor flăcăi — politicieni şi diplomaţi.

— Oamenii mărunţi au burţile goale — îi zisei în loc de răspuns, cu acel glas înţelept cu care, în asemenea frizerii, sînt comentaţi cei mari —, iar marii tîlhari au capetele goale... De aici, toate porcăriile.

Bărbierul se opri din ţăcănitul foarfecelui, rămase pe gînduri, dar nu prea înţelese ce-am vrut să spun. Cînd se întoarse spre mine, capul lui de pară era mai uscat ca de obicei. Atunci îmi dădui seama că nici eu nu prea puteam pricepe marea mea înţelepciune. Îmi plăcea să azvîrl aşa, cu ambele mîini, ouăle înţelepciunii mele, ca jonglerii, astfel ca oul din mîna dreaptă să sară în stînga, iar cel din stînga în dreapta. Dar nu eram prea iscusit, ouăle îmi cădeau uneori din mînă şi cînd se lăţeau pe jos îmi dădeam seama că jonglasem cu ouă clocite.

În fiecare zi, dinspre băi veneau cîţiva inşi în plimbare să miroase pădurea şi să vadă veveriţe. Trebuia să treacă prin faţa morii, aşa că îşi băgau naşul şi pe-acolo. În sită, în cîrpe calde şi vată, ţineam cîţiva puişori abia ieşiţi din găoace; numărul ăsta avea cel mai mult succes. Era de efect şi apariţia prepeliţei cu aripa frîntă, care la chemarea mea venea şi mi se aşeza pe umăr. Jderul, dacă era bine dispus, se urca pe spinarea caprei şi de acolo, printre picioarele lui Kati, se strecura sus pe grinzi, în timp ce sturzul îşi executa duetul învrăjbit cu pisica. Eu eram ultimul număr din program, dacă eram apăsat cu degetul pe burtă, spuneam cuvinte franţuzeşti... N-o spun ca să mă laud, dar vizitatorii găseau asta deosebit de amuzant. Dacă aş fi avut o despicătură în spate — ca purceii de lut — pentru monede, ar fi aruncat desigur mulţi bani în mine, ca să repet numărul meu de atracţie. Popularitatea mea se întrecea cu a celui mai frecventat om-şarpe sau uriaş. Odată trecu pe acolo şi partenera mea de dans cu bustul bogat, însoţită de un cavaler prăpădit. Nu intrară imediat, mai întîi o luară spre pădure într-un menuet lent. Fetele astea corpolente suportă mai greu nevinovăţia, se agaţă de prilejul primei excursii. Pînă să se întoarcă, pe poarta morii era deja aninată plăcuţa:

PRIMESC NUMAI ÎN PROBLEME DE MĂCINAT

Cavalerul prăpădit a dat cu ochii de liliacul pe care argatul lui taică-meu îl prinsese, din superstiţie, de grinda

porţii şi începu să flecărească despre diverse obiceiuri populare. Lucrul avea aspect ştiinţific, fata pieptoasă era să leşine sub greutatea unei asemenea competenţe. Fir-ar să fie, — mă gîndeam —, cum se uită la el. Deci asta e dragostea. N-am fost încă niciodată într-o asemenea situaţie. Shakespeare are dreptate în privinţa minunatelor urechi de măgar. Urechile de măgar în avantaj! Dacă Kati ar avea minte, — mă gîndeam —, ar apărea acum din pădure. Îi plăceau ţintele astea bogate şi elastice. La timp m-am rugat, era deja acolo la podeţ, a observat-o pe vizitatoarea noastră cu fundamentul bogat şi cu o mişcare fulgerătoare se repezi cu capul în ţinta care se mişca melancolică.

— Nimerit! — i-am spus lui Kati cu admiraţie.

A fost o lovitură foarte frumoasă, femeia şi cavalerul fugeau cît îi ţineau picioarele.

— Capra dumitale face parale multe, zise Ferenc, care tocmai trecea pe acolo.

Era de faţă şi cantorul cu alţi doi săteni, rîdeau hohotind de atîta veselie. Sătenii observară plăcuţa.

— Păcat că nu poţi fi deranjat decît în probleme de măcinat, zise unul, scărpinîndu-şi capul plin de griji. Fiindcă ei veniseră să mă aleagă mitropolit.

— Se poate, am încuviinţat cu mărinime.

Rîseră, apoi trecură la afaceri. Ziceau că morarul de jos a redus vama, şi speră că eu voi cere şi mai puţin.

Luai în mînă mătura, fluierînd, ca să curăţ balega de cal, adunaţă. Mă prefăcui că n-am auzit ce au spus. Mintea săteanului e răsucită ca un tirbuşon. Credeau că sînt doar un morar amator şi că îşi pot exersa tirbuşonul pe mine. Aveam oleacă de slănină, nişte făină şi în cutia de trabucuri, niscaiva bani, nu mă interesa, deci dacă o macină, căruţa aia de grîu, la mine sau la morarul bătrîn. Am luat toporul să întăresc penele vîrîte în roata morii. Cînd am isprăvit, i-am găsit dînd jos singuri sacii din căruţă.

16

SCADE LUMINA. VERONCA AR VREA SĂ FIE SPĂLĂTOREASĂ

Murele negre se priveau împlinite şi nerăbdătoare în oglinda spartă a pîrîului şi brînduşa de toamnă se legăna deja violetă pe cîmpii. Căderea frunzelor nu este o elegie de toamnă, explica Eberlein, ci este o măsură pentru a împiedica consumul inutil de apă. Pomii îşi aruncă crengile ale căror frunze, în timpul iernii, i-ar consuma cantitatea scăzută de apă.

Dovlecii şi castraveţii se perpeleau galbeni printre rădăcinile oloage de porumb. Şi măzărichea de cîmp îşi scuipase de mult seminţele. Jos, lîngă sat, de-a lungul bălţii s-a strîns grămadă cînepa la uscat, ca nişte mici turnuri Eiffel care duhneau cumplit.

— O duc pe Kati la fierar, am anunţat-o pe Veronca.

Era de-abia septembrie, dar pe Kati o şi apucaseră căldurile. Măcăia mult, dădea din coadă şi nu-şi găsea nicăieri locul. Fierarul avea un ţap, căzusem de acord să-l împerechem cu Kati. O apucase dragostea, turbase de tot. L-a pus pe fugă şi pe doctorul Eberlein, care, în ziua aceea, îşi rătăcise pe undeva ochelarii şi confundase capra cu un taur furios.

De zile întregi se legăna pe bac fusta roşie a lui Ágnes. De mult nu mai fusesem pe acolo, poate chiar de mai bine de două săptămîni. Seara, în timp ce aşteptam, citind, ca pe Veronca s-o doboare somnul şi eu să pot evada în linişte din moară, mi se închideau şi mie ochii şi dimineaţa nu o dată mă trezeam că vela roşie degeaba fusese bătută de vînt. Veronca simţise că după culcare o iau la sănătoasa.

— Ar trebui să te duci pînă la Ferenc — i-am zis într-o seară —, să vină să cureţe coşul.

De-abia că a plecat, m-am aruncat degrabă în pîrîu, m-am pieptănat, m-am ferchezuit de toată frumuseţea, am pus cheia morii la locul ştiut şi pe-aici ţi-e drumul!

Pe stejari se căţărase viţa sălbatică, salcîmii îngălbeneau. Ai rămas aici, frăţioare. Te-ai culcat în mocirla călduţă a unui gînd plăcut, dar iresponsabil, ca un bivoi în băltoacă şi te-ai adîncit în ea pînă la gît. „Ce-ţi trebuie pentru viaţă? Puţină pîine, cîteva bucăţele de cîrnat şi o porţioară de soare care să-i încălzească omului burta." Ceva nu cadra aici. Cîrnatul îl aveam, în cămară atîrnau două şiruri de cîrnat uscat, aveam şi pîine şi soare şi, totuşi, cum mă uitam la frunzele de salcîm care cădeau încet, la roadele zburătoare ale paltinului, mi-aş fi luat şi eu zborul cu mare plăcere. Direcţia: lumea largă.

Podeţul, care era compus doar din două grinzi puse alături, îl furase cineva. I se şi vedeau urmele în iarbă. Dacă mă întorc la moară şi trec pe acolo podul — mă gîndeam —, pe Veronca o găsesc deja acasă. Să săr peste rîul lat de trei metri, — nu era o idee prea tentantă, în general, cu apele nu eram în relaţii prea bune. O dată, în copilărie, stăteam pe stăvilar şi mă uitam cum face taică-meu o copcă în gheaţă. Nici azi nu ştiu cum am căzut în ea. Apa începuse să mă tragă sub gheaţă, taică-meu m-a tras înapoi cu coada toporului. Iar altă dată s-a răsturnat cu mine o barcă pe lac, de era să mă înece sub ea. A treia poveste a fost cea mai deocheată. Ne jucam în Mureş, pe lîngă Alba Iulia, cu fetele, ne aplecam deasupra apei să ascultăm ce minuni se petrec dincolo, pe celălalt mal. Nici n-am observat, m-a furat apa şi m-a dat pe mîinile unui vîrtej care se purta tare urît. Mi-era ruşine să strig, mă luptam cu forţa aia brută. Pînă ce vîrtejul s-a săturat de mine şi m-a scuipat pe mal; eram plin de atîta apă încît puteam uda cu ea o întreagă grădină de zarzavat. Şi, ca lista să fie completă, am căzut şi în Piave. S-au înecat atunci cîteva sute. Ne-a înghiţit apa — explica îndoliat caporalul nostru, judecîndu-l după doliu şi după comparaţie, un fost profesor de istorie —, ne-a nimicit ca rîul Csele pe Lajos al II-lea.

Am căutat un loc mai înalt pe mal, ca trambulină. Apoi mi-am făcut vînt şi am zburat peste pîrîu. Am alunecat puţin şi am căzut. Genunchiul mi s-a răsucit, m-am ridicat de jos gemînd şi am pornit şchiopătînd spre Ágnes, care mă aştepta deja la şirul de copaci. Am îmbrăţişat-o, apoi i-am propus să ne aşezăm pe pajişte să admirăm peisajul frumos. Obrajii ni se lipiră şi tîmpla mea bătea semnale drăgăstoase într-a ei. Ágnes îmi dădu de veste fericită că bunică-sa a plecat într-al treilea sat să-şi viziteze nora, iar taică-său, la noapte, o să doarmă în oraş. Dacă nu mă oboseşte, n-ar fi rău să petrecem toată noaptea la moară, în culcuşul ei. Grozav, am zis eu, îmi place cuvîntul ăsta — culcuş, şi îmi place şi mai mult că pot să mă întind niţel chiar în culcuşul dumitale. Şi cum am vrut să mă ridic în picioare, parcă mi-ar fi pătruns un fluierat ascuţit în genunchi. Mi-e teamă că s-a dus naibii frumoasa noapte din culcuşul dumitale, îi semnalai lui Ágnes. În cîteva minute, genunchiul mi se rotunjise frumos, ca un pepene galben. Rîdeam şi blestemam, în timp ce Ágnes trăgea jos cu îndemînare de pe piciorul lovit pantalonul şi îmi punea pe genunchi, compresă, şorţul ei înmuiat în apa rîului. Mai de mult, prin genunchiul acesta îmi trecuse un glonte de plumb: uhu, exclamai înfrigurat, cînd se lipi de el şorţul ud. Ágnes mă compătimea şi îmi mîngîia pulpa goală cu caldă compasiune.

— N-ai avut grijă, scumpule, nu trebuia să sări... Te doare rău?... Bietul picior, te doare, nu?... O să te duc eu acasă. Apucă-te bine de gîtul meu...

Nu i-am vorbit de gelozia sălbatică a Veroncăi. Ne-am ridicat, Ágnes m-a cuprins cu braţul, aproape că şi-a vîrît sub mine umărul tînăr, robust şi a preluat jumătate din greutatea mea. În corpul ei zvelt dar muşchiulos se ascundea forţă şi dragoste; după cîte un blestem mai suculent de-al meu, nici una, nici două, mă sălta şi mă căra pe sus, cît o ţinea respiraţia. Protestam zbătîndu-mă, şi cădeam amîndoi în iarbă. Rîdeam în hohote. Ágnes gîfîia fericită, iar eu o sărutam pe gură.

— Pentru că eşti atît de puternică, ziceam admirativ.

— Nu eu sînt puternică — mă corecta ea —, ci dumneata eşti slab. Slab, ca un peşte... Probabil că mănînci prea puţin...

M-a luat de mînă, m-a mîngîiat.

— Cu cîtă plăcere ţi-aş găti eu, Kázmér, zise apoi, cu un semiton mai intimidată. Supă, fasole cu costiţă afumată. Ştiu să fac şi papricaş... Îţi place?

Mi-am adus aminte că n-am întrebat-o niciodată dacă mă iubeşte. Mi-a răspuns că întreb prostii, omul îşi iubeşte iubitul.

— Ucenicul tîmplar de la băi se învîrte mult în jurul dumitale, Ágnes, am zis eu, doar ca să nu tac din gură.

Astfel am aflat că tîmplarul o ceruse de nevastă şi că taică-său i-a promis că i-o dă.

Ne-am continuat drumul. Genunchiul mă înjunghia, Ágnes mă sprijinea cu gingăşie.

— Te conduc acasă, te pun în pat... Îţi pun o compresă cu oţet pe genunchi, ai să vezi că pînă dimineaţă se dezumflă...

M-am gîndit la tîmplar şi la faptul că nu se cuvine s-o las pe Ágnes la patul meu.

— N-am nici pe dracu' — i-am zis —, de aici ajung eu acasă şi fără ajutor... Adu-mi doar un băţ, Ágnes, de aici de la marginea pădurii.

S-a împotrivit şi, depăşind obişnuita ei reţinere, începu să mă roage, dar mi-am luat grăbit rămas-bun. Şi fiindcă nu se mişca din loc, am sărit înapoi la ea într-un picior şi am strîns-o la piept.

— Eşti o fată bună, Ágnes, mă bucur că am o iubită atît de cumsecade.

Am şi sărutat-o. Era un sărut prietenesc, dorinţele mele — lupoaice tinere şi veşnic înfometate — dormeau.

Am şchiopătat singur spre casă. Veronca, m-a privit mută cu ochii cît cepele. A crezut că am călcat într-un cui ruginit. I-am spus că am sărit peste pîrîu, fiindcă un mişel a luat de acolo grinzile. Mai-mai să-i cadă ochii din cap, aşa se uita la mine, din colţul ei. Mi-a adus compresa, ca o somnambulă.

— Ei, ţi-a îngheţat gura? am întrebat-o. Nu mai ştii să vorbeşti?

N-am putut să o fac să vorbească. A doua zi mi-am adus aminte că trebuie s-o duc pe Kati la fierar, ne-am înţeles doar. Mîine fierarul îşi duce ţapul la tîrg şi Kati rămîne de căruţă. Piciorul mi se umfla cu încăpăţînare, nu voia să accepte şchiopătatul pînă în sat.

— Eu — zise Veronca —, pot eu s-o duc pînă la fierar.

Dădui din cap:

— Asta nu-i o treabă pentru tine.

Îşi scărmăna cu încăpăţînare codiţele. Cică au avut şi ei capră. Cînd era cazul, tot ea o ducea la ţap şi pe aia. Să i-o dau pe Kati.

Mi-a pregătit ceva de mîncare şi a pornit cu capra.

— Hai, Kati, hai bestie, am auzit-o în curte, pe cînd o invita la drum.

În sat, clopotul bătu de prînz, apoi începu încet să se întunece şi Veronca tot nu se întorcea. M-am sculat să caut cheia de la magazie. În cămară m-am împiedicat de scurta Veroncăi. Căzuse din cui şi, cum am ridicat-o, am văzut într-un buzunar o jarţieră de-a mea. Era o jartieră veche, aruncată de mine. În sfîrşit, apăru şi Veronca. Capra behăia mulţumită şi îl împinse voioasă la o parte din drum pe Zbenghi, care stătea de veghe la intrarea morii.

— S-a făcut, anunţă simplu Veronca rezultatul.

Piciorul mi s-a vindecat în curînd şi am găsit de cuviinţă să-i dau de ştire şi lui Ágnes. De altfel, şi mucoasa mi-a atras atenţia.

— Podeţul e iar în regulă, domnu' Kázmér, a remarcat în timpul mesei, lingîndu-şi lingura.

Nu prea i-am înţeles amabilitatea, dar niciodată n-am fost un bun psiholog.

Pe Ágnes am găsit-o mai tăcută.

— Doar n-oi fi aşteptînd un copil? — am întrebat-o ţinînd-o în braţe.

— Nu, a răspuns ea.

Alta era treaba: taică-său o zorea să facă cununia cu tîmplarul. Nu ştiam ce se spune în cazuri dintr-astea, deci am mormăit:

— Dracu' să-i ia pe toţi tîmplarii.

A doua zi, era duminică; m-am dus la băi să văd ce mai e nou. Nu era nimic de văzut, m-am întors acasă, să modelez statuia caprei. Jderul se agita vesel sus pe coş, auzise de departe fluierul meu şi îşi ciulea caraghios urechile. În faţa morii stătea un om străin. Era tatăl Veroncăi, clopotarul. Stătea pe butuc şi mînca slănină.

— Am venit după copilă, îmi aruncă el, într-o doară.

— O iei? — îl întrebai indiferent.

Dădu din cap şi înghiţi slănina.

— O iau. Fiindcă pe de o parte copila a slăbit foarte tare, atîrnă hainele pe ea, pe de altă parte se zice că sînt un om dat naibii.

— Păi, atunci du-o, încuviinţai eu.

Ar duce-o, dacă ar fi la îndemînă. Dar n-o găseşte nicăieri. O căutase deja pretutindeni, pînă şi în pod.

Kati, capra, stătea acolo în iarba deasă a malului şi se uita spre apă. Dincolo, pe celălalt mal al apei, stătea Zbenghi, care, în schimb, se uita încoace.

— O fi pe la băi — i-am spus colopotarului —, o găseşti pe-acolo, la ringul de dans.

M-a salutat şi a pornit.

— Dacă n-o găseşti acolo — am strigat după el — atunci caut-o cu o casă mai încolo, în sat...

M-am dus la pîrîu, m-am aplecat şi, pe sub frunzele mari culcate peste apă, am apucat-o pe Veronca de codiţa udă.

— Hai afară, Veronca, am chemat-o prieteneşte. Ţi-ajunge baia asta pe ziua de azi.

Ieşi dîrdîind din pîrîu. Rochia i se lipise de pulpele slabe, băieţoase. I-am dat haina mea şi am aprins focul, să se usuce. Între timp, trăgeam cu urechea dacă nu se întoarce taică-său. Se pare că se săturase de căutat, o luase spre casa lui.

Dimineaţa, am ieşit pe cîmp. Veronca s-a dus mai departe să fărîme porumbul. Pînă după-amiază am cosit toată otava, de data asta nu pentru impozit, ci pentru iarnă, să aibe capra ce mînca. N-am căpătat împrumut nici cal, nici căruţă; cerul era acoperit de nori plumburii, mi-era teamă că se uda tot ce cosisem şi dacă vine o ploaie puternică o mătură în mocirlă. Am adunat iute

cît am putut într-o husă de pînză şi am luat-o în spinare. Începuse să tune. Pe Veronca am găsit-o pe marginea şanţului, şedea obosită, cuprinsă de frig. Nu arăta bine deloc, îl chemai pe Eberlein s-o vadă. Îi prescrise ceva.

— La ambii — zise el, de parcă aş fi ştiut că e vorba de o pneumonie. Comprese. Ştii să faci comprese?

Veronca trecu la pat, închise ochii, iar eu înfăşuraî sîrguincios compresele pe trupul ei gol. Îi făcui şi ceai, dar nu-l vru. Voia să mă duc la cîmp să aduc cocenii pe care i-a frînt şi i-a pus stivă. Şi fînul e mai bine să-l car acasă şi să-l întind în curte la uscat. Le-am adus pe toate şi, cînd am intrat în odaie, Veronca povestea ceva unui vizitator nevăzut. Ardea toată, aiura. Mă aşezai pe marginea patului şi o luai de mînă. Îşi întrerupse prelegerea şi se uită la mine.

— Le-ai adus pe toate? — mă întrebă, referindu-se la cocenii de porumb.

— Toate. Chiar mai multe.

— Cînd am să mă fac mare — zise ea după o tăcere lungă, cu glasul copleşit de fierbinţeală —, aş vrea să pot zămisli şi eu neîntinată, ca Fecioara Maria... Ca să am două fetiţe. Iar eu o să mă fac spălătoreasă. Şi o să spăl mult peste tot, o să mă duc la multe case şi o să spăl într-una. O să am o viaţă grea, o să am mîinile roase de leşie, dar o să-mi întreţin fetiţele...

Voia să se facă spălătoreasă, ca să se poată chinui pentru copiii ei! Apoi începu să se lupte cu mine, crezînd că sînt capra. Îi pusei iar comprese, asta o mai trezi. Apoi o acoperii şi îi dădui să bea ceai. Jderul stătea întins pe dulap şi urmărea cu o curiozitate copilărească cum îi dau Veroncăi ceaiul cu linguriţa.

— O duc mai bine decît coana preoteasă, gîfîi Veronca cu încîntare.

Apoi o răpuse somnul şi mă culcai şi eu. A doua zi îi merse rău, nu puteam s-o las de una singură, căci voia tot mereu să sară din pat ca să se socotească cu Kati, care nici nu era acolo, din cauza unei neînţelegeri mai vechi de-a lor. Pătura se zbătea fără oprire. Stăteam lîngă ea şi mă gîndeam că dacă o ţin de mînă n-o să se elibereze. Nu din pat, ci din viaţă, mă gîndeam. Sturzul veni la

piciorul patului, îşi reaminti un număr de concert frumos din copilăria lui, un fel de cîntec de leagăn şi i-l fluieră Veroncăi. Iar pe fereastră îşi vîrîră capetele cîinele şi capra. Treaba asta are un iz biblic — dădui eu din cap, privind capetele cîinelui şi caprei în deschizătura geamului —, am văzut tablouri din astea, cu nemiluita, doar că acolo capetele din geam erau ale unor vaci. Ei, dar parohia e săracă, noi ne mulţumim cu un cîine şi o capră. Important e că sîntem cu toţii, familia, la un loc. Ba erau chiar mai mulţi cu unul decît trebuia. Fiindcă, neobservată, şi, probabil, în vîrful picioarelor, îşi făcuse apariţia şi preoteasa cea grasă. Se pare că boala Veroncăi îi excitase imaginaţia, venise să se convingă personal de consecinţele păcatului ce l-am comis împotriva poruncii a şasea.

— *Lupus in fabula,* am zis, cînd, întorcîndu-mă, am dat cu ochii de ea.

Nu-mi răspunse la salut. O poftii să şadă, nu se aşeză, îşi ridică vergeaua de foc, grasă şi impozantă ca un înger. Vergeaua de foc era o umbrelă nenorocită; mă ameninţă şi urlă nişte chestii severe. La auzul lor, Veronca începu să plîngă. Văzui capra cum se retrage din pervazul geamului. Aha, gîndii eu, Kati asta e o fiinţă inteligentă. Îngerul nostru vizitator aduse în discuţie flăcările iadului, mă făcu de două parale şi gesticulă în fel şi chip cu vergeaua de foc. În acest răstimp, Katalin dădu ocol morii, intră în cameră şi se avîntă în spatele preotesei. Era o frumoasă performanţă sportivă: la cererea generală mai repetă lovitura şi cu asta mă ajută din plin ca peste o clipă să-mi conduc cuviincios oaspetele nepoftit în pas alergător pînă la pod.

— Ei, de-acum e absolut sigur că n-o să-şi mai mărite nici o fiică cu mine, îi spusei Veroncăi.

Cît timp am stat lîngă Veronca, Ferenc mi-a preluat slujba. Am făcut cu el vama, frumuşel, pe din două. Şi l-am mai ţinut şi după aia cîteva zile. Veronca era în convalescenţă, iar eu plecai să hoinăresc puţin prin pădurea care parcurgea acum cu un extaz furtunos gamele cromatice. Peisajul de amurg era înmuiat în pete de ceaţă. Prin binoclu, mai vedeam turnul bisericii din Alba-Iulia, dar numai aşa, de parcă cineva ar fi vrut să-l şteargă cu

radiera de pe fundal. Mureşul semăna cu o panglică decolorată de mătase artificială. Pe drumul dinspre cîmp scîrţîia un car cu dovleci. În vîrful grămezii de dovleci îl recunoscui pe preotul cel tînăr; învîrtea blînd deasupra capului biciuşca cu coadă scurtă, gîndindu-se, probabil, la vreuna din sonatele lui Beethoven. În cele patru colţuri ale căruţei, patru dovleci tăiaţi semnalau că, deşi anteriul şi subvenţia de la stat abia dacă îi mai aduceau ceva, preotul mai are simţ pentru latura senină şi artistică a vieţii. În stufăriş, raţele sălbatice se pregăteau de drum. Jos, la poala pădurii, o potecă se strecura printre copaci, ca o cusătură albă pe o mănuşă croşetată. Pe potecă, pedala încet doctorul Eberlein, din satul de jos spre cel din munte. Vedeam strălucirea triunghiulară a spiţelor, apusul gălbui al soarelui în lentilele ochelarilor săi, necredinţa nevesti-si şi toate acele lucruri ofilite pe care afişierul vieţii le lipeşte pe figura omului.

— A scăzut lumina — îmi explică Eberlein —, s-a redus umiditatea. Asta înseamnă că-i mai mică încasarea, deci pomii vor renunţa încetişor la slujbaşii care le sînt de prisos: frunzele.

(Au scăzut încasările lui ca medic de circă, — m-am dumirit eu —, mare minune dacă nevastă-sa şi fiică-sa nu se pregătesc să-l părăsească.)

Mă interesau frunzele care cădeau şi-am observat că după cea mai lungă zi de vară, cînd aparatele de bord ale copacilor semnalizează scăderea luminii, încep ei să renunţe şi să lase în vînt acele frunze din interiorul coroanei, care au parte de mai puţină lumină.

În stufăriş, păsările călătoare convocară o întrunire şi votară în unanimitate să pornească la drum. Le-am auzit glasurile şi le-am văzut în lumina lunii contopindu-se cu ceaţa.

Florile de sulfină, culese de cu primăvară, le-am amestecat în tutun. Dădeau fumului o aromă plăcută şi te înconjurau cu o atmosferă dulce şi senină. Am prins o vieţuitoare lunguiaţă, verde, ca o lăcustă. Era cu perechea lui, tocmai se băteau. I-am dus acasă pe amîndoi, Veroncăi. Eberlein mi-a explicat că se numesc spiriduşi cuvioşi, fiindcă au în faţă două braţe lungi, pe care le ţin mereu împreunate, de parcă s-ar ruga. Erau lungi

de-un deget, verzi, păreau nişte ierbivore nevinovate. Doctorul le puse în faţă o viespe, se năpustiră asupra ei şi, după o luptă acerbă, o rupseră în două şi o înfulecară.

Erau nişte jivine amuzante; în timp ce mîncau, îşi suceau capetele curioase, încoace şi încolo, se holbau la Veronca, una din ele se opri la mijlocul porţiei de viespe şi începu să se roage. Veronca invită sturzul şi prepeliţa să vadă spiriduşii şi căscară pe din trei gura ore întregi la cele două vieţuitoare ciudate.

— Ei, a venit taică-tău, am anunţat-o într-o după-amiază. Iar a venit după tine.

S-a făcut albă la faţă.

— Mă lăsaţi totuşi să plec? — m-a întrebat plină de reproş, cînd a văzut că n-am chef să mă tocmesc cu taică-său.

Nu i-am răspuns, taică-său era deja acolo, lîngă noi. Nu mai stricarăm multe vorbe pe tema asta. Veronca îşi adună lucruşoarele în cuvertură, băgă şi cutia cu cei doi spiriduşi cuvioşi şi ieşi tristă în curte. Tatăl ei o grăbea, căci stăteau la vreo opt kilometri, şi asfinţitul era pe-aproape. I-am însoţit pînă la cîmpul cosit. La alai s-a alipit şi Zbenghi. La capătul cîmpului am mîngîiat fetiţa pe cap.

— Să creşti mare, mucoaso, i-am spus la despărţire.

Mi-a prins mîna şi şi-a lipit buzele de ea.

— Dumnezeu să vă binecuvînteze, domnule Kázmér, a suspinat încet.

Trecură încet peste cîmp, în faţă taică-său, cu cuvertura în pătrăţele, iar ea în urma lui, cu ghetele pe braţ. Apoi dispărură în dosul unei moviliţe.

M-am întors pe şosea cu căruţaşii. Duceau sfecla acasă, în acoperişul de trestie al casei pădurarului îşi făcuse cuibul o pereche de vrăbii. Vrăbioiul îşi luă brusc zborul din cuib şi prinse agil, deasupra capului meu, un gîndac întîrziat. Mica insectă şi-a scos biletul de intrare în pămîntul matern, cu tranzit prin stomacul vrabiei. Peste o jumătate de oră va fi deja un strop de bălegar cenuşiu în arătura de toamnă.

Gîndurile mele fulgerau de colo-colo prin amurg. Îmi părea rău de Veronca. Se lipise de mine ca brusturele. Am revăzut-o abia peste unsprezece ani, în închisoarea centrală din Budapesta.

17

DIN MUNŢI COBOARĂ CEŢURI LENEŞE

Se brodi ca şi Ágnes să plece curînd la drum.

Stăteam în frunziş, îmbrăţişîndu-ne tăcuţi.

Vremea frănjuise pătlagina, care se legăna zdrenţuită. Obişnuiam să ne contopim în gazonul moale, în spatele socilor. Ne-am dus şi acum acolo. Socul abia mai acoperea înfocata noastră stîrnire.

— E toamnă, am avertizat-o pe Ágnes ulterior.

Nu se ridică din iarbă, îşi aranjă părul şi rochia şi îmi spuse încet:

— Mîine vine tîmplarul.

Mai aruncase şi în alte dăţi în discuţie numele tîmplarului şi eu vedeam în faţa ochilor un omuleţ scund, care fluieră strident, cu un creion lat pus după ureche. Acuma nu avea creionul lat după ureche. Purta haine negre şi avea părul lucios de atîta unsoare.

— Ei, da — am tras eu adînc din pipă —, eu nu prea ţi-aş fi un soţ de nădejde.

A mîngîiat iarba uscată şi vocea i-a căzut ca o pasăre împuşcată.

— La asta eu nu m-am gîndit niciodată, Kázmér. Nu de aia ţi-am spus... Mîine o să avem logodna.

Grebla cu degetele prin firele de iarbă, iar eu stăteam şi mă uitam la luna care se răcea. Vorbea de taică-său, care o ameninţa tot mai furios, în fel şi chip. I-a zis şi că îi suceşte gîtul. M-a ameninţat şi pe mine. Apoi mai e şi necazul că taică-său vrea să lase moara în jos pe rîu, pînă la malul din Galda, fiindcă Bucur, directorul şcolii, la primăvară vrea să construiască în sat o moară mare cu motor, cu opt pietre de măcinat. Şi dacă trag

moara jos la hotarul din Galda, tot nu ne-am mai putea întîlni. Slobozeam spre lună colacuri din fumul florilor de coarnă şi o ascultam. În sat lătra un cîine.

— Latră trist, constatai cu voce tare.

— Dacă nu ne-am mai întîlni — zise Ágnes —, să te mai gîndeşti uneori la mine.

— S-a făcut, îi promisei, dar eram încredinţat că ne vom mai întîlni de cîteva ori.

A patra zi am fost pe la fierar, pentru nişte nituri. Venind spre casă, am dat ocol, pe lîngă Mureş. Moara de apă n-am mai găsit-o acolo. Pe scîndura bacului nu se mai spărgea apa, în locul stîlpilor pentru lanţuri se căscau nişte gropi mari. Probabil că nivelul înalt al apei a grăbit planurile morarului, şi-a remorcat moara şi a tras-o jos, pînă-n al treilea hotar, unde nici Bucur, nici eu nu-i mai stăteam în cale.

— Sîntem ca nişte insecte, — am tras concluzie din învăţămintele întîmplării —, ne împerechem, facem tot ce ne prescrie natura, apoi ne cărăm fiecare după cum îl taie capul.

Şi cum nu aveam ce face, mi-am desfăcut larg aripile şi am zburat înapoi la moară.

Treaba se împuţinase, aveam mai multă vreme acum pentru pădure şi pentru insecte. Ferenc măcina fără probleme porumbul pe care îl aduceau în lipsa mea. Pădurea baronului, care se întindea peste coastă, a prins scînteie de la locomotiva decovilului şi a fost mistuită de flăcări. O mulţime de sălbăticiuni se refugiară în pădurea de dincoace. Intram în pădure ca la nişte cursuri de ştiinţele naturii. Uneori, zorile mă prindeau cocoţat în vîrful cîte unui copac, alteori pîndeam în cîte o crăpătură de stîncă să apară luna sau vreo sălbăticiune. Apoi, cînd îmi gravam bine în memorie mişcările fiinţelor văzute, acasă stropeam cu apă lutul şi atîta îl îndesam, îl frămîntam, pînă ce ieşea la iveală din el un mistreţ care se scarpină sau un pui de vulpe care se joacă cu coada. Pădurarul, căruia un mistreţ îi ronţăise un braţ, stătea în spatele meu şi urmărea cu multă pricepere profesională ce fac. În pădure aveam deja o mulţime de cunoscuţi. Era acolo un vier sălbatic, un soi de bătăuş de cîrciumă, într-o păruială îi rupseră şi un colţ. O dată m-a pus pe

goană straşnic. Apoi mai era şi căprioara. Era o fiinţă mică şi furioasă, fugise cu cîţiva ani în urmă din grădina baronului. Se repezea spre sătencele care culegeau ciuperci şi afine şi le răsturna. Nici pe mine nu mă vedea cu ochi buni în luminişul ei din pădurea de mesteceni. Mă privea duşmănoasă şi asculta morocănoasă cum vreau s-o cuceresc cu diferite cuvinte mieroase. Cu Kati se adulmecau prietenoase, dar era de fiecare dată nemulţumită dacă îl duceam pe Zbenghi cu mine. Într-o dimineaţă, am găsit-o pe malul apei, zăcînd lipsită de puteri. Cineva o împunsese în coaste cu o furcă.

— Ei, vezi, surioaro, — i-am spus eu —, ai tot făcut pe nebuna. Desigur, te-ai repezit într-un om care îşi aduna fînul. Acum poţi să te duci la Eberlein să-ţi pună diagnosticul. M-am apropiat încet de ea şi am stropit-o cu apă, pînă ce i-am spălat rănile. Dacă mă aştepţi — i-am spus eu —, aduc feşe şi iod.

M-am dus la doctor. M-am întors repede cu bandajele, prostuţa era tot acolo, m-a aşteptat s-o leg, apoi, nici una, nici două, mi-a întors spatele şi a plecat. Pentru fapta mea de samaritean se pare că nu era dispusă să-mi acorde prietenia ce se cuvine sfinţilor. Ne-am mai întîlnit şi după aceea, dar nu mi-a arătat nici urmă de recunoştinţă.

A început măcelăritul de toamnă, mă întîlneam cu vînători cu tolbele însîngerate. Îi detestam pe aceşti asesori sîngeroşi de orfelinate sau netrebnici de oraş cu două ţevi.

— Hei-hei, amice, — a strigat spre mine unul din ei —, cunoşti locurile astea? Du-ne şi pe noi în stufăriş şi îţi dăm un bacşiş pe cinste.

Erau trei, i-am dus cu o luntre veche, găurită, în stufăriş şi i-am uitat frumuşel acolo pe toţi. Au apărut de-abia a doua zi, cînd mutrele li se umflaseră de atîtea ciupituri de ţînţari, de parcă şi-ar fi tras pantalonii de sus în jos.

În frunzişul de culoarea lămîii şi a vinului roşu, spre amurg, nu se arăta silueta lui Ágnes. Numai amintirea ei îmi ieşea în întîmpinare, ca să-mi împletească cu firele ei subţiri luna octombrie, ca pe o plasă străvezie de păianjen. Şi nu vedeam nici năsucul pistruiat, codiţa blondă

a Veroncăi. Stăteam la palavre cu Ferenc şi, uneori, Eberlein îmi aducea cîte o carte. Erau chestii de zoologie şi botanică. Le citeam cu interes din ce în ce mai mare. Am aflat că sub talpa mea, într-un singur centimetru cub de pămînt trăiesc, se mişcă, se înmulţesc şi lucrează mai multe milioane de viermi de diverse feluri. Că florile de liliac au mirosul asemănător cu al urinei stătute, fiindcă liliacul căţărător are nevoie de vizita acelor insecte care trăiesc în preajma grajdurilor. Am aflat că zahărul e compus din cinci părţi apă şi şase părţi carbon şi totuşi, degeaba am da drumul apei peste carbon că nu s-ar face fabrică de zahăr. Mă interesau şi mă distrau curiozităţile care se nasc şi pier în jurul nostru. Am petrecut o după-amiază urmărind înmormîntarea unei şopîrle. Gîndacii gropari se vîrîră sub cadavrul proaspăt, săpară febril, adînciră groapa. Pe-afară nu se mişca nimic. Apoi groapa se lărgi din ce în ce şi şopîrla începu să se afunde încet. Mai apoi treaba se opri din nu ştiu ce motive; apărură doi gîndaci-gropari, dădură ocol cadavrului, trecură în revistă cu atenţie piedicile, apoi dispărură din nou sub cadavru. Mă aplecai să văd şi eu ce se întîmplase. Şopîrla se adîncise pe jumătate în pămînt, dar capul i se proptise în coada unei frunze puse de-a curmezişul. Hai să vă văd, ce vă poate pielea, gîndii eu. Jos, în groapă, pe semne că aflaseră care-i piedica. Ridicară încet capul şopîrlei, apoi îi dădură brusc drumul în jos. Cu greutatea lui, capul sfărîmă piedica şi iată cadavrul întins în groapa săpată pe măsura lui. A doua zi îl acoperiră cu pămînt şi pe sub bulgări începu praznicul colectiv.

În faţa morii zării un felinar din bostan, în care ardea o lumînare; Ferenc mă aştepta cu un băieţel. Îl adusese ca argat. Băiatul era bîlbîit, în rest părea să fie ager la minte.

— Maică-sa — îmi explică Ferenc —, a văzut un foc mare pe cînd îl purta în pîntece, s-a speriat, de-aia-i bîlbîit băiatul.

În afară de băiat, Ferenc, mai adusese şi ştiri din sat. Devenise cert că Bucur îşi va construi la primăvară moara. Banii îi primea de la Bancă şi la afacere lua parte şi notarul. Ferenc era de părere că ar trebui să inventăm o treabă deşteaptă, căci altfel pot să mă duc cu morişca

mea dărăpănată să împachetez fum, fiindcă Bucur îmi va lua pîinea de la gură. A doua zi, un om se tot învîrti în jurul morii. Atîta se tot codi, pînă ce se îndură sa dea pe faţă că ar fi dispus să cumpere moara şi cele douăsprezece pogoane din jur, dacă ar mai fi de vînzare. Dar să am grijă să nu dau cu oiştea în gard, că toată daravela nu prea mai face multe parale, a scăzut preţul pămîntului, iar în ceea ce priveşte moara, n-o să mai facă nici cît o ceapă degerată cînd moara lui Bucur va intra în funcţiune. Am bănuit că notarul îşi întinde iarăşi ghearele spre mica mea proprietate. Mă credea un beţivan de oraş, cu suflet străveziu, care îşi lasă moara şi pămîntul pentru cîteva parale. Eşti încă o vulpe prea tînără ca să mă păcăleşti pe mine — gîndii şi a doua zi mă dusei în sat să mă orientez. Notarul ştia deja că-l alungasem pe omul lui, îmi trimise vorbă prin Todor că a primit o plîngere împotriva mea, fiindcă am strîns vreascuri şi că am pus în pădure capcane pentru iepuri.

M-a luat la ochi — constatai eu —, dar n-o să-i ia foc puşca. Împotriva morii noi degeaba mă zbat, dar împotriva intrigilor notarului mă voi apăra cum voi putea mai bine. Şi n-o să-mi vînd moara. De-acum voi rămîne aici. Viaţa asta de-aici, de la poala muntelui, e chiar o treabă bunicică. Apusurile sînt frumoase, dimineţile sînt instructive. Ca să nu mai pomenesc de insecte.

Micul melc, căzut în plasa unui păianjen, îşi astupă degrabă intrarea în cochilie. Gîndacul bufnitor îşi sperie inamicul scoţînd pocnete, dihorul sloboade un gaz răumirositor, omul — dat fiind că numai în război îi e permis să ucidă legal —, e nevoit să născocească o răutate iscusită, dacă vrea să-şi ştie pielea ferită de primejdii. Au fost unii care au încercat să scape din cleştele rapacităţii fraterne prin bunătate, dar ăştia au pierdut partida pînă-n cele din urmă, fiindcă au fost mobilizaţi în rîndurile sfinţilor.

Şi, după ce îmi clasificai atît de ordonat posibilităţile, hotărîi să nu-mi pese de nimic şi să nici nu ţin cont de noua moară. Am trecut prin faţa casei notarului şi am salutat-o voios pe nevastă-sa, care stătea la fereastră, îşi usca părul şi se uita prin nu ştiu ce revistă de teatru. De cînd n-o mai văzusem, îi crescuse un inel de grăsime pe gît. Probabil că îi place să înmoaie pîinea în papricaşul

de pui — am conchis doct. Înmuierea şi cocul... ho, ho... s-au dus frumoasele vremuri cu înmuiat şi coc. „În jurul buzelor îi flutura o expresie romantică. La privirea bărbatului, răspunse cu acel surîs mieros, care este atît de propriu acestor femei” — scriu romancierii care scrijelesc de un secol hîrtia. Nu ştiam cum poate să arate un surîs mieros, dar cred că trebuie să fi fost ca ăsta. Se aplecă prietenoasă pe fereastră şi îmi spuse că soţului ei îi plac femeile mai plinuţe. Nu prea mă interesau caracteristicile masculine ale notarului, dar am ascultat cleveteala femeii, care, mi se năzări, ar fi vrut să-l schimbe pe tînărul poştaş cu mine.

Bărbatu-său — zise ea — umblă după ţărănci şi este foarte trivial. Cînd îi creşte barba, mai treacă-meargă. Dar cînd e proastăt ras e încrezut şi certăreţ.

— Poate o să-l îmbuneze moara cea nouă, făcui cu ochiul, viclean.

Femeia îmi trăncăni frumos toate ştirile, că banca nu vrea să se bage în afacerea asta, decît dacă în comună nu mai e nici o altă moară...

M-am prefăcut că nu mă interesează toată treaba şi i-am strîns mîna cu efuziune.

— Adu-mi o carte de citit, a strigat în urma mea. Una pasionantă...

— Ceva cu dragoste? am întrebat-o eu.

— Da, un fel de Courths-Mahler...

— Viaţa insectelor nu te interesează?

M-a ameninţat cu mîna, să nu-mi bat joc de ea.

Dacă-mi bătea soarele în cap, începeam să cînt, ca statuile memnonizilor din Egipt. Niciodată nu intram prea adînc în hăţişul pădurii: în penumbra umedă, abia dacă găseai urme de viaţă. În afara unor ciuperci fantomatice, nu creştea nimic în ea. Lumina scădea şi eu mă retrăgeam instinctiv spre peretele însorit al morii. Aşa făceau şi frunzele stejarului. Nu voiau să cadă încă, dar, fiindcă fără soare nu mai aveau ce face sus, în copac, se răsuceau frumos cu faţa la perete, ca să poată sorbi măcar lumina zidului.

— Ia uite-aici, — îmi arătă doctorul nişte frunze de călţunaşi —, vezi cum se întorc spre cer? Dă-mi puţin o oglindă, să le tragem o păcăleală.

Aşeză oglinda sub frunze, şi nu trecură nici două ore, frunzele, care înainte se holbau spre cer, acum erau complet întoarse, privindu-se în oglindă. Setea lor de lumină era de-a dreptul caraghioasă.

Dinspre munţi se lăsară nori mătăhăloşi. De pe crengile negre atîrnau picăturile de ploaie, ca nişte nasturi. Am făcut focul în moară din coceni de porumb şi i-am cîntat trupei mele cîteva melodii la muzicuţă. Zbenghi se retrase şi el, şedea cu plăcere în cameră şi se prefăcea că paza gospodăriei l-a ostenit din cale afară. Nu avea pic de orgoliu şi demnitate, îndura palmele pisicilor şi ciupiturile cocoşului.

— Casa e înconjurată de nevăstuici şi tu stai şi te scarpini. Halal de aşa pază, n-am ce zice.

Ieşi încet în curte, lătră o dată, apoi îşi făcu treaba şi se întoarse lîngă vatra caldă.

Într-o seară, auzii tărăboi la găini. Acum îl prindem pe hoţ — îi făcui semn lui Zbenghi. Pusei mîna pe un băţ, Zbenghi se pregăti şi el de întîlnire, plin de importanţă. Ieşirăm în vîrful picioarelor pe uşa morii. La lumina lunii văzui bine un animal mic şi urît, căţărîndu-se pe scîndurile coteţului. Nu era nevăstuică, era, un dihor.

— Ei — îi şoptii lui Zbenghi —, acum să te văd pentru ce te plătesc.

Arboră steagul cu multă emfază şi se repezi spre dihor. Ce să zic, a fost o luptă scurtă şi ruşinoasă. Dihorul îl primi cu răbufnire de putoare, Zbenghi, atins în curajul său de puterea neaşteptatei forme de luptă, începu să dea înapoi. Degeaba îi fluierai semnalul de atac, degeaba îi arătai exemplu personal de înaintare, dihorul se retrase frumuşel din curte, iar Zbenghi gîfîia în urma lui la o distanţă prudentă.

— Bravo — îi făcui semn admirativ —, ai dat un examen strălucit de vitejie.

La care dădu fuga pe podeţ şi azvîrli în noapte cîteva mîrîituri ameninţătoare şi, ca să văd cît de tare îl revoltă neobrăzarea pungaşului nocturn, se întoarse spre moară, cu părul zbîrlit, mîrîind sever şi grav.

— Zbîrleşte-te, ce folos — mă uitai la el —, pe mine nu poţi să mă duci. Eşti un cîine de pază grozav, asta-i clar. Să te sperie în halul ăsta oleacă de gaz de dihor!

Există flăcăi din ăştia guralivi, care îşi zbîrlesc curajul de-abia atunci cînd dihorul e departe.

Zile întregi n-am stat de vorbă cu el. N-a trebuit să-i explic prea multe, a înţeles el prea bine că îl consider un tip fără caracter. Nici nu se ţinea după mine cînd plecam de acasă. Ştia că n-are ce căuta în preajma mea, se prefăcea deci că nu observă cînd pornesc la drum. Dar dacă, mergînd în pădure, îi permiteam caprei să mă urmeze, se uita după noi cu invidie. S-a urcat pînă şi pe acoperişul coteţului ca să ne poată urmări cu privirea pînă la pădure. Cocoşul îl urmărea pretutindeni cu o severitate de jandarm. Un scaiete se încurcase în coada stufoasă a lui Zbenghi şi cocoşul umbla după el, ca să-i ciugulească scaietele. Nu-i plăcea dezordinea, nici cînd era vorba de coada altuia. Pe Zbenghi nu-l deranja activitatea lui Florian şi nu-l alunga de lîngă coada lui decît atunci cînd mă uitam eu la el. Dar Florian nu putea fi speriat cu nişte simple schelălăituri. El era capabil să sară şi asupra unui erete, dacă acesta se încumetă să aterizeze în curte. Era un cocoş bine dezvoltat, picioarele pintenate călcau cu putere, ochii săi ageri descopereau orice neregulă. Nu exista vreo discuţie sau problemă iscată de vreun vierme, ca el să nu fie imediat prezent. El era şeful moravurilor din gospodărie. Găina, pe care cu un cîrîit plictisit voia s-o aducă la ordine, dispărea pur şi simplu sub corpul său galben, coada liliachie şi creasta sa roşie.

— Eşti un flăcău de nădejde, — îl încurajam prietenos —, dacă se face la Cluj vreo expoziţie de cocoşi şi ne fac reducere pe tren, mergem şi noi.

Şi micului jder îi plăcea să se uite admirativ la Florian. Urechile şi le apleca în faţă, năsucul umed i se zbătea, din ochii săi prelungi se revărsa pofta atavică. Familia sa era compusă din celebrii criminali care au băut sîngele de păsări cum beau alţii siropul de zmeură. L-am purtat mult timp în braţe, i-am spus nenumărate poveşti, ca să-l fac să uite tradiţiile de familie şi să-l fac să adere la optica noastră umanitară, care condamnă vărsarea de sînge nemotivată şi, în special, neregulamentară. Deşi se mulţumea, de pildă, şi cu prunele — a dat gata recolta a doi pruni —, tot mai ciulea urechile cînd dădea cu ochii

de vreo pasăre. Seara, cînd obosea de atîta zbenguială, alergătură, se vîra în mîneca hainei mele, căci îi plăcea să se întindă acolo la căldură. Dimineața, îndeobște îl trezea capra, care preluase rolul ceasului deșteptător la noi în casă. Își vîra capul în mîneca hainei și îl lingea pe jder pe năsuc. Apoi urmam eu. De pe mine se mulțumea să smulgă cuvertura.

Micul meu slujitor scotea prin somn țipete speriate. Se bîlbîia pînă și în vis.

Ploaia curgea, în fața morii un măgăruș cărunt se mura. Pietrele zbîrnîiau, degetele mele se jucau cu desfătare prin făina caldă de porumb, care se scurgea în sac.

18

PRAF DE ZAHĂR STRĂLUCITOR PE ACOPERIŞ, FUM DE VATĂ PE COŞ

Făina adunată din măcinatul de toamnă o duceam săptămînal la băcan. Îmi dădea şi bani gheaţă, dar cam de jumătate trebuia să fac tîrguieli. Luminări, mirodenii, talpă de ghete, sare pentru Kati şi alte lucruri necesare. Pîinea mi-o frămînta nevasta lui Ferenc, iar eu o băgăm la cuptor. Înainte de Crăciun îmi cumpărai un purcel şi, cu colaborarea lui Zbenghi, îl mînai pînă acasă.

Purcelul era pentru mine, lui Kati îi pusesem de-o parte, în pod, fîn, jderului poame, prepeliţei seminţe, iar sturzului îi făcusem o crescătorie de viermi, fiindcă îi consuma cu prea mare repeziciune.

După ninsoare se mai linişti şi treaba în jurul morii. Cele de măcinat se răriră, reuşeam să facem faţă şi cu o singură piatră. Apa curgătoare înţepeni încet în sloiuri. Cu zăpada curată de pe acoperiş şi de pe copaci, cu ţurţurii de gheaţă aninaţi de moară, eram un peisaj drăgălaş şi imitam cu dibăcie căsuţele de marţipan cu fum de vată, presărate cu praf de zahăr. Dar înăuntru, în moară, vîntul colinda rece şi, cînd veneau gerurile, barbişonul fluturător, de budhist, al caprei, îngheţa devenind un ascuţit barbişon francez. M-am vîrît în blana de oaie a lui taică-meu şi am adus din pădure o sanie de lemne. Iepurii se fereau din calea mea cu greu şi îmi arătau parcă cu obrăznicie şezuturile lor albe. Mucoşi neruşinaţi, — le-am zis — vi-o plătesc eu. Aveam un fluier din care ştiam să scheaun atît de jalnic, ca un şoldan la ananghie. La auzul scheunăturilor se adunau cîţiva iepuri curioşi şi începea aiureala, fuga care încotro, cînd dintre crengile uscate se ivea şi o vulpe atrasă de sunete. Dar şi tîlhă-

roaica asta sîngeroasă prea era sigură de izbîndă! Venea grăbită din cale-afară, cu coada pe-o parte, să nu cumva să piardă friptura de iepure. Cînd mă zărea, rînjind, sus, în copac, se poticnea ca un copil.

Numai bubuiturile armelor de vînătoare stricau liniştea. Mi-am cioplit nişte schiuri şi mă lăsam în jos pe spinarea muntelui, cu şerpuiri spectaculoase. Treaba n-a mers foarte simplu, o dată mi-am luxat o gleznă, altă dată m-am dat năprasnic cu capul de un ciot de copac. Spre norocul meu, tocmai atunci trecea pe la poala muntelui, pe schiuri, medicul: cobora cu tîrşîiri lente, bătrîneşti, din satul de sus, de la un pacient, cu geanta pe umăr.

După Crăciun, a nins zdravăn — mă afundam pînă la brîu în bumbacul moale. Drumurile erau de neumblat, de măcinat nu-mi mai aducea nimeni, numai moţii cu ciubere se mai întorceau din oraşe. Uneori, o rafală de vînt spulbera zăpezile, cîte un moţ se ruga să-l primesc peste noapte în moară. Căluţii lăţoşi de munte, pe care stăpînii lor îi legau pe sub streaşină, pînă dimineaţa se îngropau frumos în marea albă. În copilărie, zburdasem mult în spinarea acestor căluţi. Cînd ciuberele se terminau, moţii coborau la oraş cu cireşe amărui de munte. Jos, în oraş, se mîncau deja caise, cînd sus, pe sub brazi, se coceau boabele negre de cireşe.

Dacă aduceau de măcinat, trebuia mai întîi să eliberez lopeţile roţilor din gheaţă. Pînă ce gerurile mari nu îngheţară bocnă pîrîul, chiar dacă aveam de dat multe lovituri de topor, reuşeam, totuşi, să pornesc pietrele. Apoi, la sfîrşitul lui ianuarie, ne transformarăm într-o frumoasă frescă rusească, numai coşul care fumega era semn că sub zăpadă şi gheaţă nici n-am îngheţat, nici n-am crăpat de foame. Ferenc se dusese peste iarnă la oraş. În afară de Eberlein, nu prea se rătăcea pe la mine nici un cunoscut. O dată m-a vizitat preotul de la munte, cu nasul degerat. Cînd s-a încălzit, l-am condus o bucată de drum şi, pe cît ne-a permis omătul care se afunda, am discutat despre suflet. Ei, dar, ce soi de gînduri poate avea despre suflet un ins ca mine, coate-goale-maţe-fripte-sătul-de-răbdări-prăjite? I-am spus că înainte de război sufletul era mai la modă, am auzit-o de la un tipograf bătrîn care redacta o gazetă şi la fiecare

Crăciun sau Paşte scria cîte un articol uriaş despre suflet. Zicea că cititorii le citeau chiar. Iar eu, ca şi ceilalţi oameni, ştiam despre suflet cît ştiam şi depre bătălia de la Marathon. Fiindcă se cuvine a şti că la Marathon a avut loc o bătălie. Preotul îmi spuse că nici la sistolă nu-i important să ştii cum funcţionează, ci să ştii că funcţionează bine. În legătură cu sufletul aduse vorba de statuile mele şi fu de părere că în statuia Veroncăi am pus mult suflet.

Îmi plăcea şi mie statuia mucoasei. O cioplisem încă de cu toamnă, dar am şlefuit-o de curînd. Am uns-o cu unsoare de ghete, lemnul de păr a absorbit încetişor spoiala galbenă şi asta i-a dat o lucire ciudată, de culoarea pielii. Din sufletul de care vorbise preotul nu vedeam mai nimic în statuie. Cînd stătea ca model, Veronca mînca bomboane cu zmeură, ca să nu se plictisească şi, între timp, o necăjea într-una pe capră.

Capra Kati, prostănaca,
a căzut în groapă, iaca!

Din cauza asta, faţa statuii avea un aer zîmbăreţ şi şăgalnic, iar unul dintre obrăjorii voioşi se umfla de bomboana gustoasă de zmeură.

Eberlein dădu pe la mine de mai multe ori. Stătea în cameră, fărîmiţa distrat cîte un cocean de porumb care îi cădea în mînă şi îmi vorbea de plante, de animale şi de nevastă-sa. O lăuda pe nevastă-sa, că are o mulţime de calităţi remarcabile. Îl ascultam şi mă uitam cum acoperă cu laudele lui păcatele despuiate ale femeii.

— Un oarecare Dukics se tocmeşte să cumpere pădurile şi ferăstraiele, zise apoi, cînd plecă.

Trăsei în picioare cizmele vechi ale lui taică-meu şi pornii în pădure. Dinspre deal, coborau doi săteni, cărînd o căprioară împuşcată. În urma lor păşea cu cizme nounouţe, galbene, cu o pălărie de vînător cu pană în cap, vechea mea cunoştinţă, domnul Dukics. Era şi notarul cu el, dar numai aşa, ca un maestru de vînătoare lîngă prinţul moştenitor plecat să vîneze. Era prezent pretutindeni unde se putea cîştiga ceva. Vîntul, precum l-am mai descris cu amănunţimea cuvenită, îmi luase pălăria,

astfel că nu-l puteam întîmpina pe onoratul domn cu acel gest convenţional al stimei care este prescris, de obicei, pentru asemenea situaţii. Mă uitai la căprioara moartă. Era căprioara mea, îi cunoscusem pe spate cicatricele vechi ale furcii.

— Cine a răpus căprioara? îi întrebai pe cei doi săteni.

Îmi arătară clipind din ochi că vînătorul cu cizme galbene. Dukics nu mă băgă în seamă, se mulţumi cu un surîs satisfăcut de vînător.

— A fost o căprioară blîndă, le spusei şi nu aveam nici un chef să-mi măsor asprimea vocii. Cu acelaşi curaj aţi fi putut împuşca unul şi la băcănie. Probabil că s-a apropiat de voi, ca să vă ceară zahăr...

Fusese, evident, ideea notarului să-i prezinte acestui ins blinda căprioară drept o extraordinară pradă de vînătoare. Îl auzii pe Dukics, cînd se îndepărta, întrebîndu-l cine-i obraznicul ăsta.

— Hoho, domnule Dukics — trîmbiţai în urma lui —, de ce nu m-ai întrebat pe mine cine sînt? Eu sînt cel pe care ai pus să-l dea afară de la Ţigle şi Drene...

O întinseră. A doua zi auzii că la notariat s-a discutat îndestul despre păduri. La primăvară pădurile baronului vor fi scoase la licitaţie.

Fagii bătrîni trosneau din rărunchi. A trebuit să-mi leg un batic pa cap, altfel gerul mi-ar fi muşcat urechile. În jurul morii descoperii urme de lup. Păsările le ţineam înăuntru, în moară, dar şi aşa aveau mult de suferit din cauza frigului. Numai pe Florian nu-l răpunea gerul sălbatic, se preumbla mîndru şi acorda cu dărnicie găinilor sale acele bunuri pămînteşti care sînt absolut indispensabile pentru producerea ouălor. Noroc că se terminaseră vînătorile, începu perioada de interdicţie. Aerul se curăţă, toţi vînătorii sportivi turbaţi se retraseră ca să-şi satisfacă poftele sîngeroase la oraş. Deşi în vremea asta din urmă a vînătorii erau deja sătui pînă-n gît de prea numeroasele fripturi de iepure şi de găluştele aferente, nu pleca nici unul fără opt sau zece iepuri. Noroc că i-a luat dracul, şi iepurii rămaşi puteau să se păruiască liniştiţi în zăpadă pentru graţiile cîte unei iepuroaice. Sub o tufă găsii un iepure împuşcat, îl luai sub haină şi îl dusei la preotul din satul de munte, care

mă reţinu la o porţie de varză umplută. Înainte de asta însă trebui să meargă la slujba duminicală. Varza avea o aromă teribilă, rămăsei deci şi îl urmai pe preotul care ieşi în cerdac şi dădu semnul pentru clopotar. Acesta se urcă scîrţîind pe scăriţa clopotniţei şi trase de funie. Degeaba o trăgea, poporul se aduna cu greu. Cu toate că gazda mea ştia să spună lucruri frumoase despre Dumnezeu şi treburi educative despre oiţele rătăcite ale acestuia. Bărbaţii mai vîrstnici, care nu se îndoiau nici de existenţa lui Dumnezeu, nici de nemărginirea puterii sale, erau de părere că pot sforăi liniştiţi în vreme ce preotul îi învăţa frumos pe cei mici treburile legate de Domnul. După slujbă, ne postarăm la ieşirea bisericii şi dădurăm mîna cu cei care ieşeau. Şi cu cei sforăitori, fiindcă preotul era de părere că îşi mîncaseră deja grosul pîinii lor negre, osteniseră de-ajuns, de ce n-ar dormi preţ de-un verset şi în braţele lui Dumnezeu? Varza umplută o înfulecarăm cu sîrgul oamenilor muncitori, cu conştiinţa curată. Îi pomenii că burta lui Kati creşte din ce în ce mai mult, au trecut cele cinci luni şi iedul tot nu se arată. Preotul bău apă şi rîse apoi cu poftă.

— O fi vreo greşeală în socoteală, zise el. Chestiilor ăstora nu ştiu să le ţină contul bine decît femeile.

Pe sub ochelari îi făcu cu ochiul glumeţ nevesti-si, care era şi ea gravidă. După varza umplută, preotul ieşi în grajd, fiindcă bivolii urlau prea tare. Pe marginea maşinii de cusut zării o carte.

— Titlul are dreptate, îi spusei femeii, pufăind vesel din pipă. „Insula dreptăţii”... E un titlu foarte nimerit, în oceanul de gunoi al pămîntului nostru, dreptatea nu mai răsare decît sub forma cîte unei insule rătăcite.

Îmi legai basmaua sub bărbie şi pornii spre casă prin zăpada care scîrţîia sub tălpi. Între plopii plini de promoroacă, soarele amorţise violaceu. E sărac preotul, mă gîndii eu, aş fi băut şi oleacă de vin după umplutura grasă. Sîntem săraci cu toţii, nu numai preotul de la munte. Toată averea noastră e că mai putem să şi rîdem uneori un pic şi că putem trece liniştiţi pe zăpada violetă, pe sub cerul albastru ca oţelul. Cum mă lăsai în jos pe mal, ca să trec peste gheaţa pîrîului, găsii un scatiu îngheţat. Încă nu stătea cu burta în sus, cum stau

deobicei aceste mici cîntătoare cînd îşi dau duhul, stătea ghemuit în zăpadă, cu ochii închişi. Era tînăr, se obişnui repede cu noul mediu din moară, fapt la care şi prepeliţa trebuie să fi contribuit încurajator, fiindcă toată ziua stăteau alături, conversînd. Prepeliţa era mai guralivă, îi dădea raportul despre toate cele, despre condiţiile de hrănire, despre învoiri, mai făcu probabil şi cîteva aprecieri laudative cu privire la persoana jderului şi cred că zugrăvi în cîteva cuvinte pline de admiraţie şi faptul că eu sînt un om demn de încredere, cu un caracter foarte sănătos. Scatiul piuia doar cîte un nu sau da, cum obişnuiesc asemenea orfani provinciali cînd ajung într-o familie mai înstărită. Pe cît îmi dădui seama, prepeliţa mă vorbise de bine, fiindcă nu se temea deloc de mine, ciugulea mîncarea din palma mea şi dacă, venind acasă, îi adresam vreun cuvînt, scotea sunete bucuroase şi vesele.

Altceva în iarna asta nu s-a mai întîmplat. Am rămas prins în gheaţă, ca elefantul primitiv între gheţari. Aşteptam să pice primul strop de pe streaşină, să se isprăvească marele îngheţ şi slănina rîncedă. Am luat de la preoteasă „Insula dreptăţii”. Insula cu pricina nici măcar nu era o insulă, ci o pădure imensă, pe spinarea acelui cîine flocos scandinav, care se îndreaptă în pas alergător dinspre Oceanul îngheţat de Nord spre harta Franţei. Era o însăilare modernă, cu o atmosferă de pădure bine redată, cu o linişte colorată, cu zgomote îndepărtate, suspecte şi cu alte prostii înduioşătoare. Pădurea avea miros de săpun de roze, în copaci cîntau cucii.

Nu ţin la realitatea lucrurilor descrise. Lucrurile descrise se rup de realitate. Şi ce-i aceea realitate? Ştim noi, la urma urmelor, ce este realitatea? Şi care este acel loc autorizat, unde este acel laborator de analiză, care să ateste autenticitatea realităţii: în ochiul care-o vede, în logica care o deduce sau în cuta creierului care o imaginează? Realităţile sînt nişte lucruri tare alunecoase şi nu-s nici pe departe atît de importante. Creierul nostru, într-o dispoziţie jucăuşă, naşte o realitate mai adevărată decît ar putea-o observa pupila...

Eberlein îmi aduse cărţile unui scriitor budapestan, pe nume Palotai.

— Nu fiece om curajos este artist, dar pentru fiecare artă e nevoie şi de puţin curaj, zise Eberlein.

Cunoşteam scrierile lui Palotai, îl rugai pe doctor, dacă-i mai pică în mînă şi alte cărţi de-ale lui, să se gîndească la mine.

În „Insula dreptăţii", în afara titlului, mai găsii ceva care să-mi deştepte interesul. La sfîrşitul fiecărui capitol cădea cîte un con de brad. Acesta era un truc regizoral foarte nimerit.

Todor, care executa şi misiuni de poştaş, îmi aduse o scrisoare. Era îmbrăcat cu vechea lui scurtă din blană de oaie, pe care şi-o adusese încă de pe front.

— S-a jerpelit, îi spusei doar aşa, în treacăt.

Cînd ne întîlneam în sat, mă saluta doar cu degetul arătător. Acum părea a fi mai comunicativ. Pipăi burta caprei şi îmi spuse că peste cîteva zile va făta. Apoi, fiindcă nu-i spusei nici o vorbă, tuşi şi plecă. Scrisoarea mi-o scria Mîrţoagă şi se interesa în ea dacă nu m-au mîncat lupii şi cînd am de gînd să zic adio vieţii rurale. Din post-scriptum reieşea că banda ar considera drept sărbătoare dacă m-aş întoarce cît mai curînd. Ar vrea şi Miss Mabel să-şi ia rămas-bun de la mine înainte de a se întoarce la Birmigham. Coana Rideli mă aştepta cu o supă de carne plină de tăiţei.

Ar fi trebuit să-i fac un culcuş caprei în magazie, ar fi trebuit să procur şi o lampă cu acetilenă. Dar era goală cutia de trabucuri pe care o foloseam ca bancă de economii. Bani nu vedeam decît noaptea, în somn. Fiindcă în vis, brusc, deveneam un mare sculptor, închiriam un pavilion uriaş de expoziţii şi cumpărătorii stăteau la coadă, ca înainte de război în faţa prăvăliilor cu margarină. Fireşte că pînă în zori se rărea vînzarea, iar încasările le uitam pînă la ultimul ban în pavilionul de expoziţii.

Într-o noapte, roata morii se desfăcu din gheaţă, oftă prelung şi, cu un scîrţîit lugubru, începu să se învîrtească încet. Mă ridicai în pat. Era un an de cînd murise tata. Parcă el ar fi oftat. Mă dusei în faţa morii,

căci nu-mi mai venea somnul. îmi aprinsei pipa şi, la lumina chibritului, văzui viermuşori de zăpadă zbătîndu-se pe neaua înmuiată.

Se terminase iarna, viermii de zăpadă înseamnă venirea primăverii. A doua zi plouă cu stropi reci, topind zăpada în băltoace triste.

19

SCURT RAPORT DESPRE FAPTUL CĂ SE IVESC MÎŢIŞORII ŞI CĂ ZBENGHI VÎNEAZĂ IARĂŞI MUŞTE

Todor se dovedi a fi o moaşă bună, peste cîteva zile capra îşi născu iedul. Trebuia să mă apuc iute să fac o bătătură. Aveam nevoie de treizeci de scînduri, m-am dus la tăietoria de lemne, aveam acolo un om al meu, care aranjă la birou să mi se dea scîndura pe credit. Veni vorba de vînzarea ferăstraielor. Am aflat că terenul propriu-zis e deja în buzunarul lui Dukics, în contul acelei sume infime pe care o dăduse împrumut întreprinderii de cherestea. Aveam nevoie şi de o grămadă de cuie, îmi trebuia şi-o sapă pentru grădină, apoi mă gîndeam cu jind şi la o lampă cu acetilenă. M-am dus la magazinul mixt, am aranjat cu negustorul să mi le dea pe toate pe credit, urmînd ca, pe lîngă rata lunară, să-i mai plătesc şi o dobîndă. Cum negustorul dădea uşor pe credit, am mai cumpărat şi o mulţime de alte lucruri, chiar şi unele de care nu aveam nici o nevoie.

Am înjghebat repede culcuşul pentru capră şi ied. Apoi ne apucarăm cu flăcăiaşul, în grădină, de muncile de primăvară. Am ars vreascurile, am curăţat pomii, am săpat grădina. Am uns trunchiurile pomilor fructiferi cu lipici de prins viermii.

— Ffurnicile v-au-v-au păpăcălit, rînji feciorașul, arătîndu-mi într-o zi pomii.

Pe trunchiul unui măr, furnicile desfăşurau o circulaţie intensă; era un du-te-vino teribil, absolut nepăsător la lipiciul meu; înălţaseră peste unsoarea lipicioasă un pod din fărîmituri de scoarţă, din frunze veştede, fire de nisip şi alergau peste ele.

În pădure, mai întîi, se iviră mîţişorii alunelor pe crenguţe. Ziua, în aer, era încă linişte, doar frunzele de anul trecut îmi sîsîiau sub tălpi, dar în cenuşiul amurgului, la marginea pădurii, sitarii masculi îşi începură cîrîitul. Cîteodată, se mai ivea ceva de măcinat, porumb de toamnă, îl aduceau oameni săraci, nu aveam inimă să le cer vamă. Pe spinii tufelor, blana oilor flutura veselă.

— Fii atent, — mă opri pe drum Eberlein —, copacii încă nu înmuguresc, dar tufele da. Ce crezi, care-o fi motivul?

Trebuia să existe un motiv, aici toate au un motiv temeinic. Plantele sînt atente, observă, cugetă, hotărăsc şi, apoi, acţionează. Nu sînt imposibil de înşelat. Uneori, fac şi ele greşeli. Dar geniul lor îndreaptă de fiecare dată greşeala. Tufele care cresc la rădăcina copacilor ar înverzi cu greu dacă şi-ar deschide frunzele odată cu copacii. În umbra marilor coroane, n-ar avea niciodată parte de soare. S-au gîndit şi au ajuns la concluzia că-şi pot salva viaţa într-un singur fel: dacă o iau înaintea înverzirii copacilor, îşi răsfiră frunzele şi pe sub copacii goi încarcă în ele atîta soare, cît le este necesar.

— Just, am rîs eu admirativ. De-acum am să urmez şcoala plantelor. Poate obţin de la ele vreo sugestie bună, pentru ca moara lui Bucur să nu arunce umbră peste mugurii mărunţi ai vieţii mele mizere...

Doctorul îşi împinse bicicleta mai departe, iar eu suflai în muzicuţă. Cum mergeam încet la marginea pădurii, un sturz negru mă urmă din copac în copac. Tiu-tiuru-tiu — scoase semnalele de alarmă obişnuite, cînd îmi mutai bastonul cu ţinte de pe un umăr pe altul. Păsările pricepură avertismentul şi, într-o clipită, se refugiară în desiş.

Doctorul observă şi se întoarse.

— Poartă-ţi bastonul pe braţ — îmi atrase atenţia —, sturzul crede că e puşcă. Şi, ca să nu uit, am căpătat nişte discuri noi. Ai ascultat Simfonia a noua?

I-am mărturisit că n-am auzit-o încă nici pe a opta, şi că, în general, pe linie de simfonii, sînt la început de tot.

— Ne-ar trebui mai multă muzică, zise doctorul, furat de gînduri. Mai multă muzică şi mai puţină carne prăjită...

Bărbia îi era tăiată în fel şi chip de aparatul de ras. O dată îl văzusem, se rădea privindu-se într-o oglindă întoarsă cu dosul.

— Cînd se desprimăvărează — îmi adusei eu aminte — cizmarul ar trebui dus sus în pădure. Mi se pare că e pe ducă. Ar putea sta acolo la vreun ciubărar. I-aş da şi capra, s-o mulgă în fiecare zi.

Ne înţeleserăm ca la sfîrşitul lui martie să-l ducem pe bolnav sus, între brazi. În patru săptămîni, iedul crescu mult, îl dezvăţai de laptele maică-si şi, la sfîrşitul lui martie, îi duserăm pe cizmar şi pe Kati sus, la munte. Îi arătai cizmarului cum trebuie mulsă capra printre picioarele ei dindărăt şi ce cîntec trebuie să-i fluiere în timpul mulsului. Fiindcă Kati se obişnuise ca, în timp ce-şi dădea laptele, să audă un marş vesel şi pe cît posibil mai ritmat. În America, muncitorilor li se oferă muzică de cameră proaspătă în timp ce asudă la locul lor de muncă.

— O să-i cam lipsească trenul — spusei, ca să-l mai înveselesc niţel pe cizmar —, ai putea să-i pufăi dumneata, cînd ai timp.

Viaţa începea de la capăt, Zbenghi stătea iar acolo, lîngă peretele însorit, şi vîna muştele. În aer plutea mireasma dulceagă a mălaiului, stăteam cu o mutră senină, de puştan, cu mînecile suflecate, lîngă coş sau mai jos, lîngă stăvilar şi, dacă aducea la măcinat o fată sau o femeie tînără, îmi făceam de lucru, plin de respect, pe lîngă fustele ei. Noaptea, prin fereastra deschisă, auzeam trecerea păsărilor: ţipătul ascuţit al raţelor pitice, huhuitul sitarilor, flautul berzelor şi plînsetul raţelor sălbatice. Pe păducel, se adunau gărgăriţele. Şi pisica îşi scotea în fiecare zi minorii la tarla, să-i înveţe prinderea şoarecilor.

Flăcăiaşul se deprinse uşor cu morăritul, iar eu străbăteam sîrguincios pădurea şi aveam grijă de sălbăticiuni, de copaci, de păsări. Ca să-şi facă treaba cum scrie la carte — adăugară sătenii. Prepeliţa o pusei la marginea pămînturilor, apoi, seara, atît îi tot ciripii, pînă ce apăru din nou, se săltă pe umărul meu cu aripa ei beteagă, ca să ne întoarcem împreună la moară. Mă uitai cu binoclul de pe coasta muntelui în casele şi grădinile oamenilor. În

leagăne, descoperii noi veniţi, în faţa jgheaburilor purcei proaspeţi, pe grajduri, ici-colo, un acoperiş nou de ţiglă şi în dosul hambarelor — perechi îndrăgostite.

În iarna asta am dat dovadă de bună purtare, mă gîndii eu, acum ar fi momentul să mă uit după vreo femeie pe măsura mea. Cînd am semănat în parcelele de afară porumbul, m-am întîlnit cu una; mîna o căruţă în care se zbătea un butoi, mi-a dat voie să mă aşed lîngă ea, dar cînd i-am cuprins frumos mijlocul, cu multă prietenie, a dat din cap ruşinată.

— Nu se poate, a zis ea.

A doua zi a venit la moară, a adus grîu. Era roşie ca o pătlăgea şi ea se prefăcea că n-o interesează decît făina care se scurge pe coş. L-am trimis pe flăcăiaş în sat, după tutun de pipă, iar eu m-am împrietenit binişor cu fata. Tocmai sosiseră şi rîndunelele din Egipt, le-a părut foarte bizară treaba şi au urmărit de pe grinzi evenimentele cu un ciripit gălăgios...

Pe cer, erau doar atîţia nori cîţi scoteam eu din luleaua mea englezească. Deasupra mea, cerul era ca un vas albastru smălţuit, de parcă cîini înfometaţi l-ar fi lins pînă la luciu.

Plămînii cizmarului erau tare destrămaţi. Ochii săi, inundaţi de lacrimi, se holbau spre cerul proaspăt văcsuit. A citit în ziare că pe acest pămînt se zbat 1.990.000.000 de robi. E evident — a spus el — că şi plozii lui vor fi tot robi, dacă între timp nu vor fi călcaţi în picioare. Stăteam pe un trunchi de brad şi ascultam cum îşi iroseşte ultimele puteri pentru a se înşuruba, dincolo de zona de gravitaţie a pămîntului, în raiul filozofiei oamenilor săraci.

— Crede-mă, domnule Felméri, — i se scurgeau vorbele din gură, ca un prelung văl de doliu —, oamenii nu vor crăpa de-a pururi atît de jalnic. Trebuie să vină şi vremea aceea cînd nu vor mai fi asemenea situaţii.

Cînd nu vor mai fi boli sociale, — voia el să zică —, cînd fiecărui biet cizmar îi va reveni un pat la sanatoriu. Trebuie să vină şi vremea — ar fi vrut să zică el — cînd omul va fi mai important decît principiul, decît sistemul. Mare-i jos, aici, azi, murdăria, mare e dezordinea. Aceşti munţi, peste zece mii de ani, se vor fărîmiţa, nici muncii

prostiei şi egoismului omenesc n-or fi făcuţi dintr-un aluat mai rezistent; oricît sînt de înalţi, or să se dărîme odată şi odată. Acuma se ţin bine încă. Apoi, trebuie să intentăm împotriva naturii proces de părtinire. Nu se îngrijeşte suficient de noi. Nu-i imparţială. Gîndacul îşi depune ouăle în hoitul omului sau al cîrtiţei, dar cine poartă grija copiilor unui biet cizmar?

Acasă mă aştepta deja omul de la joagăre, să-i plătesc scîndurile. Nu aveam bani, am încărcat în roabă nişte zarzavat, ouă şi găini şi le-am trimis la băi cu flăcăiaşul. Grijile mele mărunte mă făcuseră să uit răbufnirile cu care urma să fericesc lumea. Am adunat ceva bănuţi de pe urma găinilor şi tocmai porneam spre depozitul de cherestea să-mi achit din datorii, cînd Todor îmi aduse o citaţie. Trebuia să depun mărturie la Tribunalul din Alba Iulia. M-am dus şi, dacă tot eram acolo, am băut cîteva sticle de bere în compania băieţilor. Poate că am băut chiar mai multe, nu ştiu, nu prea am stat să numărăm sticlele. Cînd ne-am ridicat de la masă, iar aveam buzunarele goale. Găinile s-au transformat în spumă în burta mea. Dar măcar am fost încă o dată flăcăul vesel de odinioară, tînărul provincial zgomotos care face bancuri şi dă cu pumnii în masă. Fireşte, cvartetul s-a bucurat de apariţia mea neaşteptată. M-a înconjurat ca pe un obiect de artă. Prună îşi pierduse din nou slujba. Şi, cu toate că prin aer zburau transporturi strălucite de trestie de zahăr şi alte afaceri, pantalonii nu-i mai stăteau atît de lipiţi pe pulpe, ca înainte. Şi Mască semăna izbitor cu una din cele şapte vaci slabe care ieşiseră din Nil, dar fără a avea nici cea mai mică speranţă să devină vreodată un bou gras. Mîrţoagă scria versuri pentru o gazetă din Cluj şi corespondenţe pasionante despre cîte un hoţ prins la tîrgul săptămînal.

— Porcule, eşti rumen în obraji, mi-au zis, cu o căldură frăţească.

Mi s-a făcut milă de ei şi i-am invitat la moară.

Şi iată-i, duminică dimineaţa, stăteau acolo, în faţa ferestrei odăii mele, plini de praf şi umflaţi, de abia se puteau recunoaşte. Prună, cu obrazul de mai multe ori umflat, sufla în nevăzuta sa trompetă albă de jazz şi

bătea ritmul, în loc de picioare cu urechile. Mîrţoagă ţinea ridicat în aer piciorul său strîmb şi ciupea elegiac văzduhul. Mască îşi încrucişase braţele subţiri, ca un colac sărbătoresc, şi zicea cu o gură pătrată de ştiucă: umtata, umtata. Avea numai un ochi, fiindcă celălalt se pierduse fără urme între două găluşte umflate. Lui Mîrţoagă i se strîmbase gura din cauza unei umflături hazlii. Am bănuit că s-au ciocnit de vreun stup de albine, ca apoi să caute scăpare printr-o fugă disperată.

— Hoţilor — le-am spus eu cu dragoste —, aţi vrut să prădaţi un stup străin. Aşa-i?

— Prună a vrut, a abandonat necredincios flamura piraterească poetul şi corespondentul. A zis că el se pricepe. Că el scoate mierea din ramă cum scrie la carte. Eu, între timp, am scărpinat viţelul, s-a spălat pe mîini, Mască. Deodată, toate albinele se repeziseră la noi...

Şi, după ce au ieşit la iveală toate detaliile luptei eroice, m-am urcat pe pervazul ferestrei.

— Sînteţi buni de-un ştreang mare, le-am spus. Dar să trecem la subiect. Să ridice două degete cel care vrea lapte bătut.

— Ura! — a răspuns ecoul întreit şi trei mîini s-au ridicat cu avînt în aer.

— Ura! — am continuat eu —, să ridice două degete cel care vrea omletă cu caşcaval.

Şase braţe hotărîte s-au ridicat cu strigăte de slavă zgomotoase. Abia am prididit să-i liniştesc.

— Ura! — m-am pregătit să închei lista de bucate —, să ridice două degete cel care...

N-am putut isprăvi, fiindcă, înnebuniţi de belşugul ospăţului apropiat, m-au săltat din pervaz, ca să ocolească moara cu mine într-un marş victorios.

— Să ridice două degete — am zbierat eu —, cel care vrea friptură de broaşte, cu linte de melci.

La care, mă scăpară jos cu grăbire. Dar marşul festiv nu se întrerupse, ocoliră moara, cîntînd, umflaţi şi şchiopi, iar eu intrai iute să pregătesc masa. Ocolul fu tulburat de faptul că Prună călcă pe greblă, care se ridică şi îl pocni în nas. Apoi, hotărîră să viziteze punctele de atracţie ale morii. Mască, care voia să se laude cu faptul că el e umblat în problemele pămînteşti, îşi prinse degetul în

roata dinţată. Asta îi asmuţi la ceartă. După aceasta, Prună propuse o prinsoare: el poate transforma moara, în douăzeci şi patru de ore, în fabrică de discuri. Apoi, urmă trecerea în revistă a statuilor mele.

— E lung cît un vagon Pullmann — declară Prună, dînd cu ochii de statuia jderului —, are axele foarte îndepărtate unele de altele.

În sfîrşit, am pus masa.

— Sub dud! — strigă Prună. Sub dud. Aşa am învăţat la şcoală.

I-am făcut pe plac şi am cărat toată haleala sub dud, lucru pe care terţetul mi-l confirmă cu urale avîntate. Apoi, fără nici o trecere, mă numiră un tip meschin şi prefăcut, care şi-a lipit o barbă falsă de cerşetor, doar ca să-şi ascundă guşele de nabab. Dar acest fapt nu le tulbură clefăitul şi hărţuiala, musafirii mei înghiţiră în trei minute douăzeci şi opt de ouă cu ceapa şi caşcavalul de rigoare, lăsînd la urmă, ca răcoritor, laptele bătut. Dat fiind că Prună şi Mască contabilizară cîteva plusuri de ouă în stomac, în detrimentul lui Mîrţoagă, acesta plecă să recupereze pierderile la coteţ, în căutare de ouă. Dar găinile mele ouaseră cu o zi înainte şi ţineau acum ziua de pauză duminicală. Mîrţoagă căută în zadar. Văzîndu-l, ceilalţi doi golani îl îndemnară să discute cu cocoşul, că o să-i facă ăla un ou. Mai apoi auziră un plescăit răsunător. Şchiopul, care privea visător copacii şi cerul, căzuse în pîrîu. Prună improviză la locul accidentului un dans indian de luptă. Mască, căruia îi plăcea ordinea, iar căderile în apă le considera de-a dreptul manifestări ale dezordinii, îşi aduse mustăcioara blondă în poziţie orizontală şi zise grav: umtata.

— Apa a fost de calitatea întîi, ne comunică poetul cu pricepere, rîzînd, cînd îl scoaserăm de acolo, ţinîndu-l de guler, dar, mai ales, de păr. O apă atît de bună n-am mai băut de mult.

Cît timp se usca la soare şi îşi aduna impresiile în versuri, celorlaţi doi membri ai formaţiei le arătai oleacă harta apelor şi munţilor din împrejurimi. Se întinseră în iarbă şi urlară din răsputeri. Prin asta voiau să exprime faptul că se simt bine şi că ar vrea să cînte o melodie populară.

— Grozav de bună treabă a făcut onorabilul domn Felmeih, fu de părere Prună. Asta s-a făcut ţăran. Poate mînca salată şi cartofi cît încape în el. Iar noi batem din buze.

Apăru şi Mîrţoagă. El fu de părere că ar trebui să ne organizăm. Omul are drepturi înnăscute. Ba mai mult, chiar şi în stare embrionară are drepturi. Să ne organizăm pentru apărarea drepturilor naturale! Mască clipi morocănos cu singurul lui ochi.

— O să te închidă, zise. Stai liniştit pe fundul tău. Semăna cu un viţel tuns.

Prună prinse un fluture, îl desfăcu şi scoase din el bula mică de miere.

— În copilărie le mîncam întotdeauna mierea, zise el şi vîrî curios în gură bula minusculă.

Mîrţoagă îl privi cu interes. L-am văzut cum încearcă să prelucreze în versuri întîmplarea. Am văzut mierea scoasă din pîntecul fluturelui, ca metaforă, şi în cealaltă parte muncitorul, adică omenirea frustrată de bula ei de miere.

— Vrei un creion? — l-am întrebat şi i-am întins creionul meu.

I-am spus lui Ferenc, care se întorsese de curînd din oraş, de la o muncă ocazională, că aş vrea ca băieţii să se poată întoarce acasă cu trenul. M-a împrumutat cu plăcere şi eu i-am condus, să le pot cumpăra biletele. La băi, în ring era mare dans, lui Prună îi veni chef de ţopăială şi invită o provincială ruşinoasă. Mască îi urmă şi el pilda, dar lui nu-i reveni decît o fetişcană scundă, cu o gură ştirbită mereu a plîns. Partenera îi venea doar pînă la brîu. Mască o conducea, de parcă voia să ocrotească o feţiţă de grădiniţă, într-un loc aglomerat.

Ferenc aşteptă pînă urcai terţetul în tren, apoi mă însoţi înapoi o bucată de drum. Mergeam spre moara lui Bucur. Era deja construită şi prevestea puţine avantaje pentru mine. Mă uitai atent la ea, fără să mă sperii prea tare.

— O să macin mai ieftin, îi spusei lui Ferenc, care se uita îngrijorat. Tot o să scot şi eu o bucată de pîine cu măcinatul.

M-am întîlnit şi cu preotul. Mergea spre casă acoperit de praf, după un drum de douăzeci de kilometri. Fusese pînă într-al şaptelea sat să-şi aducă matcă pentru stup. O ţinea într-o cutie de chibrituri. Capacul cutiei era înlocuit cu o bucată de tifon înmuiat în miere, ca pe drum matca să aibe parte de aer şi de hrană.

În urma noastră, pe drum, s-a apropiat o maşină, apoi,, stîrnind nori rotunzi de praf, a cotit spre moară. Maşinăria neobişnuită a destrămat un pic ordinea gospodărească din preajma morii. Ciorile s-au speriat în plop şi au plecat de acolo, cîrîind. O armată de gîşte adolescente, intrate în panică, s-au refugiat spre bălţi. Şi în rîu s-au împrăştiat peştii, cînd a trecut pe deasupra lor umbra maşinii. Din automobil au coborît doi oameni. Unul părea să fie scund şi burduhănos; a scos un trabuc, i-a muşcat vîrful şi l-a scuipat în pîrîu. Cel mai înalt s-a apucat să despăturească un fel de hartă. L-am recunoscut: era Dukics, morsa. Şi acum am băgat de seama că în maşină erau şi două femei tinere. Una era fiica lui Dukics, stătea lîngă volan şi căsca. S-ar părea că au cumpărat pădurea baronului, m-am gîndit eu, pe aia o caută pe hartă. Nu le-am dat atenţie şi am intrat în curtea morii.

20

ÎNTÎLNIRE ÎN PĂDURE. PASTEL ÎNRĂMAT

Cît timp am fost plecat, flăcăiaşul a adus şindrilă de la olarul cu o ureche. Săptămîna trecută furtuna trăsese nişte concerte zdravene, dezghiocase cîteva şipci mai vechi de pe acoperiş şi plouase puţintel în odaie. Am pus ulcele pe jos, ca_să prind picăturile. N-am vrut să aştept pînă a doua zi, m-am urcat cu legătura pe acoperiş. Ciocanul scotea ici şi colo sunete moi, înfundate. Am schimbat şipcile stricate şi am lucrat febril ca să termin pînă seara treaba. Domnul Dukics hoinări un timp cu societatea sa afară, pe cîmp, apoi veni şi se opri în faţa morii. Se certau dacă ar fi mai bine să viziteze pădurea sau mai întîi să mănînce ceva. Cele două fete optau pentru pădure, însă burduhănosul care scuipase capătul trabucului în pîrîu voia altă ordine şi propunea să se ocupe niţel de puiul cu salată de castraveţi, apoi, treacă de la el, poate urma şi complexul cu o mie de pogoane. Cuvîntul complex îl auzise de la Dukics şi se pare că îl găsea amuzant, fiindcă era vizibilă sila cu care sufla fumul de trabuc spre roiul de ţînţari care îi dansa în faţă.

— Complex — zise degustînd cuvîntul. Bună expresie.

Avea şi el un fel de complex, dar ăla ţinea mai mult de domeniul neurologiei. Fata lui Dukics îşi scutură mîinile, întîi una, apoi cealaltă, şi cele două mănuşi leneşe de piele îi căzură la picioare. Bărbatul se aplecă şi le ridică.

— Nu ţi-e ruşine — îl certă fata —, pînă şi aici, în sînul naturii, te interesează numai mîncarea?

Burduhănosul fuma liniştit. Declară că nu consideră natura o biserică a vreunei secte religioase, în care n-ai

voie să intri decît pe stomacul gol. I s-a promis pateu de ficat, găină şi salată de castraveţi, vrea deci să vadă găina- şi pateul ăla.

Discutau în acea limbă orăşenească inteligentă, dar tare pipărată, care făcea să tresară mlădiţele neexperimentate şi prunii tineri. La urma urmelor, burduhănosul, în pofida burţii şi a limbajului, putea fi un suflet blînd şi delicat fiindcă, într-o clipă de neatenţie, depuse un sărut liric pe încheietura mîinii fetei Dukics. Fata se-dezbără de el cu un gest uşor şi rîse mici semne de întrebare la sfîrşitul acestui joc copilăresc. Apoi, plecară spre pădure, dar se reîntoarseră curînd. Eu stăteam ghemuit tot pe acoperiş, în halatul vechi de lucru al lui taică-meu. Fata Dukics îşi potrivi aparatul de fotografiat. Voia să fotografieze insectele negre, ciudate, care se prăjeau la soare pe panta dealului.

— Dragă Ana, ăştia-s greieri, o dădăci burduhănosul. Vezi, cum stau în poartă, ca acele cucoane anume în străzile lăturalnice din marile oraşe. Probabil că îi acostează pe trecători.

— Bine, încuviinţă din cap fata Dukics.

Cealaltă cucoană fu de părere că asociaţia de idei dă dovadă de o fantezie bolnăvicioasă. Apoi mă observă pe mine sus pe acoperişul morii şi atrase atenţia societăţii asupra mea.

Intrară în curtea morii şi fata Dukics îndreptă spre mine aparatul.

— Nu te mişca — mi-a făcut ea semn, cînd am vrut-să-mi aprind pipa stinsă —, şi zîmbeşte un pic...

— Cu plăcere — i-am strigat de pe acoperiş, dar acum nu am timp... Treceţi eventual mîine...

— *Quelle bêtise,* a zis fata, întorcîndu-se spre burduhănos. Alo, tinere, sînt gata imediat... Ei, ai grijă... Unu, doi...

A declanşat aparatul şi a răsucit mai departe rola cu peliculă.

— Încă, una, a zis ea mulţumită.

Am trecut înspre cealaltă parte a curţii, ca să intre şi stăvilarul în aparat. Trebuie să fi fost foarte mîndră de pozele ei, fiindcă le comunica celorlalţi că dacă vor reuşi, va participa cu ele la o expoziţie de fotografii.

Cealaltă fată ceru voie să se uite niţel prin moară. Am coborît de pe acoperiş şi le-am poftit înăuntru. Cei doi bărbaţi rămaseră afară, în faţa morii. Fata Dukics nu mă recunoscu, poate din cauza hainelor mele pline de făină şi a bărbii mele negre; mă întrebă a cui e moara şi dacă pe mine nu mă cheamă Petre. Fiindcă am aşa o mutră de Petre. Am uitat să mă prezint, dar m-am străduit să nu dezmint mutra aia de Petre. Am avut grijă ca la răspunsuri şi la explicaţii să pronunţ numai expresii de-ale lui Petre. Dar accentul meu trebuie să fi dat de bănuit, fiindcă am simţit de cîteva ori că-şi vîră în mine cheia curiozităţii ei, o suceşte o dată, de două ori, ca să mă descuie. Am devenit mai precaut. Schimbau între ele opinii în limba franceză, mă tratau ca pe o ţesătură, mă puneau de colo-colo, mă pipăiau, fireşte numai pe baze folclorice, ca pe o curiozitate sătească. În jurul coşurilor de făină, pe pămîntul bătătorit, se agitau puişori galbeni. Aveau două zile, ciuguleau totul de pe jos, pînă şi propriile lor picioare. Unul din ei, cum ieşise grăbit prin crăpătura oului în marele univers, i se lipise de spate o bucăţică de coajă de ou. Fata Dukics nu-l observă şi îl călcă pa picior. Accidentul de circulaţie îi scăpă din vedere, tocmai îmi lăuda pisica, pentru ochii ei frumoşi de ametist. Găsi că apa care trece prin casă spre stăvilarul de scurgere este pur şi simplu încîntătoare.

— Fluviu propriu în casă, rîse ea admirativ. Şi ce miros plăcut de răşină are!

Voia să-mi vadă şi odaia. Aruncai uşurel faţa de masă peste cărţi, fără ca ele să bage de seamă. Era o încăpere mică, cu pereţii văruiţi, un divan cu spătar înalt şi alte mărunţişuri demne de văzut. Ochii celor două femei confirmară cu un zîmbet vesel cele văzute. Privirea le sărea de la un obiect la altul, de la oglinda oarbă la Madonă, de la Madonă la cizmele lui taică-meu, de acolo la şiragul de ciuperci care atîrna de grindă, la reclama negustorului de seminţe, la patul lustruit, la împletitura de tei aşezată în colţ, cu care mă pregăteam să leg în grădină fasolea şi roşiile. Am repurtat un succes deosebit cu ciupercile uscate care erau aninate de grindă. Nici una din ele nu mai văzuse aşa ceva, fata Dukics, amuzîndu-se, îşi puse şiragul în jurul gîtului. Admiraţia ei binevoitoare,

care părea jignitoare în această odaie mică, sărăcăcioasă şi din cale-afară de simplă se ciocni o clipă de surîsul meu ironic. Întrerupse starea de admiraţie şi începu să-şi caute îngîndurată prin memorie. Trebuie să fi avut de-a face cu multe mutre, nu-şi aducea aminte de mine. Apoi sări peste mine şi zbură mai departe.

Cînd ne întoarserăm, puişorul galben zăcea mort pe jos. Îl ridicai şi îl aruncai în pîrîu.

— Adineaori ai călcat pe el, îi explicai fetei, care se interesa de motivul morţii puişorului.

— Îmi pare foarte rău, zise ea, binecrescută. Şi n-aş vrea să-ţi pricinuiesc o pagubă...

— Nu? — o întrebai rîzînd.

„Dar Fabrica de Ţigle?" — întreba rîsul meu răutăcios.

Mă privi. Rîsul meu o surprinsese. Îşi deschise portmoneul.

— Pune-l bine, îi făcui semn. Ai să-mi scazi din preţul cocoşului.

Se uită la prietena ei. Apoi din nou la mine.

— Nu înţeleg.

— Nu contează, îi spusei. Vă strigă domnii din curte. Mă bucur că aţi onorat cu vizita modestul meu castel.

Luai scara şi o dusei înapoi la moară. Cît am umblat pe afară, au ieşit şi ele, lăsînd în urma lor doar parfumul. Seara, cînd m-am culcat, am mirosit de curiozitate colacul de ciuperci, pe care fata îl pusese pe gîtul gol. Mirosul amar de ciuperci, care amintea de cel al copacilor uscaţi, era îmbălsămat subţire, abia perceptibil, cu un parfum fin. Erau ciuperci de anul trecut, le-am azvîrlit pe fereastră.

Deci, frăţioare, ai intrat în aparatul ei. O să te expună în vreo vitrină, şi o să scrie frumos sub tine cu litere de tipar: „Natură moartă la moară". Sau: „Munca decurge cu voioşie". Dar nici aşa nu-i rău: „Şindrilă nouă". Numai de-aş şti ce-i aia *bêtise.* Cine ştie ce tîmpenie o fi. Odată am învăţat, de amuzament, cîteva lecţii de limba franceză, pe vremea cînd locuiam încă la doamna Bogdan. Dînsa vîrîse sub piciorul dulapului, ca să nu se mai clatine, nu ştiu ce carte veche franţuzească. Poate că o adusese cineva la legat, apoi o uitase acolo

definitiv. Titlul cărţii era: *Guide de la conversation française et hongroise*. Cartea era împărţită în capitole, îmi amintesc şi azi titlul cîtorva :

Întrebări şi răspunsuri la staţia de poştă, pînă ce se schimbă caii:

Vă rog să-mi daţi cai buni	= Je vous prie de me donner des bons chevaux.
Vizitiu, cîte leghe sînt pînă la staţia următoare ?	= Postillon, combien y a-t-il de lieues d'ici à la poste proehaine ?

Era un alt capitol, care se intitula *La vînătoare de păsări*. Domnule, vă place să împuşcaţi cocoşi de munte? Răspuns: *Avec plaisir, monsieur*. Cu plăcere, domnule. Cel mai tare mi-a plăcut capitolul următor. I-am învăţat toate întrebările şi răspunsurile. Se intitula: *La cumpărat de castel*. Aş vrea să cumpăr acest castel. Are şi porumbar? Da, domnule, are şi porumbar. Aceste scări sînt din marmoră de Carrara? Da, domnule, sînt cioplite din cea mai nobilă marmoră de Carrara. Te rog, condu-mă la primul etaj. *Je vous prie, conduisez-moi au premier étage...*

Din păcate, cuvîntul *bêtise* nu este o expresie uzitată nici la cumpărări de castele, nici la vînătoare de păsări. Dacă mîine dau pe la Eberlein, mă gîndii eu, o s-o întreb pe nevastă-sa ce înseamnă.

A doua zi însă mi se aduse grîu proaspăt la măcinat şi uitai de bêtise.

21

ADAM E ISPITIT DE ŞARPELE DIN PARADIS, DAR ADAM SE ŢINE TARE

Peste două săptămîni, am avut o treabă în satul deja munte. Preotul stătea afară, în pridvor, împreună cu Eberlein. Mi se păru o oră nepotrivită ca să stea la palavre, devenii bănuitor şi intrai în curte. Sosisem într-un moment nepotrivit. Preoteasa, de două zile, începuse să nască. Eberlein era de părere că plodul este culcat de-a curmezişul, de aceea nu-şi găseşte drumul spre lumină. Prin geamul camerei strîmte, răzbăteau săgeţile ascuţite ale vaietelor şi se înfigeau adînc în tînărul preot, care răbda ploaia acestor săgeţi sfîşietoare nemişcat, dar încrîncenat.

— Sus, în biserica de sub pădure, am anunţat pentru astăzi slujbă, — zise el şi îşi luă patrafirul pe braţ.

Eberlein îşi freca unghiile în apă clocotită. Întrebă dacă nu s-ar putea amîna predica pentru duminica viitoare, fiindcă, dacă se adevereşte supoziţia sa în ceea ce priveşte poziţia copilului, atunci preoteasa ar trebui transportată de urgenţă la oraş. În liniştea apăsătoare pătrunseră, ascuţite, gemetele femeii. Preotul turnă cu mîini tremurătoare palincă în pahare, apoi, fără a-şi fi băut paharul, intră în cameră. Doctorul continuă să se spele.

— Cînd pe femeie o apucă durerile facerii — zise el — bărbatul se simte întrucîtva vinovat. E un punct de vedere eronat. În ultimă instanţă, bărbatul şi-a isprăvit rolul şi, cel puţin pentru o bucată de vreme, devine de prisos. Această stare îi pricinuieşte remuşcările...

Pe cînd vorbea, eu consumam, distrat, din palincă. Am văzut Biblia acolo, pe balustrada pridvorului, am răsfoit-o, am citit din ea, apoi m-am uitat la medic.

— Ţine-l oleacă pe preot în casă, i-am spus.

Am luat Biblia sub braţ şi, cu un salt scurt, m-am azvîrlit în spinarea căluţului scund, pe care preotul îl căpătase împrumut pentru a merge la slujbă...

Tropăiam încetişor pe poteca de munte. Era un drum de vreo două ceasuri pînă la biserica de sub pădure, rachiul de vişine mă moleşise uşurel, umbra mea, ca şi gîndurile, se tîra de colo-colo, în urmă, pe pajişte. Cucii cîntau în copaci. Cred că am şi aţipit niţel în şa, înghiţisem nepoftit de nimeni cel puţin cinci pahare de rachiu. Noroc că nu ştiu ce sălbăticiune care trecu îl sperie pe căluţ. Dacă nu mă scutura cu săritura lui, aveam toate şansele să sosesc în faţa bisericii sforăind. Am deschis Biblia şi, în timp ce calul urca blînd pe drumeagul de munte, m-am străduit să mă ridic ceva mai presus de praful vieţii de fiecare zi. Pădurea împrăştia o aromă picantă, poteca se încolăcea tot mai sus şi, odată cu ea, se încolăceau şi gîndurile mele.

Despre ce le-am ţinut cuvîntare acelor treizeci şi cinci-patruzeci de oameni care se adunaseră din comuna răsfirată şi de pe la parchetele din împrejurimi, în această căsuţă de lemn, n-ar fi putut spune cu precizie nimeni. Nici măcar eu însumi. Ideile îmi fierbeau tainic, vocea îmi suna străină şi simţeam că sînt un orator înfiorător de prost. Ţin minte că am vorbit despre credinţă, cu care pe vremea aceea eram încă în relaţii vagi, despre dragoste, care pe atunci încă nu mă interesa decît ca loc comun bisericesc şi, în general, despre tot ce se putea. Şi, ca să nu-l fac de rîs pe tînărul preot, care obişnuia să dea conţinut vorbelor sale printr-o parabolă inteligentă, adusei vorba de plante. Demonstram tocmai ce ar fi dacă am urma şi noi exemplul frunzelor care se aşază de fiecare dată astfel încît şi cea din urmă frunzuliţă murdară să aibă parte de binefacerile soarelui — cînd intră în biserică Dukics, morsa şi fata lui în compania cîtorva funcţionari de la joagăre. Se aşezară, în faţa mea, în prima bancă. Hai, frăţioare — mă trăsei de mî-

necă —, nu căsca gura. Am ridicat vocea şi am repetat întrebarea cu un avînt interior din ce în ce mai înfierbîntat. Ce s-ar întîmpla dacă frunzele cele mari s-ar da oleacă la o parte, ca să le ajungă şi celor mai de jos soare, ploaie şi clorofilă? Pentru că, onorate domnule Dukics, sîntem cu toţii frunze ale aceluiaşi copac uriaş, pot veni furtuni, pot veni fulgere, care vor executa cu brutalitate acţiunea de egalizare, vor smulge frunzele îmbuibate de belşug, aşezate în locurile cele mai pompoase şi atunci vor putea înverzi şi cele slăbănoage, retrase mai jos. M-am înfierbîntat tare în parabolele botanice şi am dat exemplul acelor cîtorva plante cu frunze lătăreţe, care îşi asumă solidaritatea pînă la limitele sacrificiului. Am vorbit de acele frunze care se găuresc în mod eroic şi, astfel, sacrificînd propria lor integritate corporală, fac să parvină razele de soare tovarăşelor lor, aflate la ananghie. Era mai degrabă un perdaf tras bancherilor păroşi şi directorilor de instituţii, decît o mană cerească dedicată bietelor ierburi pădurene. Trebuie sa fi avut şi o urmă de înţeles în tot ce am spus, fiindcă i-am văzut pe bărbaţi împărţindu-şi mustăţile ţepene, cu mîini puternice, în două părţi, cu un aer de încuviinţare. De adormit nu adormiră decît doi oameni, în total, ceea ce era un rezultat bun pentru un predicator, dacă ţinem seama de faptul că în timpul slujbei tînărului preot puteam deosebi tremoloul a trei sforăituri distincte. Ţin minte că făceam gesturi largi, înfierbîntate, cu braţele mele lungi şi, cînd am ridicat pătimaş mîna mi-am lovit zdravăn degetul arătător de cupola altarului. În orice caz, paza cerească trecu cu vederea curajoasa mea incursiune teologică, lucru pe care l-am dedus din simplul fapt că altarul nu mi s-a surpat în cap. Acum nu mai trebuie decît s-o treacă cu vederea parohia şi şeful jandarmeriei. De familia Dukics nu-mi păsa. Rîul meu nu curgea prin terenul lor cu joagăre, nu-mi era teamă că o să-mi ia apa de sub nas. Dar chiar dacă ar fi curs pe la ei, în acel an şi jumătate de cînd îmi cîştigam cu propriile mîini pîinea galbenă de mălai, văzusem multe mîrşăvii revoltătoare din partea oamenilor cu bani mulţi; se zbăteau, se ridicau în mine bulele carbogazoase ale furiei, ca într-o sticlă de sifon.

M-am oprit în uşa bisericii, cum obişnuiau preoţii la terminarea slujbei. În faţă venea fata, fata lui Dukics, m-a privit adînc. A zîmbit, cu ce intenţii, nu prea ştiu. Apoi, a trecut taică-său şi cei trei funcţionari de la joagăre. Nu i-am băgat în seamă. Apoi, veniră oamenii şi eu dădui mîna cu toată lumea. O bătrînică îmi dărui cîţiva păstrăvi, îi adusese înveliţi în frunze verzi, într-o coajă de copac. Apoi, încălecai pe micul şobolan şi pornii înapoi în satul de munte, unde depusei Biblia, căluţul şi mesajul că preotul poate fi liniştit, am făcut tot posibilul ca oamenii să se simtă bine în casa lui Dumnezeu. Fireşte, pentru bogătaşi nu pot garanta.

Nu credeam să se işte vreun necaz pentru acele cîteva comparaţii neîndemînatice pe care le spusesem. Bătrînul preot din satul de jos mă chestionă, dînd din cap, despre ce fel de treabă revoltătoare am săvîrşit în biserica de sub pădure. Soţiei sale i se adusese ştirea că am zis nişte lucruri neruşinate.

— Nu ştiu despre ce e vorba, i-am răspuns. Dumnezeu a avut grijă ca şi sluga sa cea mai neputincioasă să se poată căţăra în căruţa Lui. N-am făcut decît să mă caţăr şi eu şi, după cîte îmi dau seama, n-am făcut nici o stricăciune în căruţă.

Şi după ce am trimis omagiile mele soţiei sale, imensului sac de bîrfe, m-am dus la jandarmerie, unde trebuia să dictez într-un proces-verbal toată parabola mea despre plante, care îmi rodise atît de bogate succese de orator, cum rodeşte pămîntul sărăntocului urzicile. Erau două denunţuri împotriva mea. Unul — că mă duc pe la cizmar să fac cîrdăşie cu el, doi — că fac agitaţie împotriva orînduirii sociale în vigoare.

Cît timp mă tot explicam în faţa oficialităţilor, s-a întîmplat ceva cu purcelul meu, fiindcă a crăpat frumuşel. Ei, drum bun, speranţă a cîrnaţilor, îmi luai rămas-bun de la el, drum bun afumături tandre ale serilor lungi de iarnă. A venit Ferenc cu roaba să-l ia, ca să fiarbă săpun din grăsimea lui.

— S-au pus zdravăn pe treabă, dădu el din cap, uitîndu-se roată, prin moara goală.

Se gîndea la moara lui Bucur, care îmi lua încetişor clientela.

— Spune-le oamenilor — l-am zis — că celor mai nevoiaşi le macin pe gratis cîte zece baniţe de făină. Pentru rest, vor plăti doar jumătate de vamă, ca şi înainte.

Drumul ce ducea spre moară începu să fie năpădit de muşeţel şi de traista-ciobanului — atît de tare se răriră oamenii. Moara care pufăia le excitase curiozitatea. La vestea pe care le-o dădu Ferenc, începură să mai vină cîţiva. Le vărsăm grîul scutit de vamă cu acelaşi sîrg în pîlnie ca şi pe cel plătit. Le cîntam şi din muzicuţă cîteva cîntece mai noi şi, dacă era de faţă vreo muiere, mai scăpăm şi cîte o anecdotă pipărată, încît puii de rîndunică se retrăgeau îngroziţi pe grinda cu cuiburi, de unde, ca dintr-o lojă, priveau în grupuri de cîte cinci evenimentele din moară.

În şopron aveam atelierul, clientelor mele mai acătării le arătam cu plăcere statuile. Ziceau de capră că li se pare gata să behăie, iar fetiţa cu cele două codiţe şi cu feţişoara zîmbitoare pare că a fost adusă pe lume de o mamă. Lucram intens, mă apucase iarăşi pasiunea sculpturii, voiam să modelez deodată toate lucrurile imaginabile. În timpul lucrului, am simţit o dată în ceafă o furnicătură ciudată. M-am întors. Fata lui Dukics stătea în curte pe o buturugă şi privea în tăcere ce meşteresc. Mi-am aprins luleaua mică englezească şi am înfipt din nou cuţitul de lemn în lutul moale.

— Cauţi pe cineva? — am întrebat-o mai tîrziu, fără a mă uita la ea.

— Ai ceva împotriva mea? — mi-a răspuns cu o întrebare, stînd tot acolo, pe buturugă.

— Am — i-am făcut semn —, chiar şi mai multe. Şi, de altfel, nu-mi place să-mi atîrne tot timpul deasupra capului, ca o sabie a lui Damocles, aparatul ăla al dumitale de fotografiat.

A ridicat aparatul plat, arătîndu-mi că e închis.

— Şi în afară de asta? — m-a întrebat cu prea mult calm.

— În afară de asta, eu nu mi-am vîrît nasul în treburile dumitale şi m-aş putea aştepta, pe baza reciprocităţii, ca nici dumneata să nu-ţi vîri nasul în treburile mele. Suficient de clar, nu?

— Da — a confirmat ea, de parcă nici nu era vorba de nasul ei —, asta-i clar.

Mai precis: ar fi clar, dacă ar fi venit să-şi vîre nasul în treburile mele particulare. Dar nici prin gînd nu i-a dat. Cu atît mai mult, cu cît persoana mea n-o interesează în nici un fel. Nici un pic. Motivul pentru care a venit este oarecum acela că m-a văzut sculptînd. Pe ea o interesează arta plastică.

— Se poate — am încuviinţat, continuîndu-mi nestingherit treaba —, dar eu încă nu primesc în probleme de sculptură.

I-am făcut semn flăcăiaşului să aducă tabla care atîrna pe grindă, în moară, şi s-o agaţe la poartă de cuiul ăla. Flăcăiaşul veni în fugă cu tabla şi o agăţă repede-n cui. Scria pe ea că primesc numai în chestiuni de morărit.

— Dumneata, precum văd, faci pe omul cu hachiţe, a zîmbit ea şi şi-a pus în gură o ţigară. Eşti dispus să-mi dai un foc?

I-am făcut semn flăcăiaşului să aducă jar de sub cuptorul de pîine.

— Ţin să-ţi atrag atenţia, dacă n-ai şti cumva, că pipa dumitale arde perfect, m-a anunţat vioaie, privind spre luleaua mea care fumega.

— Ştiu, domnişoară — i-am răspuns eu — şi, dacă îmi permiţi, acum voi sista această conversaţie.

— Nu trebuie nici dumneata să umbli prin vecini pentru oleacă de mojicie, a constatat musafira mea, fără a părea deosebit de ofensată. De altminteri, celălalt motiv pentru care te importunez este că aş vrea să mă întorc la joagăre. Ai fi drăguţ să-mi arăţi drumul?

I-am făcut semn flăcăiaşului şi i-am spus:

— Arată-i domnişoarei drumul spre joagăre.

Se pregătea să plece, cînd a intrat în curte fiul ciubărarului, care fusese la medic, fiindcă cizmarul scuipa sînge şi de trei zile îi era foarte rău. Mi-am luat rucsacul din cui, am pus în el ouă, pîine, brînză de oaie şi făină şi am pornit şi eu spre brazi. Fata lui Dukics, care, între timp, îl interogase pe fiul ciubărarului, m-a întrebat dacă poate veni cu mine; fiindcă, se pare, drumul ei trece tot pe acolo şi ar vrea şi ea să-l viziteze pe cizmarul bolnav. Nu i-o puteam interzice.

— Măcar o să faci oleacă de sport, am aruncat eu, uşurel, săgeata.

— Cred că nu te gîndeşti la sportul alpinistic.

— Nu. Mă gîndeam la sportul binefacerii.

Pe drum, ne întîlnirăm cu un- tînăr în haine de sport. Era din anturajul fetei, mi-l şi prezentă. Era îmbrăcat teribil de bine, un tînăr fercheş, lustruit, cu un nas obraznic, o mutră insuportabilă, avea pe el atîtea lucruri de văzut, ca gîndacii pe o creangă de trandafiri. O luai grăbit înainte. În dosul plopilor pluteau rîsete voioase. Prună zicea că în America se şi bat femeile. Păi, eu unul, în orice caz, tot am să-ţi dau una, stimat cintezoi.

La jumătatea muntelui obosiră şi mă rugară să ne odihnim cîteva minute.

— Nu-i aşa — se interesă fata — că astea de aici sînt toate pădurile noastre?... Pînă la linia asta?... Minunat... Şi jos, acolo, acei mesteceni frumoşi, iar sus, aici, toţi norii aceştia. Superb... Mă bucur că papa a cumpărat toată panorama.

— La licitaţie, întregii fraza ei, mai puţin entuziasmat.

— Nu-i tot una dacă la licitaţie sau la întîmplare?

— Nu. Omul nu cumpără mesteceni creduli şi nori de vară nevinovaţi la licitaţie.

Tînărul strălucitor îşi săltă arogant nasul spre mine. Nu pricepea sensul discuţiei. Fata mă măsură cu privirea.

— Deci eşti şi poet.

Apoi conchise că, la urma urmelor, e totuna, important e că pădurea e a lor, cu toate beneficiile ei.

— Crezi? — o întrebai arătînd spre nori. Sînt curios cum o să îngrădească stimabilul papa norul ăla mare de colo.

Mă întorsei şi pornii. Fata scoase un ţipăt. Pe la ceafă îi intrase sub rochie un bondar uriaş. Tînărul fercheş propuse să-l omoare. Fata se opuse cu furie şi mă rugă să-i dau o mînă de ajutor. Vîrîi mîna tăcut sub bluza ei şi prinsei pe lîngă omoplat pe vizitatorul nepoftit. Era ditai bondarul, să fi avut vreo trei centimetri lungime. Îl aşezai în palmă, nu păţise nimic, îşi reveni frumuşel şi îşi luă zborul mai departe.

Capra mă recunoscu de departe şi îmi fugi în întîmpinare cu un behăit bucuros. În focurile revederii, era să mă dărîme. Cizmarul stătea întins pe mica pajişte, cenuşiu şi slăbit pînă la oase, pe un sac de paie aşezat la umbră. Îl bucură foarte tare vizita mea; am improvizat cîteva giumbuşlucuri ca să-l mai înviorez, şi asta, pe cît am văzut, mi-a reuşit; apoi, am scos alimentele şi am preparat o omletă în vatra colibei. Cît timp m-am îndeletnicit cu gătitul, fata lui Dukics şi-a îndeplinit grăbită acţiunea de binefacere. Am auzit-o cu jumătate de ureche cînd şi-a închis încuietoarea poşetei.

Bolnavul mă rugă, dacă pot, să vin mai des şi să-i aduc şi familia. Timpul trecu în fugă, pădurea începu să se întunece. Fata lui Dukics îmi aduse aminte că e aşteptată la joagăre, îi vor sosi musafiri de la oraş. Azi n-o să ai parte de musafirii tăi — gîndii eu —, şi pornii cu ei. Îmi luai binişor picioarele la spinare. Dacă am oleacă de noroc, îmi ziceam eu, acum voi rătăci drumul. Aşa s-a şi întîmplat, căutam înjurînd poteca, am aprins şi un chibrit, apoi am mers mai departe, liniştit, prin desişul din ce în ce mai întunecat. Prostănacul dichisit din spate se împiedica destul de des, apoi deodată, zdup, căzu şi începu să se rostogolească în jos pe pantă. Fata mă rugă să-i dau voie să se ţină de braţul meu. Am mormăit. De un ceas umblam prin desişul care ne biciuia, în noaptea groasă. Bănuiam cam pe unde sîntem şi mă fream să o luăm înspre joagăre. Fata călcă strîmb de cîteva ori şi îşi muşcă buzele ca nu cumva să-i scape nişte ţipete lipsite de bărbăţie. Tăceam ca un sac de sare, greu de o tonă şi neînduplecat. Coboram împleticindu-ne, urcam împiedicîndu-ne şi trecu încă un ceas. Cam pe la jumătatea celui de al treilea, braţul fetei se înmuie şi se lăsă abandonat pe braţul meu.

— Mai avem mult? — întrebă ea cu respiraţia grea.

— Ne-am rătăcit, o lămurii eu.

Tînărul fercheş îşi pierduse aroganţa zgomotoasă şi acum începu să se intereseze de viaţa şi obiceiurile mistreţilor, în special sub raportul turiştilor rătăciţi. Îl distrai cu nişte aventuri nocturne înspăimîntătoare, încît, de groază, era să-şi iasă din pantaloni. Fata mă ţinea, mă strîngea cu putere de braţ. Tocmai începusem să po-

vestesc o nouă aventură cu mistreţi, cînd alunecă şi căzu cu faţa pe pieptul meu. O apucai de mijloc, ca să nu cadă. Pălăria îi rămase aninată de-o creangă şi, cum se întinse după ea în întuneric, fruntea ei se lovi de gura mea.

— Dă-mi voie să mă aşed, zise ea, şi vocea ei mi se păru obosită.

Îşi căută cu picioarele loc printre crengi şi se lăsă la pămînt. Eu îmi fumam pipa în linişte, rezemat de scoarţa unui copac. Apoi, ne-am continuat drumul. Poate umblam de vreo patru ore prin hăţiş, eu tăceam, fata mergea şi ea fără a scoate vreun cuvînt. Tînărul se pocni cu nasul de un copac şi zbieră cît îl ţinu gura.

— Te rog, du-mă odată acasă, spuse ea în cele din urmă, în şoaptă, fără nici un fel de reproş.

— Nu ştiu ce îţi imaginezi. Doar nu-ţi închipui că mă plimb aici cu dumneata la braţ cu scopuri premeditate.

— Nu-mi închipui nimic. Dar recunoaşte că ar fi deja momentul să nimerim drumul spre casă.

Îi comunicai că nu am de gînd să mă dezvinovăţesc de bănuielile ei.

Nu mă bănuieşte, dar ar vrea grozav să fie deja în pat, mai cu seamă din cauza gleznei care, probabil, i s-a umflat. Am avertizat-o că dacă nu vrea să cadă în nas, să se agaţe bine de braţul meu, fiindcă am ajuns la un povîrniş de stînci.

În evul mediu, pe asemenea drumuri, cavalerul îşi ducea doamna în braţe, dar cum eu, probabil, nici în evul mai sus pomenit n-aş fi pornit cu domnişoara — da, din lipsă de simpatie personală — ai reţinut corect... — deci nici acum n-o invit în braţele mele, dar îi atrag atenţia că drumul este plin de gropi şi s-ar putea să coloreze frumoasa noastră preumblare nocturnă cu nis-caiva fracturi. Tînărul se ofilise complet în ţinuta sa de hopa-mitică, dar mă avertiză că în clipa în care i-o vor permite împrejurările va pedepsi urgent modul meu de a proceda. M-am împiedicat de o rădăcină lungă, uscată, am ridicat-o, i-am dat un capăt în mînă, celălalt capăt l-am apucat eu şi, fără a fi răspuns la ameninţările lui, am pornit cu tînărul în lesă, cu fata de braţ, în jos, spre depozitul de cherestea a cărei singură casă de piatră cu

geamul luminat se întrezărea doar la cîteva sute de metri sub picioarele noastre.

— Rămîi aici peste noapte, îmi spuse fata, cînd ajunserăm în faţa casei.

Vocea ei mi se păru ospitalieră, în pofida tuturor caznelor.

— Mulţumesc. Mă duc acasă.

Îi era teamă că nu ajung acasă înainte de ivirea zorilor. Şi, cînd eşti singur, n-o fi chiar aşa de plăcut prin pădure. I-am dat dreptate că în nici un caz nu va fi atît de amuzant cum a fost în trei, apoi m-am întors şi am pornit spre casă, pe scurtătură. Am luat-o de-a lungul exploatărilor şi, în lumina slabă a zorilor, am ajuns repede acasă.

Peste patru zile, am urcat din nou la cizmar. Am găsit-o acolo şi pe fata lui Dukics. Îi adusese bolnavului lenjerie de pat, fructe, şuncă.

Natura, care, în timpul ei liber, se ocupă şi cu mijlocirile, îşi ascunsese frumuşel capcana. Sosi şi Eberlein, apoi ne întoarserăm împreună la moară, fără a-i fi dat prea multă atenţie fetei. Eberlein, de data asta, nu-mi vorbi de încolţirea boabelor de fasole sau de ciupercăriile bine utilate, ci de performanţele fetei lui Dukics la tenis. I-am comunicat că eu cunosc nişte performanţe de-ale ei pe alt teren. Din pasa ei s-a tras un corner splendid în poarta mea la S.A. Ţigle şi Drene. Faţa pămîntie a lui Eberlein îmbrăcă un soi de zîmbet; mă privi curios de după ochelari.

— Are un trup bine făcut — adăugă el —, o fire veselă; voi doi aţi putea da naştere la nişte urmaşi de cea mai bună calitate...

— Vrei să zici că ar trebui să-i îndes o cîrpă în gură şi s-o car în desiş?

Doctorul dădu din cap.

— Un asemenea sfat nu ţi-aş da niciodată. Fata asta s-a interesat foarte tare de statuile dumitale. Eu am comis neîndemînarea de a-i vorbi mai puţin despre statui şi mai mult despre dumneata.

La următoarea mea vizită, n-am găsit-o acolo. Dar am aflat de la bolnav că va veni din nou pe la el la sfîrşitul săptămînii.

Îi vedeam ochii migdalaţi, pieptul mîndru şi gura dură. Poate că numai reflectorul supărării mele îi punea în lumină tocmai aceste trăsături provocatoare şi respingătoare. M-am dus pe cîmp şi, cît timp am şfichiuit cu coasa, gîndurile mele au hoinărit pe sens interzis. Dar am reuşit să mă conving pe mine însumi că nu aveam altă dorinţă decît s-o iau în braţe şi s-o sfărîm ca pe o alună.

Era dimineaţă. L-am zărit pe Todor urcînd încet panta, cu un sac în spinare. S-a oprit, a pus sacul jos şi a dus mîna la pălărie. Am săltat şi eu pălăria de paie largă a lui taică-meu. Dar nu i-am spus nimic. Todor a scos primul vorbele din el. Mi-a spus că de acum vom fi vecini, că săptămîna trecută s-a însurat, că terenul nevesti-si e aici, la stînga, după şirul de salcîmi, unde începe lanul ăla frumos de ovăz. Douăsprezece pogoane. Ciocăneam ascuţişul coasei, nu-i răspundeam nimic. A luat sacul în spate, să plece mai departe. Din sac s-au auzit miorlăituri subţiri; m-am uitat la el.

— Sînt arici — o dădu pe ungureşte Todor —, şase bucăţi. Mă duc şi îi arunc în rîu. Mi-au scormonit tot lanul.

L-am întrebat cum de i-a prins. Cică a săpat seara o groapă la cotitura drumului înclinat, lîngă lan, şi noaptea aricii au intrat singuri în ea. Mi-am aprins pipa, a scos şi el o ţigară şi mi-a cerut un foc. Ne-am uitat unul la altul. Todor m-a privit prietenos. Nici eu nu eram supărat pe el.

A doua zi trebăluia şi el alături, în lanul lui, cu coasa; la prînz ne traserăm la umbra salcîmilor amîndoi şi ne consumarăm tăcuţi mîncarea. Todor se şterse la gură şi rîse spre mine. Aşa a fost şi în nouă sute optsprezece. Apoi, dormirăm oleacă la umbră şi ne continuarăm treaba, fiecare pe pămîntul lui. Dimineaţa m-am dus la oraş, mi-am cumpărat o cămaşă şi o cravată. Cravata am ales-o cu multă grijă şi, între timp, gîndul mi-era la fata lui Dukics. Apoi, cînd am ajuns acasă, am scuipat cu năduf. Ce idei tîmpite poţi să ai! Vrei s-o ameţeşti pe femeiuşcă aia cu o panglică de cîrpă dungată? Ce eşti tu? Păsăroi, ca să dai gata femelele cu penele tale?

Am aruncat cravata într-un colţ. La sfîrşitul săptămînii nu m-am dus la cizmar. Duminică, l-am trimis pe puşti la el cu cîte ceva de-ale gurii. Zile întregi mi-a

fost ruşine de idea mea imbecilă. Doctorul îmi aduse o revistă ilustrată, care era plină cu fotografii de statui. Mă uitai la ele, apoi mă apucai şi eu iar de lucru. În săptămînile din urmă cam dădusem uitării sculptura. Trebuia să pun niţel la punct şi treburile din jurul morii. Jos, în vale, porumbul prinsese să se coacă zdravăn. Trecui de mai multe ori şi pe acasă pe la medic. Nevastă-sa comandase un radio şi, serile, stăteam adesea în faţa aparatului primitiv, care ne drămuia cu zgîrcenie muzica, dar cu atît mai darnic mîrîiturile şi ţiuiturile. Eberlein făcea drumul cu bicicleta, undeva, între două sate. Pe femeie o apucau uneori năbădăile, mă strîngea de mînă şi mai că mă mînca din ochi. Zicea că am păr frumos şi că ceafa mea dă dovadă de multă sălbăticie bărbătească. De fapt, nu era rea, era o bucăţică bună, era femeie de oraş, poate că satul şi vremea petrecută fără nici un rost o făcuseră să se avînte atît de tare spre bărbaţi. Scăpăm de ea cu cîte-o glumă. Nici o fărîmă din mine nu dorea întîlnirea cu ea, nu-mi plăceau aceste babe pline de dorinţi, pictate în tinere femei.

Micuţul ied, puiul lui Katalin, mă aştepta, împreună cu Zbenghi, în pridvorul doctorului. Iedul purta la gît, cu multă demnitate, cravata pe care o cumpărasem la oraş. Rîdea tot satul şi se zicea că am multe insecte prin căpăţînă.

S-au scurs poate două săptămîni de la ultima noastră întîlnire, cînd, într-o după-amiază, am văzut-o din nou pe fata lui Dukics acolo, în curte, în faţa statuilor mele. Era în pantaloni, iar pe umăr purta o puşcă de vînătoare tip Flobert, calibrul nouă. Dar, în loc de haină, nu avea decît o bluză de mătase cu gulere răsfrînte. A fost în sat, zise, ca să transmită un mesaj soţiei cizmarului. Cizmarul mi-a trimis şi mie vorbă că ar vrea să-mi spună ceva. Am dat din cap şi am pornit spre pădure.

— De ce ai legat cravată de gîtul iedului? — mă întrebă fata, pe drum.

— În mod cu totul excepţional, am să-ţi spun, îi răspunsei fără a mă uita la ea. Cravata asta am luat-o de dragul dumitale. Plănuisem ca la viitoarea noastră întîlnire să mi-o pun şi să te vrăjesc cu ea. Rîsetele ironice se acceptă cu recunoştinţă.

— N-ai fi izbutit să mă vrăjeşti — zise ea, fără urmă de ironie —, mi se pare ca are un model cam monoton... Am văzut o barcă pe marginea lacului. N-ai vrea să mă treci prin stufăriş?

Cum drumul peste apă era mai scurt, am consimţit. Călcam prin păpuriş. Mergea în faţa mea şi pantalonii ei sport, cu toată croiala lor bărbătească, se alipeau cu multă gingăşie, astfel că puteam să-i urmăresc fiecare mişcare. Fluturii se zbenguiau prin iarba înaltă. Fata lui Dukics cosea capetele macilor. Era atît de prevăzătoare, încît nu mă întreba de ce tac din gură.

Întîi trecurăm prin mlaştină, apoi prin rogoz şi, la sfîrşit, prin stufăriş. Împingeam încet luntrea printre păpurişul şfichiuitor. Pe un fir subţire de stuf se legăna o presură de baltă. Fata îşi luă flobertul şi îl ochi. Cînd degetul i se lipi pe trăgaci, ridicai puţintel, prietenos, ţeava armei. Puşca împroşcă bubuind alicele, dar sfera de bătaie se mutase cu cîţiva metri mai sus decît trebuia şi lăcarul îşi luă zborul, graţios.

— Altă dată, cînd ai să fii singură, îi spusei uşurel.

Mă întrebă dacă sînt sentimental. Da' de unde! Dar nu-mi place să mi se împuşte cunoştinţele personale. Am cotit-o pe canal unde erau să ne acopere roiurile de ţînţari. Mi-am aprins pipa, dar nu ne-a ajutat prea mult. Bluza de mătase descoperea pajişti apreciabile din pielea fetei pentru micile sălbăticiuni sîngeroase.

— Aici au devorat ţînţarii o fecioară de o sută douăzeci de kile! — am anunţat-o, ca să ştie cu cine are de-a face, scoţînd nori mari de fum din pipă şi urmărind bătălia crîncenă pe care o purta fata cu inamicii ei.

— Te rog frumos, dă-mi haina dumitale, — s-a întors apoi rugătoare —, aceşti indivizi nepoliticoşi mă vor devora şi pe mine.

I-am atras atenţia că de indivizi nici vorbă nu poate fi, fiindcă numai femelele de ţînţari sînt însetate de sînge. Cele mai multe neplăceri de la femei ni se trag.

— O, o, o — m-a ironizat fata, nu ţi-e teamă că ni se scufundă luntrea? Prea spui nişte înţelepciuni grele! Şi, ia spune-mi, ce fapte neplăcute au mai comis femeile alea nesuferite?

— O femeie s-a băgat în treburile mele — i-am comunicat liniştit —, dar o s-o ştergem de acolo cu radiera.

A fost de părere că sînt un tip nerecunoscător. Fiindcă, de fapt, ar trebui să mă simt îndatorat acelei femei, care m-a ajutat să scap de slujba aia prostească unde eram condamnat pe viaţă la contabilitate. Acum voi putea să-mi dedic viaţa artei.

— Dă-mi haina, a încheiat ea discuţia, şi eu i-am dat haina.

În mocirlă, se porni un concert zgomotos. Scatiul se certa, glasul mierlei se ridica din hărmălaie şi graurul orăcăia ca o broască. Am oprit luntrea, fiindcă auzisem prin mlaştină piuitul unei găini de baltă. Am tăcut amîndoi. Prin apropiere, un graur oferea o după-amiază distractivă locuitorilor bălţii. I-am văzut gîtul roşcovan, spinarea verde, cum sărea de colo-colo, orăcăia, cotcodăcea şi imita cîntecul de flaut. Pe undeva, luă cuvîntul şi un stîrc.

Fata se lăsă pe spate. Probabil că aerul apăsător, dulceag al stufărişului o amorţise oleacă. Privea după ulii de mocirlă, care se legănau deasupra capului nostru. Nu ştiu la ce s-o fi gîndit, fiindcă atunci cînd am ajutat-o să coboare din luntre s-a uitat lung în ochii mei.

— Şi într-adevăr ai luat-o pentru mine? — mă întrebă, apăsînd pe fiecare cuvînt.

Ştiam că se gîndeşte tot la cravată. Mi se pare că am privit-o prea aprins, căci trase perdelele şi se uită la mine numai printr-o crăpătură îngustă.

— Să nu-ţi uiţi aici vînătorul de broaşte, îi arătai arma care rămăsese în luntre, şi pornii spre pădure.

S-a dus să-şi ia arma, apoi am văzut-o de sus, din deal, cum o ia spre coline.

22

GÎNDACUL BOCĂNITOR ÎŞI CAUTĂ PERECHEA

Peste coasta muntelui, depozitul de cherestea era cam la o oră de mers. M-am uitat de cîteva ori spre coasta aceea surpată. Ulise şi-a vîrît ceară în urechi; ar trebui să găsesc şi eu ceva, ca să nu mi se întoarcă privirea într-acolo, mă gîndii eu. Ai dat de dracu', frăţioare. Ai înghiţit momeala, cît ai zice peşte...

Cizmarul trase tot ponosul, fiindcă două săptămîni nici că dădui pe la el. Peste două săptămîni, am întîlnit-o pe fata lui Dukics la băi.

— Felméri, — îmi făcu ea semn cu racheta —, nici nu te opreşti?

Se apropie de mine şi îmi întinse mîna.

— Te-am aşteptat...

Eram mut, ca o rădaşcă călcată în picioare. La încheietura mîinii îi zornăiau brăţări şi în ochi i se zbătea apa adîncă a mării. Mergeam pe lîngă ea şi gîlgîia în mine fericirea beată. Puteai să mă pui să prind iepuri, atît eram de ameţit. Noroc că veni tocmai la timp taică-său s-o ia şi, astfel, reuşii să închei discuţia noastră tulbure şi fărîmiţată, fără a scăpa cine ştie ce aiureli. Fata se ducea zilnic la băi să joace tenis. Acum nu mai ocolea pe la moară — pe la băi, drumul ei era într-adevăr cu mult mai scurt şi, de obicei, se întorcea acasă cu maşina; atîta m-am tot învîrtit pe la băi, pînă ce într-o zi mă trezii că dau tîrcoale terenului de tenis, ca o potaie flămîndă. Îmi observă prezenţa cu voioşie şi cu o satisfacţie vizibilă.

— Cineva ţi-a lăudat grozav astăzi statuile, Felméri!

Veni spre mine şi îmi strînse mîna cu mult interes. Am mormăit ceva în sensul că mi se pare că n-o interesează decît sculptura, vrînd să spun prin aceasta că ar fi deja momentul să-l şteargă din program pe sculptor şi să se ocupe preţ de-un oscior şi de potaia înfometată. A rîs, zicînd că sînt nerăbdător. Dar cum şi-a potrivit părul, cu capul plecat, am văzut-o că mă priveşte cu multă căldură. Simţeam că mă învîrt, dansez, zumzăi ca un titirez bine învîrtit. De atîta extaz muzical aş fi cîntat sub degetele ei ca o harpă. De noi nu vorbeam niciodată, decît despre lucruri abstracte, despre altele şi despre alţii, despre artă, sculptori, oraşe, cu alte cuvinte — conversaţii convenţionale. S-a întîmplat să vreau să mă arunc hoţeşte, cu o săritură bruscă, între secretele ei, dar nu aveam experienţa necesară pentru asemenea lovituri îndrăzneţe, pînă ce apăsam clanţa, ea stătea deja în prag, gata să tragă, în mînă cu revolverul drăgălaş al calmului ei surîzător. A zis că sînt prea nerăbdător.

Dinspre băi, pădurea şerpuia pînă la noi. Mergeam tăcut alături de ea. Simţeam că întîlnirile noastre mă fac stupid, îmi lăsam capul în jos şi sufeream adînc.

— O ciocănitoare, îmi atrase atenţia fata, trăgînd cu urechea. Nu te simţi bine?

Nu-i puteam spune ce vierme de nimic am senzaţia că sînt. I-am făcut un semn şi i-am luat geanta.

— Vino, ne vom ascunde după un copac. Fii atentă...

Am început să bat ritmic în geanta de piele tare, de forma unei cutii. Scoteam nişte sunete scurte ca nişte ciocănituri. Ciocănitoarea veni emoţionată, căută grăbită printre crengi, îşi căuta furioasă adversara, ca să-i vină de hac. Am repetat de cîteva ori jocul şi am reuşit să incit furia geloasă a păsării pînă la exasperare. Fata m-a întrebat dacă astfel obişnuiesc să păcălesc pe toată lumea.

— Pe dumneata nu te păcălesc.

Se însera, prin tufişuri licuricii luceau albăstrui.

— Vezi — i-am arătat — ce fiinţe de nădejde sînt aceste femele de licurici? Îşi aprind micile lămpiţe, ca perechile lor să nu trebuiască să rătăcească în bezna nopţii...

— Şi crezi că eu... A bufnit în rîs. Deci, vrei să spui că n-ar strica dacă mi-aş aprinde lămpiţa...

— Da.

Mi-a răspuns că este absolut de prisos, fiindcă uite, a apărut luna şi ea luminează toate lucrurile obscure. Eu am constatat însă că nu făcea decît să lumineze cel mult cîteva căprioare care se hîrjoneau într-un luminiş. Braţele ni s-au atins, priveam nemişcaţi jocul căprioarelor. Am luat-o în jos, spre cascadă. Apa cădea de pe stînci în minunaţi bănuţi de argint. Am auzit un bubuit îndepărtat, hoinărisem foarte adînc spre interiorul pădurii, i-am propus deci să o luăm spre potecă, dar în fugă, căci altfel nu ajungem pînă jos, la joagăre. Am luat-o de mînă şi am început să fugim. La apus, fulgere puternice brăzdau noaptea apăsătoare. Au apărut în trap nori iuţi, în valea de alături începură salvele din cer, nu avea nici un rost fuga aceasta obositoare.

— Moara e cam la o jumătate de kilometru de aici, i-am spus, întorcîndu-mă. Hai.

Cînd am ajuns la podeţul de bîrne, ne-au picat pe nas primele picături. Am intrat în moară şi i-am oferit fetei un loc să se aşeze. Am pregătit pentru cină omletă cu caşcaval şi i-am oferit şi castraveţi verzi. În vremea din urmă nevasta lui Ferenc era mentora gospodăriei şi a castraveţilor mei. Consumarăm voioşi mîncarea şi castraveţii mei repurtară mare succes. Dinspre pădure răzbeau plesnete surde, trăsnetul lovi arţarul din care ţineam sub observaţie anul trecut velele lui Ágnes. Din munţi se năpustiră în jos, brusc, mari cantităţi de apă, moara tremura din toate încheieturile. Mi-am pus un sac în cap şi m-am dus să ridic stăvilarul. În vreme ce munceam la stăvilar, am auzit un trosnet dinspre pod. Cum nu se putea trece prin curtea inundată de apă, mi-am luat cataligele şi, cu lampa de acetilenă în mînă, am păşit pînă la pod.

— Apa a luat podul — i-am spus fetei, care fuma foarte senină, pe divan. Cu alte cuvinte, pînă dimineaţă trebuie să rămîi aici. Îţi este foarte neplăcut?

— Dacă-mi dai o cămaşă de noapte, nu — a răspuns ea, foarte încîntată de această aventură neobişnuită.

I-am dat cămaşa nouă pe care o cumpărasem din oraş în cinstea ei. Cămaşă de noapte nu prea era ea, dar era nouă şi mătăsoasă la pipăit. Am schimbat patul, de sub streaşină am adus plante de alungat puricii, am scos de la pălăria flăcăiaşului busuiocul proaspăt, am pus plantele la picioarele patului, busuiocul sub pernă, apoi, cînd am terminat cu toate, i-am urat noapte bună. Fata se uita la desenele mele, şi, fără a întoarce capul, mi-a urat şi ea asemenea, foarte prietenoasă.

Sub şopron, mi-am înjghebat şi eu un culcuş. Ascultam susurul din ce în ce mai liniştit al ploii şi priveam geamul întunecat al odăii în care dormea fata lui Dukics. Nu fusesem niciodată îndrăgostit, gîtul nu mi-l strangulase încă nimic, nu mă învîrtisem încă niciodată pe jăraticul sentimentelor mele ca o găină la frigare, organismul meu nu fusese încă pradă unor asemenea acţiuni încîlcite, ca în această noapte ploioasă, acolo, sub şopron. Nările mi-erau pline de mirosul fetei. Era cam spre miezul nopţii şi eu mă învîrteam, mă răsuceam, arcurile mele necredincioase şi cinice erau în plină activitate. Brusc, se aprinse lumina la ferestruica odăii. M-am apropiat şi i-am ciocănit cu degetul.

— Ţi-e frică? — am întrebat-o.

Stătea acolo, în pat, în cămaşă, cu gulerele răsfrînte şi asculta atentă ceva.

— Nu mi-e frică — a negat din cap —, dar se aud nişte bătăi pe-aici. Le aud cam de vreo oră.

— Ţi se-ntîmplă să ai halucinaţii?

— Nu... Mi-a făcut semn să fiu atent: Auzi?

N-am auzit nimic, am deschis fereastra şi am ascultat. Dar nici aşa n-am auzit nimic.

— Vino încoace — mi-a spus fata — şi convinge-te singur.

Bănuiam cam despre ce poate fi vorba, dar am intrat totuşi în odaie. M-am prefăcut că ascult foarte atent. Dinspre pod se auzeau nişte ciocănituri scurte, care se întrerupeau regulat. Poc, poc...

— Ştii ce-i asta? — am întrebat-o cu un calm înspăimîntător şi am făcut o pauză lungă. Nu ştii? Gîndac bocănitor. E vîrît în grindă şi îşi caută perechea.

— Ciudat — a spus ea, urmărind îngîndurată zgomotele. Îşi caută perechea?... Zău că-i foarte interesant... S-a uitat la mine. Nu dormeai?

— Nu... poc, poc, eu bocăneam... Nu m-ai auzit?

— Kázmér, dumneata eşti un om foarte interesant. Îmi vorbeşti în limba insectelor...

M-am aşezat pe marginea patului.

— Ai auzit cît de tare, cît de dornic am bocănit? — am întrebat-o în şoaptă.

A încuviinţat şi ochii ei ardeau scînteind.

— Am auzit... De cîteva săptămîni aud... Dar nu cunosc zoologia, nu ştiu cum obişnuiesc gîndacii bocănitori să răspundă la -chemare...

— Bocăne — am sfătuit-o —, bocăne aici, în scîndura patului...

M-a privit şi a bătut cu degetul o dată clar şi hotărît în tăblia patului. I-am prins mîna şi i-am spus:

— Ana.

Cu cealaltă mînă mi-a răvăşit încet părul.

— De obicei cu cine te săruţi aici? — m-a întrebat privindu-mă în ochi.

— Cu dumneata, am lămurit-o eu, şi i-am acoperit gura cu buzele mele.

Nu mi-a refuzat sărutul. Gîndacul bocănitor s-a liniştit înăuntru, în grindă, se pare că şi acolo s-au aranjat treburile. Mîrţoagă ar scrie două volume de versuri despre această îmbrăţişare, am gîndit eu, în timp ce ne strîngeam cu disperare în braţe.

— Am fost foarte supărată pe dumneata — mi-a suflat în ureche, şi mi-a cuprins gîtul —, dar acuma nu mai sînt supărată...

Dimineaţa, hotărî să se ducă cu trenul la oraş, ca să pară că şi-ar fi petrecut noaptea acolo. Cît timp se îmbrăca, m-am dus şi i-am adus statueta lui Veronca. Am văzut că i-am făcut multă plăcere cu acest dar neînsemnat.

Trenul pleca devreme. Ne duserăm grăbiţi la gară. Îi cerui permisiunea de a o însoţi pînă la oraş. Decovilul unduia încet şi scîrţîia trecînd printre dîmburi. Ana se aplecă pe fereastră şi rupse din mers frunze uscate de prun.

— Uite, cîte flori!... se minună de covorul multicolor de flori dese, care se întindeau pe lîngă şine.

Nu avea flori nici în mînă, nici pe piept. Am trecut alături, la clasa a treia, am tras pe neobservate semnalul de alarmă cum făceam cînd eram şcolar şi m-am întors iute lîngă Ana.

Trenul se opri şi cît timp alergară de colo-colo, fluierară, cercetară garnitura, eu strînsei repede pe lîngă şine un buchet frumos şi i-l oferii Anei. Ana mă privi în ochi zîmbind. (în general, ăsta mi se părea cel mai frumos lucru, că ne puteam uita unul în ochii celuilalt.)

Mă întrebă ce-aş face dacă nu s-ar mai întoarce. O întrebare destul de vicleană.

— Poc — am ciocănit în rama ferestrei —, aş bocăni şi te-aş chema, cum îşi cheamă gîndacul perechea.

Mi-a întins mîna să i-o sărut, apoi a sărit din trenul care se oprise în staţie.

— Statuia! — am strigat-o şi am fugit după ea, ca să-i predau statueta. Obrăjorii umflaţi, din lemn ai Veroncăi mi-au zîmbit cu mirare.

M-am întors pe jos de la gara din Alba-Iulia pînă la moară. N-am intrat în oraş, eram gras de atîta fericire, nu voiam să dau ochii cu băieţii. De altfel, mi se iviseră pe la moară treburi urgente, furtuna o cam oropsise, trebuia să înjgheb un podeţ nou în locul celui dus de apă. Înainte de a mă apuca de treabă, am intrat în odaie, am mirosit perna pe care Ana îşi lăsase aroma părului şi a pielii.

Tînăra căpriţă şi Zbenghi stăteau în uşă şi urmăreau cu priviri obiective mişcările mele bizare. De gîtul iedului atîrna cravata scumpă, legată cu nodul cel mai modern. Prepeliţa se uita la mine cu capul aplecat într-o parte şi mi se părea că glasul ei avea o undă de tristeţe cînd zicea: pitpalac...

23

LUME FRUMOASĂ

Din mers, zărisem ţevile de metal ale morii lui Bucur, care pufăiau cu voioşie; pe sub şopronul ei moţăiau cai şi măgari destul de numeroşi. Treaba asta nu mă supără cîtuşi de puţin. Îmi continuai drumul fluierînd.

Ferenc veni să mă ajute la construirea podeţului. Ferenc ăsta era un flăcău cumsecade, naiba ştie de ce ţinea atît de mult la mine. În nouă sute optsprezece, explica el, într-o catacombă italiană, unde ne închiseseră pentru patru zile ghiulelele, săvîrşisem o faptă de eroism colegial în legătură cu niscaiva conserve de carne de vită. Îmi făcuse şi în alte privinţe un certificat de bună purtare excelent, în care figura şi faptul că nu sînt niciodată trist şi că sînt capabil să fluier şi atunci cînd trăsnetul loveşte în urzicile mele. După podeţ, ne puserăm pe reparat roţile, deşi nu-mi aduceau prea mari foloase. Clienţii mei din anul precedent, deşi începuseră să strîngă porumbul, nu prea mai veneau pe la mine, îşi duceau sacii la moara cea mare. Caii sau măgarii ornau cu gogoaşe curtea noului morar.

Aşteptam reîntoarcerea Anei şi îmi bălăngăneam picioarele, de pe stăvilar. Gîndurile îmi înotau prin cap agere şi vesele, ca nişte bacili de holeră sub microscop. Am mai avut eu şi altă dată legături cu femei, trecusem de mult de perioada de instruire a recruţilor, nu-mi ridicam prosteşte ambele picioare deodată, dacă mi se comanda „saltă picioarele”. Eram un tip hîrşit, dar acum, dacă ar fi strigat cineva la mine: „sus picioarele!” — cred că mi le ridicam pe amîndouă deodată. Cău-

tam în memorie vreo poezie care să fie pe gustul şi pe măsura mea, dar nu aveam în depozit nici una de dragoste.

Într-o după-amiază, cînd m-am tolănit pe muşchiul din dosul morii să mă uit la rîndunelele care se strîngeau la sfat, mi-a venit iar în minte că ar trebui să-i spun Anei ceva cald şi dens despre mine, despre ea şi, în general, despre univers. Mi-am scos creionul, l-am trimis pe flăcăiaş să-mi aducă din casă caietul cu schiţe şi m-am pus pe meditat. Organismul tînăr resimte lipsa poeziei, la fel ca lipsa calciului sau a sărurilor minerale. Dar pînă mi-am căutat rimele şi le-am adunat la un loc, cum adună cîinele ciobănesc oile, ideile mele slăbănoage se plictisiră de atîta aşteptare şi se împrăştiară care încotro. Iar eu am rămas acolo, cu rimele, şi nu ştiam ce să mă fac cu ele.

Am tras un pui de somn, apoi m-am dus la notar. Mi-a promis că-mi face rost de un împrumut uşor şi ieftin. Peste două ceasuri aveam în buzunar banii şi contractul. Nu era un contract de împrumut, ci unul de vînzare-cumpărare. Notarul mă tratase cu ţigări şi îmi explicase că omul lui, care acordă împrumuturi, nu dă bani pe nişte simple ipoteci, fiindcă ăia trebuie întîi legalizaţi, iar legalizarea durează prea multă vreme. Deci, trebuie să facem un contract de vînzare-cumpărare, fireşte, exclusiv formal, ca şi cum aş vinde terenul, dar stipulăm şi dreptul de răscumpărare, ceea ce însemnează că pot trece pămîntul iar pe numele meu în clipa în care am achitat toţi banii. Soluţia nu mi s-a părut proastă, am vîrît în buzunar banii şi actul şi am plecat la oraş. M-am dus fuga la croitor şi am comandat rapid un costum, mi-am cumpărat pantofi, praf de dinţi, mi-am procurat o pilă de unghii şi încă vreo cîteva lucruri tare folositoare. Mi-am pus pantofii în picioare şi am plecat să mă întîlnesc cu Ana.

— Ohoho — rîse Prună, pe care-l rugasem să-i predea Anei bileţelul meu —cucoana a plecat acum opt zile la Budapesta. Cred că ai rămas de căruţă, băieţel...

— Văd — îi semnalai lui Prună, care îmi pîndea expresia mutrei, cum pîndeşti şeptarul între cărţile din mînă —. văd că în cîrciuma asta păduchioasă meteo-

rologia anunţă un flux considerabil. Mi-e al dracului de sete.

Era pe înserat, nu ştiu dacă legea vaselor comunicante sau alte forţe tainice dădură de ştire celorlalţi doi membri ai cvartetului că beau, apărură în curînd şi ei, şi Prună putea face acum semnul cu urechile pentru avîntata noastră uvertură. „Fetişcană, fetişcană”... mormăiam cu furie sălbatică, în timp ce Mîrţoagă îşi legăna gheata ortopedică, Prună îşi mişca urechile şi aşa mai departe. În colţul cîrciumii dădui peste un amic mai vechi, dîrdîisem de frig împreună şi ne scăpăm împreună în pantalonii chezaro-crăieşti cînd urma atacul la baionetă. Tot flăcăul nu făcea pe atunci nici cît o ceapă degerată, acuma înfrunzise şi lăsa să-i atîrne în halba de bere o mustaţă stufoasă. Phiii, ce tare le-ai trecut, bătrîne! Acum opt ani, mutra îţi era încă plină de pistrui şi nevinovăţie. Vremea neînduplecată s-a purtat cu tine cum s-a purtat şi cu mine şi cu celelalte îngrăşăminte artificiale. Ţi-a răpit nevinovăţia, nu ţi-a lăsat decît pistruii. Vino, stai aici, lîngă noi şi să bem ca porcii.

Mi-am desfăcut băierile glasului, apoi l-am luat în braţe pe Mîrţoagă şi am dansat în ritmul nu ştiu cărui marş funebru.

— O anume doamnă s-a purtat cîineşte cu mine, — i-am comunicat femeii care, cu intenţia de a ne servi, şi-a vîrît între noi pieptul masiv şi surîsul de categoria întîia — a ş a stînd lucrurile, adu acestei bande naufragiate cinci kile de poşircă, din cea mai bună. Dar pe bandă rulantă! Mie adu-mi o halbă blondă, împotriva setei, apoi o halbă şatenă, din motive sufleteşti, apoi una brunetă foc, pentru a întregi scara cromatică.

— Am vîndut fîneaţa — am rîs cu o bucurie tîmpă — şi credeţi că pungaşul ăla o să mi-o dea înapoi? Niciodată, băieţi. Omul are jos, în pivniţă, în pivniţa conştiinţei, şi un al doilea eu. Ei bine, acel Kázmér de jos, din pivniţă ştia foarte bine că s-a dus naibii definitiv fîneaţa. Dar tăcea din gură, sta mut, din cavalerism, fiindcă ştia că-i din pricina femeii...

Prună aduse la cunoştinţa grupului cîteva din proiectele sale de afaceri de mare anvergură, Mîrţoagă recită două poezii cu versuri albe, — din ambele reieşea că Miss Mabel este o zînă, o profesoară de limbă engleză ca în O mie şi una de nopţi; Mască se bîlbîi şi nu mai rosti cuvintele decît în săritura calului, două drepte şi unul cotit. Eu le-am vorbit de micii mei prieteni, de prepeliţă şi de sturz şi am zugrăvit în vorbe înduioşătoare ataşamentul cloştii, care se îngrijea de oul meu de fiecare zi. *Rumpa, rumpa* — cînta Prună şi eu vedeam ca prin ceaţă că femeia cîrciumii ancorase definitiv la masa noastră şi am auzit cu juma' de ureche că se amestecă cu glasul ei de alto-glaspapir în tenorul meu, în timp ce aşeza hoţeşte sticle goale de bere pe masa noastră. Viaţa este o înlănţuire de mici murdării.

Cînd ieşirăm în stradă, se dovedi că nu era cîtuşi de puţin beată, ci numai sinceră şi parfumată cu bere. Doamna Bogdan mă primi înduioşată, mă culcă şi îmi scoase, lăcrimînd, ciorapii. Credea că de-acum înainte va fi la fel cum era cu bărbatu-său, că mă îmbăt şi eu de două ori pe săptămînă şi îmi sparg nasul. Dimineaţa m-am dus la cofetăria lui Patyipak. Mă servi tînăra Patyipak, destul de amabilă, raportat la relaţiile noastre. Dar cînd mi-a turnat în păhărel spaima-stomacului, am observat două lucruri. Primul era că turnase minimum cu un deget de rachiu mai puţin în pahar decît în alte dăţi, iar al doilea — că nasul i se lungise cu minimum un deget, faţă de cît era acum doi ani.

— Ce-ai păţit cu nasul, Patyipak? — am întrebat-o, cu deosebită simpatie.

De după perdeaua galbenă, ieşi de-a buşilea pe covorul de linoleum un plod.

— Toate-s trecătoare şi toate renasc, am zis eu, precum bătrînul corb din povestea populară şi am dat pe gît amărăciunea drămuită cu atîta zgîrcenie. Cum îl cheamă pe micul miracol?

— Béla, s-a auzit răspunsul.

Dracu' ştie de ce, cîteva clipe trăisem cu speranţa că l-au botezat Kázmér. Am plătit şi mi-am luat rămas bun.

— Stai numai puţin, domnule Felméri — a strigat după mine fata lui Patyipak cu un surîs fermecător şi eu m-am oprit cu dragă inimă.

— Banul ăsta e fals — mi-a comunicat şi mi-a întins, în palmă una din monede. Eşti drăguţ să-l schimbi?

Deci, aşa am ajuns. În ziua de azi nu-ţi mai poţi plasa nici măcar monedele false la vechile tale prietene. Atunci la ce e bună prietenia? Şi dacă-mi e îngăduit să întreb: la ce e bună toată tevatura care se face în jurul dragostei? Şi la ce-i bună însăşi dragostea? Şi balenele şi gîndacii de Colorado se simt tot aşa de rău cînd coana balenă sau coana insectă o ia la sănătoasa?

Şi în general: la ce bun să existăm?

M-am oprit pe podul de piatră şi, conform vechiului meu obicei, am lansat un scuipat în apa tulbure, spumoasă a canalului sanitar. Miss Mabel şi-a strecurat moale palma în mîna mea.

— *Ah, domn Felmeih, de ce athît thrist schuipat în apa?* — m-a salutat cu vechea strălucire.

Ciorapul îi atîrna şi încă tot nu se putea întoarce la Birmingham. M-a întrebat ce *mai fhac, nu mă ghîndesc la ea niciodath?* Deşi ea i-a ciripit atîtea lucruri frumoase despre mine domnişoarei Dukics. Şi că *şthiu, ce a sphus Miss Dukics săptămîn threcuth înainte să plece? Miss Meibl, eu văzuth un statui de la phrieten thău, cum de mult nu am mai văzuth. Prietenul dumitale, Miss Meibl, cum a sphus?... a sphus că esthe...*

— N-are importanţă, i-am făcut semn. Altceva n-a mai *sphus?*

— *N-a sphus, dar a zîmbhit fhrumos cînd vorbhit, numai a zîmbhit toth timp.*

— Miss Mabel, îţi sînt dator cu o franzelă. Dat fiind că n-am să mai vin la oraş cam multă vreme, aş vrea să-mi achit acum datoria.

A primit regretînd banii de franzelă, dar s-a bucurat de flori şi mi-a cerut voie să mă poată conduce pînă la staţia decovilului.

Mi-am pierdut muzicuţa. Călcam încruntat pe drumul de cîmp, priveam cum fumegă tunelul îndepărtat, în care se afundase cu cîteva minute înainte trenul meu. Între tulpinile de porumb, mucezeau castraveţi îngălbeniţi. La podeţul morii mă întîmpinară Kati şi fiul ei. Cît timp am fost plecat, fiul olarului o adusese jos pe Kati din pădure, fiindcă cizmarului i se isprăviseră complet plămînii şi nu-i mai trebuia laptele de capră. Pe seară, mi-am adunat trupa în faţa morii.

— V-am fost necredincios, m-am îndepărtat de voi, ca un fiu risipitor, dar acuma sînt din nou aici.

Îmi pusei o palmă peste alta şi unde mi se alipiră cele două degete mari, se făcu o crăpătură în care suflai încetişor. Din căuşul palmelor se iviră sunete catifelate de ocarină. Florian stătea ghemuit pe treapta de jos a scării, fără intenţii războinice. Deasupra lui şedea pisica de culoarea fumului. Mai erau prezenţi: Zbenghi (cu bunurile aferente), jderul, Katalin, tînăra capră, prepeliţa, scatiul şi bătrînul sturz. Ascultau ciudatul instrument şi stăteau liniştiţi în acel amurg. Scatiul, cuprins de cine ştie ce doruri, se aşeză pe degetul meu şi întrerupse concertul de seară.

— Se mişcă şi în tine ceva, zgîmboiule? Ar trebui să zbori de aici. La urma urmelor, nici nu ştiu ce vă ţine pe voi aici, lîngă mine. Nu v-am tăiat aripile, nu v-am pus în colivie, şi tot pe lîngă mine vă faceţi veacul...

Prepeliţa, care se învăţase deja cu vocea mea şi poate că era şi oleacă invidioasă pe scatiu, se săltă pe umărul meu şi pe limba ei drăguţă, colorată, care nu cunoaşte semnele de întrebare şi timpul trecut, prinse să clevetească.

A doua zi o făcui cadou definitiv pe Katalin văduvei cizmarului. De data asta, capra nu mi-o luă în nume de rău, era preocupată de altceva. Mişca din coadă şi visa la un ţap.

Înainte de culcare, flăcăiaşul îşi aminti că dimineaţa poştaşul îmi adusese o scrisoare. Nu cunoşteam scrisul Anei, acum îl vedeam întîia dată.

24

RUP ULTIMA FILĂ DIN CALENDAR

Amurgurile erau roşii şi copacii galbeni. Apoi, se trecu galbenul, pe pămîntul bătătorit al curţii, dimineţile, frunzele uscate stăteau proptite în cozi. Viermii le săltau în sus, cînd voiau să le tragă în vizuinile lor subterane, ca hrană. Flăcăiaşul călcă într-un cui ruginit, piciorul i se umflă zdravăn, spălai rana, dar laba piciorului continuă să se umfle, trebuia să-l arăt lui Eberlein. Cuiul îi atinsese osul şi rănise cuticula. Pînă ce doctorul tăie umflătura infectată, sosi la moară şi Ferenc. Privea în linişte activitatea medicului.

— A avut multe bagaje doamna doctor — zise el, nebănuind nimic —, abia am prididit să le urc pe toate în tren.

Doctorul se opri cu bisturiul în mînă. Nu se întoarse, nu se uită la Ferenc, stătu numai în tăcere. Apoi, tuşi o dată scurt şi îşi continuă treaba. Se îndeletnici mult timp cu fel şi fel de instrumente, apoi şterse rana cu vată îmbibată în iod şi întrebă:

— Fiică-mea şi-a luat paltonul?

— Îl avea pe braţ, îl linişti Ferenc.

Doctorul pansă piciorul fecioraşului, agăţă geanta cu instrumente de ghidonul bicicletei şi porni încet, fără nici o grabă, să pedaleze spre satul de jos. În sat, îl aşteptau doi pacienţi bolnavi de scarlatină. A doua zi, am aflat că nevastă-sa, profitînd de absenţa lui de acasă, i-a dat lui Ferenc bagajele dinainte împachetate să le ducă la gară şi a întins-o. A luat şi copilul cu ea. Şi toate astea doctorul le-a aflat de la Ferenc. În timpul inciziei.

— Să nu gîndeşti nimic rău despre ea, îmi spuse, cînd veni din nou la moară, să schimbe pansamentul pe piciorul puştiului. Nu era o femeie rea.

Numai la armăsarii de Mecklenburg am mai văzut atîta forţă ca la acest Eberlein. Colindau curtezanii pe la nevastă-sa, la acea aridă prăvălie de vopsele, ca printr-o expoziţie şi el mă ruga să nu gîndesc nimic rău despre ea.

— Facem puţină muzică, domnule doctor? — îl întrebai cînd se pregătea să plece.

Ochii săi trişti se lărgiră şi îmi strînse mîna.

— Vino — dădu din cap de mai multe ori —, vino, Kázmér.

Avea pe el o cămaşă ruptă, pantalonii destrămaţi, sufletul găurit. Mă dusei la el. Trecurăm pe lîngă nişte straturi de zarzavat nestrîns. Doctorul îşi căută mult timp cheile. Apoi, îşi aminti că le pusese sub o cană, descuie uşa şi intrarăm în odaia goală. Femeia, cu excepţia cabinetului medical, golise toată casa. Doctorul îşi scoase pupitrul, violoncelul, se aşeză şi începu să cînte. Pe fereastră vedeam un ceainic spart şi nişte coji de pîine scofîlcite.

Acest Eberlein era o sperietoare de păsări, demnă de milă, mai că i se vedeau coastele subţirele, fluierele picioarelor slăbănoage, cum stătea acolo, chircit de gîtul violoncelului, sub cascada densă a simfoniei care îi curgea în cap. Tînguirea festivă îi plesnea, îi stropea împăciuitoare ţeasta de culoarea untului. Din trupul său costeliv ieşea, ba pe ici, ba pe colo, sufletul, cum iese cuiul dintr-un sac. Privindu-l, erai preocupat de asemenea gînduri: „Ce e lumea, ce e corpul, ce e sufletul şi cu cît ar fi mai frumos dacă omul s-ar putea aşeza pe o frază muzicală şi pe spinarea ei ar putea pleca în cosmos, decît să stea aici şi să îmbătrînească ca un cal de birjă prost!”

Îmi adusei şi eu aminte de Ana. Scrisoarea pe care o primisem cu o lună şi jumătate în urmă de la ea o purtam în buzunar, ca s-o am la îndemînă, dacă vreau să mai recitesc cîte ceva. În fond, nu prea erau multe de recitit. Decît, poate, încheierea: „A dumitale, Ana”. Restul nu era prea interesant. Scria că specialiştii con-

sideră statuia Veroncăi ca fiind deosebit de interesantă şi cel mai bine aş face să mă duc cît mai iute la Budapesta, unde mi se oferă succese artistice mari. Apoi, mă ruga să nu mă supăr că a plecat fără să-şi ia rămas, bun. I-ar face mult plăcere dacă, pînă ce voi izbuti să-mi aranjez treburile pe aici, i-aş scrie cîteva rînduri despre mine şi despre lucrările mele. „Te salută cu caldă prietenie, a dumitale, Ana". În „a dumitale Ana" erau douăsprezece litere. Scrisoarea conţinea chestii uşurele, dar aceste douăsprezece litere îmi fură de mare folos în gerurile timpurii. Mă acopereau întotdeauna, ca o plapumă moale.

Eberlein aşeză violoncelul în colţ, luă ceainicul şi puse la fiert cîte un ceai. După ce le băurăm, îşi aduse aminte că ne-ar fi trebuit la ele şi linguriţe. Se duse să le caute ulterior, dar nu le găsi. Nevastă-sa luase şi linguriţele, nu numai mobilele. Ba luase şi altceva. Medicului îi luase jumătatea, astfel că el nu mai rămăsese decît fracţionat.

— Se pare că a luat şi linguriţele, constată el binevoitor.

— Istoria — comentai eu — ne poate sluji mai multe exemple de genul ăsta. Dar, în ceea ce priveşte linguriţele, cucoana putea liniştită să le lase aici.

Doctorul îmi întoarse de mai multe ori vizita. Nu ninsese încă, dar gheaţa rîului pîrîia de gerul năprasnic. Stăteam lîngă vatră, preoteasa cea grasă zicea „doi oameni singuratici", dar noi nu simţeam singurătatea. Singurătatea materială. Mai degrabă singurătatea sufletului şi a spiritului, care ne înconjura pe amîndoi. De noţiunile oamenilor erau atîrnaţi nişte buşteni, care le trăgeau jos, la pămînt. Eberlein vorbea de soarta omului pe pămînt, fără patimă, pe baze obiective şi biologice. Era de părere că trăim într-o strînsă comuniune cu anumite plante şi animale, avem obligaţii reciproce unii faţă de ceilalţi şi vom crăpa deodată. Uneori, mai apărea şi Ferenc, ne încălzeam laolaltă în acele după-amieze liniştite de iarnă. El aduse într-o seară vestea că notarul a transcris terenul meu pe numele bătrînului cu banii. Astfel aflai că pierdusem definitiv fîneaţa. Degeaba

mă dusei la notar, mă primi cum primeşte cîrpaciul o pereche de pantaloni.

— A trecut termenul de răscumpărare, zise el.

Eram la ananghie şi cu mîncarea, într-o seară flăcăiaşul a dus capcana de iepuri în pădure şi eu nu i-am zis nimic; am mîncat fără să crîcnesc iepurii şi omenia.

Între timp îi tot scriam Anei, la adresa dată, post-restant, dar nu primeam nici un răspuns de la ea.

Moara lui Bucur pufăia cu voioşie, eu abia dacă aveam cîte ceva de măcinat. Iedul i l-am dat lui Ferenc, fiindcă nu aveam furaje. Ferenc zicea că eu sînt de vină, mi-am bătut joc de moară şi nu m-am îngrijit de nimic. Din fluierat şi cioplit nu se poate trăi.

— Ferenc, ai fi în stare să vinzi moara şi astea douăsprezece pogoane rămase şi cu bucata de pădure? Eu nu mai am linişte să stau locului.

— Vrei să pleci, domnule Kázmér?

— M-a apucat foarte vîrtos, i-am mărturisit. Nu ştiu ce să mai fac aici. Destul am tot făcut pe amatorul de agricultură şi de morărit. Sînt chemat la Budapesta.

Mă dusei la Eberlein, ca să discut cu el problema. Se uită în podea şi dădu din cap. Da, da, da, — zicea gestul lui —, deci te duci şi tu.

— Încearcă, Kázmér... Şi viţa sălbatică încearcă tot ce se poate...

Şedeam în fotoliul găurit şi tăceam. Cînd îmi luai rămas bun, privirea i se rătăci pe pervazul ferestrei.

Mă întrebă dacă aveam bani.

— Problema asta nu m-a interesat niciodată, îi răspunsei rîzînd. Bani nu am avut niciodată şi probabil că nici nu voi avea vreodată.

Pe pervazul ferestrei stăteau două bancnote făcute ghemotoc. Nu ştiu de unde şi cum a făcut rost de ele, fiindcă se pricepea la agoniseală tot atît de puţin ca şi mine. Mi-a zis să le iau dacă am nevoie de ele. Dat fiind că nu trăim în lumea de basm în care omul sărac n-are decît să sape la miezul nopţii o groapă la răscruce de drumuri ca să găsească două baniţe de aur, am primit banii şi i-am spus că Ferenc o să aranjeze restul.

— Să nu cumva să uiţi să rupi ultima filă din calendar, mi-a atras atenţia doctorul, cînd m-a condus afară,

în noapte. Dragă prietene, de la naşterea lui Cristos au trecut 1926 de ani...

Paşii îmi scîrţîiau spre casă, pe zăpadă. Era o noapte frumoasă; chiar şi stelele de mărimea a treia străluceau ca legendele în Biblie. În mica mea lanternă de buzunar se terminase bateria, pipăiam drumul îngheţat cu un băţ. Mi-era frig; în iarna asta şi paltonul meu îşi dăduse duhul. Într-o tufă brumată, un piţigoi ciripea prin somn. Apoi, se ivi luna şi, deodată, noaptea se umplu de umbre, care îmbrăcară forme umane şi animale. Deasupra capului meu se dilată şi se lărgi universul şi îmi îngheţă gîndurile: zăceau degerate în capul meu, ca peştii din piftie în vitrină la coana Rideli. În desiş zării ochii unui lup; fulgerară înfometaţi spre mine, în lumina lunii. Nu-mi era frică de el, lupul singuratic nu atacă, chiar dacă e lihnit de foame. Mă urmă de departe, iar eu, din simplă pedanterie, îmi deschisei briceagul şi îmi continuai drumul pe poteca tare ca piatra, cu paşi egali. Fac focul în vatră cu coceni — mă gîndii —, încălzesc supa de ciuperci de la prînz.

Flăcăiaşul îşi petrecea noaptea în casa părintească. Cheia era la locul ei, deschisei uşa morii şi intrai. Cum mergeam pipăind spre cămară, călcai pe ceva moale. Aprinsei un chibrit şi mă aplecai. Era trupul neînsufleţit al prepeliţei. Întîi am crezut că a zburat în moară prin uşa rămasă deschisă a cămării şi că aici a îngheţat de frig. Dar cum am ridicat-o, pe degete am simţit moale sîngele închegat. Am aprins lumina în cămară şi am ridicat pătura jderului. Culcuşul era gol. Am fluierat, nu s-a mişcat nimic, în apropierea uşii, am văzut umbra a două picioare ridicate spre cer. Era umbra picioarelor lui Florian, cu gîtul muşcat, zăcea mort pe jos.

— Deci s-a socotit şi cu tine, bătrîne?

Micul jder făcuse o treabă temeinică înainte de a-şi fi luat rămas bun de la căminul nostru. Pe pervazul ferestrei l-am găsit mort şi pe scatiu; mica bestie prefăcută îi supsese sîngele.

Prefăcută? — m-am mirat în gînd. Eu l-am învăţat aşa. Eu am vrut să-l educ să fie paşnic şi iubitor de semeni. Viaţa-i luptă, sîngerare, nemiloasă măcelărire în masă, în care cel deştept îl face bucăţi pe cel credul.

Moara şi parcela rămasă i le-am predat lui Ferenc, cu împuternicirea de a le pune în vînzare, dacă găseşte un cumpărător serios. Aveam deja în buzunar foaia de drum împestriţată elegant cu timbre şi ştampile. Mărunţişurile le-am împrăştiat; cînd m-am întors de la oraş, unde îmi aranjasem treburile, m-a primit o casă pustie. Înuşă nu mă aştepta Katalin, nici Florian nu mă ciupea drăgăstos de crăcii pantalonilor, prepeliţa nu mi se urca pe umăr, pietrele morii nu zbîrnîiau, doar oftatul rece al copacilor îmi aburea geamul. Zbenghi, slăbit, îmi urmărea fiecare mişcare cu ochii umezi. Uneori, îi scăpa din gît un scheunat trist şi oropsit. În marea debandadă, uitasem pe perete pendulul, dimineaţa încă mai mergea, îi arăta nimicului răsunător cum trece vremea, dar cînd am păşit peste prag s-a oprit şi el. Nu l-am văzut niciodată stînd, mereu se legăna sub el tipsia înverzită şi cele două două greutăţi negre se lăsau, se lăsau pe neobservate în jos...

Am băut ceai şi am ascultat marea linişte din mine şi din jurul casei.

Ei, domnu' Kázmér, acum te poţi avînta în lumea mare, ca frizerul tău, Zsigmondi, fostul vînător imperial care şi-a prefăcut totul în bani, a dat cu piciorul frizeriei şi a pornit cu colivia lui spre glorie.

Ce să neg, în jumătatea asta de ceas am fost un flăcău taciturn, degeaba mă tachinam cu poznele mele şugubeţe. Sufletul voia linişte şi oprea spiritele mele necioplite. Sticla lămpii se sparse, trebui să aprind o lumînare. În uşa odăii goale stătea taică-meu, cu şapca dată pe ceafă, cu mustaţa plină de făină, lîngă el stătea maică-mea, puţin mai străvezie, cu faţa mai ştearsă, în urechi cu cercei galbeni împletiţi. Aveam şi un frate mai mic, îl chema Alajos, l-am bătut o dată şi i-a sîngerat cotul. Îl văzui şi pe el, fiindcă voiam să-l văd şi pe el în noaptea asta. Avea o biciuşcă în mînă şi în cap o pălărie de paie, găurită. Apoi, o văzui şi pe Katalin, jderul, scatiul, prepeliţa, sturzul, cocoşul, căprioarele pe iarbă, în bătaia lunii, le văzui pe toate. Zbenghi stătea lîngă mine şi scîncea mohorît.

L-am dispreţuit pe cîinele ăsta, îmi adusei aminte de el, fiindcă nu era atît de inteligent, atît de curajos şi

atît de rasat ca ceilalţi cîini. Şi acum stă, totuşi, ghemuit lîngă mine, îl chinuie puricii, dar nu vrea să-i caute, ca nu cumva să trebuiască să-şi mute chiar şi pentru o clipă privirea de la mine.

— Să ne împăcăm, i-am spus şi i-am luat în braţe capul. Mîine vei mînca cu lingura mare, Zbenghi.

Comandasem pentru el un banchet de adio, la nevasta lui Ferenc.

Schelălăi înduioşat şi mă privi mult timp.

Cînd am rămas singur, am suflat în lumînare şi m-am întins pe laviţa pe care aşternusem un strat de muşchi.

Omul e un gîndăcel caraghios.